

MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

LAIETANIA

ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA
DEL
MARESME

1981

SECCIÓ ARQUEOLÒGICA

GRUP D'AMICS
DE L'ART ROMÀNIC
MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

LAIETANIA

MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

LAIETANIA

ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA
DEL
MARESME

1981

SECCIÓ ARQUEOLÒGICA

CRIDA:

Agraïrem tota notícia o col.laboració que ens sigui facilitada sobre qüestions relacionades amb l'Arqueologia o Prehistòria de Mataró o d'El Maresme, siguin verbals o escrites. Pel coneixement del nostre procés històric cal referenciar qualsevol testimoni per insignificant que sembli. Totes les notícies i col.laboracions seran publicades en la Revista "Laietània".

Adreceu-vos al Museu, o bé a la Secció Arqueològica, les adreces dels quals s'especifiquen en aquesta Revista.

Ⓢ Museu Municipal de Mataró
Carreró 17, telèfon 796 10 29
Secció Arqueològica
c/. Sant Pelegrí, bloc mestres, baix interior
Mataró

Any 1.981

D.L. B-19.128-1.981

Impressió:
La Juliana, passatge de les escoles, 4. Argentona

PRESENTACIÓ

Es evident que el reflex més fidel i més eloqüent de la dinàmica d'un Museu, en són les seves publicacions. Museu que no publica és sinònim d'entitat sense vida, sense projecció. D'això la Secció Arqueològica del Museu Municipal de Mataró des de la seva mateixa albada n'ha estat molt conscient.

Per això quan s'albiraren unes mínimes possibilitats, en l'aspecte econòmic, en base al bagatge científic s'emprengué, amb modèstia, però amb una ferma voluntat i il·lusió, la publicació del primer exemplar dels nostres "entrançables" "Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme"; ço esdevenia a l'any 1977.

Amb aquesta publicació hem cobert una etapa transcendental dins el nostre desenvolupament institucional, etapa de formació d'un bon esplet de plançons, d'adquisició d'innombrables experiències, d'esforç per a guanyar una imatge, i per damunt de tot d'un gran anhel en voler donar a conèixer la nostra realitat històrica de poble de profundes arrels.

Aquesta publicació per a nosaltres ha estat ensems una gran satisfacció i una gran responsabilitat, perquè ha entroncat la nostra labor, amb la ferma i llarga tradició investigadora dels historiadors i arqueòlegs, propis i forans, que han actuat sobre Mataró —l'antiga lluro dels romans— i la comarca del Maresme —part de l'antigua demarcació de la tribu pre-romana Laietània—, tradició en què en tot moment hem procurat reflectir en les pàgines dels nostres "Quaderns", unes vegades reeditant textos de difícil localització, i en altres emprant aquesta rica bibliografia que ens ha precedit, obra d'autors qualificats i dels quals ens sentim hereus.

Tant amb els "Quaderns" com amb les successives publicacions, concretament ara amb la revista LAIETANIA, tenim també plena consciència d'ésser els continuadors de l'única publicació que el Museu de Mataró, dins la seva dilatada vida, ha editat: "MVSEV" (1948-1950), butlletí de presentació modesta, però d'un ric contingut a nivell de la seva època, i model de fidelitat a la cultura i a la llengua del nostre, llavors maltractat país; precisament per aquesta fidelitat fou clausurat per ordre governativa; actualment és de consulta obligada per a tot aquell que s'interessi pels nostres orígens.

Amb la recent aparició del "Quadern" 11-12, hem clos feliçment, després de quatre anys, aqueixa etapa, per donar pas a una altra que volem cobrir amb una publicació de més abast "LAIETANIA", la que ara teniu a les vostres mans. El nostre desig no és sols incrementar-ne el volum, sinó també el rigor científic, però sense ometre qualsevol notícia o curt estudi, que estigui relacionat amb algun element de l'arqueologia de la nostra comarca.

Després d'un llarg debat intern, hem decidit donar-li aquest nom tan nostre, encara que no exclusiu, de LAIETANIA, per una banda perquè és una expressió curta i per consegüent fàcil de quedar fixada, i per l'altra per aquesta raó ja apuntada de la seva inequívoca arrel nostrada. A través del subtítol "Estudis d'Arqueologia del Maresme" es deixa ben clar quina és l'àrea on està inserida la seva actuació, i quina és la disciplina tractada i difosa.

Dins les pàgines de LAIETANIA, continuarem, de moment, acollint-hi, en caràcter de suplència, aquells treballs i/o notícies que no s'inscriguin plenament en la labor bàsica de la Secció Arqueològica, però que estan relacionats amb la història del Maresme i que per manca d'una publicació especialitzada, dins l'àmbit del Museu, correríem el risc de perdre un estudi o simplement una referència, tant si es tracta del fons que el mateix Museu custodia, o del Patrimoni Històric-Artístic o del fons documental històric en general, i pensem que ho hem de fer, perquè és una disciplina afí a la nostra, i cal que en quedi constància escrita.

Volem remarcar i agrair alhora, el fet d'haver comptat sempre dins les pàgines dels "Quaderns" amb nombroses col·laboracions, tant de persones com d'entitats, de diversa procedència: de Mataró, del Maresme, de la resta del país, i de més enllà de les nostres fronteres naturals, amb el comú denominador de la temàtica, maresmenca, això a més d'honorar-nos molt, ens ha esperonat a ésser millors. Per l'etapa que ara encetem amb LAIETANIA, continuem amb el mateix criteri, de tenir les seves pàgines obertes a tots aquells estudiosos que vulguin col·laborar amb la nostra labor d'estudi i difusió, fet que ja es dona en aquest primer volum, on tenim el goig i la satisfacció de comptar amb nombroses col·laboracions de prestigiosos especialistes.

També volem constatar que "Quaderns" no haurien estat possible, si de bell antuvi no haguessim comptat amb un estol apreciable de subscriptors, que al mateix temps que ens garantitzaven un relatiu, però important suport econòmic, també ens estimulaven per la responsabilitat que representava, i representa, haver d'acomplir amb un compromís envers unes persones, que amb la seva subscripció, ens atorgaven, i ens atorguen, la seva confiança. En aquests moments de pregona renovació amb LAIETANIA, faríem el prec, tant als subscriptors, com a les entitats que ens han facilitat ajut econòmic al llarg d'aquests darrers anys, de continuar essent mereixedors de llur confiança, sense la qual ens veuríem abocats en greus problemes de subsistència.

I per acabar, voldriem només dir, que aquesta Secció Arqueològica del Museu Municipal de Mataró, que enguany apleix deu anys d'existència institucional, té plena confiança en el futur d'aquesta revista, perquè sabem que el nostre país, cada vegada està tenint més consciència de la seva identitat, i és obvi que per afirmar-la cal recuperar la memòria històrica; repte col·lectiu on els Museus hi tenim un ple protagonisme, que hem d'acomplir amb ple rigor científic, amb incidència arreu didàctica i pedagògica, i amb un inexcusable compromís de difusió escrita, per tota la qual cosa hem concebut, per a molts anys, aquesta revista LAIETANIA, nostra i de tots.

SECCIÓ ARQUEOLÒGICA
DEL
MUSEU MUNICIPAL DE MATARÓ

LA CÉRAMIQUE GRECQUE DE BURRIAC (CABRERA DE MAR-BARCELONA) CONSERVÉE AU MUSEU DE MATARÓ

Le poblât ibérique du Castell de Burriac, situé au Nord de Cabrera de Mar (1) est l'objet de prospections et de fouilles depuis la fin du siècle dernier. Aujourd'hui il est attentivement étudié par les membres de la Section Archéologique du Musée de Mataró qui ont eu l'extrême amabilité de me confier la rédaction de cette note.

Il a été mis au jour de la céramique grecque dans l'habitat (2); les silos (3), la nécropole (4) et le site de "Can Modolell" (5), sous les niveaux romains, en on livré aussi.

Le matériel est dispersé entre le Musée Archéologique de Barcelona (6), le Musée de Mataró et le dépôt de fouilles de ce musée. Nous ne traiterons ici que des pièces conservées au Musée de Mataró (7) qui proviennent, pour le plus grand nombre de l'habitat, pour quelques unes des silos.

INVENTAIRE

CÉRAMIQUE DE GRECE DE L'EST.

1. Inv. 8194 - Pl. I, 1-2. Fragment de vasque de coupe "ionienne" de type "B 2" de la classification de VILLARD-VALLET; pâte beige rosé; vernis brun-noir, écaillé, avec quelques reflets; bande réservée à la hauteur de l'attache des anses. Diam. vasque: 12 cms. Cf.: cette coupe est à attribuer au type "B 2" défini par F. VILLARD et G. VALLET, *Lampes du VIIe siècle et chronologie des coupes ioniennes*, dans *M E F R*, LXXII, 1955, p. 21-23, 29-31; J. BOARDMANN et J. HAYES, *Excavations at Tocra*, I, Oxford, 1966, p. 113, 120; F. VILLARD (*ibid.*; *Céramique ionienne et céramique phocéenne en Occident*, dans *PP*, XXV, 1970, p. 126 et note 23; *Les Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion*, p. 325) a proposé la date de 580-540 av. J.-C. pour ce type de vase; mais il est certain, et J.P. MOREL montre (*La Céramique archaïque de Velia et quelques problèmes connexes dans Simposio de Colonizaciones*, Barcelona-Empúries, 1971 (1974, p. 154-156) que ce type "B 2", en Occident, descend fort avant dans la seconde moitié du VIe siècle av. J.-C. Ignorant le contexte dans lequel le fragment de Burriac a été trouvé nous ne pouvons préciser la date; il apparaît toutefois que —à Empúries comme à Marseille ou en Sicile— ce type est présent dès 580 av. J.-C. Nous proposons un dessin complet (fig. 6) d'une coupe de ce type trouvée à Empúries,

conservée au Musée Archéologique de Girona (ROUILLARD, *Céramiques peintes de la Grèce de l'Est*, p. 281, fig. 3, 2 : TRIAS, I, p. 39, n. 25).

Date: 580-530 av. J.-C.

CÉRAMIQUE ATTIQUE

Style à figures noires.

2. Inv. 8157 - Pl. III, 1 - Fig. 7

Fragment de vasque de coupe. Chaîne de palmettes et de boutons de fleurs de lotus. Prov.: Silo 10. Bibl. : TRIAS, I, p. 244, n. 1; RIBAS I BERTRAN, *Els Orígens...*, pl. XVIII, 2; RIBAS BERTRAN et MARTIN TOBIAS, *Ampurias*, XXII-XXIII, p. 303, fig. 7. Cf.: il s'agit d'une coupe plate, où une bande est ornée, à la hauteur de l'attache des anses; F. VILLARD, *L'évolution des coupes attiques à figures noires*, dans *R E A*, 48, 1946, p. 169, fig. II, 7.

Date: 530-510 av. J.-C.

Style à figures rouges.

3. Pl. III, 2

Fragment de coupe à tige et de pied. En réserve: rebord extérieur du pied. Dans le médaillon: jeune homme, nu, assis, de profil à droite; genou gauche redressé; main gauche tenant un objet (?); il s'agit d'un artisan bronzier ou peintre de vase. Bibl.: TRIAS, I, p. 244, n. 2 (avec bibliographie antérieure); ARRIBAS et TRIAS, *AEArq*, XXI, 1958, p. 96-103, fig. 1.

Date: vers 480 av. J.-C.

4. Inv. 8204 - Pl. I, 3. Fragment de vasque de coupe de type indéterminé. Femme, corps de face, tête de profil à gauche; tête couverte d'un cécryphale; himation; bras gauche plié; à droite, élément indéterminé. Larg. fr.: 4,2 cms.

Date: 400-375 av. J.-C.

5. Inv. 8198 - Pl. I, 4. Fragment de fond de coupe sans tige; à l'intérieur, décor indéterminé. Larg. fr.: 3 cms.

6. Inv. 8199 - Pl. I, 5. Fragment de vasque de coupe sans tige; à l'intérieur, ressaut peu marqué; à l'extérieur, partie d'un himation. Larg. fr.: 3 cms.

Ces deux derniers fragments, datables de 375-350 av. J.-C. peuvent être attribués au groupe de Vienne 116; cf.: ARV², p. 1526-1527.

7. Inv. 8006 - Fig. 1. Pl. I, 6. Skyphos fragmentaire; il manque la moitié supérieure du vase. En réserve: surface de pose, intérieur du pied (avec deux cercles concentriques noirs). Ornementation: deux palmettes; A et B: bas d'himation. Hauteur conservée: 5,7 cms. Diam. pied: 6'5 cms. Ce vase peut être attribué au groupe "F B"; cf.: ARV², p. 1490-1492.

Date: 375-350 av. J.-C.

8. Inv. 8197 - Pl. I, 7. Fragment d'anse de lékanis. En réserve: face interne; en noir: haut et bas. Grecque sur la face externe. Larg. fr.: 3 cms. Bibl.: RIBAS I BERTRAN, *Els Origenes...*, p. 44, fig. 3.

Date: 400-350 av. J.-C.

9. Inv. 8202 - Pl. I, 8. Fragment de haut de panse de pélikè. Tête de femme de profil vers la gauche, couverte d'un cécryphale; haut chignon; anneau rond à l'oreille gauche. Larg. fr.: 5, 1. Bibl.: RIBAS BERTRAN, *Els Origenes...*, pl. XIV, fig. 3; TRIAS, I, p. 245, n. 3 qui attribue, à tort, ce fragment à une lékanis.

Date: 425-400 av. J.-C.

10. Inv. 8192 - Pl. II, 1. Fragment de haut de panse de cratère en cloche. Feuilles d'olivier couchées sur le rebord externe. Grappes de raisin. Tête de jeune homme de profil à droite avec chevelure bouclée. Les parties réservées sont altérées et les détails peints sont souvent effacés. Larg. fr.: 11,2 cms.

Date: 400-350 av. J.-C.

11. Inv. 8201 - Pl. II, 2. Fragment et haut de cratère (type indéterminé). Ligne de points entre deux filets. Larg. fr.: 3,1.

Date: 400-350 av. J.-C.

12. Inv. 8195 et 8196 - Pl. II, 3-4. Deux fragments de bas de panse d'un cratère en cloche. Larg. fr.: 5,2 et 3,3.

Date: 400-350 av. J.-C.

13. Inv. 8024 - Pl. II, 5. Fragment de panse de cratère (en cloche?). A droite, partie d'un himation; à gauche, élément indéterminé. Haut. fr.: 7,8.

Date: 375-330 av. J.-C.

Style à vernis noir (8).

14. Inv. 8190 - Pl. II, 6-7. Fragment de fond de coupe basse ou de coupe-skyphos. En réserve: filet au bas de la vasque externe, filet entre les deux degrés du rebord externe du pied, surface de pose, cercles à l'intérieur du pied. Décor incisé - estampé au fond de la vasque: cercle incisé au centre, palmettes à onze pétales liées, guillochis. Hauteur conservée: 1,8 cms. Diam. pied: 7 cms. Bibl.: RIBAS I BERTRAN, *Els Origenes...*, p. 44, fig. 4.

Date: vers 400 av. J.-C.

15. Inv. 8200 - Fragment de rebord de bol à rebord ourlé vers l'extérieur; filet réservé au-dessous du rebord. Diam.: 18. Cf.: *Agora XII*, p. 128-130; la faible dimension du fragment rend difficile une datation précise, mais la présence de ce filet réservé nous incite à le dater du début du IVème s. av. J.-C.; il s'agit de la forme 22 définie par LAMBOGLIA, dans *A P L*, V, 1954, p. 120-122.

Date: début du IVème s. av. J.-C.

16. Inv. 8029 - Fig. 2. Skyphos à panse convexo-concave; rebord légèrement éversé; attaches des anses pincées. En réserve: filet au haut du pied externe, surface de pose, intérieur du pied (avec cercles concentriques noirs). Haut.: 11,3 cms. Diam. pied: 5,9 cms. Provenance: Silo 26. Cf.: *Agora XII*, p. 84-85, p. 260, n. 349-351, fig. 4, pl. 16-17; il s'agit de la forme 43 définie par LAMBOGLIA, dans *A P L*, V, 1954, p. 129-130.

Date: 400-350 av. J.-C.

17. Inv. 8101 - Fig. 3. Fragment de bas de skyphos du même type. Diam. pied: 5'5 cms. Provenance: habitation 28.

18. Inv. 3191 - Fig. 4. Fragment de vasque et de rebord de skyphos du même type. Diam. rebord: 11 cms.

19. Inv. 8031 - Fragment de vasque et de rebord de skyphos du même type. Diam. rebord: 13 cms. Provenance: Silo 26.

20. Inv. 8028 - Fig. 5. Fragment de bas de skyphos du même type. Diam. pied: 5,5. Provenance: Silo 26.

QUELQUES CONCLUSIONS

Le matériel grec du Poblât de Burriac est en de nombreux points comparable à celui des autres sites de la côte catalane où la place des importations attiques du IVème siècle est très forte (9). Quelques pièces, cependant, présentent un grand intérêt. Certes le fragment attique à figures noires,

identique à celui mis au jour dans la Nécropole Nord-Est d'Empúries (10) était connu. C'est la présence d'un fragment ionien qui constitue la nouveauté la plus importante. Il y a peu encore, on pensait que la diffusion de ces vases était limitée à la seule Empúries; or une analyse méthodique et systématique révèle la présence de ces témoins de Grèce de l'Est sur toute la côte de la Méditerranée Occidentale. A côté d'Empúries (11) il faut ajouter les fragments mis au jour sur le site d'Illa d'en Reixac, Sant Just Desvern, La Palma (12). Leur diffusion —cotière— est également attestée, plus au Sud, à Sagunt (13), Tossal de Manises, Cabezo Lucero (14). Pour nous limiter à la région de Barcelone, le Poblat de Burriac est, dans l'état actuel des recherches, avec San Just Desvern (ces deux sites "encadrent" le site de la future **Barcino** romaine), un des sites les plus anciennement habités et un des points d'arrivée des productions grecques archaïques. La place de ces importations, toujours sur des sites proches de la côte, apparaît de plus en plus grande même si, dans chaque cas ces témoins du VIème siècle sont peu nombreux et se limitent aux productions de Grèce de l'Est les plus communes.

Pierre Rouillard

Notes:

* Je tiens à remercier Monsieur Joan BONAMUSA, Monsieur Jesús ILLA, et Mr. Albert SOLER, ainsi que tous les membres de la Section Archéologique du Musée de Mataró pour leur accueil, leur chaleureuse collaboration et leur offre de publier cette note et particulièrement aux auteurs des dessins Mrd. Jordi ARENAS (fig. 1 i 7) et Mr. Carles MARTI (Fig. 2, 3, 4 i 5).

* Abréviations usuelles

- A E Arq: Archivo Español de Arqueología.
- Agora XII: B. SPARKES et L. TALCOTT, *Black and Plain Pottery of the 6 th, 5 th and 4 th centuries B.C., The Athenian Agora, XII, Princeton, 1970.*
- A I E C: Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans.
- A P L: Archivo de Prehistoria Levantina.
- A R V²: J.D. BEAZLEY, *Attic Red-Figure Vase Painters, Seconde édition, Oxford, 1968.*
- C N A: Congreso Nacional de Arqueología.
- Les céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion: *Les céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Bérard, Naples, 6-9 juillet 1976, Naples - Paris, 1978.*
- E A E: Excavaciones Arqueológicas en España.
- M E F R: Mélanges de l'Ecole Française de Rome.
- P P: Parola del Passato.
- Q P A M: Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme.
- R E A: Revue des Etudes Anciennes.
- R I E A: Revista del Instituto de Estudios Alicantinos.
- ROUILLARD, *Céramiques peintes de la Grèce de*

l'Est: Les céramiques peintes de la Grèce de l'Est et leurs imitations dans la Péninsule Ibérique: recherches préliminaires, dans Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion, p. 274-286.

- TRIAS: G. TRIAS DE ARRIBAS, *Cerámicas griegas de la Península Ibérica, Valence, I, 1967, II, 1968.*

- (1) *Cabrera de Mar est la dénomination actuelle de Cabrera de Mataró, nom sous lequel ce site est souvent cité.*
- (2) *Bibliographie exhaustive: J. BONAMUSA I ROURE, dans Q P A M, 10, 1980, p. 356-358. Ouvrages généraux: M. RIBAS I BERTRAN, El Poblament d'Ilduro, Institut d'Estudis Catalans, Memòries de la Secció Arqueològica, XIII, Barcelona, 1952; I D., Els orígens de Mataró, Mataró, 1964; L. BONET I GARI, Descubrimient del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar), dans Q P A M, 8-9, 1979, p. 227-229; J. BONAMUSA I ROURE, Els orígens de Mataró, dans Q P A M, 10, 1980, p. 314-320. Sur l'habitat: M. RIBAS I BERTRAN, El poblado ibérico de Ilduro, E A E, 30, 1964; J. BARBERA et R. PASCUAL, El "edificio público" de Burriach, dans XII C N A Jaen 1971 (Saragosse, 1973), p. 603-610, en particulier p. 607 où sont mentionnés de possibles fragments ioniens, trois fragments attiques à figures rouges, onze fragments "précampaniens" et des fragments "campaniens" de type A et B (mais je n'ai pu localiser ce matériel). Plan récent: Q P A M, 5-6, 1978, p. 129.*
- (3) *M. RIBAS BERTRAN y R. MARTIN TOBIAS, Hallazgo de silos ibéricos en Burriac (Cabrera de Mataró) dans Ampurias, XXII-XXIII, 1960-1961, p. 296-305: certains silos ont livré de la céramique grecque, d'autres, de la céramique campanienne; C. MARTI I GARCIA, Les sitges del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) (I), dans Q P A M, 5-6, 1978, p. 125-134.*
- (4) *J. RUBIO DE LA SERNA, Noticia de una necrópolis anterromana en Cabrera de Mataró (Barcelona) dans Memorias de la Real Academia de la Historia, XI, Madrid, 1888; J. de C. SERRA I RAFOLS, La Col.lecció Rubio de la Serna al Museu de Barcelona, dans A I E C, VII, 1921-26, p. 67-61; A. GARCIA Y BELLIDO, Hispania Graeca, Barcelona, 1948, II, p. 169; ce matériel a été récemment réétudié: J. BARBERA FARRAS, La necrópolis ibérica de Cabrera de Mar (Colección Rubio de la Serna), dans Ampurias, XXX, 1968, p. 97-150; J. BARBERA, La necrópolis ibérica de Cabrera de Mar (Excavación 1968-1969), dans Ampurias, XXXI-XXXII, 1969-1970, p. 169-189.*
- (5) *L'essentiel de ce matériel est en cours d'étude par les membres de la Section Archéologique du Musée de Mataró. Les vases grecs qui y ont été découverts datent de la première moitié du IVème s. av. J.-C. (attique à figures rouges et à vernis noir). Sur ce gisement, voir: Q P A M, 4, 1978, p. 93-98.*
- (6) *Au Musée Archéologique de Barcelone se trouve l'essentiel du matériel de la nécropole.*
- (7) *Une partie de ce matériel est publié dans TRIAS, I, p. 243-245; A. ARRIBAS Y G. TRIAS DE ARRIBAS, En torno a un fondo de kylix ático de Ilduro, dans A E Arq, XXXI, 1958, p. 96-103. Nous n'avons pas pu revoir le fragment (notre n. 3) de coupe attique à figures rouges publié dans l'article cité ci-dessus ni quelques pièces publiées par M. RIBAS I BERTRAN, Els orígens de Mataró: p. 44, n. 1 (le fragment de coupe déjà mentionné), n. 2 (fragment de sky-*

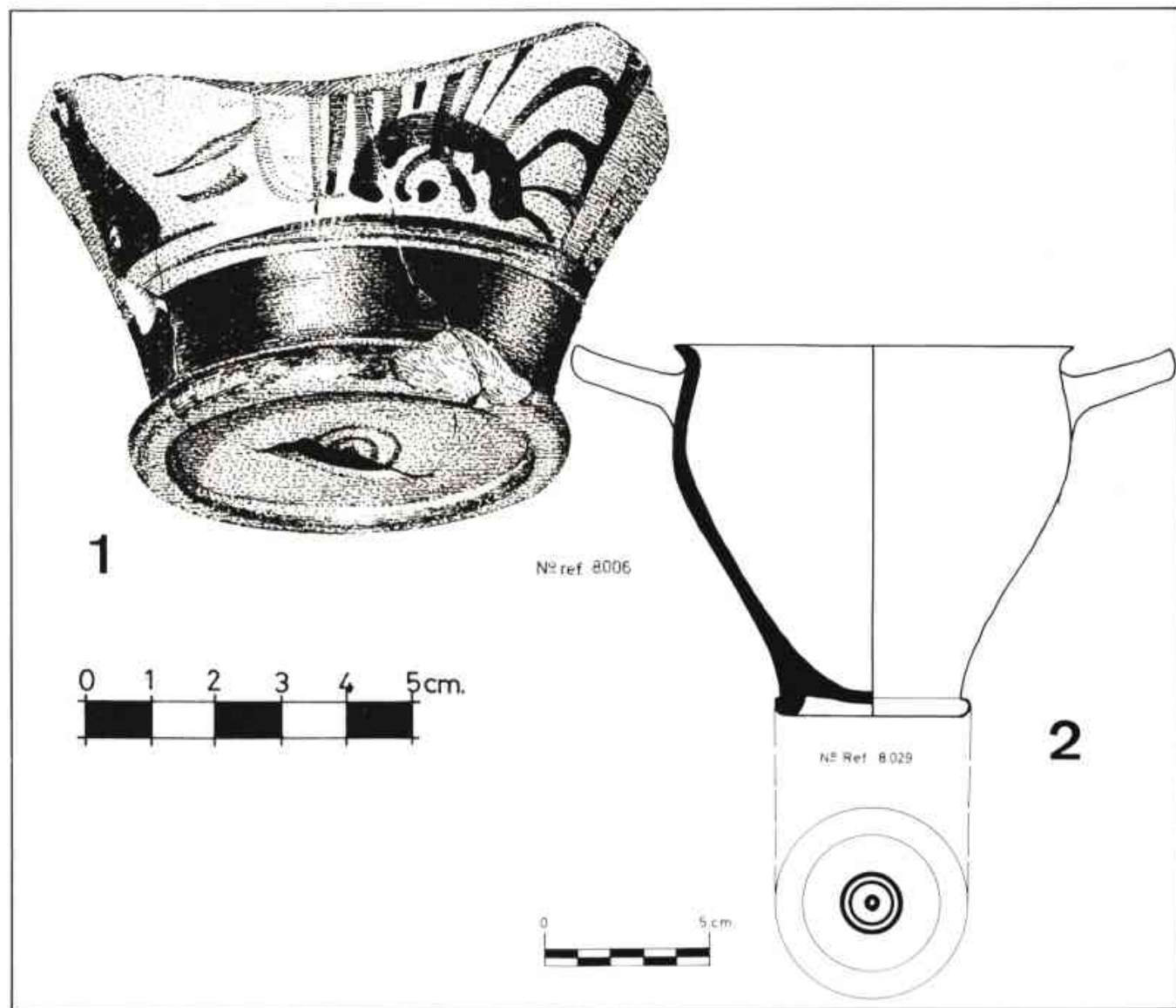

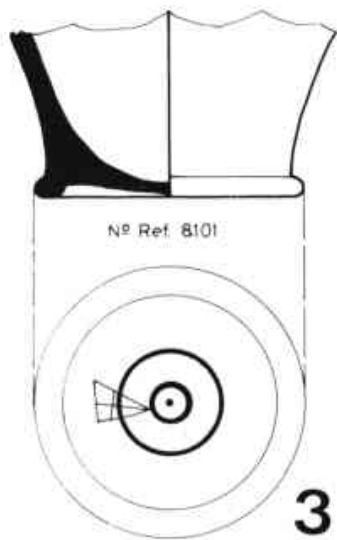
phos?), n. 5 (fragment de cratère attique à figures rouges?), n. 6 (fragment de coupe attique à figures rouges?), pl. XVIII, 2 (fragment de coupe attique à figures noires; notre n. 2).

(8) Nous abandonnons l'expression "précampañienne" utilisée par beaucoup de nos collègues à la suite de N. LAMBOGLIA, *Ceramica "precampana" della Bastida*, dans *A P L*, V, 1954, p. 105-139. La typologie de ces vases à vernis noir (qui ne prend pas en compte toutes les formes représentées en Espagne) a été établie par N. LAMBOGLIA (*ibid.*) et complétée par: M. ALMAGRO, *Las Necrópolis de Ampurias, Barcelone, 1953 et 1955*; E. CUADRADO, *Cerámica atica de barniz negro de la necrópolis de El Cigarralejo, en Murcia (Murcia)*, dans *A P L*, X, 1963, p. 97-164; *ID.*, *Nuevas formas occidentales de cerámica precampañiana*, dans *Homenaje al Professor Cayetano de Mergelina, Murcia, 1963*, p. 257-259. On doit lire la bonne mise au point sur ce sujet de L. JEHASSE, *La céramique à vernis noir du repart méridional, Salamine de Chypre, VIII*, Paris, 1978, p. 4-8. L'expression "Précampañienne", ne devrait être retenue que lorsque la

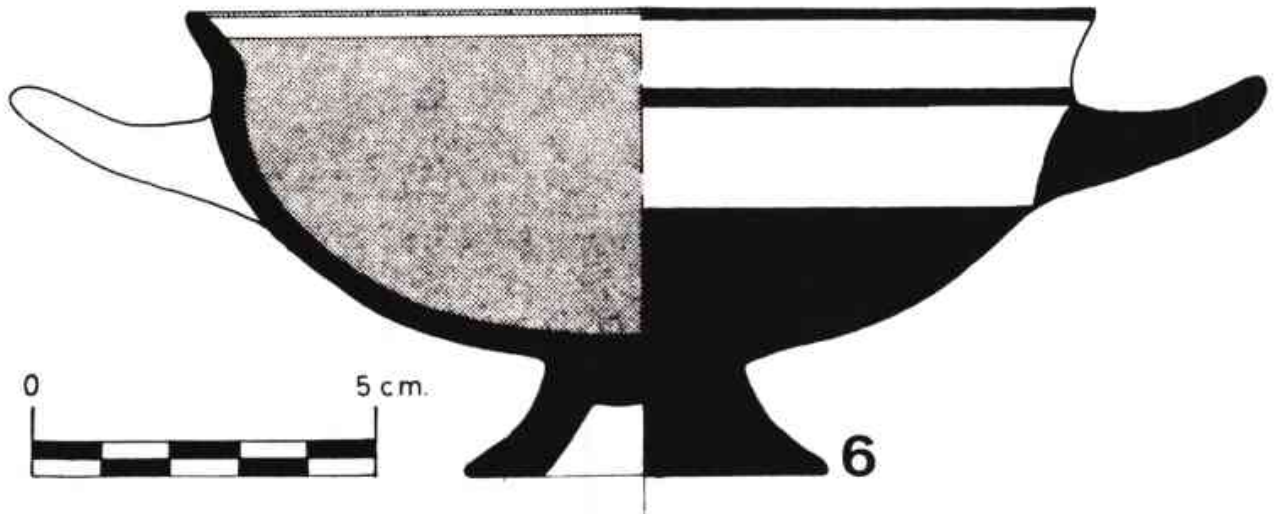
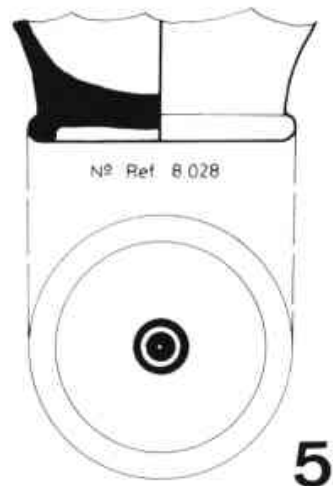
provenance réelle peu être mise en doute (voir J.P. MOREL, *A propos des céramiques campaniennes de France et d'Espagne*, dans *Archéologie en Languedoc*, 1, 1978, p. 149). Les vases présentés ici étant attiques nous utiliserons l'ouvrage de référence que constitue: *Agora XII*.

- (9) Voir *TRIAS*, I, p. 229 à 274; sur la région de Barcelone, mise au point récente de J.N. BONNEVILLE, *Aux origines de Barcino romaine (Barcelone)*, dans *R E A*, LXXX, 1-2, 1978, p. 44-45.
- (10) M. ALMAGRO, *Las Necrópolis de Ampurias, II, Barcelone, 1955*, p. 383, fig. 348, 10.
- (11) ROUILLARD, *Céramiques peintes de la Grèce de l'Est*, p. 279-282.
- (12) *Ibid.*, p. 284-285.
- (13) P. ROUILLARD, *Investigaciones sobre la muralla ibérica de Sagunto (Valencia)*, *SIP, Trabajos Varios*, 62, Valence, 1979, p. 71, fig. 30.
- (14) ROUILLARD, *Céramiques peintes de la Grèce de l'Est*, p. 277-278; *ID.*, *Fragmentos griegos arcaicos en la antigua Contestania*, dans *R I E A*, 18, 1976, p. 7-16.

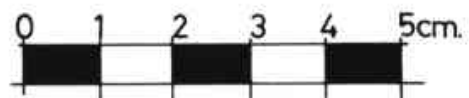

Nº Ref. 3191

Nº ref. 8.157

PLI

1

2

3

4

5

6

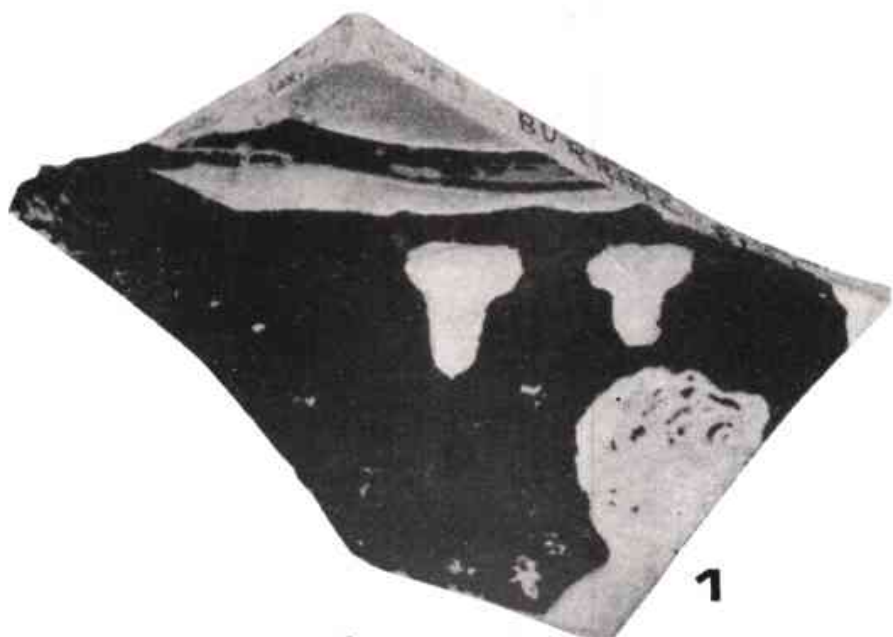
7

8

PL II

1

2

4

3

5

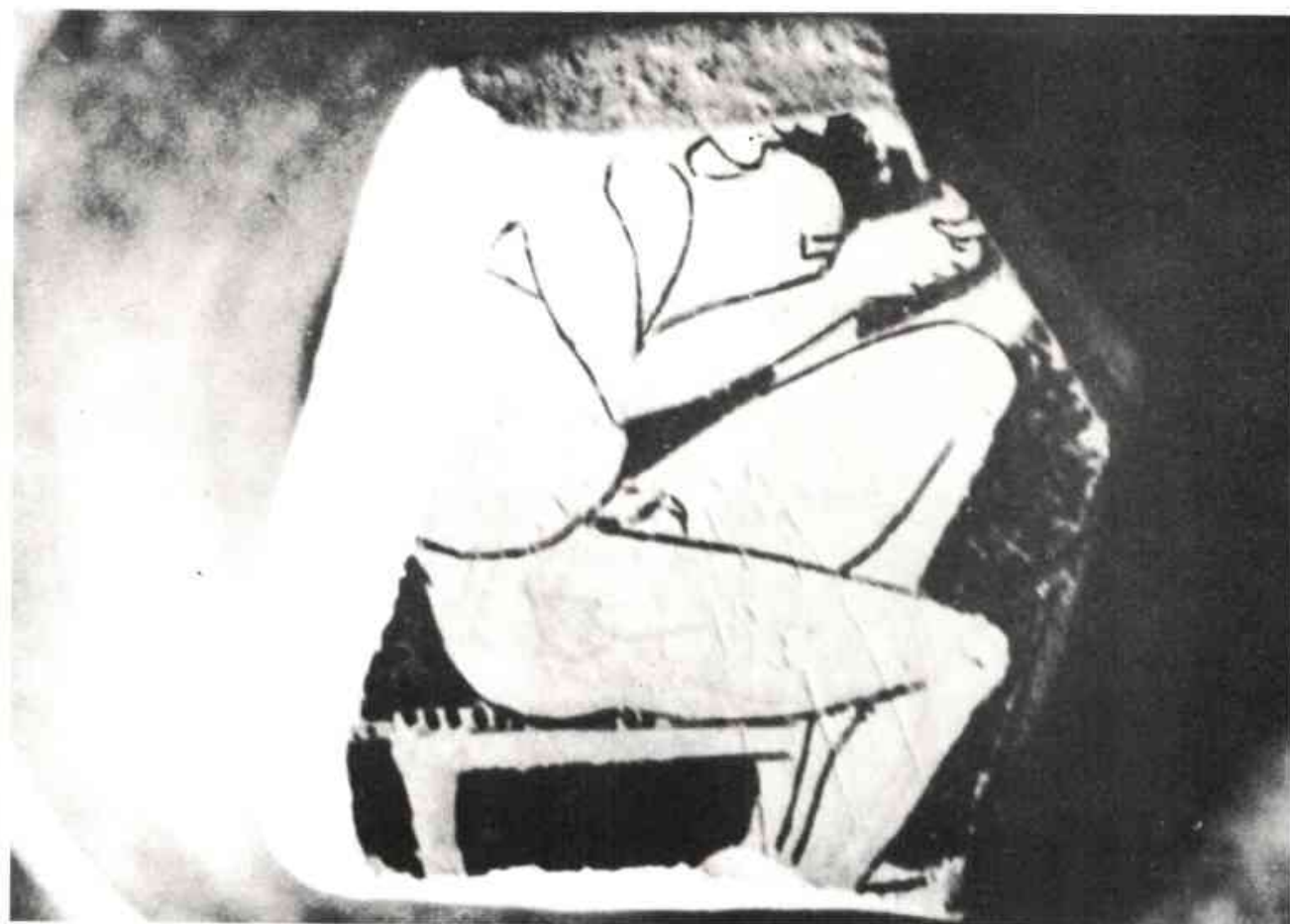

6

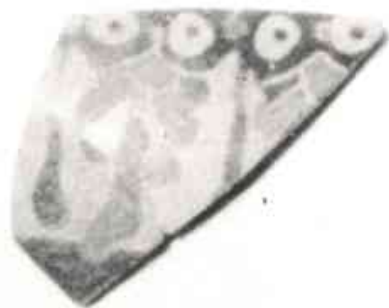

7

2

1

LES SITGES DEL POBLAT IBÈRIC DE BURRIAC (II) (CABRERA DE MAR)

INTRODUCCIÓ

Aquest treball que ara presentem, és la continuació de l'iniciat per C. Martí Garcia (1), publicat en els "Quaderns" n. 5-6, sobre les quatre primeres sitges (n. 1,2,3,4) exhumades en el sector nord del poble de Cabrera de Mar i pertanyents al poblament ibèric de Burriac.

Aquesta zona, tant rica en troballes arqueològiques no gaudeix, encara, de cap protecció oficial. La tasca de la S.A.M.M. a partir de 1970, ha estat purament de salvament, quan el vestigi arqueològic ha estat en perill de desaparèixer.

Aquest és el cas d'algunes de les 35 sitges exhumades a Cabrera de Mar, de l'any 1955 fins ara. La construcció d'una torre o d'uns apartaments, l'eixamplament d'un camí o simplement els treballs agrícoles, ens obliguen a una contínua vigilància. Malauradament alguns cops no s'ha pogut arribar a temps.

Els resultats de l'excavació d'una vintena d'aquestes sitges, foren publicats en el seu moment, pel Sr. M. Ribas i Bertran, llavors Delegat local d'Excavacions Arqueològiques fins l'any 1970.

El departament ibèric de la S.A.M.M. s'ha proposat un programa d'estudi exhaustiu de la totalitat de les sitges excavades, i de les que vagin apareixent, el qual tindrà com a finalitat la confecció d'una tipologia dels materials existents, en un dels poblats ibèrics més importants de la Costa Catalana, així com també esbrinar les causes i època en que les sitges deixen de tenir utilitat.

De l'última etapa del poblament, ja en plena romanització, apareixen en algunes habitacions, les dòlies, atuells de terrissa de gran capacitat, fragments dels quals es troben en gran quantitat per tot el poblament. Resta per estudiar la relació d'aquest fet amb la desaparició de la utilitat de les sitges i el seu reompliment, encara que molt possiblement és aquesta una de les causes, junt amb l'abandonament progressiu del poblament, al traslladar-se la gent cap al pla, després de la conquesta romana. Cal destacar l'absència de ceràmica sigil·lata al poblament.

La localització de les sitges dins el món ibèric, abarca en principi, una àrea bastant limitada. La seva difusió és molt freqüent dins l'àmbit de la Costa Catalana (excepció feta de Tarragona), extenent-se fins al Rosselló (Ruscino i Illiberis) i Llenguadoc (Ensérune). En el País Valencià, el Sud-Est i Sud de la Península, no s'utilitzaren.

La finalitat funerària, que de bon començament se'ls va donar i que originà polèmiques entre diversos investigadors (J. Colominas Roca, J. Serra Ràfols, G. Claustres, etc.), ha quedat totalment descartada.

Actualment, després de diversos estudis, se'ls atribueix una finalitat agrícola, la conservació dels grans. D'aquí la seva construcció en el sauló que les feia impermeables a la humitat, aconseguint el manteniment del grà en bones condicions durant anys. Un cop perduda la seva utilitat, les que no foren immediatament reomplertes, ocasionalment, podrien haver-se fet servir, bé com a llocs per a llançar escombraries, bé com enterraments circumstancials d'animals domèstics o àdhuc humans.

En els nostres indrets, l'aportació de l'estudi fet pel Sr. J. Barberà i Farràs (2), dels materials de la col·lecció Rubio de la Serna pertanyents a la necròpolis de Cabrera de Mar, amb la consegüent excavació "In situ", efectuada en la tardor de 1968, pel M.A.B. amb la col·laboració de la Delegació de Mataró, treball publicat pel mateix J. Barberà (3), ha permès clarificar les diferències de construcció entre sitges i tombes ibèriques.

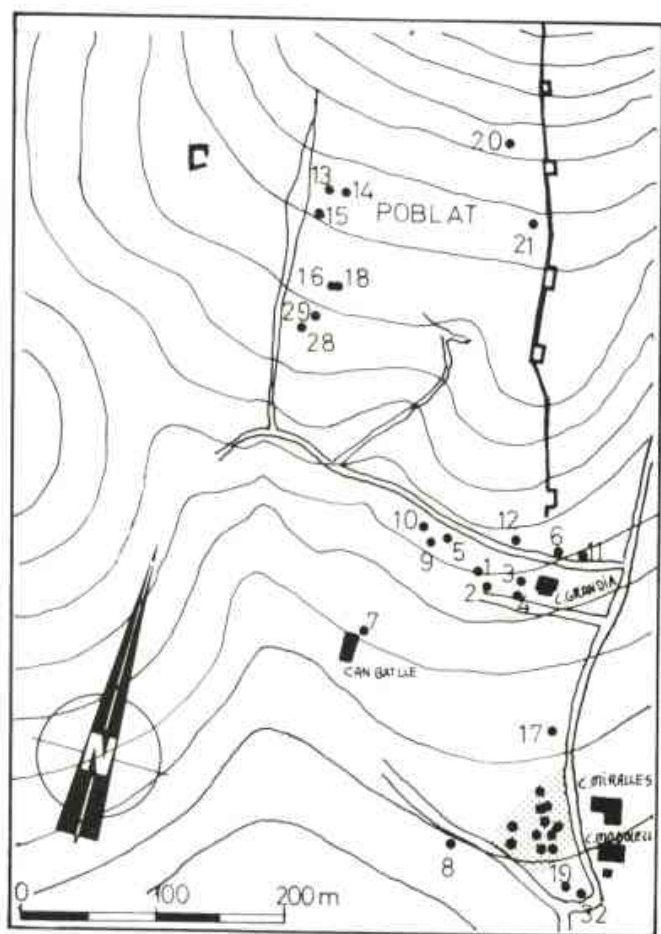
Un dels factors a tenir en compte en l'estudi d'algunes sitges, és la relativitat de les seves estratigrafies, ja que foren reomplertes tot d'un cop en la mateixa època, en canvi per altres, les que es van deixar obertes, és totalment necessari l'estudi estratigràfic.

També s'ha de tenir present, que gran part de la ceràmica ibèrica encara no té cronologia segura pel que ens basarem en la cronologia de les ceràmiques d'importació, àtiques i campanianes, que ens proporcionaran una aproximació molt més segura per a la datació dels reomplerts.

La situació del grup de sitges de Burriac, comprèn una àrea que va des de la part nord del poble de Cabrera de Mar fins el poblament ibèric, situat al vessant migdia de la muntanya de Burriac. Provisionalment publiquem un plànol de la situació de les sitges (Lám. 1), dibuixat ja fa anys per M. Ribas i Bertran (4), i avancem que actualment s'està elaborant per la S.A.M.M. el plànol topogràfic de la zona.

Les característiques principals que observem, són que totes estan construïdes en el sauló; presentant formes entre esfèriques i ovalades. Les seves dimensions són diverses. Posteriorment al reomplert, algunes sitges presenten la boca tapada amb pedres. Fins al moment present se'n porten excava-

□ Veure làmina 2

LAM. 1

des trenta-cinc, encara que la majoria no estaven senceres, degut a les circumstàncies accidentals dels descobriments.

La numeració donada, normalment, és correlativa segons han anat apareixent, essent les de numeració més elevada, les exhumades últimament.

D'aquestes sitges, unes es troben dins el poblat i d'altres a les seves rodalies, principalment a la part sud, malgrat que encara no estem en condicions de poder delimitar, exactament, l'àrea ocupada pel poblat, ja que en una gran part resta pendent d'excavació. La majoria de les què en principi podem situar als entorns del poblat, aparèixen en grups més nombrosos que en l'interior, poden tractar-se d'un magatzament comunitari. Les sitges de dintre el poblat formen part d'habitacions i són molt més pobres en materials arqueològics i de cronologia més tardana.

La troballa d'aquestes sitges començà l'any 1955, quan al fer-se uns rebaixos per a construir unes torres prop del poble de Cabrera de Mar, se'n van mig destruir unes quantes. Assabentats d'això, i

sota la direcció del Delegat Local d'Excavacions de Mataró, Sr. M. Ribas, s'emprengué una tasca de salvament de les afectades i se'n descobriren algunes d'intactes. L'any 1960, M. Ribas i Bertran i R. Martín Tobías (5), publicaren els resultats de les excavacions d'aquest primer grup de dotze sitges; la situació de les quals era la següent: les quatre primeres (n. 1,2,3,4) aparegueren en el terreny propietat del Sr. Amadeu López, prop de Can Grandia. Recentment han estat re-estudiades per C. Martí i Garcia, en el treball abans esmentat, donant-les-hi, degut a la preponderància de formes típiques de la campaniana B del s. I a.C., una època de reompliment vers la meitat del s. I a.C. La sitja n. 1, possiblement un cop perduda la seva utilitat, es va fer servir com a enterrament, ja que es van exhumar dos cranis i altres restes humanes. Sis més d'aquest grup de sitges es trobaren en el camí que des del poble de Cabrera de Mar, puja a la muntanya de Burriac (n. 5,6,9,10,11 i 12). Una altra (n. 7), es destruï en construir-se una piscina a Can Batlle, el material de la qual mai no s'ha pogut estudiar per tenir-lo en el seu poder el propietari de la finca, i una altra sitja (n. 8) va aparèixer en fer-se unes obres en el camí que porta a la Font Picant, essent la troballa més interessant una cràtera.

Posteriorment, l'any 1964, M. Ribas i Bertran, sense que sapiguem el perquè, en el seu llibre "Els Orígens de Mataró" (6) canvià la numeració d'aquestes sitges, en publicar un estudi de conjunt del primer grup de dotze, més vuit que havien anat apareixent. Nosaltres hem respectat la primera numeració, ja que la considerem la més lògica. D'aquestes vuit sitges noves, sis es trobaren en el poblat mateix (n. 13, 14, 15, 16, 18, 20), formant part d'habitacions, a excepció de la n. 20, prop d'una de les torres de la muralla. La n. 17 aparegué pel dessorre de la casa Bartomeu (Miralles), descoberta al terraplenar una feixa pel cultiu, i la n. 19 en un marge, al costat de l'excavació de les restes romanes de Can Modolell, que la S.A.M.M. està realitzant actualment.

Entre els anys 1964 i 1966, amb motiu d'una explanació de terrenys per a bastir-hi un bloc d'apartaments, aparegué la n. 22, que és la primera d'un conjunt de nou sitges, situades entre Can Modolell i Can Bartomeu (Miralles) (Lám. 2). L'estudi d'aquesta sitja el publicà M. Ribas i Bertran (7), l'any 1966, essent la troballa més important, un "Kalathos" sencer amb decoració pintada.

Altres sitges que composaven aquest grup (n. 23, 24, 25, 26, 27), es trobaren en molt mal estat de conservació, destrossades en part pels esmentats rebaixos i, quasi totes escapçades per un rebaix fet en temps antics, de pendent molt pronunciat en direcció sud. A destacar varis "Skiphos", una cràtera i divers armament de ferro. J. Bonamusa i Roure (8) publicà, a començaments de 1970, un comen-

tari, en el setmanari "El Maresme", sobre aquestes sitges, restant pendent el seu estudi definitiu.

En el primer semestre de 1969, i durant una campanya d'excavacions en el poblat, se'n descobriren dues més (n. 28 i 29), a la part baixa del mateix formant part d'habitacions.

A la campanya següent, portada a terme pel M.A.B., en l'excavació de l'anomenat "edifici públic" de Burriac, n'aparegué una altra (n. 21), el material de la qual està dipositat en el M.A.B.

Uns anys després, abril de 1975, en construir-se la piscina d'uns apartaments, la Sra. Modolell ens assabentà que n'havien aparegut dues més (n. 30, 31), realitzant-se el corresponent buidat, el material del qual està actualment en procés d'estudi.

La n. 32 aparegué en el curs de l'excavació romana de Can Modolell, pràcticament sense cap material. Es tractà, sols, d'un fons de sitja.

Ultimament, en el sector de sitges de Can Modolell-Can Bartomeu (Miralles), abans esmentat, en l'any 1979, i degut a una explanació de terrenys, vam ésser avisats pel Sr. Miralles, qui ens comunicà que havien estat localitzades dues sitges més o menys destruïdes. Després de donar-nos totes les facilitats, en trobarem una (n. 33) (actualment en estudi). De l'altre en quedava més de la meitat (n. 34), comunicant interiorment, amb una de sencera, de dimensions molt més grosses (n. 35), i amb material abundós i interessant (foto 1 i 2).

Cal destacar que en aquest indret no s'ha trobat cap resta d'habitació ibèrica, només una paret superficial, molt grollera, que no correspon ni al període ibèric ni al romà.

L'estudi d'aquestes dues últimes sitges exhumades, és el que a continuació presentem:

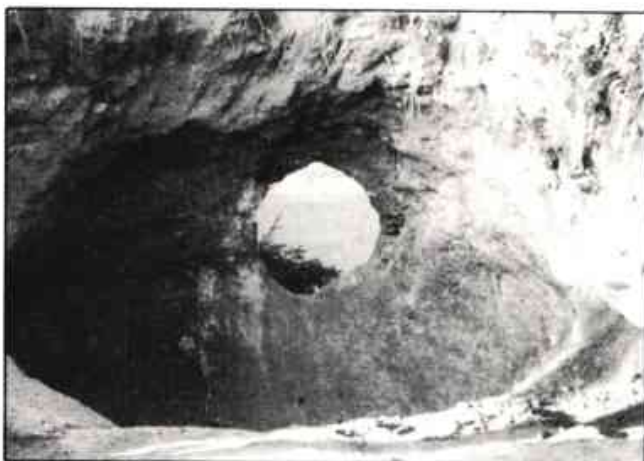
TREBALL DE CAMP I MÈTODE D'EXCAVACIÓ

Assabentats d'aquests fets, es formà un equip de salvament, per membres de la S.A.M.M., que realitzaren el buidat de les sitges 34 i 35. Aquest equip va estar format per Rafael Esteban, Josep Garrido, Jaume i Joan Turà i Xavier Mitjans, començant-se el treball el gener de 1980 i acabant-se pel maig del mateix any.

El mètode de treball que es va seguir per a la sitja n. 35, fou, primerament el buidat de mitja sitja, baixant per estrats naturals fins al fons. En arribar a aquest punt es féu l'estratigrafia, buidant-se després l'altra mitja.

En el cas de la sitja n. 34, i degut a l'estat en que la varem trobar, faltant-ne quasi la meitat, no es va

poder aplicar el mètode anterior, fent-se primer l'estratigrafia i després el buidat.

Fot. 1

Fot. 2

ESTRATIGRAFIA DE LES SITGES 34-35
(Lám. 3).

El primer nivell (N-I), superficial, està format per terres de conreu, desplaçades d'altres llocs a causa de les pluges i altres fenòmens, per això és un nivell comú a les dues sitges. El material surt molt barrejat i és molt variat, pertanyent a diverses èpoques; hi trobem des de ceràmica ibèrica, possiblement rodada del poblat, fins a ceràmica catalana dels S. XVII-XVIII.

La sitja n. 34, de dimensions més petites que la sitja n. 35, originalment deuria tenir una forma ovoidal. Aparegué tallada verticalment degut als esmentats rebaixos, faltant-ne gairebé la meitat. També, com la sitja 35, tenia la boca escapçada.

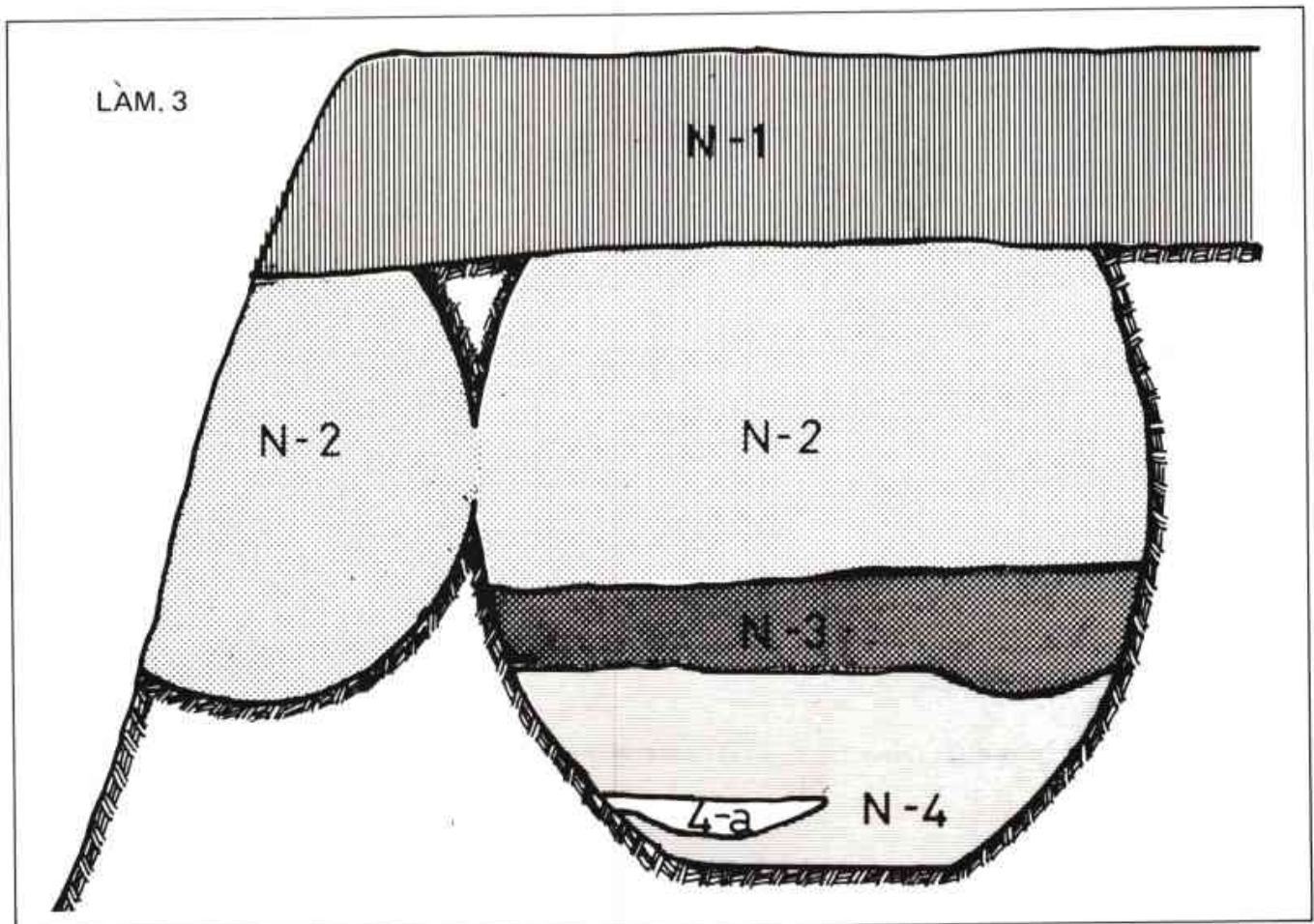
Aquesta sitja consta tan sols d'un nivell (N-II), que està format per terres sorrenques amb clapes de terres més compactes, sauló degradat de les parets, i petites clapes de terres vegetals a la part superior. És un nivell de les mateixes característiques que els N-II i N-IV de la sitja n. 35. El material ceràmic és escàs i poc significatiu, tenint una especial rellevància els materials de ferro, que corresponen a fragments de material de tipus bèl·lic.

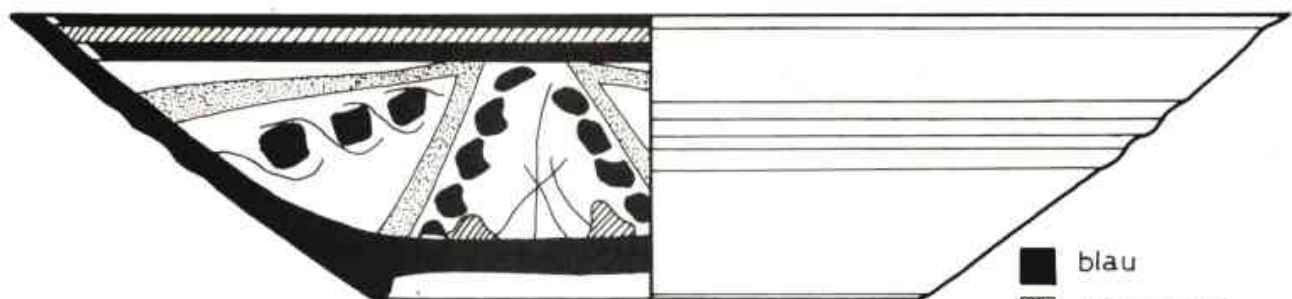
La sitja 35 està escapçada en la boca i és de base plana. Comunica amb la sitja 34 per un orifici de 26 cm. de diàmetre. El primer nivell de la sitja (N-II), estava format per terres sorrenques amb sauló i petites clapes de terres vegetals. En aquest nivell hi ha l'orifici de comunicació amb la sitja n. 34. L'única peça interessant que ha sortit aquí, gairebé en el canvi d'estrat, és la Ref. 75.025. La resta de materials eren fragments d'àmfora ibèrica.

El nivell segon de la sitja (N-III), estava format per terres argiloses, i és aquí on es trobà quasi tot el material. És el nivell de reemplenat artificial de la sitja. El material és divers i quantiós, encara que molt fragmentat.

El tercer nivell de la sitja (N-IV), estava compost de terres sorrenques amb petites clapes de terres més compactes, incloent, aquest estrat, una zona molt diferenciada, formada per sauló caigut de les parets, a la que anomenem 4-A. En aquest nivell el material exhumat ha estat escassíssim, només alguns fragments d'àmfora ibèrica, àmfora púnica i algunes peces discoidals.

De tot això en podem deduir que una vegada abandonada la utilització pròpia de la sitja, aquesta

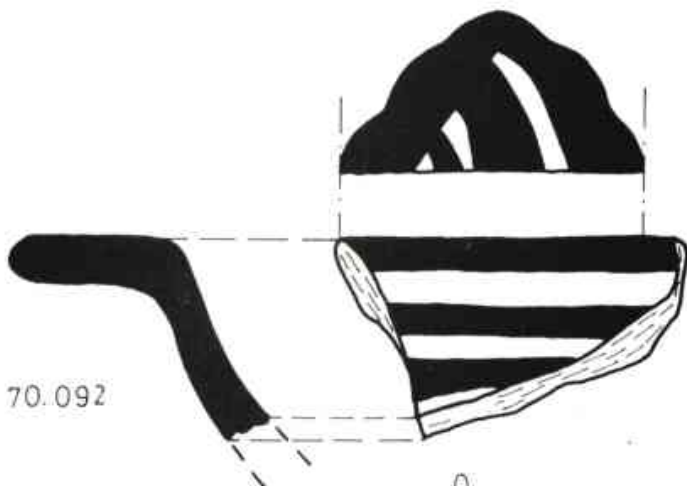

Ref. 70.090

Ref. 70.091

Ref. 70.092

LÀM. 4

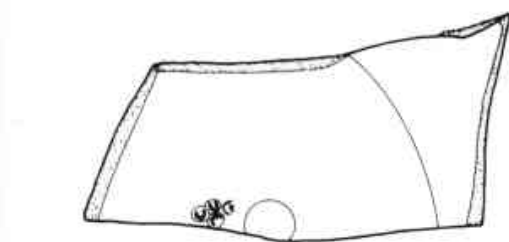

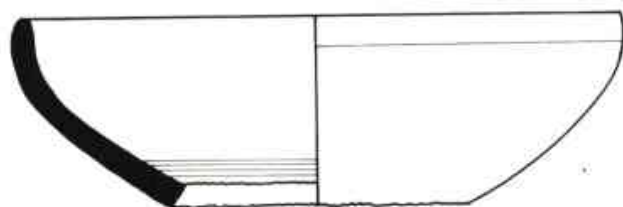
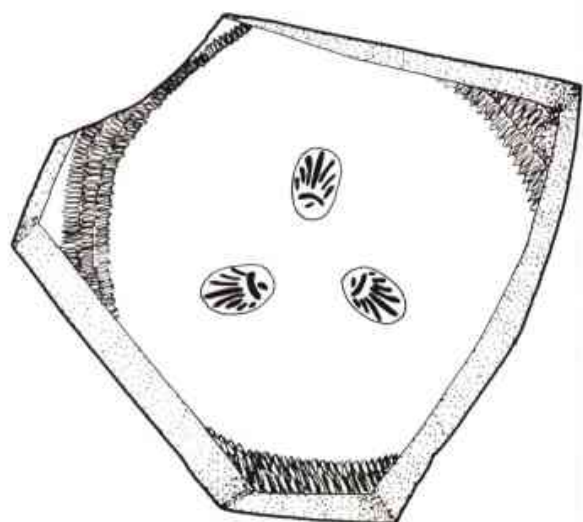
Ref. 75.021

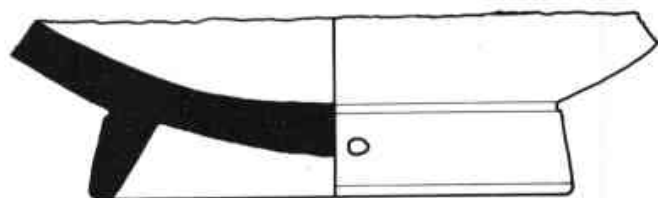
Ref. 75.024

Ref 75.023

Ref 75.026

Ref 75.025

Ref. 75.027

LAM. 5

quedà oberta, anant omplint-se de terres superficials que queien per la boca, formant-se així l'últim nivell, junt amb les partícules de sauló, conseqüència de la gradual degradació de les parets de la sitja. En arribar al segon nivell de la sitja veiem la utilització d'aquesta com "escombrera" amb abocament de materials fragmentats. El primer nivell es formà de la mateixa manera que temps abans s'originà l'últim nivell de la sitja, per causa de la descomposició de les parets i l'ompliment per terres superficials que queien dintre en estar oberta.

NIVELL I

Es el superficial i no afecta l'interior de les sitges. El material exhumat fou:

Amfora ibèrica	41 fragments
Ceràmica ibèrica feta a mà	3 fragments
Ceràmica ibèrica a torn, d'ús comú ..	8 fragments
Ossos	3 fragments

CERÀMICA CATALANA

70.090.— (Làm. 4). Petit plat fondo, de perfil sencer, policromat. Decorat amb diversos motius vegetals en blau i groc, i amb reomplert de verd. Pasta de color pallós. Finals del S. XVIII.

Diàmetre màxim: 19 cms. Alçada màxima: 4'02 cms.

70.091.— (Làm. 4). Fons d'escudelleta, estil de la ditada, decorat amb un motiu vegetal en blau. Pasta de color pallós. Mitjans del S. XVII.

70.092.— (Làm. 4). Vora amb orela d'escudelleta, o "sagnador" (9), estil d'orles diverses decorada en blau. Pasta de color pallós. Començaments del s. XVII.

També s'exhumaren cinc fragments amorfs de ceràmica decorada en blau, estil de la ditada i tres fragments amorfs de ceràmica d'ús comú. Tots dels S. XVII i XVIII.

ESTUDI DELS MATERIALS EXHUMATS EN LA SITJA 35

CERÀMIQUES D'IMPORTACIÓ

Dins l'apartat de les ceràmiques d'importació trobades a la sitja 35, apart d'un petit fragment de ceràmica àtica, dedicarem una especial atenció a la ceràmica proto-campaniana.

En el nostre estudi, hem considerat fonamentals els treballs de N. Lamboglia (10), J.P. Morel (11), E. Sanmartí (12) (13).

Les ceràmiques proto-campanianes comprenen l'espai cronològic que va des de la desaparició de les ceràmiques àtiques de vernís negre (finals s. IV a.C.), fins l'aparició del tipus "A" de la campaniana (250-225 a.C.). Aquest és un moment de produccions de diversa procedència, podent-se dividir, segons el seu origen, en itàliques i occidentals, segons hagin sigut fabricades a Itàlia, o bé, en tallers de la part occidental de la Mediterrània, sempre amb anterioritat a l'impacte comercial de la campaniana "A".

En la sitja n. 35 tant hi trobem produccions proto-campanianes itàliques (n. ref. 75.024 i possiblement n. ref. 75.026 - Taller de les Petites Estampilles), com occidentals (n. ref. 75.025 - Taller de Rhode), ambdues centrades en la primera meitat del s. III a.C., podent arribar la producció del Taller de Rhode fins el 225 a.C.

Els centres de fabricació del Taller de les Petites Estampilles es localitzen pels voltants de Roma, en el Laci, i els del Taller de Rhode, en l'antiga Rhode (Roses).

En quant a la ceràmica campaniana del tipus "A", la cronologia de la qual comprén un període que va des del 250-225 al 50 a.C., és minoritària en aquesta sitja, limitant-se la seva presència a diversos fragments amorfs i, a un petit fragment de peu, possiblement de forma Lamb. 3, que s'ha de situar dins de la fase tardana d'aquest tipus.

La ceràmica campaniana del tipus "B" és inexistent.

NIVELL II

75.025.— (Làm. 5). Fons de ceràmica proto-campaniana, forma Lamb. 26. En el peu hi ha un petit forat fet després de la cuita. Pasta compacta i fina, d'un color rosat molt pàlid. Fractura recta. Vernís negre-brillant amb alguns tons olivaci, aplicat amb pinzell. En el peu s'aprecien les impressions digitals del terrisser. La decoració és a base de tres estampilles radials, palmetes, envoltades per un cercle de múltiple decoració a rodeta (Foto 3). Es tracta d'una producció del taller de les pàteres de les tres palmetes radials, estudiat per E. Sanmartí (14), que el situa a Rhode. Diàmetre extern del fons: 84 mm. Cronologia: segon quart del s. III a.C.

75.027.— (Làm. 5). Petit fragment de peu de ceràmica campaniana "A", possible forma Lamb. 3. La forma d'aquest peu recorda els de la campaniana "B". Pasta dura de color vermellós i fractura irregular. Ver-

nís espès de color negre-brillant. La forma Lamb. 3, tant freqüent en la campaniana "B", és raríssima de trobar en la campaniana "A" (18), havent-se fabricat en la seva fase tardana, per imitació de la campaniana "B". Cronologia: últim quart del s. II a.C. i 1er. quart del s. I a.C.

Dins del N-III de la sitja n. 35 també s'exhumaren 6 fragments de vores de ceràmica proto-campaniana (quatre de les quals semblen correspondre a la peça n. ref. 75.023), i diversos fragments amorfs d'aquest tipus de ceràmica i de campaniana "A".

NIVELL III

75.021.— (Làm. 5). Petit fragment de vora de "lekanis" de ceràmica àtica, de l'estil de figures roges. Graó extern al dessota de la vora. Pasta de textura fina, molt ben cuïta i de color beige. Fractura recta. A la part interna el vernís és compacte, molt ben conservat i de color negre-brillant. La decoració que s'observa a la superfície externa, es compon de dues pinzellades negres, quasi verticals, sobre fons roig, apreciand-se també l'inici d'una tercera pinzellada. Amplada màxima del fragment: 25 mm.

Cronologia: L'estil de figures roges es desenvolupà durant els segles V-IV a.C., però degut a que es tracta d'un fragment molt petit, no ens és possible donar una datació més precisa. Un altre fragment de "lekanis" de figures roges, de característiques similars al nostre, s'exhumà al poblat del Turó de Can Olivé, (Sardanyola-Barcelona) (15).

75.023.— (Làm. 5). Fragment de fons de ceràmica proto-campaniana, forma Lamb. 27. En la superfície de la peça es veuen restes d'algun instrument emprat per allisar-la. Pasta de textura fina, color ataronjat, amb parts grisoses en el peu i part inferior del fons, degut a les condicions de la cuïta. Fractura recta. Vernís ben conservat, espès, de color negre brillant, aplicat per immersió. Fons exterior reservat i ben allisat. En el peu observem unes zones sense vernís que podrien ésser produïdes per unes pinces, al subjectar la peça en el bany d'immersió. Marca en el fons interior, d'una estampilla que ens és desconeguda (foto 4). Diàmetre exterior del fons: 54 mm. Cronologia: primera meitat s. III a.C.

75.024.— (Làm. 5). Petit fragment amorf de fons de ceràmica proto-campaniana. Pasta de color beige clar, molt compacta, de fractura irregular. Vernís espès, de color negre-brillant, molt ben conservat i aplicat per immersió. Fons extern reservat. En la decoració observem dues estampilles fragmentades (foto 5). Correspon a la producció del taller de les Petites Estampilles. Les estampilles del nostre fragment, són idèntiques a les dels bols Lamb. 27, dels jaciments del Molí de l'Espígol (Lleida) (16) i Puig Castellar (Pontós-Girona) (17).
Cronologia: primera meitat S. III a.C.

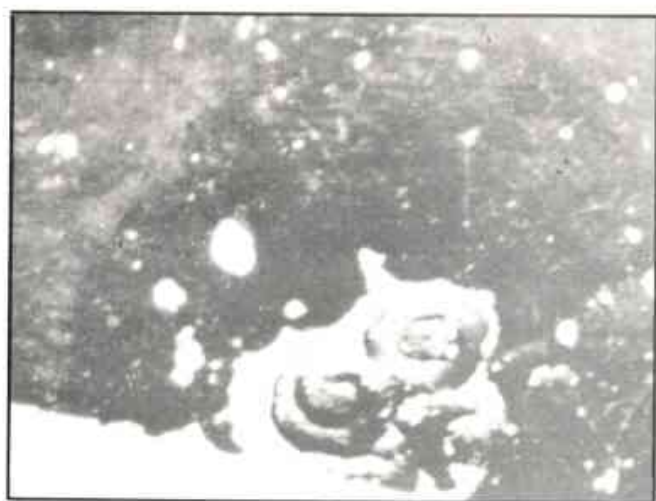
75.026.— (Làm. 5). Fragment de vora de ceràmica proto-campaniana, forma Lamb. 27 b. Pasta fina, ben depurada, de color beige fosc. Fractura recta. Vernís ben conservat, negre poc brillant, amb algunes iridiscències metàl·liques blavoses en la superfície interna de la peça, mentre que en l'externa, el vernís agafa una tonalitat mat i un color verdós-olivaci amb zones amarronades. No s'observa cap decoració per la manca del fons. Diàmetre exterior de la vora: 160 mm.

Cronologia: 1a. meitat s. III a.C.

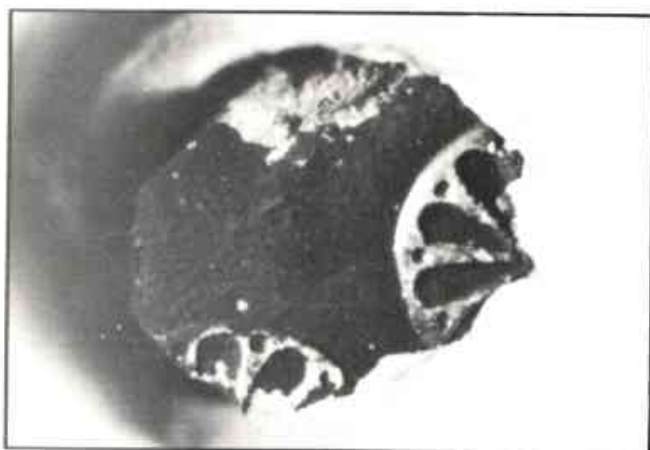
Si bé en un principi ens estranyà les iridiscències que presenta aquesta peça, creiem que per les seves característiques tècniques es tracta d'una producció proto-campaniana, possiblement del Taller de les Petites Estampilles, fet que no podem confirmar per la falta del fons.

Fot. 3

Fot. 4

Fot. 5

Fot. 6

CERÀMICA IBÈRICA FETA A MÀ

Aquest tipus de ceràmica, tant corrent en els jaciments ibèrics catalans, també es trobà en aquesta sitja barrejada amb altres tipus de ceràmiques. Es troba molt fragmentada, però malgrat això hem pogut reconstruir algunes peces quasibé senceres i en d'altres endevinar la seva forma originària.

Les formes són simples i conegudes, tapadores, gerros de perfil en S, de forma ovoide, etc. No obstant cal destacar, per la seva singularitat, la peça n. 75.001, que més endavant descriurem. La simplicitat de les formes està en funció de llur utilització quotidiana en l'ús domèstic. Prova d'aquesta utilitat la tenim en l'ennegritament dels fons i de les parets exteriors de les peces, que indubtablement agafen aquest tò a l'estar en contacte amb el foc a l'hora de cuinar.

Tots aquests tipus de ceràmica de fabricació familiar, com a molt, local, són de pastes molt grolleres, utilitzant-se per a llur elaboració l'argila barrejada amb desgreixant, com grans de feldepat, quars o mica; la seva cuita sol ésser dolenta i poc acurada, posteriorment, a mida que es fan servir van agafant consistència, així com un cert grau d'impermeabilitat. Les parets solen ésser gruixudes i el fons pla.

Algunes de les peces estan decorades d'una forma molt simple i ens recorden els tipus de decoració de les urnes hällstättiques (19). Les decoracions més senzilles són les incisions, fetes amb algun tipus de punxó, al voltant de la peça i prop de la vora; altres són digitals; altres de mugrons; també trobem la decoració de cordó en relleu, afegit a la peça abans de la cuita, amb l'aplicació posterior del capciró dels dits o bé de l'ungla.

La durada d'aquesta ceràmica és llarga, perdurant al llarg de tot el període íber, arribant fins i tot al tomb d'era.

Tots aquests materials s'exhumaren en el nivell III.

75.001.— (Làm. 6; foto 6). Peça de ceràmica feta a mà de producció indígena, imitant les copes àtiques anomenades "Kylix". Si bé la forma deriva del "Kylix", les anses no tenen la disposició horitzontal d'aquelles peces, si no que segueixen la tradició ibero-púnica disposant les anses en posició vertical. El fons de la peça no és pla com en la majoria de les produccions fetes a mà, essent còncau, fent palesa una millor tècnica d'elaboració. La pasta és

de color vermellós amb desgreixants. Aquesta peça no presenta cap tipus de decoració. Superfície pulida. Les dimensions de la peça són: Alçada: 96 mm. Diàmetre de la base: 86 mm. Diàmetre exterior de la vora: 173 mm.

Destaquem la singularitat d'aquesta peça, ja que les imitacions de "Kylix" fetes a mà, que coneixem, presenten les anses en posició horitzontal, típiques dels models grecs.

75.002.— (Làm. 6; foto 7). Tapadora de ceràmica feta a mà. Ansa rodona disposada verticalment, amb orifici central. Pasta de color marró-negrós amb desgreixants. Les parets interiors estan ennegrides per l'acció del foc. Les seves dimensions són: Alçada: 94 mm. Diàmetre de la base: 161 mm.

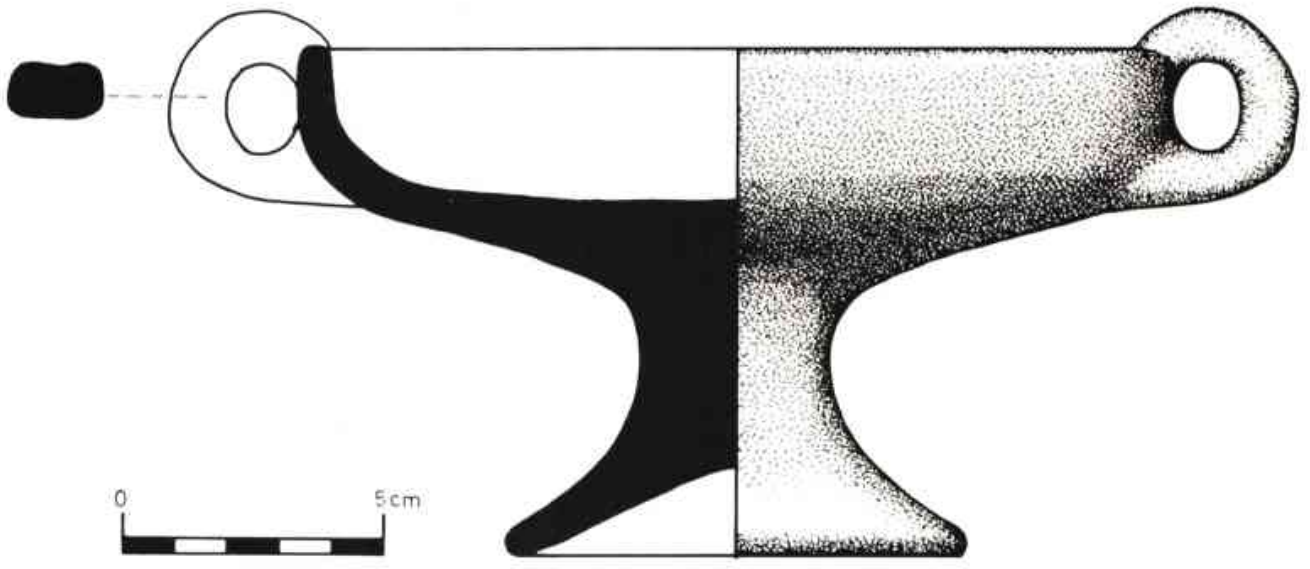
Es un tipus de tapadora molt comú en quant a la seva forma, havent-se trobat abundantment en altres jaciments ibèrics catalans (20).

75.003.— (Làm. 6). Vaset de ceràmica fet a mà de petites dimensions, de base plana i de perfil quasibé recte. Pasta de color vermellós amb desgreixants. Les seves parets no presenten ennegritament. Les dimensions són: Alçada: 49 mm; Diàmetre exterior de la base: 39 mm. Diàmetre exterior de la vora: 48 mm.

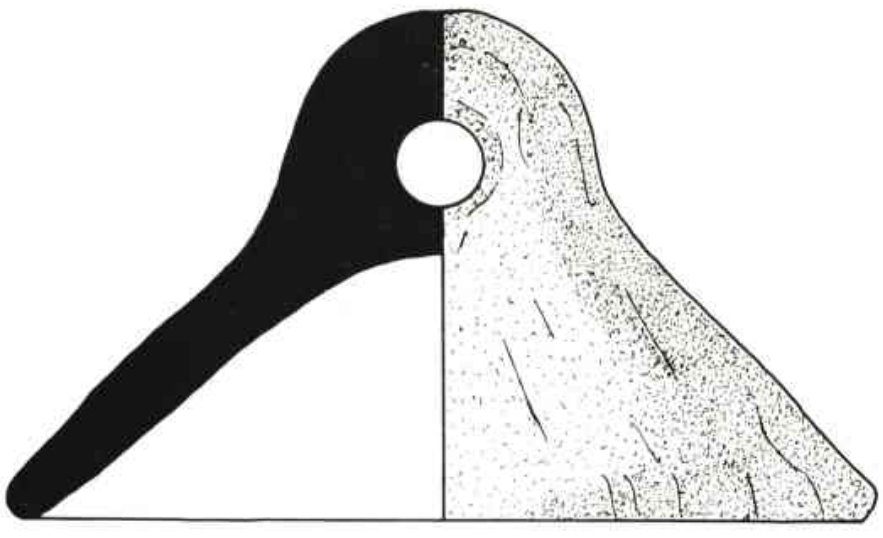
Tant per les seves dimensions com per la seva comprovada no exposició al foc, podria ésser una joguina.

75.004.— (Làm. 7). Fons sencer de gerro de ceràmica fet a mà de base plana, sense cap tipus de decoració. Pasta molt grollera de color vermellós-amarronat amb desgreixants. Tant les parets exteriors com les interiors estan ennegrides. El diàmetre màxim de la base fa 81 mm. Podria ésser un gerro de perfil en S, molt típic dins d'aquest tipus de ceràmica en els nostres poblats ibèrics (21).

Ref. 75.001

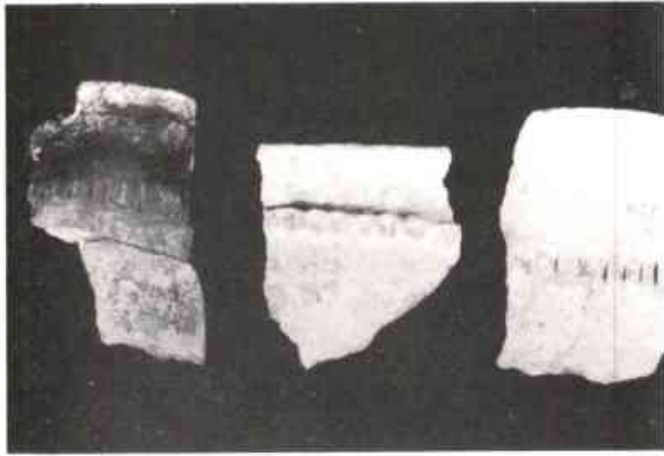

Ref. 75.002

Ref. 75.003

LÀM. 6

Fot. 8

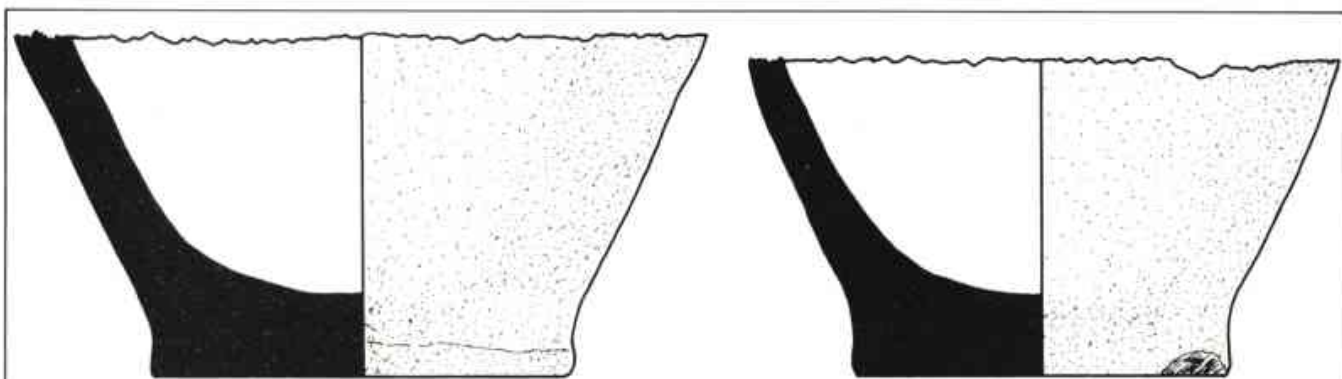
Fot. 7

Fot. 9

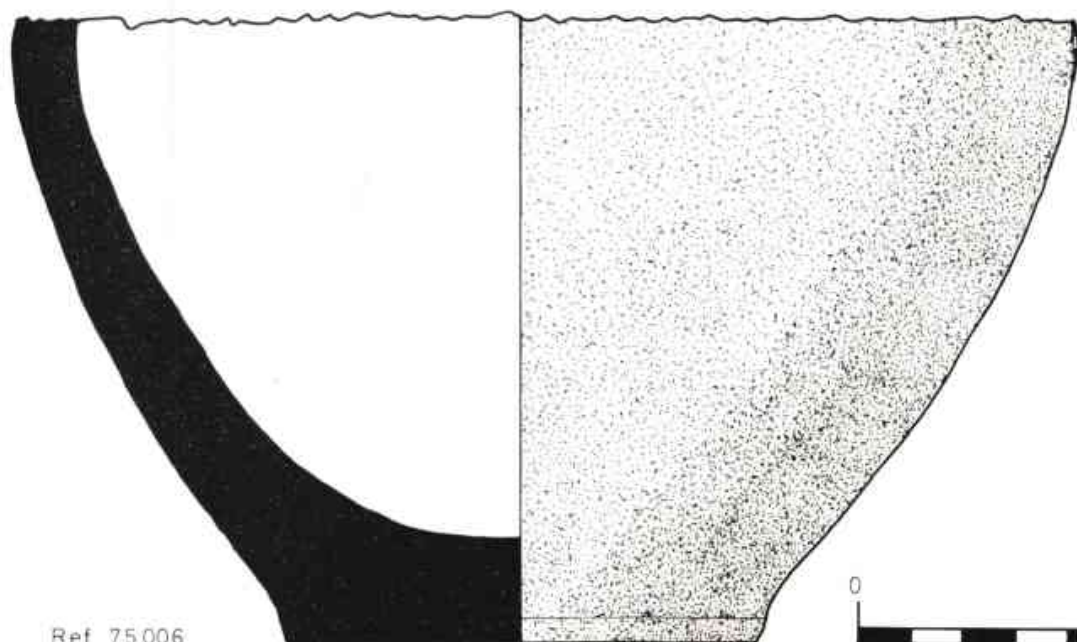
Fot. 10

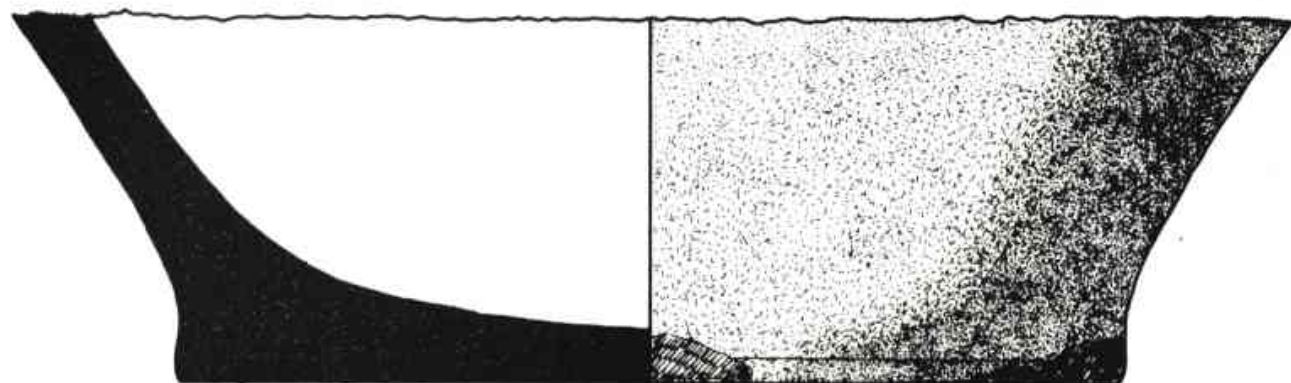
Ref. 75004

Ref. 75005

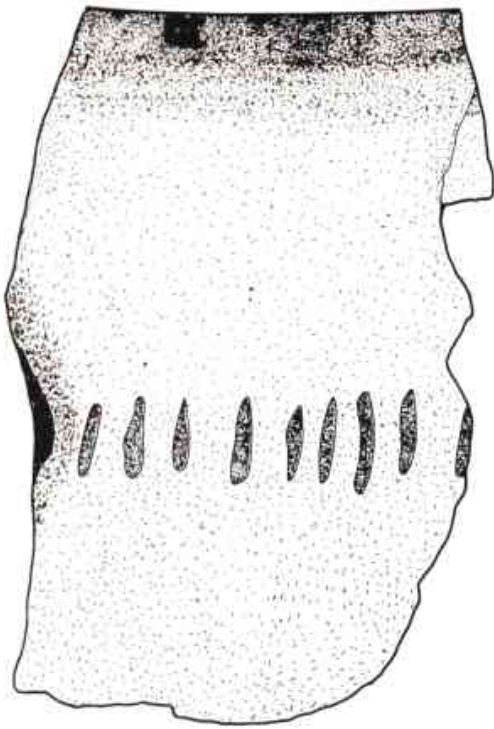
Ref 75006

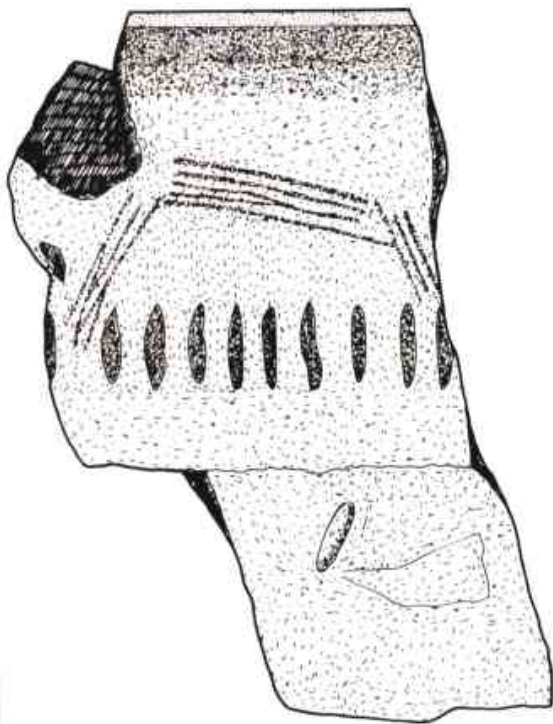
Ref. 75007

LAM. 7

Ref. 75.010

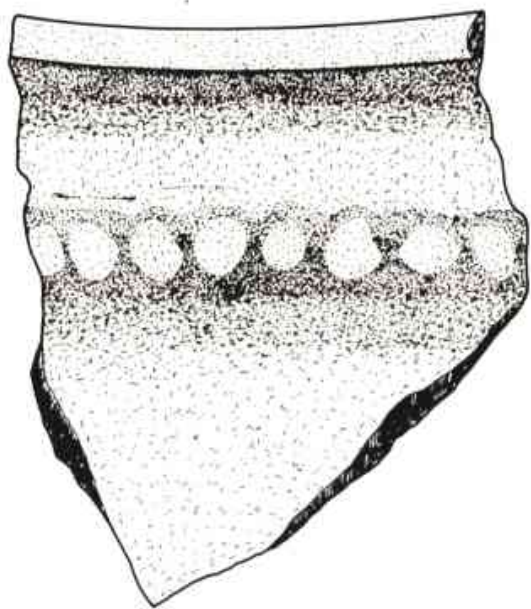

Ref. 75.011

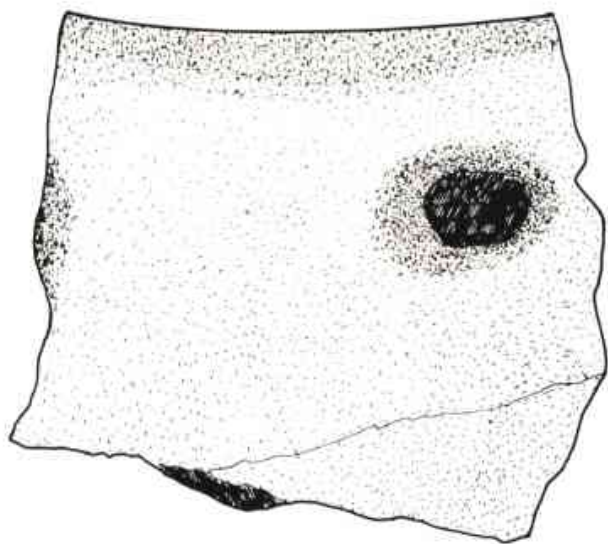

LAM. 8

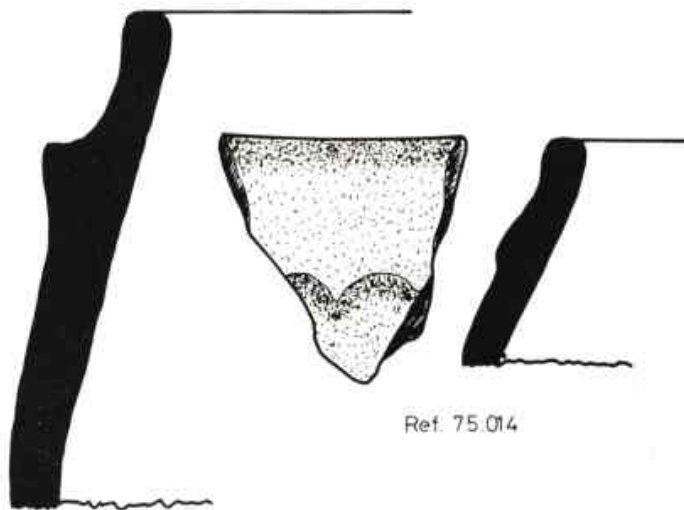

Ref. 75.012

Ref. 75.013

Ref. 75.014

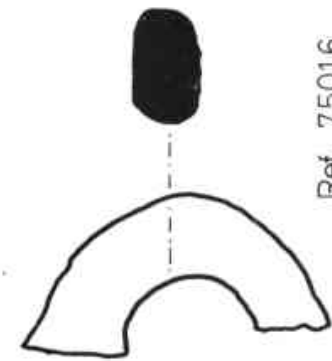

Ref. 75.029

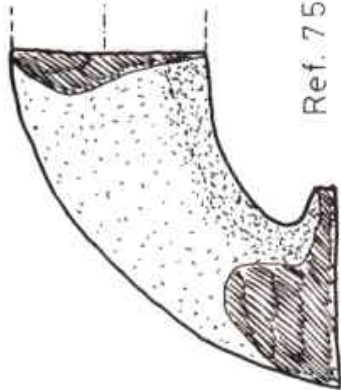

LAM. 8

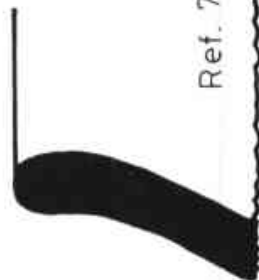
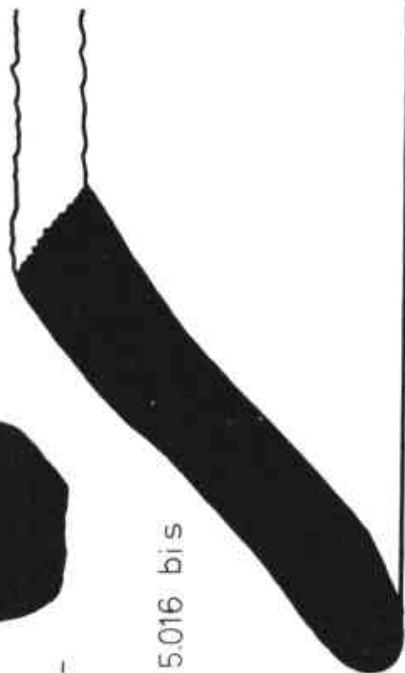
LAM. 9

Ref. 75016

Ref. 75016 bis

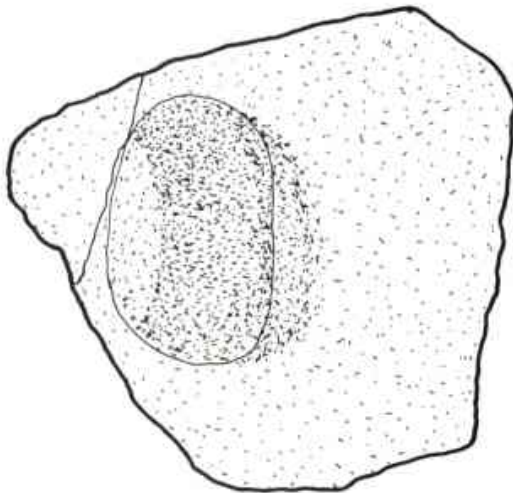

Ref. 75009

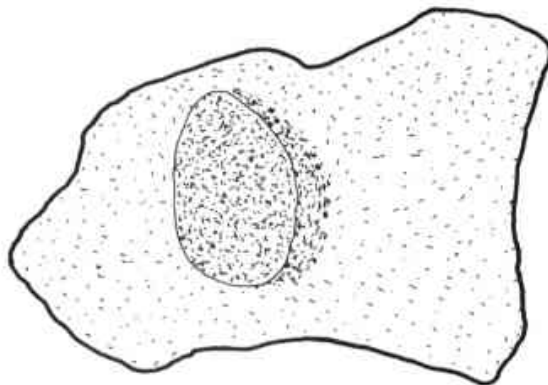

Ref. 75.103

Ref. 75008

Ref. 75015 bis

Ref. 75.015

5cm

- 75.005.— (Lám. 7). Peça de característiques molt semblants a l'anterior en quant a forma i dimensions. La pasta és també molt similar, encara que de color una mica més fosc, arribant en algunes zones a ésser negre. Les parets exteriors estan ennegrides. El diàmetre de la base fa 68 mm.
- 75.006.— (Lám. 7). Olla incompleta, amb el fons sencer, de ceràmica feta a mà. Base plana. Pasta de color vermellós amb desgriexants. Les parets exteriors presenten ennegriment. El diàmetre de la base és de 93 mm. El perfil podria ésser de la típica forma en S.
- 75.007.— (Lám. 7). Fons incomplet de gerra, de grans dimensions, de ceràmica feta a mà. Base plana. Pasta grollera de color groc-vermellós amb desgriexants. Tant el fons com les parets exteriors no presenten ennegriments. Per això i pel poc gruix del fons podria tractar-se d'una urna. El diàmetre de la base és de 180 mm.
- 75.008.— (Lám. 9). Fragment de vora de tapadora de ceràmica feta a mà. Pasta molt grollera de color vermellós amb desgriexants. Les parets internes estan ennegrides.
- 75.009.— (Lám. 9). Fragment de vora d'olla de ceràmica feta a mà, perfil en S. Pasta grollera, de color amarronat amb desgriexants. Molt ennegrida per l'acció del foc.
- 75.010.— (Lám. 8; foto 8-3). Fragment de vora d'olla de ceràmica feta a mà, amb decoració incisa formant una franja regular prop de la vora, les incisions són paral·leles entre sí. Pasta vermellosa amb els components clàssics en aquest tipus de ceràmica, les parets exteriors estan ennegrides.
- 75.011.— (Lám. 8; foto 8-1). Fragment de vora d'olla de ceràmica feta a mà amb decoració incisa. Les incisions són paral·leles entre sí formant una franja prop de la vora, al voltant de la peça. La decoració és de característiques molt similars a la de l'anterior peça. La pasta és de color vermellós-amarronat, presentant zones negres dins la mateixa. Les parets exteriors estan ennegrides.
- 75.012.— (Lám. 8; foto 8-2). Fragment de vora de gerro de ceràmica feta a mà, amb decoració en relleu, formant un cordó al voltant de la peça, decorat amb el capciró dels dits. Pasta de color ocre-vermellós amb desgriexants. Les parets exteriors estan ennegrides.
- 75.013.— (Lám. 8). Fragment de vora d'olla feta a mà amb decoració de mugrons, formant una franja al voltant de la peça. Pasta de color ocre intens amb zones de color negre. Tant les parets interiors com les exteriors estan totalment ennegrides. Junt amb aquesta peça s'exhumaren tres fragments amorfs de característiques molt similars, possiblement de la mateixa peça.
- 75.014.— (Lám. 8). Fragment de vora d'olla de ceràmica feta a mà amb decoració digital, al voltant de la vora. La pasta és grollera amb desgriexants, de color gris, arribant en algunes zones a ésser negra. Les parets de la peça estan ennegrides.
- 75.015-15-bis.— (Lám. 9). Fragments amorfs d'olles de ceràmica feta a mà amb anses. Pasta vermellosa. Parets exteriors ennegrides.
- 75.016.— (Lám. 9). Ansa de gerro de ceràmica feta a mà. Pasta grollera amb desgriexants, de color amarronat.
- 75.016 bis.— (Lám. 9). Fragment d'ansa de ceràmica feta a mà. Pasta grollera amb desgriexants, color amarronat-vermellós.
- 75.029.— (Lám. 8; foto 9). Petit fragment de vora que possiblement correspon a una gerreta. La superfície externa està decorada amb incisions geomètriques de tradició Hällstättica, fetes abans de la cuita. Pasta de color marró-vermellós amb algunes impureses. Superfície abrillantada, sembla portar un finíssim engalbat d'un color gris-olivaci. Coneixem una decoració idèntica en un vas fet a mà, exhumat al sector centre del poblat de Burriac, durant la campanya de 1953-54, i que actualment el Sr. Jaume Lladó, conservador del Museu de Perpinyà, té en la seva col·lecció (22). També, dins la col·lecció Rubio de la Serna (23) corresponent a la necròpolis de Cabrera de Mar, actualment dipositada al M.A.B., hi trobem tres gerretes fetes a mà, n. ref. M.A.B. 7.126, 7.127, 7.131, amb decoració geomètrica incisa.
- 75.103.— (Lám. 9). Fragment de vora de bol de ceràmica feta a mà. Pasta grollera amb desgriexants de color marró.
- 75.104.— Fragment d'ansa de tapadora de ceràmica feta a mà. Pasta grollera amb desgriexants, color vermellós-marró.

Dins dels materials fets a mà hi podem incloure els pesos de teler i la fusaiola exhumada.

75.017.— (Làm. 10). Pes de teler de ceràmica, de forma trapezoidal amb orifici a la meitat superior de la peça, pasta molt grollera amb desgredants, de color amarronat. El seu estat de conservació és bó, malgrat que el grau de cuita és bastant dolent. Les dimensions són: Alçada: 112 mm. Amplada: 58 mm. Gruix: 56 mm. Pes: 920 grs. L'orifici té uns dotze mil·límetres de diàmetre.

75.018.— (Làm. 10). Pes de teler de ceràmica, de forma trapezoidal, amb orifici a la meitat superior de la peça. Presenta les arestes arrodonides. Pasta de color vermellós, més fina i depurada que l'anterior, de bona cuita. D'alçada té 108 mm. i el seu gruix és de 47 mm. Amplada 49 mm. L'orifici és irregular i té uns 17 mm. de diàmetre. El seu pes és de 700 gms.

75.020.— (Làm. 10). Peça esfèrica de ceràmica feta a mà amb orifici central, possible pes esfèric. Pasta de color marró, compacta i dura, amb mica com a desgredant, bona cuita. De diàmetre té uns 73 mm. L'orifici és irregular i té uns 21 mm. de diàmetre. El seu pes és de 148 grs.

75.019.— (Làm. 10). Fusaiola bitroncocònica. Pasta de color marró fosc, amb la part exterior polida. No presenta cap tipus de decoració.

CERÀMICA IBÈRICA PINTADA

Tot el material d'aquest tipus s'ha exhumat en el nivell III.

75.022.— (Làm. 11). Dos fragments amorfs de ceràmica ibèrica pintada, que possiblement formen part d'un plat decorat de vora exvasada. La decoració interior és a base de rombes de color vermellós-amarronat dins d'un cercle de color marró-fosc que envolta tota la peça. En la part exterior està decorada amb una ratlla horitzontal de color vermellós-amarronat. Aquest tipus de decoració en plat, el trobem en el catàleg de temes ornamentals de les ceràmiques pintades del Turó de Sant Miquel de Lliria (València) (24), així com a diversos jaciments del Llevant de la Península.

75.028.— (Làm. 11). Fragment amorf de ceràmica ibèrica decorada amb pintura blanca. El

fragment presenta com a decoració una franja vertical i al costat una altra franja més prima situada de forma oblíqua a l'anterior.

Pasta bicolor, rosada i grisa, ben depurada, dura i compacta. El fragment combina el color blanc amb el marró-fosc de fons. La pintura blanca està aplicada amb pinzell un cop cuita la peça, el que li dona una falta de consistència ben apreciable. Aquest tipus de decoració es troba als jaciments del Rosselló i a l'Alt i Baix Empordà, datant-se des de la segona meitat del S. V a.C. al s. III. En ésser un fragment petit i amorf no hem trobat cap parentiu en la taula de formes d'aquest tipus de ceràmica, que ens dona l'Aurora Martín Ortega (25).

75.033.— (Làm. 11). Fragment de vora d'ungüentari ibèric. Presenta la vora decorada amb una franja de pintura vermellova. Pasta de color ataronjat, compacta i ben cuita. Engalbat de tonalitat ocre. Peça molt semblant a l'ungüentari trobat a la Inhumació Martí n. 58 (26).

CERÀMICA GRIS DE LA COSTA CATALANA

Aquesta ceràmica, de parets molt primes, també anomenada gris emporitana o gris monocroma, és molt freqüent en els poblats de la costa catalana. La seva cronologia, en principi, es pot situar entre el S. IV-I a.C. . J. Maluquer (27) la centra entre el 350 i 150 a.C. Convé diferenciar-la de les ceràmiques grises fetes a mà i de les fetes a torn, de parets gruixudes, pasta grollera i acabat descurat, també molt freqüents en els poblats catalans.

Per a realitzar el nostre treball, ens hem basat, principalment, en l'estudi monogràfic realitzat per C. Aranegui (28).

Tot aquest material aparegué en el N-III.

Destaquem la forma de la peça n. ref. 75.032, de la que no hem trobat cap paral·lel.

75.030.— (Làm. 12). Fons de pàtera. Possiblement es tracta d'una imitació de la forma de les pàteres de la campaniana "A" forma Lamb. 26 o 27. Peu de secció rectangular. En el fons exterior hi ha una acanalladura formant un cercle, quasi tocant a la paret interior de l'anell del peu. Pasta de color gris-clar, amb les parets externes recremades, el que li dona a la superfície de la peça un color gris més fosc. Superfície polida de tonalitat mat, amb algunes estries molt marcades, fetes pel tor-

nejat. Aquest fons té similituds amb els d'algunes pâteres ibèriques grises, de vora corbada vers l'interior, aparegudes a la necròpolis de Cabrera de Mar (29), n. Ref. M.A.B. 7.247, 7.249, així com també amb altres exhumades a les necròpolis d'Empúries (30) i al poblat del Mar Boscà de Badalona (31).

75.039.— (Lâm. 12). Fragment de vora, exvasada, de gerra. Pasta de color gris-olivaci. Vora i superfície externa polida. Pinzellades verticals en el coll del fragment.

La resta de material, d'aquest tipus de ceràmica, va ser el següent:

2 petits fragments de fons.

5 petits fragments de vores.

1 fragment d'ansa.

9 fragments de coll amb començaments de carena, de gerretes bitroncocòniques.

37 fragments amorfs.

CERÀMIQUES IBÈRIQUES, FETES A TORN, D'ÚS COMÚ

La ceràmica d'ús comú, feta a torn, ocupa un ample espai dintre les troballes en els poblats ibèrics.

En el cas concret de la sitja 35 observem en les formes una gran similitud amb peces de la necròpolis de Cabrera de Mar, que J. Barberà situa entre el 350-250 a.C. (32); destaquem alguns tipus no massa freqüents en altres poblats catalans, tals com les tasses amb "umbo" central de parets primes, també trobades a la Font de Brill (Santa Eulàlia de Ronçana), al poblat d'Alfar (Llinars), Empúries i Mas Boscà, així com un fragment de coll de gerra amb dues anses trilobulades (75.067), que fora de Cabrera de Mar només se n'ha trobat una altra al Castellet de Tivissa (Ribera d'Ebre), i un fragment de pâtera ibèrica (75.074), amb un tipus de vora, dels que no en coneixem cap més paral·lel a Catalunya.

Tot aquest material s'exhumà en el nivell III.

Tasses amb "umbo"

75.034.— (Lâm. 13). Fragment de vora exvasada de tassa amb "umbo", de parets primes. Pasta de color vermell-marró, porosa i sorrenca.

75.040.— (Lâm. 13). Fragment de vora exvasada de tassa amb "umbo", de parets primes. Pasta de color marró a l'exterior i gris a l'interior, porosa i sorrenca. Diàmetre màxim de la vora: 124 mm.

75.041.— (Lâm. 13). Fragment de vora exvasada de tassa amb "umbo" de parets primes. Pasta de tipus "sandwich", amarronada als extrems.

75.031.— (Lâm. 12). Fons còncav. Correspon possiblement a una gerreta bitroncocònica. Pasta molt fina de color gris. Superfície externa espatulada i polida, de tonalitat semi-brillant. Aquest tipus de gerretes amb fons còncav, normalment no es troben a les necròpolis d'Empúries, mentre que a la de Cabrera són bastant freqüents.

75.032.— (Lâm. 12; foto 10). Perfil quasi sencer, sense fons, d'olpe carenat. Vora exvasada. Una sola ansa trilobulada, que va des de la vora de la peça fins al començament de la carena, reposant uns dos centímetres pel dessobre del llom. Pasta color gris clar, de textura una mica més granalluda que la de les peces n. ref. 75.030 i 75.031. Superfície externa finament polida, fins arribar a la carena, la part inferior de la peça sembla no estar-ho. En el coll, el polit és vertical, mentre que en la resta és horitzontal. D'aquesta forma no n'hem trobat paral·lels. Cal destacar la forma de l'ansa, molt semblant a la de la gerra n. ref. 75.067.

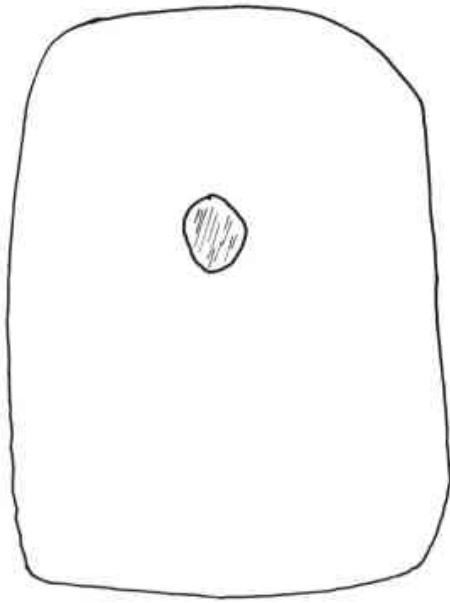
75.035.— (Lâm. 12). Fragment de vora de gerreta bitroncocònica de parets molt primes. Pasta de color gris-fosc. Vora i superfície externa, polida, de tonalitat mat. El polit del troç de coll del fragment, és a base de pinzellades verticals.

75.036.— (Lâm. 12). Fragment de vora exvasada de gerra. Pasta de textura fina, amb algunes impureses, de color gris. Superfície tant interna com externa de la vora, finament polida i abrillantada, adquirint un tò negrós.

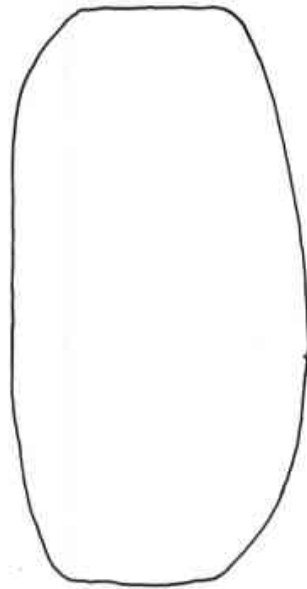
75.037.— (Lâm. 12). Fragment molt petit de vora de gerreta bitroncocònica. Pasta de color gris.

75.038.— (Lâm. 12). Fragment de vora de pâtera, o de copa, de dimensions petites. Pasta de textura fina i color gris. En les parets externes hi han unes bandes circulars, brillants i mats, fetes pel tornejat.

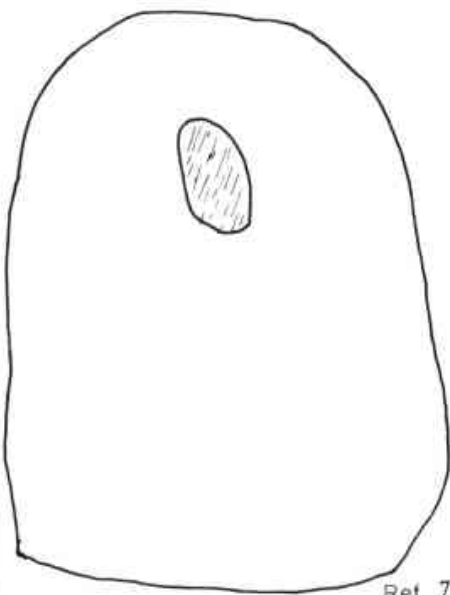

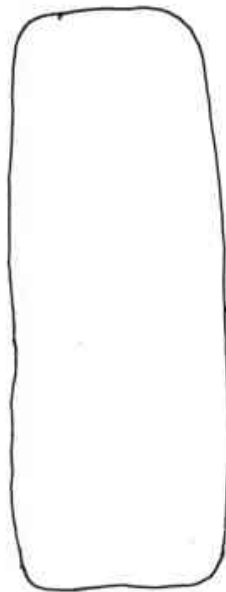
Ref. 75.017

Ref. 75020

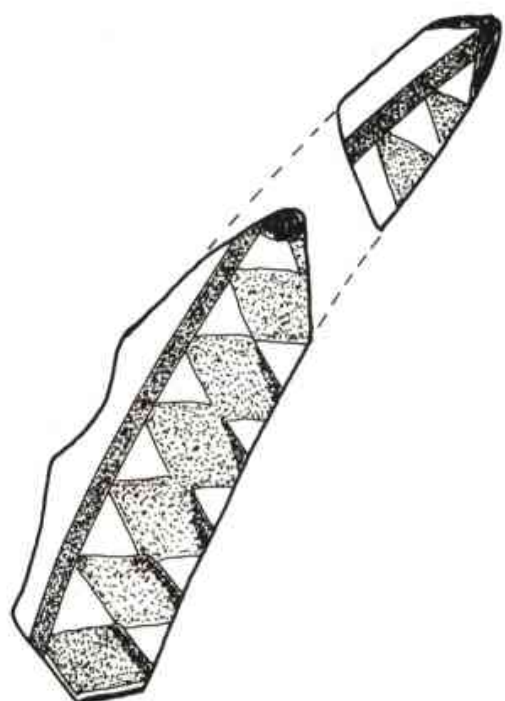

Ref. 75.018

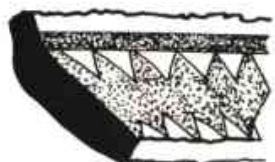

Ref. 75019

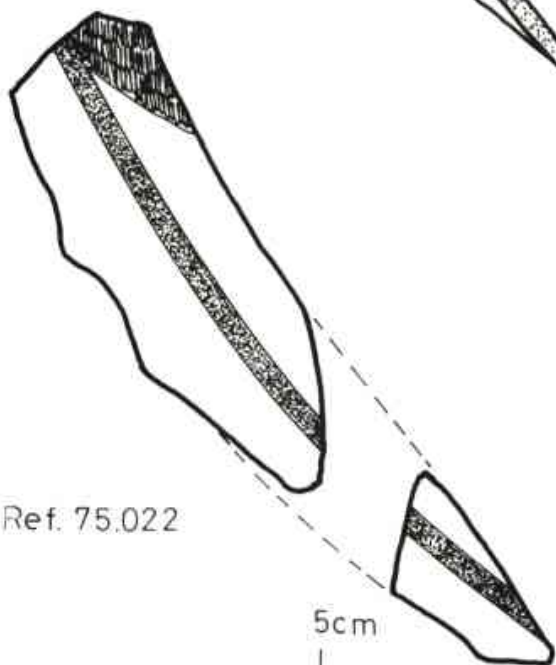
Ref. 75.033

Ref. 75.028

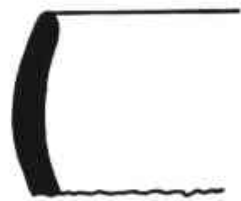
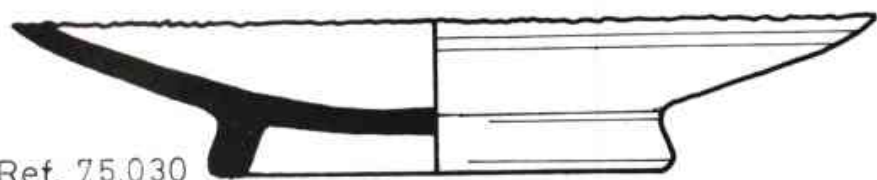
Ref. 75.022

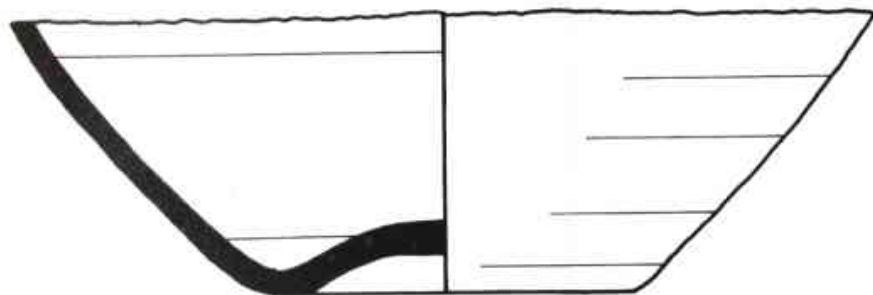
LAM. 11

Ref. 75.030

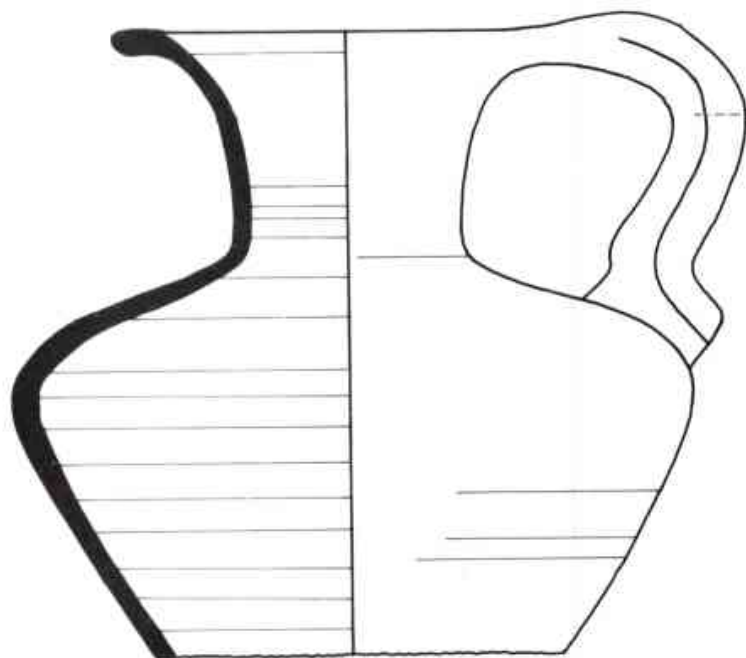
Ref. 75.038

Ref. 75.031

Ref. 75.039

Ref. 75.032

Ref. 75.035

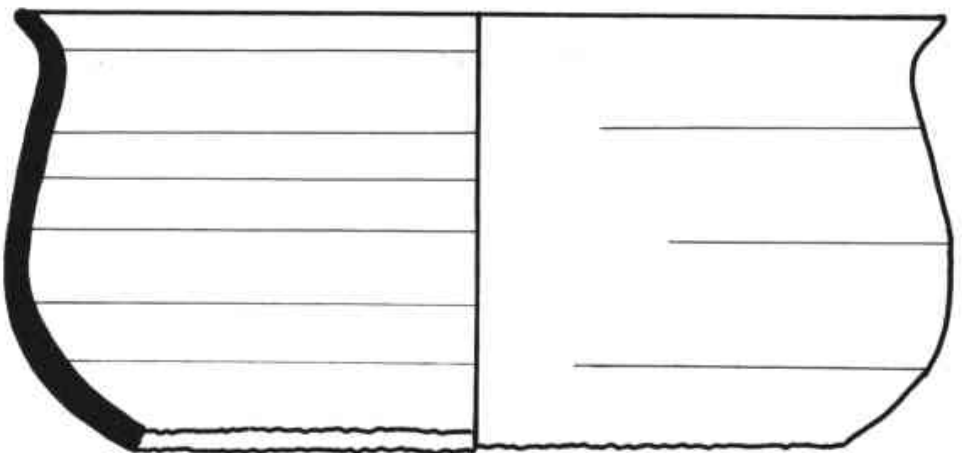
Ref. 75.036

Ref. 75.037

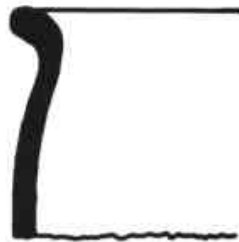
Ref. 75.041

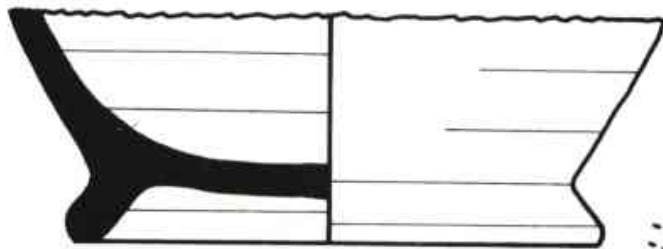
Ref. 75.040

Ref. 75.042

Ref. 75.034

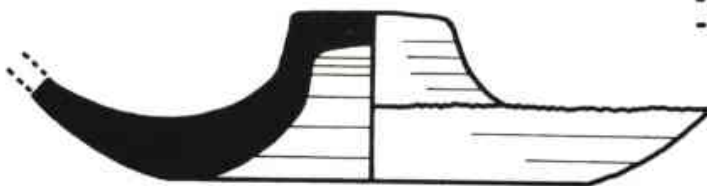

Ref. 75.046

LAM. 13

Ref. 75.044

Ref. 75.043

Ref. 75.045

75.042.— (Lâm. 13). Fragment de vora de tassa amb "umbo", de parets primes. Llavi vertical. Pasta de color marró-clar, porosa i sorrenca.

75.043.— (Lâm. 13). Fragment de fons de tassa amb "umbo", de parets primes. Pasta de color marró clar, porosa i sorrenca. Diàmetre de l'"umbo": 26 mm.

75.044.— (Lâm 13). Fons de tassa amb "umbo", de parets primes. Pasta bicolor, amarroada a l'exterior i grisa a l'interior. Diàmetre de l'"umbo": 34'6 mm. Diàmetre extern del fons: 78 mm.

S'exhumaren també, 7 petits fragments de vores de tassa amb "umbo", un d'ells amb arrencament d'ansa; 3 fragments d'"umbo" i 3 "umbos" sencers (sense núm. de referència).

Imitacions de formes de ceràmica Campaniana "A"

75.049.— (Lâm. 14). Petit bol de fabricació indígena, imitant la forma de la campaniana "A", Lamb. 21/25 o bé, la 25. Pasta de textura fina i dura, de color ocre-clar. Aquesta és una peça molt freqüent en els poblats ibèrics catalans. També se n'han trobat de molt similars a la necròpolis de Cabrera de Mar, n. ref. M.A.B. 7.177 i 7.178 (33). Alçada: 37 mm. Diàmetre extern del fons: 52 mm., i Diàmetre extern de la vora: 104 mm.

75.050.— (Lâm. 14). Fragment de vora de pàtera ibèrica, que possiblement correspon a una imitació de les formes de les pàteres campanianes "A", Lamb. 26, malgrat que presenta una vora molt corbada vers l'interior. Pasta de color marró.

75.051.— (Lâm. 14). Fragment de vora de característiques similars a la peça 75.049. Pasta bastant dura, de cuita uniforme i color ataronjat. Diàmetre exterior de la vora: 91 mm.

75.053.— (Lâm. 14). Fragment de vora corbada vers l'interior, de pàtera ibèrica. Correspon a una imitació local de les pàteres campanianes Lamb. 26. Pasta dura, tipus "sandwich" de color marró als extrems. Superfície externa fina i polida. Es també una peça molt freqüent en els poblats ibèrics catalans. Pàteres molt similars s'exhumaren a la necròpolis de Cabrera de Mar, n. ref. M.A.B. 7.246 (34).

75.071.— (Lâm. 14). Peu, alt i estret, d'"Skyphos" de fabricació ibèrica. Pasta fina i compacta, de cuita uniforme i de color amarroonat. Peces semblants s'han trobat a Sant Miquel de Vallromanes (35), a Puig Castellar de Sta. Coloma de Gramenet (peça exposada en el M.A.B.), i a la necròpolis de Cabrera de Mar, N. ref. M.A.B. 7.153 (36), encara que aquestes dues últimes corresponen al grup de les ceràmiques grises de la costa catalana. Diàmetre extern del peu: 38 mm. Diàmetre màxim de la base del peu: 66 m. Alçada del peu: 54 mm.

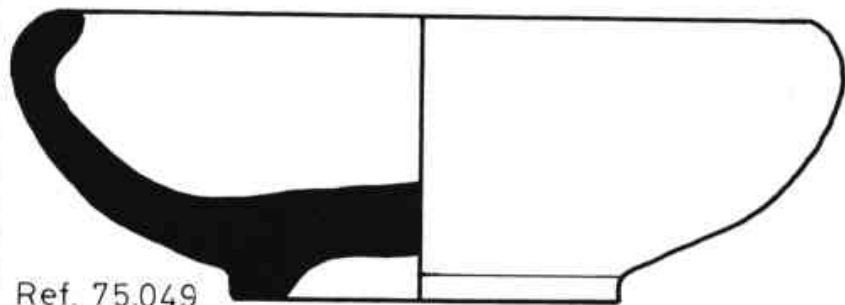
Ceràmica de vernís vermell.

75.057.— (Lâm. 15; foto 11). Perfil quasi sencer, sense fons, de vas bitroncocònic. Vora exvasada. En un punt de la vora i de la carena, s'hi insinua el començament d'una nansa única. En la unió dels dos còssos hi ha una estria. Pasta de color marró-vermellós, de cuita uniforme i ben depurada. Fractura bastant recta. La superfície externa porta un vernís de color marró-vermellós. S'observen senyals d'allisat. La part inferior de la peça, una mica pel dessota de la línia de la carena, sembla estar només, allisada, mancant el vernís. Diàmetre màxim de la vora: 122 mm. Diàmetre màxim de la peça: 160 mm.

Deixem per a posteriors estudis el relacionar o no, aquesta peça amb la ceràmica de vernís vermell apareguda en l'àrea ilergeta, que E. Junyent (37) data de mitjans a finals del segle IIIer. a.C., estant de moment restringida en aquesta àrea. Observem algunes similituds, amb una gerra bitroncocònica de vernís vermell apareguda en el Tossal de les Tenalles de Sidamunt (Lleida) (38).

Gerres ovoides.

75.067.— (Lâm. 15; foto 12). Coll i part del cos de gerra ovoide. Vora exvasada plana. La part superior de la vora presenta una canal poc profunda i bastant ampla. Llavi inclinat i lleugerament engruixit al dessota. Té dues nanses trilobulars que van de la part superior del coll al lloc de la peça, amb la particularitat de que s'extenen uns 4 cms. per sobre del lloc. La unió del coll amb el lloc està marcada per una estria. En el coll, i a l'alçada de l'arrencament de les nanses, hi ha una petita revora que es correspon en la part interior amb un entrant. Pasta de color

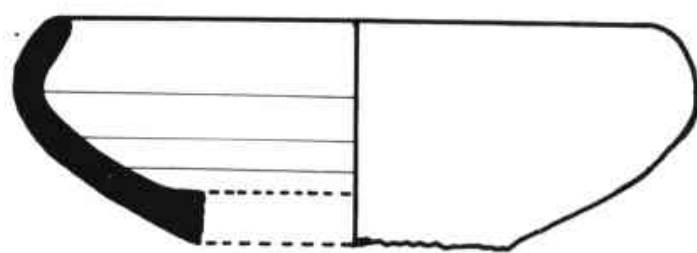
Ref. 75.049

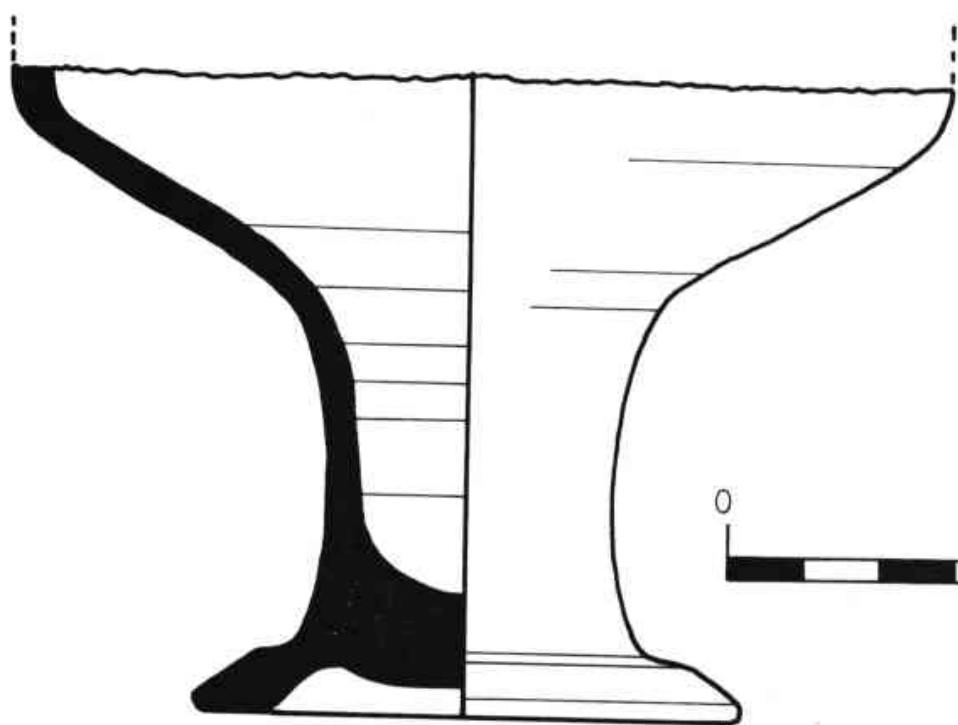
Ref. 75.050

Ref. 75.053

Ref. 75.051

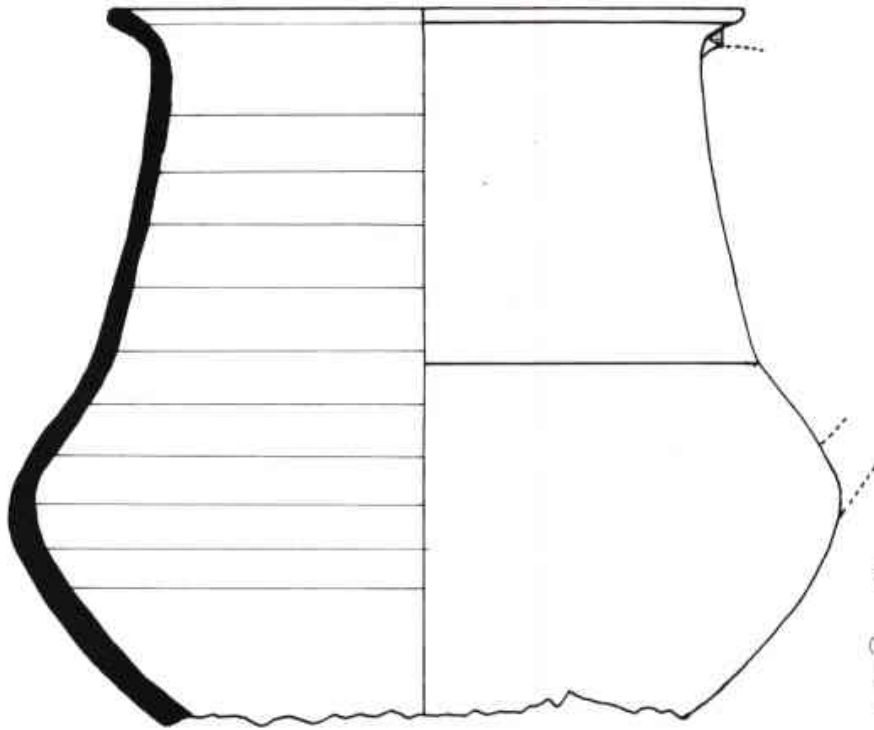

Ref. 75.071

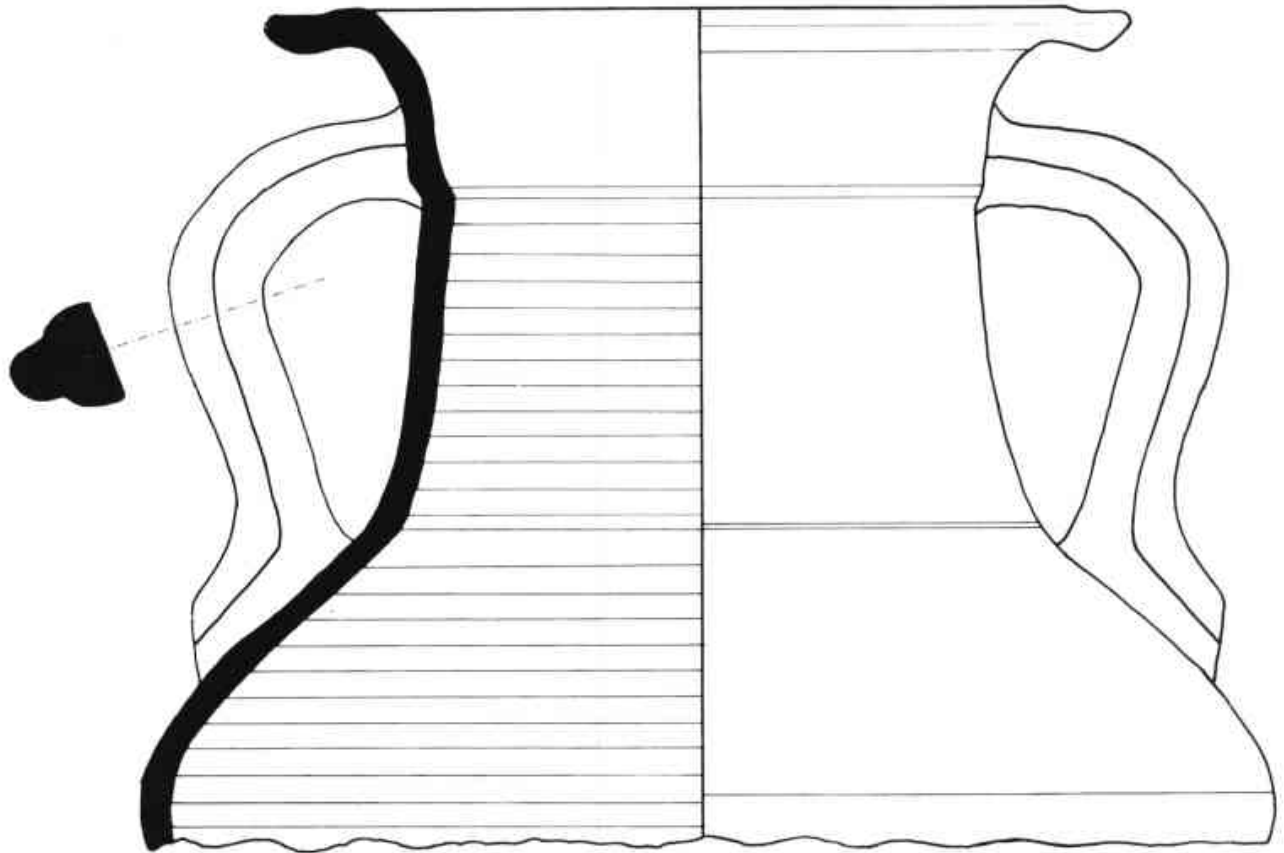

LAM. 14

Ref 75.057

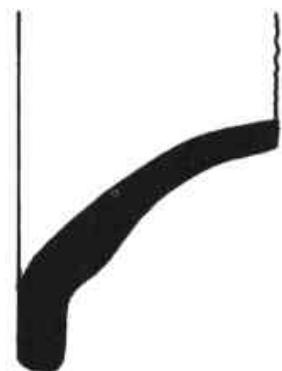
Ref 75.067

LAM. 15

Ref. 75.058-A

Ref. 75.059

Ref. 75.060

Ref. 75.062

Ref. 75.063

Ref. 75.064

Ref. 75.047

Ref. 75.048

Ref. 75.065

Ref. 75.066

LAM. 16

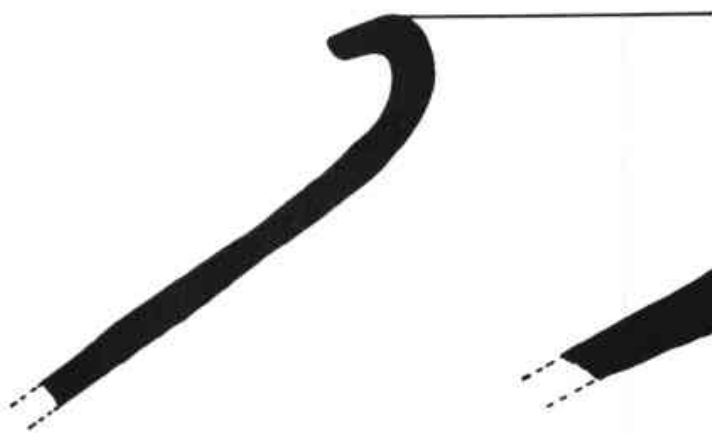

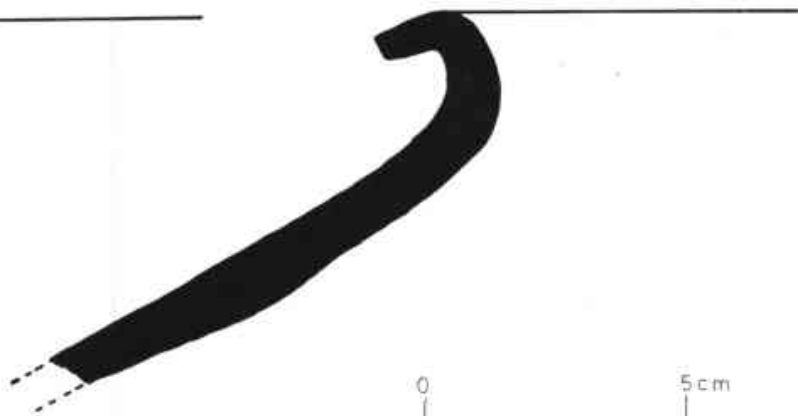
Ref. 75.058 -C

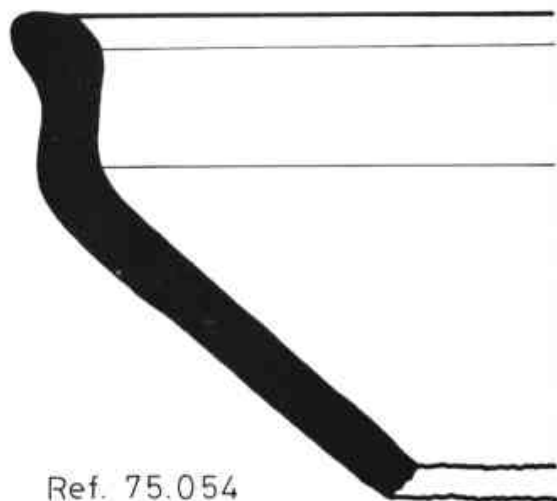
Ref. 75.058-B

Ref. 75.068

Ref. 75.069

Ref. 75.054

LAM. 16

ocre-marró, amb alguna petita impuresa. Engalbat extern amarronat que es desprèn fàcilment. Diàmetre màxim de la vora: 161'6 mm. L'únic paral·lel conegut d'aquest tipus de gerra, fora de Cabrera de Mar, és una peça procedent del Castell de Banyoles (Tivissa), podent tractar-se de produccions locals. A la necròpolis de Cabrera de Mar, s'exhumaren dues gerres molt semblants, N. ref. M.A.B. 19.124 (39) i 7.261 (40), així com també moltes gerres de formes similars, però sense que les nanses fossin trilobulars. També a la sitja n. 22, de Burriac, tornem a trobar una gerra d'aquest tipus (41).

Fot. 11

75.063.— (Làm. 16). Fragment de vora exvasada de gerra. Forma de la vora idèntica a la de la peça anterior. La pasta varia des d'un color amarronat, fins a un gris-fosc.

Grans gerres.

75.058/A.— (Làm. 16). Fragment de vora exvasada i inclinada, pasta de color gris-fosc, amb la part externa amarronada. La vora és del mateix tipus que la 75.068 i 75.069.

75.058/B.— (Làm. 16). Vora vertical, molt curta i lleugerament exvasada. Pasta de color gris a l'interior i marró a l'exterior. Aquest tipus de vora ens recorda les olles de fons còncau, trobades a la necròpolis de Cabrera de Mar, principalment la N. ref. M.A.B. 7.232 (42).

75.058/C.— (Làm. 16). Fragment de vora. Pasta uniforme de color ocre-marró.

75.058/D.— Fragment de vora curta que s'eleva verticalment del llom de la peça. Pasta de color gris.

75.061.— Fragment de coll, del tipus de gerra de vora exvasada plana i d'una sola nansa. Pasta de color gris-plom, amb una zona externa (aprox. 1 mm.) de color marró. Superfície exterior amb engalbat amarronat. Aquest fragment, molt possiblement, correspon a la mateixa peça de la nansa 75.073.

75.068.— (Làm. 16). Fragment de vora i llom de gran gerra. Vora exvasada plana i una mica inclinada. Pasta dura, fina i de color vermellós. Gerres similars s'han trobat al Poblat de la Penya del Moro de St. Just Desvern (Barcelonès) (43). A la necròpolis de Cabrera de Mar no es trobà cap exemplar amb aquest tipus de vora.

Fot. 12

75.069.— (Làm. 16). Fragment de vora i llom de gran gerra, de parets més gruixudes que l'anterior, encara que la forma és molt similar. Pasta de color marró, grisa en els extrems.

75.072.— (Làm. 18). Fragment de fons còncau de gran gerra. Pasta de color gris amb la superfície externa de color marró-ataronjat.

75.073.— (Làm. 17). Nansa de secció circular, del tipus de gerra de vora exvasada plana. La pasta és del tipus "sandwich", marró als extrems. Superfície amb engalbat marró. Gerres amb aquest tipus de nanses s'han trobat a la necròpolis de Cabrera de Mar, N. ref. M.A.B. 7.253 (44) i

19.108 (45). A la sitja n. 24, de Burriac, se n'exhumà una altra (inèdita).

75.074.— (Lám. 17). Fragment de llom, amb nansa vertical, de gran gerra. La nansa està formada per tres tires, essent en realitat tres nanses enganxades. Pasta bicolor, marró-vermellós a la part externa i gris a l'interior.

75.075.— (Lám. 17). Fragment de nansa de secció semi-circular, amb la part plana a l'interior. La pasta té les mateixes característiques que la 75.073. Correspon al mateix tipus de gerra.

75.079/A.— Perfil sense coll, amb començament de fons, de gran gerra. El gruix de les parets de la peça disminueix a mesura que ens acostem a la part inferior. Pasta de tipus "sandwich", vermelloso als extrems, porosa.

75.079/B.— Fragment de gran gerra amb restes de fons. Pasta bicolor, vermelloso a l'exterior i grisa a l'interior.

Varis

75.045.— (Lám. 13). Fons còncav de ceràmica ibèrica d'ús comú. Pasta de color marró-fosc amb petits granets de quars.

75.046.— (Lám. 13). Fragment de fons de gerra, amb peu anular. Pasta de textura fina, color marró. Diàmetre extern del fons: 65 mm.

75.047.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerreta. Pasta de color marró-ataronjat, amb alguna impuresa. Superfície polida, fina al tacte.

75.048.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerreta. Pasta de color amarronat. Superfície polida.

75.052.— (Lám. 17). Nansa de secció circular. Pasta fina de color amarronat.

75.054.— (Lám. 16). Fragment de pàtera ibèrica. Difereix de les pàteres d'imitacions de formes campanianes, en què un cop arribat al seu diàmetre màxim, en lloc de corbar-se vers l'interior, la vora s'eleva

quasi verticalment, originant una forma que només s'ha trobat a Cabrera de Mar. Pasta de color vermell, dura, granalluda i de fractura irregular. Peces idèntiques s'han exhumat a la necròpolis de Cabrera de Mar. N. ref. M.A.B. 7.237 (46).

75.055.— (Lám. 17). Nansa de secció circular. Pasta de color marró-vermellós. Superfície polida. Coneixem una nansa similar apareguda al Poblat de La Cadira del Bisbe (Premià de Dalt), inèdita, una altra de molt semblant d'una gerreta del Puig Castellar (Sta. Coloma de Gramenet), actualment exposada en el M.A.B. (primer pis, Vitrina 2), i una altra a Lliria (País Valencià), Camp de Túria (47).

75.056.— (Lám. 17). Petit fragment de nansa de gerreta acanalada. Pasta de color vermellós.

75.059.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerra. Pasta de tipus "sandwich" de lencià, (47).

75.060.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerra. Pasta de color vermellós, de superfície polida.

75.062.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerra. Pasta ben depurada de color taronja, amb una franja fosca al mig.

75.064.— (Lám. 16). Fragment de vora exvasada de gerra. Pasta de color marró amb impureses.

75.065.— (Lám. 16). Fragment de vora. En la superfície externa hi han dues estries paral·leles. Pasta de color vermell-maó.

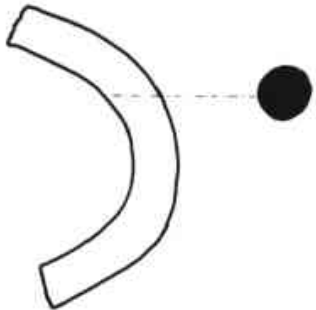
75.066.— (Lám. 16). Fragment de vora. Pasta de color marró-agrisat.

75.076.— (Lám. 17). Fragment de nansa acanalada, que possiblement correspon al tipus d'olles globulars de nanses horitzontals. Pasta de color vermell-maó, amb una franja més fosca al mig, amb impureses.

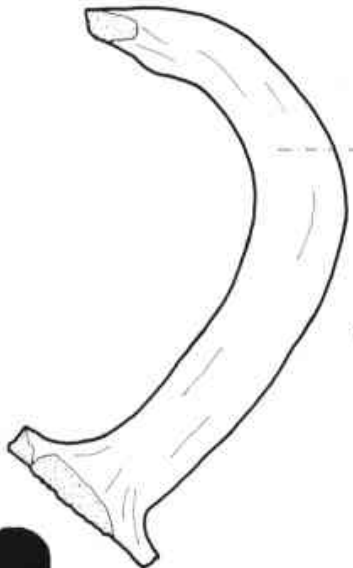
75.077.— (Lám. 17). Nansa amb carena en la part exterior. Molt similar a l'anterior. Pasta de color gris amb dues franges amarronades, tipus "sandwich".

75.070.— (Lám. 18). Fragment de vora de gibrell. Nansa aplicada paral·lelament a la vora. La pasta presenta cinc bandes de color. Una central de color marró-vermellós, al seu costat dues de grises i les dues més exteriors marró.

Ref 75.052

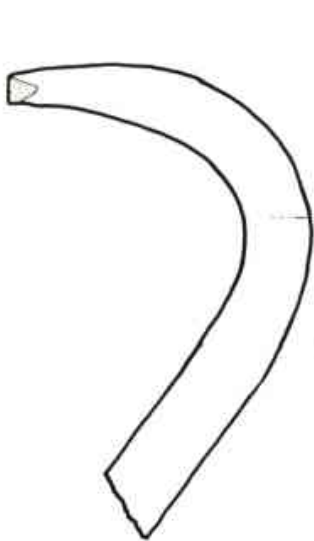
Ref 75.073

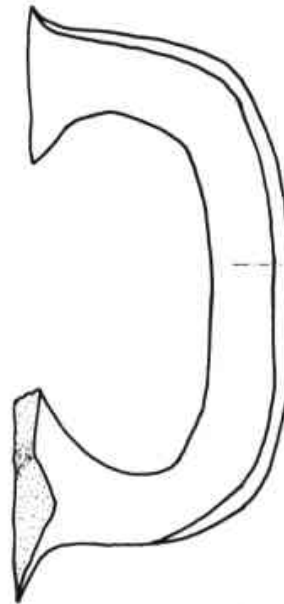
Ref. 75.056

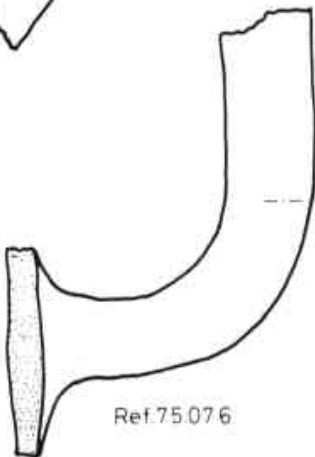
Ref. 75.055

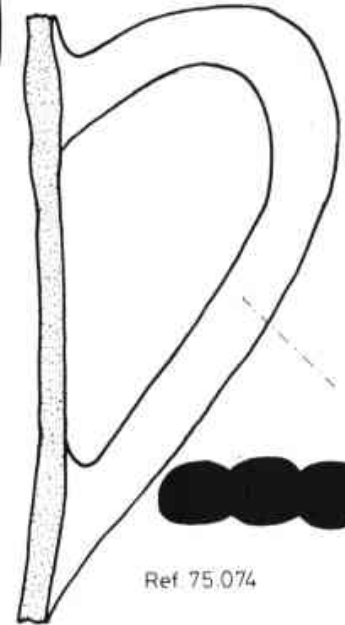
Ref. 75.075

Ref. 75.077

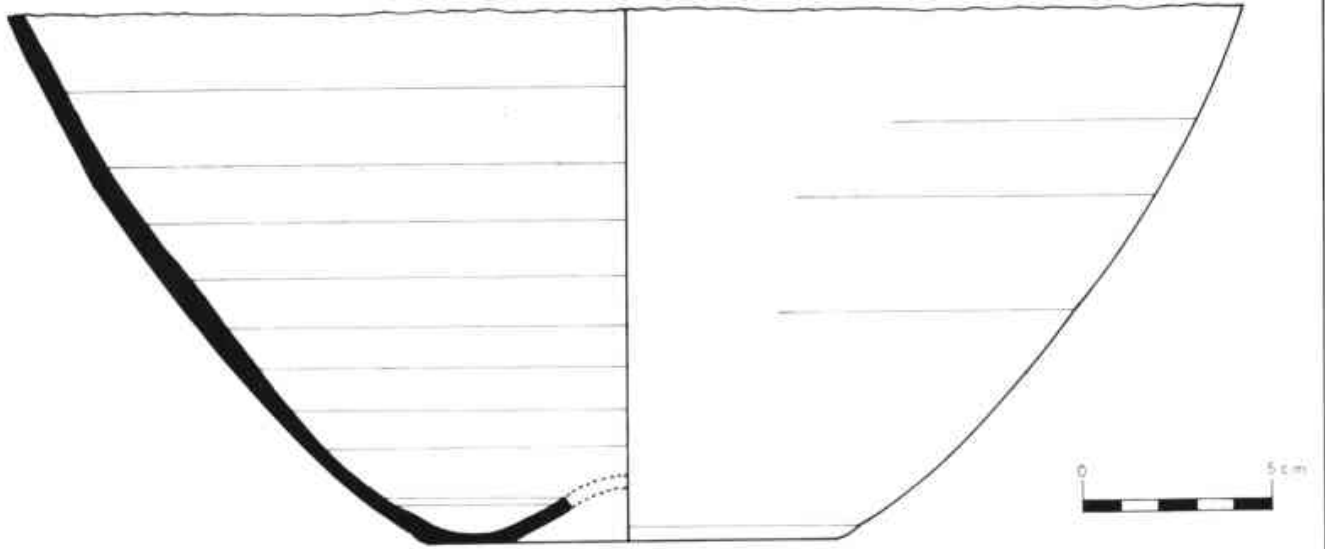
Ref.75.076

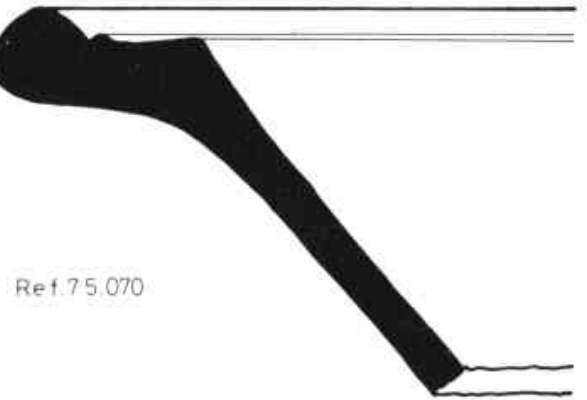
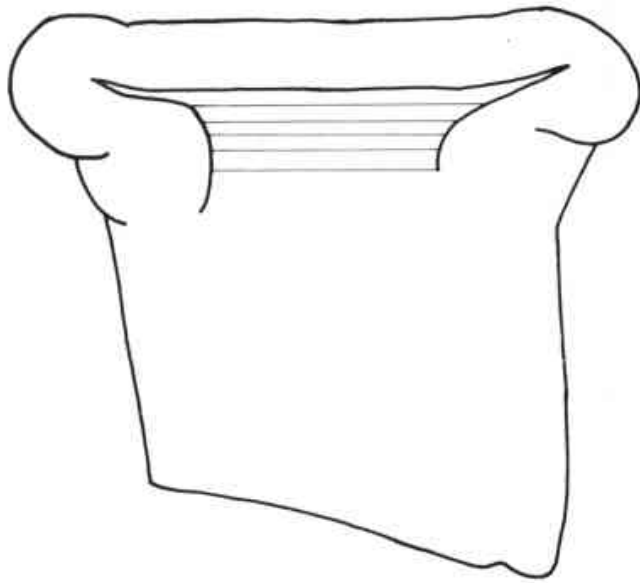
Ref 75.074

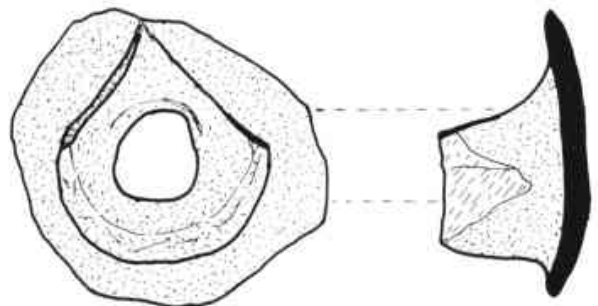
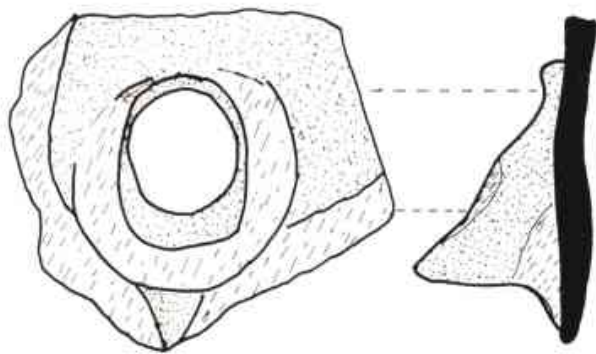

Ref. 75.077

Ref. 75.070

REF 75.101-B

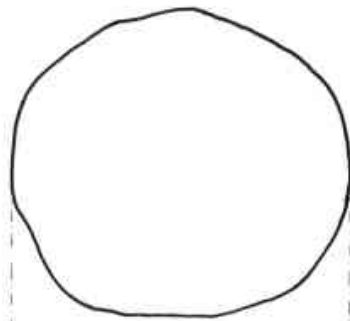
LAM. 18

REF 75.101-A

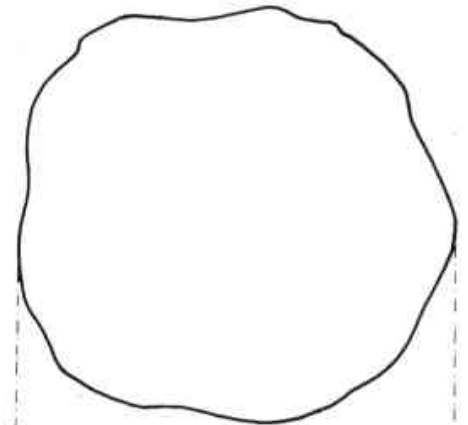

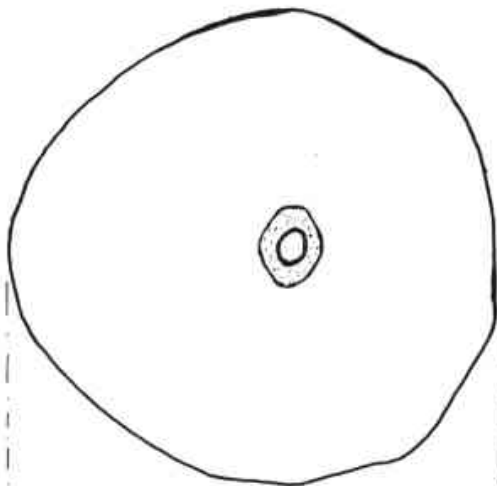
Ref 75.080

Ref. 75.081

Ref. 75.082

Ref 75.083

LAM. 18

75.101/A/B.— (Lám. 18). Dos fragments de broc de ceràmica ibèrica d'ús comú. Desconeixem a quin tipus de peces corresponen, ja que dins la ceràmica ibèrica no són massa freqüents aquests brocs. Es troben a vegades en la part inferior d'algunes tenalles que Ll. Pericot (48) classifica dins l'apartat II de la seva tipologia de formes, dient que eren recipients, més o menys ovoides, de cuina, per a contenir aigua. Coneixem alguns exemplars, alguns amb decoració pintada, tals com el d'El Puntal (Alacant) (49), Poblat de Gebut (Soses-Lleida) (50) i altres sense decoració (Turó de Can Olivé) (51). L'A amb pasta de color vermellós i el B amb pasta de color gris amb els extrems amarronats.

PECES DISCOIDALS (FITXES)

(Lám. 18) N. Ref. 75.080, 75.081, 75.082, 75.083.

En la sitja n. 35, aparegueren bastantes peces discoïdals, abans anomenades fitxes. Al finalitzar-ne el buidat el nombre total de peces exhumades fou de 94.

Vista la gran abundància, decidírem realitzar un petit estudi estadístic.

El sistema que hem seguit ha estat la confecció de dues sèries estadístiques, una de pesos i l'altra de diàmetres, ordenades de major a menor, a fi de poder obtenir el pes i diàmetre mitjos, les desviacions típiques (standard) respectives i els coeficients de Pearson respectius. Per tal de construir les gràfiques corresponents, vàrem calcular l'interval idoni.

A continuació donarem els resultats estadístics d'aquest estudi. No publicarem les dues sèries estadístiques, sols les gràfiques resultants, així com les dades estadístiques abans esmentades.

PESOS

Gràfica n. 1
Interval: 8,12
Pes mig: 21,9
Desv. típica: 25,39
Coefic. Pearson: 115 per cent

DIÀMETRES

Gràfica n. 2
Interval: 7
Diàm. mig: 40,27
Desv. Típica: 39,33
Coefic. Pearson: 97,66 per cent.

Fins ara, només coneixem un treball, sobre base estadística, que tracti sobre aquestes peces discoïdals; es tracta de l'article de Zaida Castro (52). En aquest estudi, i després d'una breu introducció i d'un estudi estadístic, s'exposen tota una sèrie d'hipòtesis, que recull de diversos treballs de diferents autors.

Destaquem que com ja s'exposa en l'esmentat treball, no existeix cap referència explícita en les fonts clàssiques, pel què se'ls suposa una utilització quotidiana.

En el treball esmentat es donen tota una sèrie d'hipòtesis:

- Hipòtesi n. 1.- Taps de recipients.
- Hipòtesi n. 2.- Fitxes o peces de joc.
- Hipòtesi n. 3.- Sistemes de comptabilitat.
- Hipòtesi n. 4.- Sistemes de votació (ostraka).
- Hipòtesi n. 5.- Pesos per a teler vertical.

Nosaltres, a més a més, havíem pensat en una sisena hipòtesi, que podria ésser la de funció ponderal, encara que el coeficient de la variació dels pesos obtingut, de moment ens ho fa descartar.

De les cinc hipòtesis anteriors ens agradaria destacar-ne alguns aspectes.

De la primera, descartem la possibilitat que es tracti de taps d'àmfora ibèrica, ja que el diàmetre de la peça discoïdal més gran (88 mm.), és inferior al diàmetre de boca de dites àmfors, no descartem, en principi, la possibilitat que es tractin, algunes d'aquelles, de tapadores de gerres, si bé seria necessari fer un estudi comparatiu dels diàmetres de les peces discoïdals amb els de les boques de les gerres.

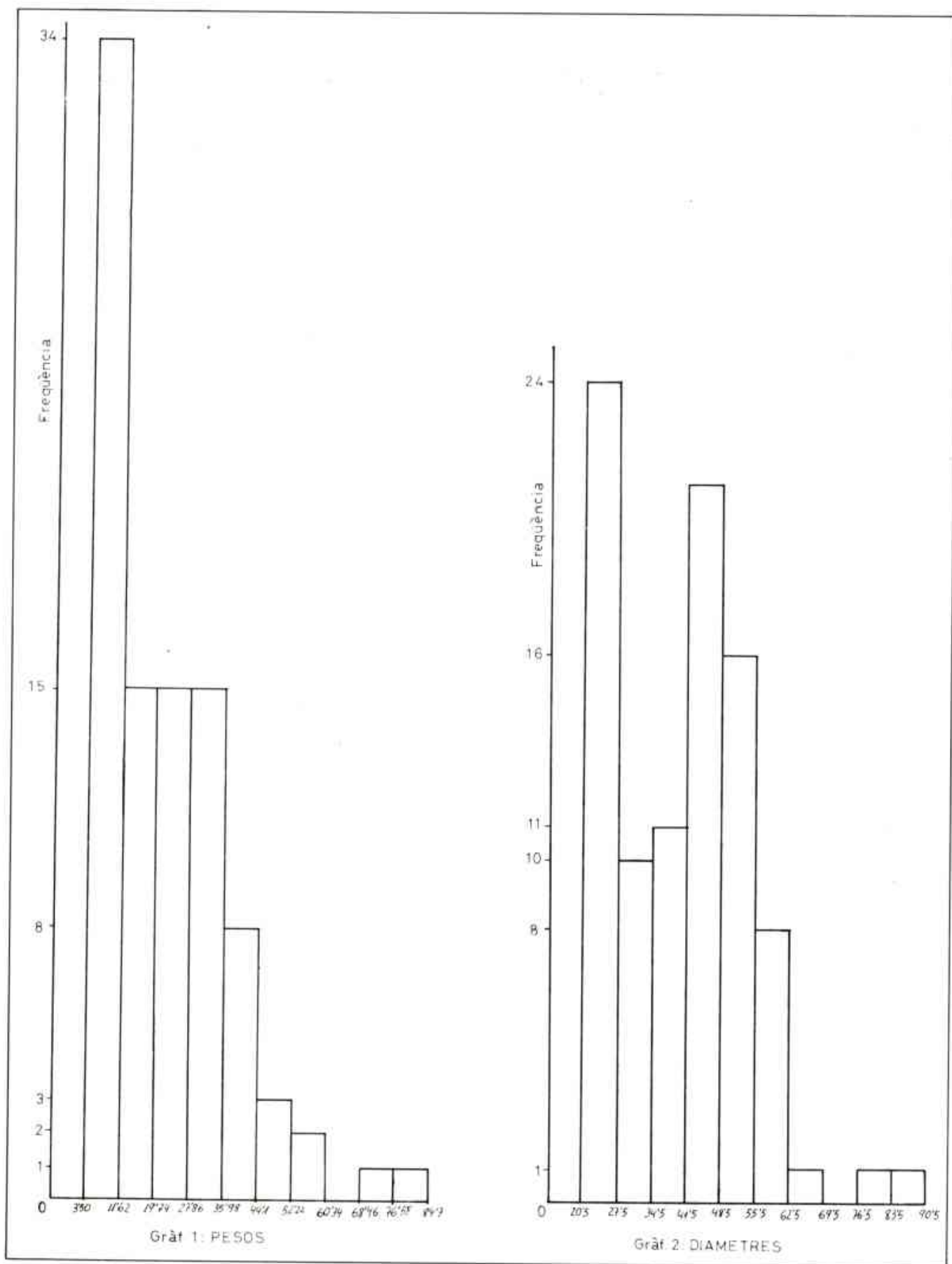
De la cinquena, considerem que els pesos de les peces discoïdals petites i mitjanes, no són suficients per a mantenir la tensió necessària dels fils dels telers verticals. D'altra banda, encara que les grosses tenen el suficient pes per a servir de pesos de teler, no veiem com podien lligar-se amb els fils dels telers.

De tota manera és necessari fer un estudi més general i acurat, amb un número de peces molt superior a 94, per a poder contestar, amb més rigor, les sis hipòtesis aquí apuntades, o d'altres que ens pugui suggerir la realització d'aquest estudi.

ÀMFORA

Dins de la sitja, la classe de terrissa que es va trobar en més quantitat va ésser l'àmfora, principalment la ibèrica, amb molta diferència en relació a les altres, púnica i greco-italiota. Totes van aparèixer molt trossejades, tal com ho indica el què es

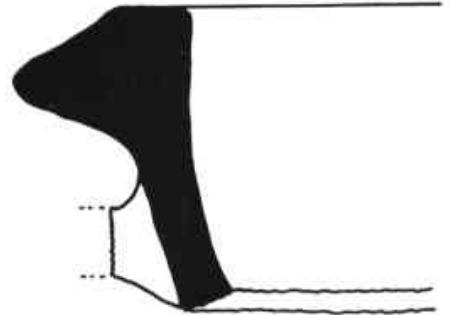

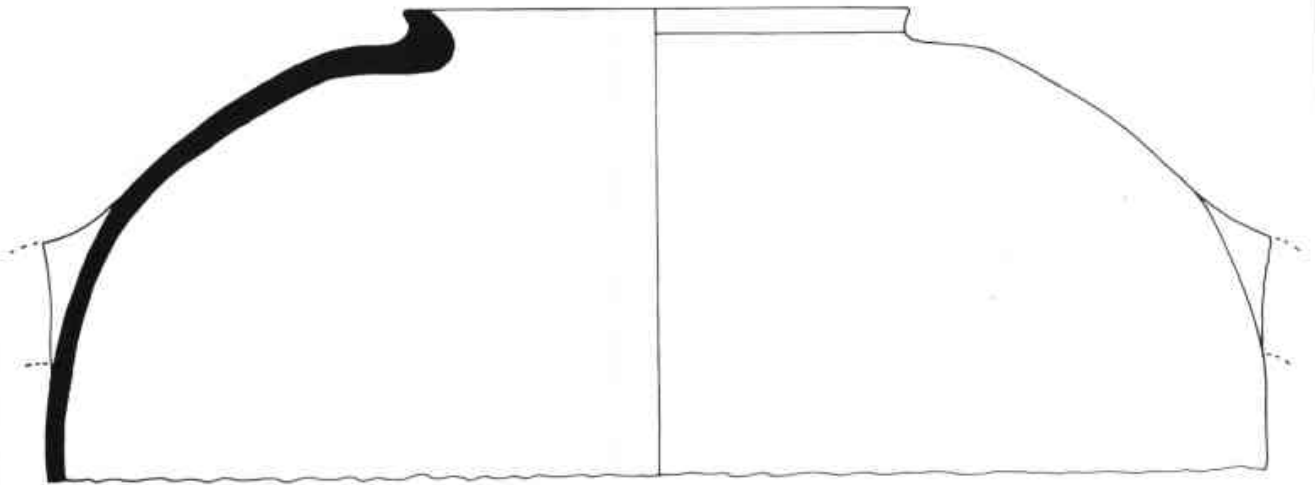
LAM. 19

Ref. 75.094

Ref. 75.098

Ref. 75.086

Ref. 75.087 A

Ref. 75.087 B

Ref. 75.087 C

Ref. 75.087 D

Ref. 75.087 E

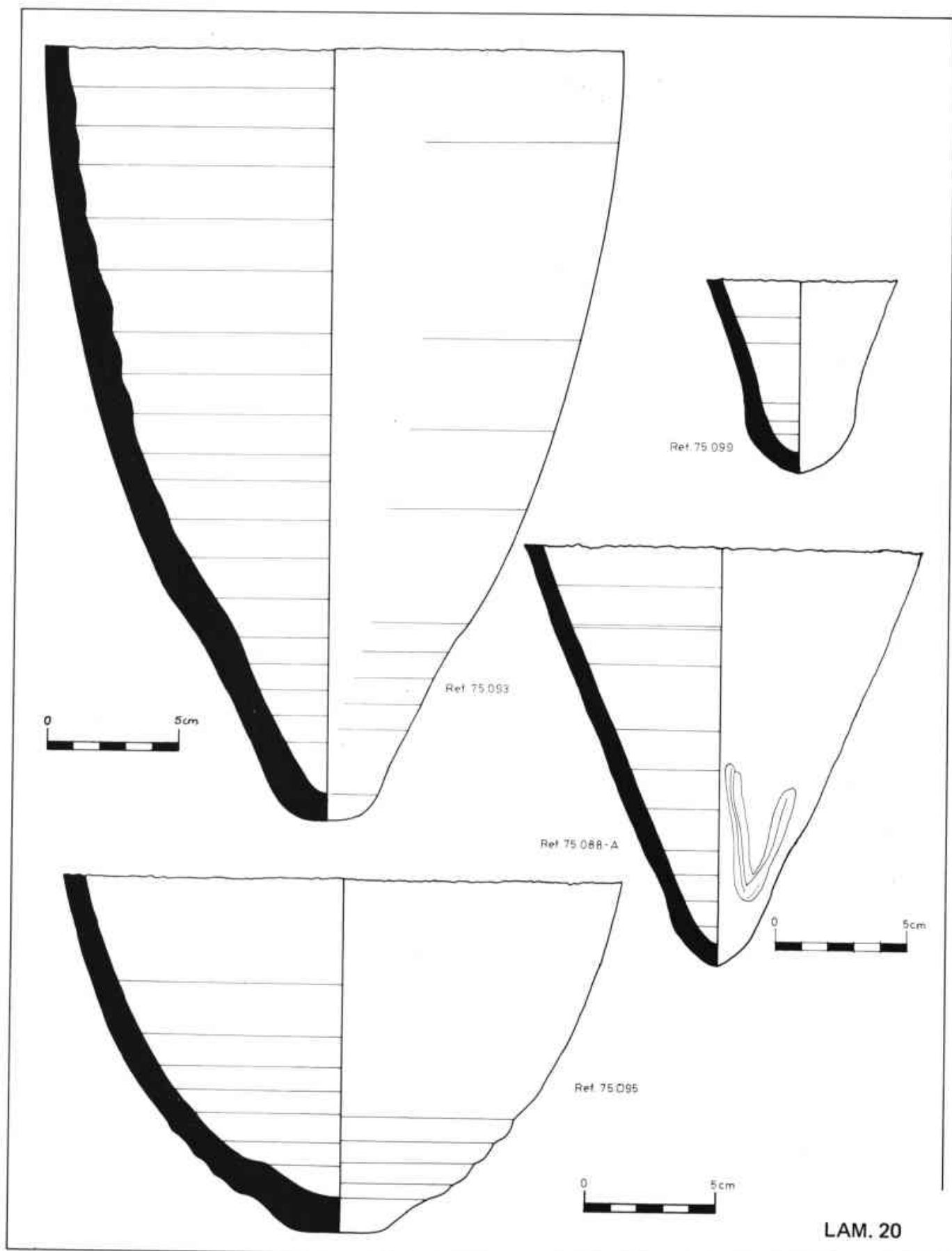

Ref. 75.087 F

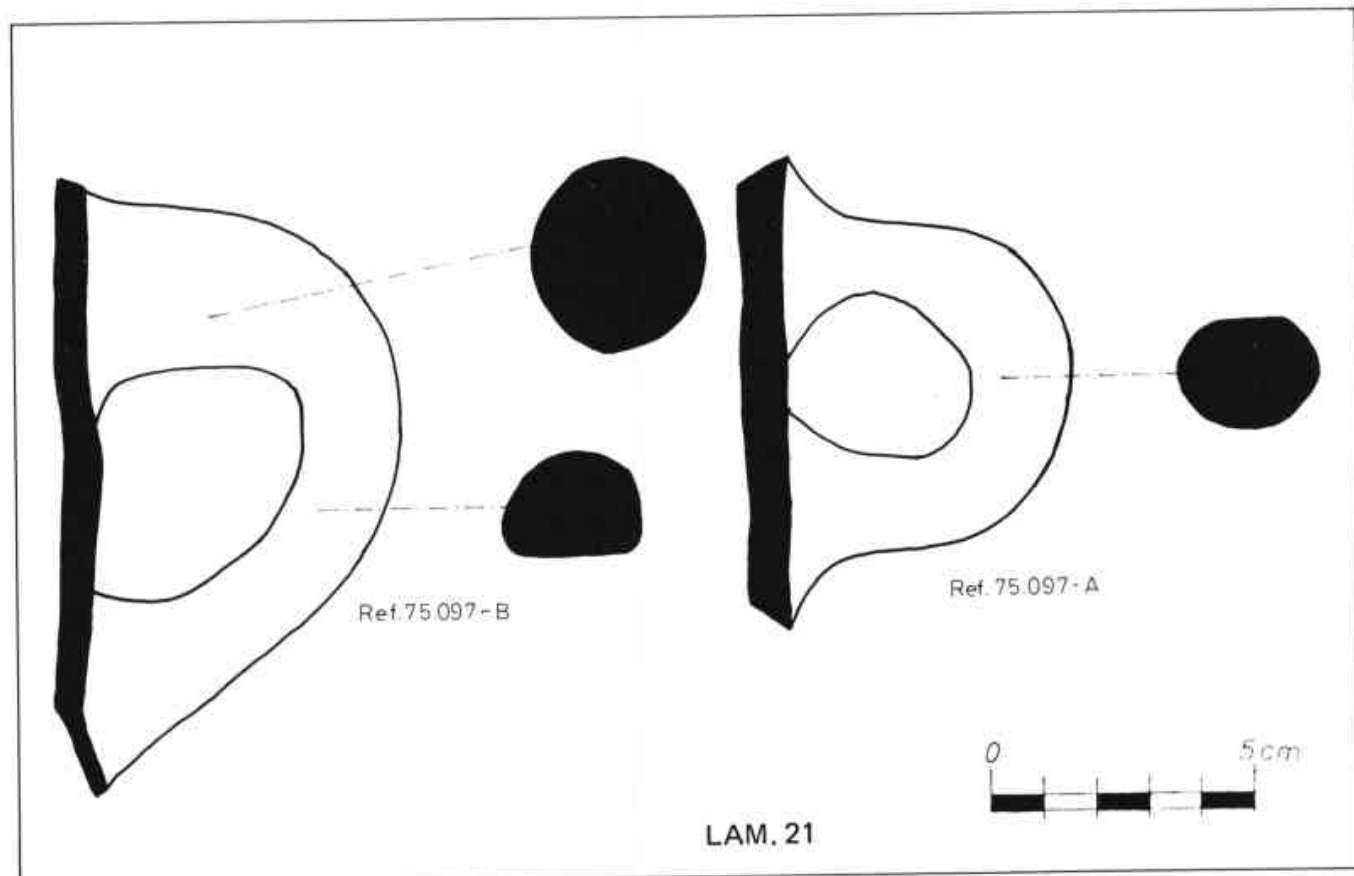
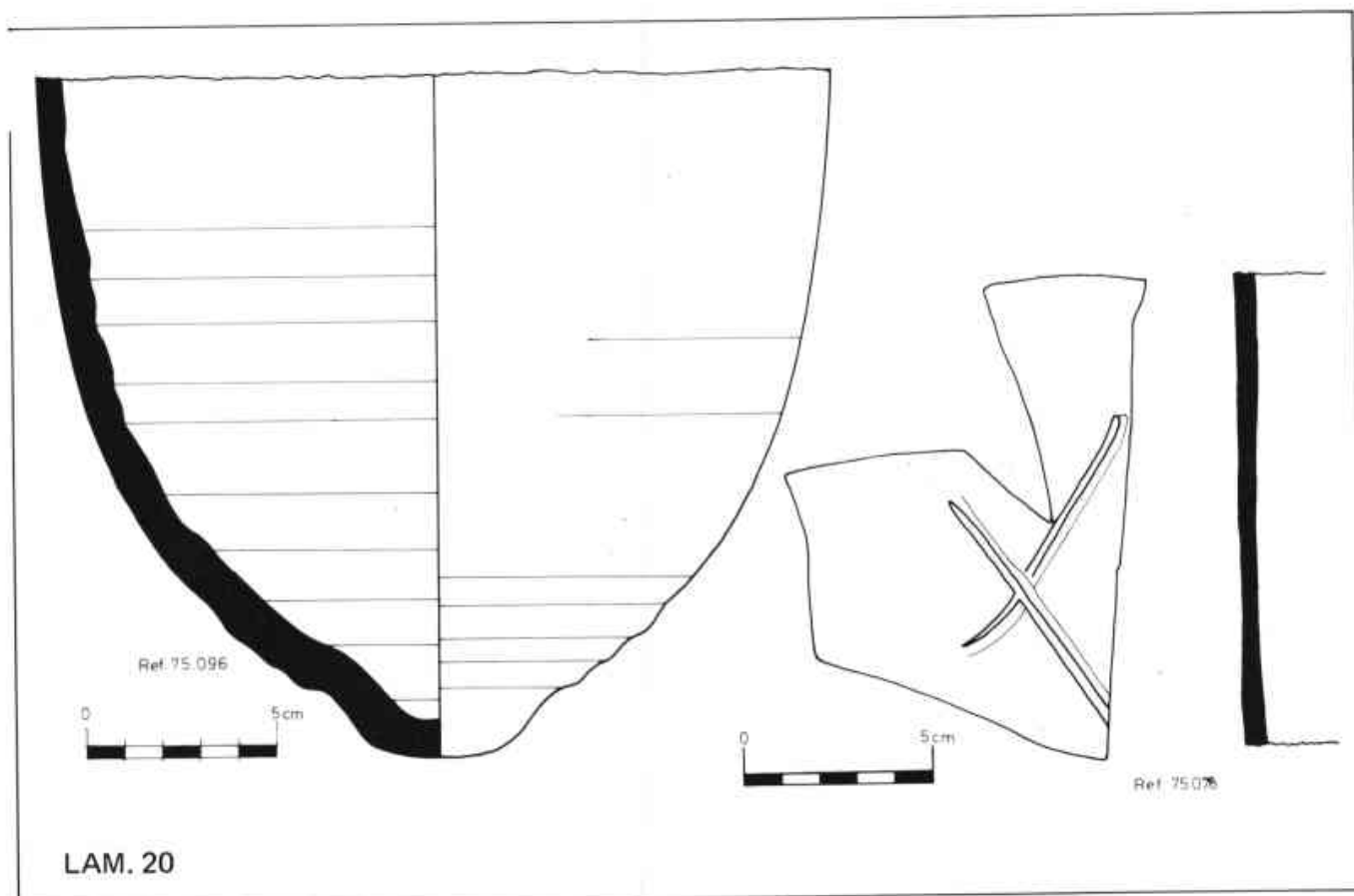
Ref. 75.100

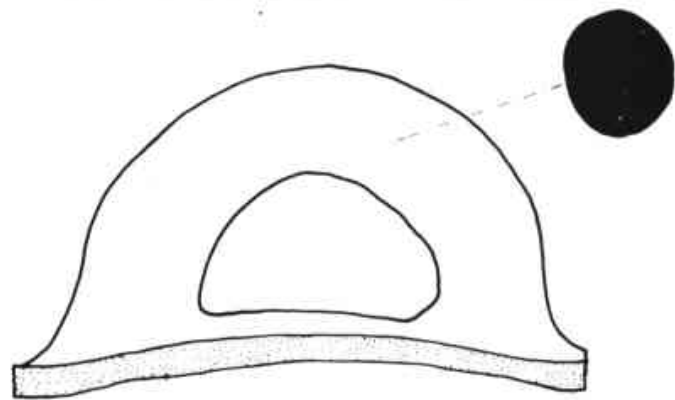

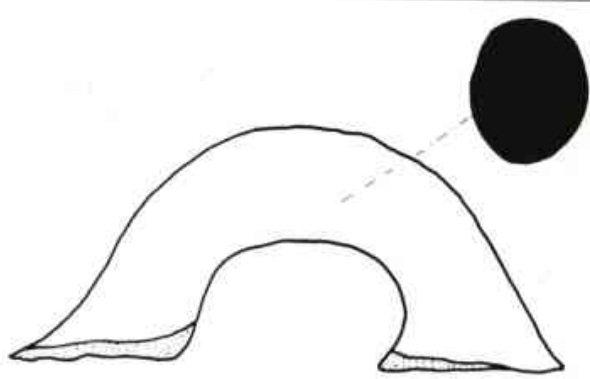
LAM. 20

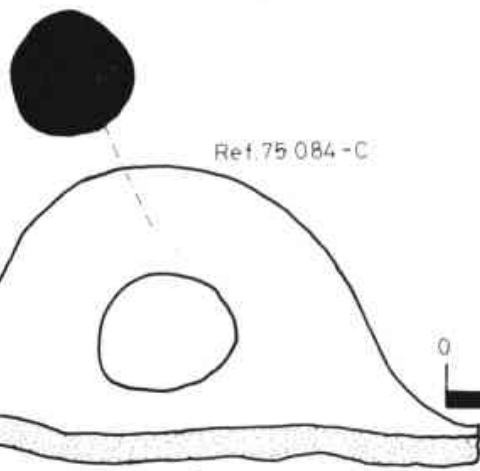

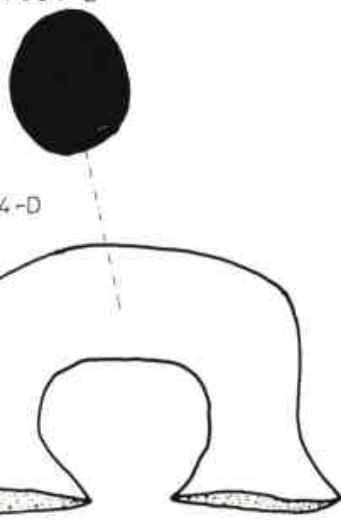
Ref. 75.084-A

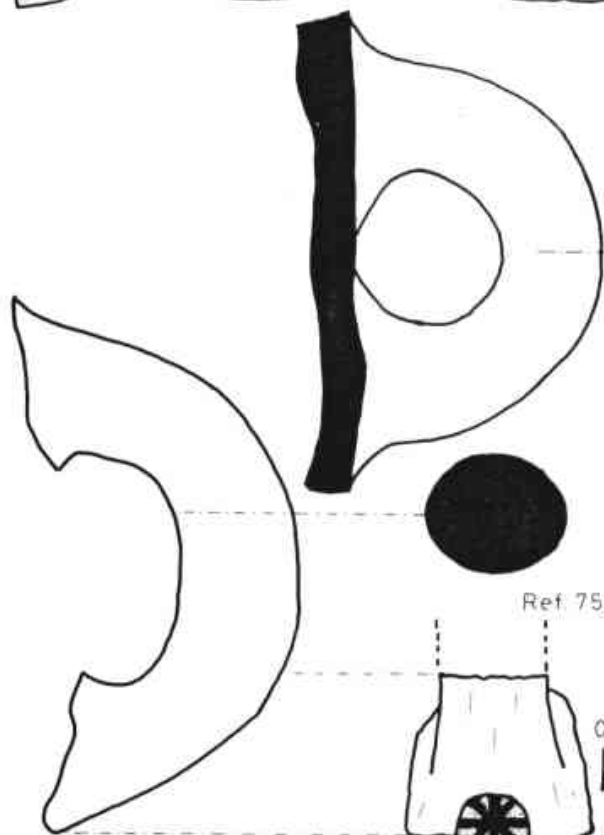
Ref. 75.084-B

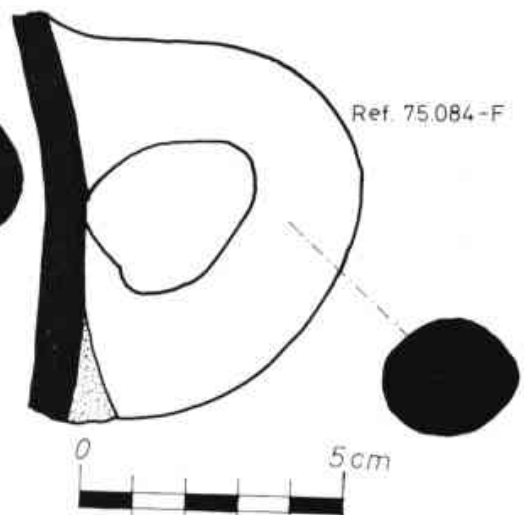
Ref. 75.084-C

Ref. 75.084-D

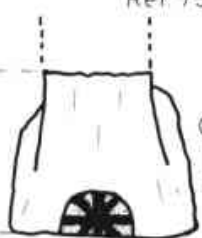
Ref. 75.084-E

Ref. 75.084-F

Ref. 75.089

LAM. 21

comptessin, aproximadament, uns 1.300 fragments d'àmfora ibèrica, uns 65 de púnica i alguns de greco-italiota.

Amfora púnica.

Per a l'estudi dels fragments d'àmfora púnica, hem considerat fonamental la classificació feta per J.M. Mañà, així com el treball d'actualització de la mateixa de R. Pascual (53).

Aprofitant un viatge a Alacant i Múrcia, hem pogut comprovar la gran similitud, entre els fons de forma Mañà D, (75.095 i 75.096), i els existents en els Museus d'aquestes dues ciutats, datats en el segle IVart. a.C., encara que els nostres, per les dades que ens dona la campaniana, siguin d'època posterior.

En els fragments d'àmfora de tipus púnic de la S-35, hem pogut apreciar dos colors de pasta ben diferenciats, l'un és el groc-palla i l'altre el vermellós. El color groc-palla, l'associem a Eivissa, ja que ens apareix en una ansa (75.097/A), de forma Mañà A, i en diversos fragments amorfs estriats que corresponen a parts mitges d'àmfores, pel que es tractaria de formes Mañà A o E. La forma Mañà A és la típica d'Eivissa, essent aquest l'únic lloc on es pot seguir tota l'evolució del tipus (54). En canvi les pastes vermelloses les trobem en formes Mañà C o D, que ja no són massa freqüents a Eivissa.

NIVELL-III.

75.093.— (Làm. 20; foto 13-1). Fons d'àmfora de tipus púnic, forma Mañà C, variant 1. Pasta de color vermellós al mig, amb una tonalitat groguenca als extrems. Porosa i sorrenca, amb desgredants. Aquest tipus d'àmfores es daten en els segles III-II a.C., predominant en el segle IIon. a.C. (55).

75.094.— (Làm. 19). Fragment de coll d'àmfora de tipus púnic, possible forma Mañà C. Pasta de color vermellós. Porosa i en algunes zones bufada, degut a una cuïta defectuosa. Engalbat de color groc-verdós. La cronologia és la mateixa que la de la peça anterior.

75.095.— (Làm. 20; foto 13-3). Fragment de fons estriat d'àmfora de tipus púnic, forma Mañà D, també anomenada "d'obús". Pasta de color rosat, porosa i amb desgredants. Presenta dos engalbats sobreposats, el més intern de color groc-verdós i l'extern de color beige, aquest últim en mal estat de conservació. La forma Mañà D comprèn un període entre els segles IVart. (molt poc freqüents) i el IIon. a.C. (56).

75.096.— (Làm. 20; foto 13-2). Fragment de fons estriat d'àmfora de tipus púnic, forma Mañà D. Pasta bicolor, rosada a l'interior i groga a l'exterior. Dura i compacta, amb desgredants. Hi manca l'engalbat. La cronologia és la mateixa de la peça anterior.

75.097/A.— (Làm. 21). Nansa d'àmfora de tipus púnic. Correspon al tipus de nanses de la forma Mañà A o E. Presenta restes d'acanalat en la paret exterior. Pasta de color groc-palla, porosa i sorrenca.

75.097/B.— (Làm. 21). Nansa d'àmfora de tipus púnic, possiblement de la forma Mañà D. Pasta de color vermellós, porosa i sorrenca.

NIVELL - IV

Aquí sols aparegueren 5 fragments amorfs.

Àmfora ibèrica.

Tota l'àmfora ibèrica de la sitja 35, excepció feta de la vora (75.100) i el fons (75.099), correspon al grup d'àmfores de la costa catalana, el qual forma un grup diferenciat d'àmfores ibèriques d'altres zones. Encara que tots els perfils són molt semblants en forma, sense coll i fons cònic, hi ha una gran variació en el gruix i corba de les vores. Les pastes, normalment, són de tipus "sandwich", de bona cuïta, molt compactes i de parets que oscil·len entre 4 i 7 mm. de gruix. De tot aquest material destaquem una nansa amb estampilla (75.089). Segons J. Barberà (57), la cronologia del grup d'àmfores ibèriques de la costa catalana es pot situar entre els segles IV-I a.C.

NIVELL - II

En aquest nivell aparegueren tan sols una trentena de fragments amorfs.

NIVELL - III

75.078.— (Làm. 20). Fragment amorf d'àmfora ibèrica, amb grafit en forma de "X", fet abans de la cuïta. Pasta de tipus "sandwich", compacta.

75.084/ A/ B/ C/ D/ E/ F.— (Làm. 21). Sis nanses d'àmfora ibèrica. Pasta de tipus "sandwich" vermellova als extrems. En les nanses, (75.084/A i 75.084/F) hi observem una ditada en la part superior.

75.085.— Vora sencera d'àmfora ibèrica. Pasta de color vermellós.

75.086.— (Làm. 19). Fragment de vora d'àmfora ibèrica amb arrencament de nansa. Pasta de tipus "sandwich", vermellosa als extrems.

75.087/ A/ B/ C/ D/ E/ F.— (Làm. 19). Sis fragments de vora d'àmfora ibèrica.

- A. Pasta de tipus "sandwich", amarroada en els extrems.
- B. Pasta tipus "sandwich", amarrada en els extrems.
- C. Pasta de color vermellós.
- D. Pasta de tipus "sandwich", vermellosa en els extrems.
- E. Pasta de tipus "sandwich", amarroada en els extrems.
- F. Pasta de color gris-fosc, vermellosa només en la superfície externa.

Fot. 13

75.088/ A/ B.— (Làm. 20). Dos fons d'àmfora ibèrica. Pasta tipus "sandwich", vermellosa en els extrems, molt compacta. En el fons (75.088/A) s'observa un grafit en forma de "V", fet abans de la cuita de la peça.

Fot. 14

75.089.— (Làm. 21; foto 14). Nansa d'àmfora ibèrica amb estampilla. Pasta de tipus "sandwich", vermellosa en els extrems, de bona cuita. En l'extrem superior de la nansa hi ha un segell de forma circular compost de radis. Cal destacar la singularitat de trobar una marca d'aquest tipus en una nansa d'àmfora ibèrica. De segells com aquest n'hem vist d'identics en un fragment de terracota exhumat en el poblat del Mas Castellà (Monjos, Vilafranca del Penedès) (58).

75.099.— (Làm. 20). Fons d'àmfora que possiblement correspon a la mateixa peça que la vora (75.100), així com diversos fragments amorfs. Es tractaria d'un tipus d'àmfora diferent del que normalment es troba en els poblats de la costa catalana. Encara que la vora és d'un tipus similar a les nostres, el color de la pasta, l'engalbat que porta, i sobretot la forma del fons, corresponen a un tipus d'àmfora ibèrica no localitzada a la nostra comarca. S'observen fragments de la peça bufats degut a una cuita defectuosa. Pasta de color gris-plom amb partícules blanques de quars, molt compacta. Engalbat beige-ataronjat.

Fot. 15

75.100.— (Làm. 19). Fragment de vora d'àmfora ibèrica. Pasta de color gris-plom. Engalbat de color beige-ataronjat.

NIVELL - IV

En aquest nivell tan sols aparegueren 55 fragments amorfs.

Amfora Greco-italiota

Aparegué sols en el nivell III.

75.098.— (Lám. 19). Fragment de vora d'ámfora greco-italiota, amb arrencament de nansa quasi tocant a la vora. Llavi inclinat i exvasat, de secció triangular. Pasta de color vermellós, porosa. No presenta engalbat. Aquests tipus d'ámfores, F. Bénait (59) les data en el s. III a.C., arribant fins a mitjans del s. II a.C. Per la inclinació del llavi correspon a una forma antiga (s. III a.C.).

ALTRES MATERIALS

75.102.— (foto 15). Mitja pedra de molí, granítica, de forma triangular. Diàmetre màxim: 38 cm., alçada: 19'4 cm. La part superior té un pendent fins arribar al centre de la pedra, on hi ha un forat de 8'3 cm. de diàmetre per 8'9 cms. de fondària.

PETXINES I OSSOS

Dins d'aquesta sitja i al nivell 3, s'exhumà una sèrie de petxines, les quals corresponen a les següents classes:

1 Petxina ..... *Chlamys Varia* (Lamk)
1 Petxina .. *Laevicardium Norvegicum Mediterraneum* (L)

87 petxines ..... *Pectunculus Glycimeris* (L)
1 petxina .... *Pectunculus Glycimeris* (Deshayes)
1 petxina ..... *Venus Verrucosa* (L)
1 petxina ..... *Lima Lima* (L)
1 petxina ..... *Barbatia Barbata* (L)
3 petxines ..... *Rudicardium Tuberculatum* (L)
1 petxina ..... *Donax Venustus* (Poli)
1 petxina ..... *Dosinia Lupinus* (L)
2 petxines ..... *Glycimeris Stellata* (Bruguière)
19 fragments ..... *Pectunculus Glycimeris* (L)

Tots aquests exemplars són freqüents en la Mediterrània, en general són tots comestibles. Es recollen mitjançant la pesca, excepció feta de la "*Donax Venustus*", que es troba en la platja i pot agafar-se gratant en la sorra.

Els ossos exhumats dins la sitja n. 35, aparegueren bastant fragmentats, corresponent la seva totalitat a animals domèstics. Es trobaren restes de:

Cabra i Ovella (*Capra Hircus* i *Ovis Aries*): quantitats elevades.

Porc (*Sus Porcus*): Varis.

Toro (*Bos Taurus*): Varis.

Gall (*Gallus Domesticus*): 2 o 3.

ESTADÍSTICA DE MATERIALS DE LA SITJA N. 35

Aquesta estadística, està feta en funció de la ceràmica exhumada en la sitja n. 35. Comptant tots els fragments exhumats (a), ja siguin amorfs o amb forma, catalogats o no, tenim un total de 2168 fragments de tots els tipus de ceràmica.

Dividint aquest total en sis grans grups específics de ceràmica i fent el tant per cent de cada grup, veurem:

	N. Exemplars	Tant per cent
Ceràmica d'importació	29	1'33
Ceràmica feta a mà	170	7'84
Ceràmica Ibèrica pintada	4	0'18
Ceràmica grisa de la costa catalana	62	2'85
Ceràmica Ibèrica d'ús comú	532	24'53
Amfora	1.371	63'23
Total	2.168	100

Però precisant més en alguns grups com les ceràmiques d'importació, d'ús comú i àmfores, podem formar uns sub-grups dintre seu, ja que són especí-

fic i cal distingir-los bé.

Dins les ceràmiques d'importació veurem:

		N. exemplars	% general	% Sub-grup
Ceràmiques d'importació	Atica	1	0'046	3'44
	Proto-campaniana	19	0'87	65'51
	Campaniana A	9	0'41	31'03
	Total	29	1'33	100

(a) No descartem el fet que durant l'exhumació dels materials o bé durant el recompte final, hi manqui algun fragment, que a efectes estadístics representa una variació ínfima de la mateixa.

		N. exemplars	% general	% sub-grup
CERÀMICA IBÈRICA D'US COMÚ	Pàteres	1	0'046	0'18
	Vernís vermell	2	0'092	0'37
	Tassa amb "umbo"	44	2'029	8'27
	Imitacions de formes clàssiques	6	0'27	1'12
	Gerres ovoïdes	2	0'092	0'37
	Grans gerres	16	0'73	3
	Peces discoïdals	94	4'33	17'66
	No classificables	367	16'92	68'98
	Total	532	24'53	100

		N. exemplars	% general	% sub-grup
AMFORES	Ibèrica	1.304	60'14	95'11
	Tipus púnic	64	2'95	4'66
	Greco-italiota	3	0'13	0'21
	Total	1.371	63'23	100

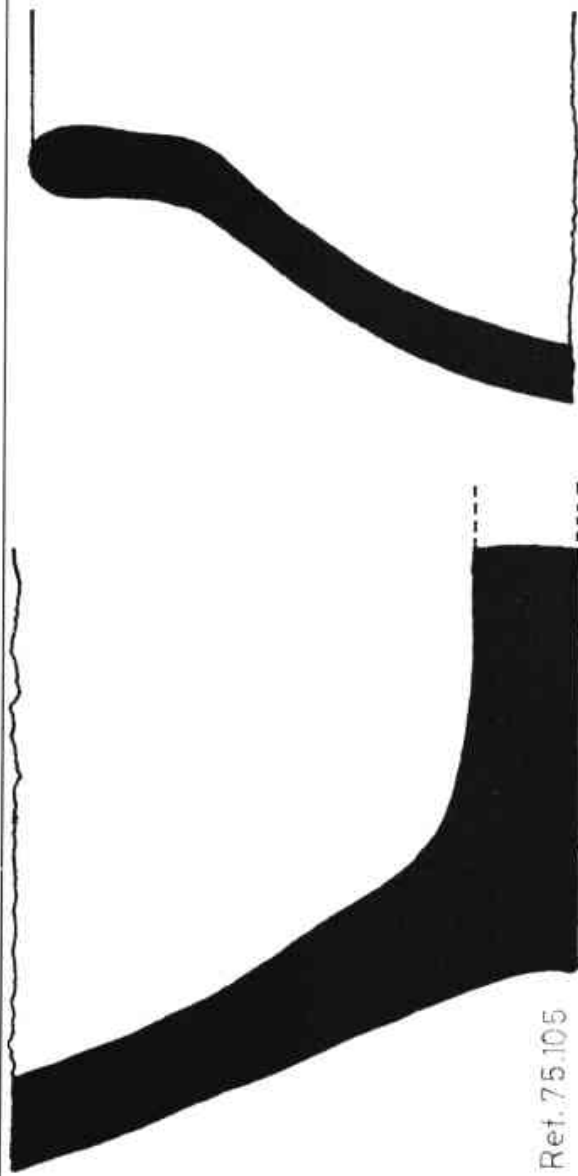
Amb aquest tipus d'estadística, l'únic que pretenem veure, és la incidència d'uns tipus determinats de ceràmica dins el conjunt total ceràmic exhumat.

ESTUDI DELS MATERIALS EXHUMATS EN LA SITJA N. 34

Tots els materials que a continuació relacionem, corresponen a l'únic nivell de la sitja (N-II).

- 75.109.— (Lám. 22). Fragment de vora de campaniana, de forma indeterminable. Pasta compacta, de color gris-plom i de fractura recta. El vernís és d'un color grisós, essent brillant en la part interna de la peça i mat en l'externa. Cuita defectuosa. Podria tractar-se d'un producte d'imitació. Cronologia: s. III-II a.C.
- 75.105.— (Lám. 22). Fragment de fons de gerro de ceràmica feta a mà, de base plana i parets bastant gruixudes. Pasta molt grollera amb desgriexants, de color marró-fosc.
- 75.106.— (Lám. 22). Fragment de vora d'olla de ceràmica feta a mà, sense cap tipus de decoració. Pasta grollera amb desgriexants, de color marró. Presenta les parets exteriors ennegrides per l'acció del foc.
- 75.107.— (Lám. 22). Fragment de fons de ceràmica feta a mà. Superfície brunyida de color negre. Pasta de color marró-clar, fina amb desgriexants. Mal estat de conservació degut a una cuita defectuosa.
- 75.108.— Fragment de nansa rodona de tapadora, de ceràmica feta a mà. Pasta de color marró, molt grollera, amb desgriexants.
- 75.111.— (Lám. 22). Vora sencera, amb graó a la part interna, d'ungüentari ibèric. Decorat amb pintura de color vermellós, en l'exterior del llavi, així com en una franja vertical en el coll de la peça. Pasta fina, ben depurada, de color marró-clar i de fractura recta. Molt semblant a la forma A-II, segons E. Cuadrado (60).
- 75.011.— (Lám. 22)). Fons sencer, lleugerament còncau, de ceràmica grisa de la costa catalana. Pasta de color gris amb una franja amarronada al mig.
- 75.112.— (Lám. 22). Fragment de vora exvasada, de tassa amb "umbo", de parets primes. Pasta tipus "sandwich", amarronada en els extrems. En la superfície externa hi observem unes bandes horitzontals d'un color més fosc que el de la pasta. Aquestes bandes són freqüents en aquests tipus de tasses.
- 75.113.— (Lám. 22). Fragment de fons, amb peu, de ceràmica ibèrica d'ús comú. Pasta compacta, de color vermellós, amb desgriexants.
- 75.114 A/ B/ C.— (Lám. 22). Fragments de vores exvasades de gerres de ceràmica ibèrica d'ús comú.
- A. Pasta de color marró-clar.
  - B. Pasta tipus "sandwich", vermelloso en els extrems.
  - C. Pasta de color marró.
- 75.115.— (Lám. 22). Fragment de vora de gran gerra, llavi exvasat i inclinat. Pasta de color vermellós.
- 75.116 A/ B/ C.— Tres peces discoïdals.
- 75.117.— (Lám. 22). Nansa d'àmfora ibèrica. Pasta tipus "sandwich", amarronada en els extrems.
- 75.124.— Clau de bronze de secció quadrada. Hi manca la cabota.
- 75.118.— (Foto 16 i 17). Llança de ferro amb ner-

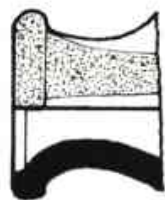
LAM. 22

Ref. 75.105

Ref. 75.109

Ref. 75.110

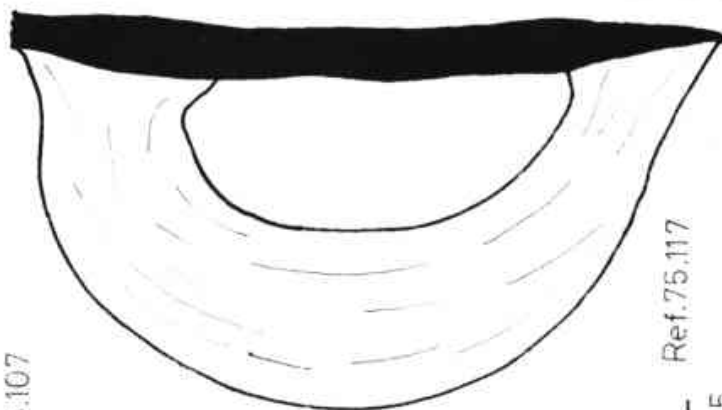

Ref. 75.106

Ref. 75.113

Ref. 75.107

Ref. 75.117

Ref. 75.112

Ref. 75.114-A

Ref. 75.114-B

Ref. 75.114-C

Ref. 75.115

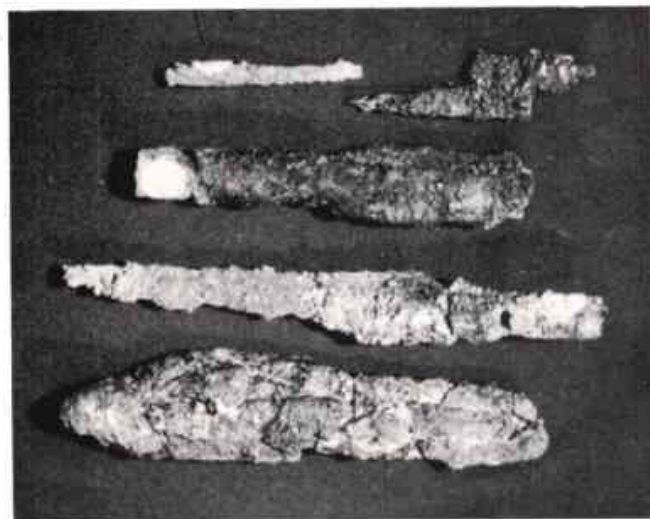
vi central i amb emmanagament tubular, sencer. Llargada: 25 cm. Amplada màxima: 3'60 cm. L'emmanagament té una llargada de 7'2 cms. i un diàmetre de 1'50 cm.

- 75.119.— (Foto 16). Fragment de llança de ferro, sense punta, amb nervi central i emmanagament tubular. Llargada: 18'50 cm.; Amplada màxima: 4 cm. L'emmanagament té una llargada de 9 cms., i un diàmetre d'1'60 cms.
- 75.120.— (Foto 16). Fragment d'espasa de ferro, del tipus La Tène. Es trobà dins la seva beina, també del mateix metall. Llargada: 23'50 cm.; Amplada màxima: 5'2 cm.
- 75.121.— (Foto 16). Ganivet de ferro, de fulla recta. Trencada en dos fragments soldats pel seu propi òxid en un cantó de la fulla. Llargada: 14'5 cm., del qual 3 cm. corresponen a l'espiga.
- 75.122.— (Foto 16). Fragment de ferro, de secció circular. Possiblement correspon a una punta d'algun tipus d'arma llancívola. Llargada: 9'5 cm.; Amplada màxima: 1'2 cm.

Petxines i Ossos.

- 1 petxina ..... Chione Chione (L)
 14 petxines ..... Pectunculus Glycimeris (L)
 3 fragments ..... Pectunculus Glycimeris (L)

També s'exhumaren dins el N-II de la sitja, diversos ossos corresponents a animals domèstics. Es trobaren restes de:

Fot. 16

Conill (<i>Oryctolagus Cuniculus</i>)	1
Gall-Gallina (<i>Gallus Domesticus</i>)	2
Porc (<i>Sus Porcus</i>)	Varis
Cabra i Ovella (<i>Capra Hircus</i> i <i>Ovis Aries</i>) ...	Varis

CONCLUSIONS

De l'estudi de l'estratigrafia i dels materials de la sitja n. 35, deduíem que un cop perduda la seva utilitat, la sitja es deixà oberta, tal com indica el N-IV, produint-se posteriorment un abocament de materials, principalment ceràmiques fragmentades, que originà el N-III, restant a continuació altre cop oberta (N-II), essent el reomplentat natural.

Per datar cronològicament el N-III ens basarem en les ceràmiques d'importació, proto-campanianes i campanianes "A", que són les que ens donen la cronologia més aproximada. Els pocs materials d'època anterior, són poc significatius i no aporten res per a la datació del reomplentat.

En aquest nivell i dins de les ceràmiques d'importació, són clarament majoritàries les protocampanianes, el que en un principi ens suggereix una datació cap el tercer quart del s. III a.C., però, degut a la presència de fragments amorfs de campaniana "A", cal rebaixar la datació fins el moment en que aquesta ceràmica comença a ser habitual en els nostres jaciments, fet que es pot situar cap a finals del s. III a.C., pel que datem el nivell en funció d'aquest material més modern, considerant a finals del s. III a.C., l'època en que s'efectuà el reomplentat artificial, amb l'abocament de materials.

En quant a les ceràmiques ibèriques d'ús comú, malgrat no disposar de cronologia segura, s'han de considerar contemporànies de les ceràmiques d'importació exhumades en el nivell. Destaquem, que moltes de les formes d'aquestes ceràmiques ibèriques ja es troben en la necròpolis inicial vers el 350 a.C., perdurant fins el 200 a.C.

Pels altres dos nivells de la sitja (N-IV i N-II), a l'haver-se exhumat en ells, majorment escassos fragments amorfs, no ens és possible datar-los amb precisió, si bé s'ha de tenir present que, evidentment, el N-IV és anterior a l'època del reomplentat artificial, o sigui, del s. III a.C., i el N-II, és posterior.

La presència d'un fons d'una pàtera del Taller de Rhode al final del N-II, ens indica que aquest es començà a formar immediatament després de l'abocament de materials, ja que aquesta peça és contemporània de les proto-campanianes del N-III. El N-IV l'únic que ens aporta, és que la sitja, a finals del s. III a.C., ja feia algun temps que havia deixat d'utilitzar-se.

Fot. 17

De l'estudi de la sitja n. 34, considerem que un cop perduda la seva utilitat, també es deixà oberta. No publiquem cap estadística de materials, ja que els fragments exhumats són escassos, fragmentats i apareixen disseminats per tota la sitja, el què ens demostra la manca de reomplert artificial, a diferència de la sitja n. 35, corresponent tots aquests materials a fragments de ceràmica rodats a l'interior de la sitja i a fragments de ferros.

La datació de l'únic nivell de la sitja (N-II), per les raons abans esmentades, és difícil, si bé caldria considerar que el N-II de la sitja n. 34, correspon, cronològicament, als N-IV i N-II de la sitja n. 35 de formació anàlega, però per la manca d'un N-III, en la sitja n. 34, aquests dos períodes són difícils de diferenciar. La cronologia serà la mateixa que la dels esmentats nivells de la sitja n. 35.

Cal destacar la diferència cronològica entre aquestes dues sitges i les sitges n. 1, 2, 3, 4, estudiades per C. Martí (1), en les que trobem ceràmica campaniana "B", de la meitat del s. I a.C.. Això ens indica que les sitges n. 34 i 35, van deixar de ser utilitzades abans, però esperarem a finalitzar l'estudi de la resta de sitges per donar conclusions més definitives en aquest aspecte.

Per acabar direm que els núms de referència corresponen a l'inventari general del Museu Municipal de Mataró, lloc on es troba tot aquest material dipositat.

Agraïments:

Agraïm al Sr. J. Miralles, de Cabrera de Mar, propietari del terreny, les facilitats donades per a la realització del buidat de les sitges n. 34 i 35. També als companys de la S.A.M.M.: Jaume

Turà, per la seva col·laboració en tot el treball; Joan Roldos, per la realització de l'estudi de la ceràmica catalana; Joan F. Clariana, per la realització de les fotografies; Carles Martí, per l'estudi de les peces discoïdals; Alfons Palau, per la classificació de les petxines i a Josep Garrido, que actualment està treballant en la reconstrucció d'algunes de les peces, així com al Dr. Jordi Estevez per la classificació dels ossos.

Joaquim Garcia i Rosselló
Jaume Pujol i del Horno
Rafael Esteban i Salvador

Novembre 1980

ABREVIATURES

S.A.M.M.: Secció Arqueològica del Museu Municipal.
M.A.B.: Museu Arqueològic de Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

- (1) MARTÍ i GARCIA, Carles.— "Les sitges del Poblament Ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) (I)". *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme* n. 5-6. Pàg. 125-134. (Mataró 1.978).
- (2) BARBERA i FARRAS, J.— "La Necròpolis Ibèrica de Cabrera de Mar (Colecció Rubio de la Serna)". *Ampurias* XXX. Pàgs. 97-150. (Barcelona 1.968).
- (3) BARBERA i FARRAS, J.— "La Necròpolis Ibèrica de Cabrera de Mar. Excavación 1.968-69". *Ampurias* XXXI-XXXII. Pàgs. 169-189. (Barcelona 1.969-1.970).
- (4) RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Els Orígens de Mataró". *Premi Iluro* 1.963. Pàg. 72. (Mataró 1.964).
- (5) RIBAS, M. i MARTÍN, R.— "Hallazgo de Silos Ibéricos en Burriac (Cabrera de Mar)". *Ampurias* XXII-XXIII. Pàgs. 296-306. (Barcelona 1.960-61).
- (6) RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Els Orígens, etc...". Pàgs. 69-76.
- (7) RIBAS i BERTRAN, M.— "Excavación de un Silo Ibérico". *Ampurias* XXVIII. Pàgs. 237-242. (Barcelona 1.966).
- (8) BONAMUSA i ROURE, Joan.— "Excavacions de Sitges Ibèriques a Cabrera de Mar". *Setmanari "El Maresme"*. Pàg. 13. (Mataró, gener 1.970).
- (9) BATLLORI, A. i LLUBIA, L. M.— "Ceràmica Catalana Decorada". Pàg. 90. (Barcelona 1.974).
- (10) LAMBOGLIA, Nino.— "Per una classificazione Preliminare della Ceramica Campana". *Atti del I Congresso Internazionale di Studi Liguri*. Pàgs. 139-206. (Bordighera 1.952).
- (11) MOREL, Jean-Paul.— "Etudes de Céramique Campanienne, I: L'Atelier des Petites Estampilles". Pàgs. 59-117. (Roma 1.969).
- (12) SANMARTÍ GREGO, E.— "L'Atelier des Patères a Trois Palmettes Radiales et quelques Productions Connexes". *Archeologie en Languedoc* n. 1 (1978).
- (13) SANMARTÍ GREGO, E.— "El Taller de las Pequeñas Estampillas en la Península Ibérica". *Ampurias* XXXV. Pàgs. 135-176. (Barcelona 1.973).
- (14) SANMARTÍ GREGO, E.— "La ceràmica campaniense de Emporion y Rhode". *Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació Provincial de Barcelona. Volum II*. Pàg. 554-588. (Barcelona, 1978).
- (15) BARBERA, J.; PASCUAL, R.; CABALLE, M. i ROVIRA, J.— "El Poblado Prerromano del Turó de Can Olivé de Cerdanyola (Barcelona)". *Ampurias* XXIV. Pàg. 152. (Barcelona 1.962).

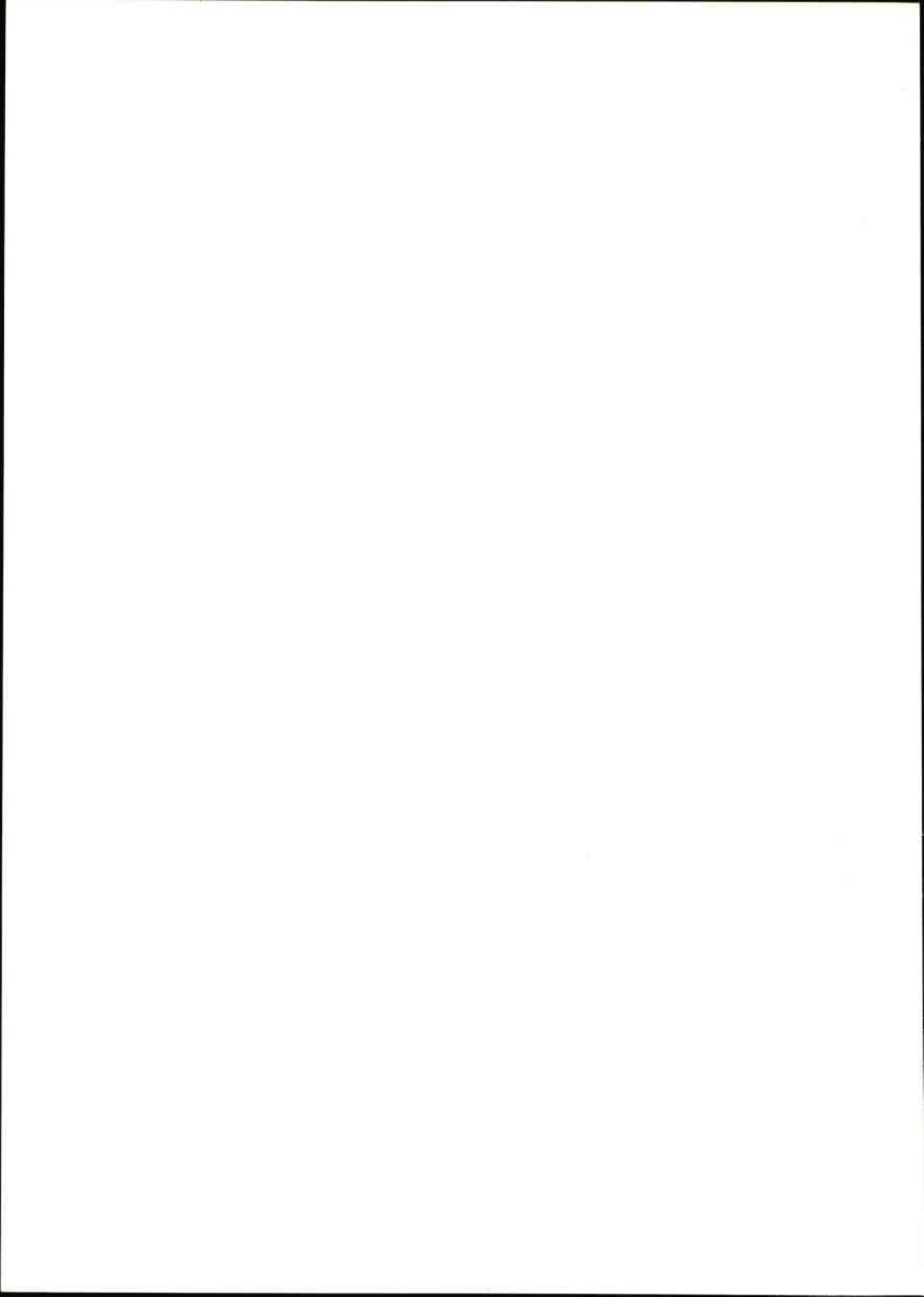

- (16) SANMARTI GREGO, E.— "El taller..., etc." Pàg. 162.
 (17) SANMARTI GREGO, E.— "El taller..., etc." Pàg. 162.
 (18) LAMBOGLIA, Nino.— "Per una classificazione, etc.". Pàg. 166.
 (19) MALUQUER DE MOTES, J.— "Las Culturas Hallstätticas en Catalunya". Ampurias VII-VIII. Pàgs. 115-185. (Barcelona 1.945-46).
 (20) MARTINEZ i HUALDE, A. i VICENTE i CASTELLS, J.— "El Poblado Ibèric de Puig Castellar" Excavacions dels anys 1.954-1.958. Lám. III. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona 1.966.
 (21) BARBERA, J.; MORRAL, E. i SANMARTI, E.— "La Peña del Moro de Sant Just Desvern (Barcelona)" Instituto de Prehistoria y Arqueología". Pàg. 46. (Barcelona 1.979).
 (22) "Exposition de Céramique de la Préhistoire a Picasso" Institut de Culture Méditerranéenne. Pàg. 13. (Colliure 1.968).
 (23) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 141-142.
 (24) BALLESTER, TORMO i ALTRES.— "C.V.H. Las Cerámicas del Cerro de San Miguel de Liria (Valencia)" Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto de Arqueología Rodrigo Caro. Pàg. 103. (Madrid 1.954).
 (25) MARTIN i ORTEGA, A.— "La Ceràmica Decorada amb Pintura Blanca de les Comarques Costeres del N.E. de Catalunya". Cypsela II. Pàgs. 145-160. (Girona 1.978).
 (26) ALMAGRO, M.— "Las necrópolis de Ampurias" Vol. I. Pàg. 73. (Barcelona 1.953).
 (27) MALUQUER DE MOTES, J.— "Una Vasija Excepcional del Poblado Ibèric de Mas Boscà" Pyrenae n. 1. Pàg. 129. (Barcelona 1.965).
 (28) ARANEGUI, C.: "La Ceràmica Gris Monocroma. Puntualizaciones sobre su Estudio" Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia n. 11. Pàgs. 333-379. (Valencia 1975).
 (29) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàgs. 132-133.
 (30) ALMAGRO, M.— "Las necrópolis..., etc.". Pàg. 331.
 (31) ARANEGUI, C.— "La ceràmica..., etc.". Pàg. 350.
 (32) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXXI-XXXII. Pàg. 189.
 (33) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 127.
 (34) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 133.
 (35) BARBERA, J. i PASCUAL, R.— "El Poblado Prerromano de la Muntanya de Sant Miquel de Vallromanes. Montornès (Barcelona)". Ampurias XXXI-XXXII. Pàg. 275. (Barcelona 1969-70).
 (36) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 122.
 (37) JUNYENT, E.— "Ceràmica de barniz rojo aparecida en el Area Ilergeta" Pyrenae n. 10. Pàg. 124. (Barcelona 1.974).
 (38) JUNYENT, E.— "Ceràmica..., etc.". Pàg. 116 n. 4.
 (39) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXXI-XXXII. Pàg. 183.
 (40) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 139.
 (41) RIBAS i BERTRAN, M.— "Excavación..., etc.". Pàg. 240.
 (42) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 119.
 (43) BARBERA FARRAS, J.— "La Peña del Moro de Sant Just Desvern (Barcelona)" Quaderns de Treball n. 1. Instituto de Prehistoria y Arqueología de la Diputación Provincial de Barcelona. Pàg. 25. (Barcelona 1.979).
 (44) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 136.
 (45) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXXI-XXXII. Pàg. 180.
 (46) BARBERA FARRAS, J.— "La necrópolis..., etc." a "Ampurias" XXX. Pàg. 130.
 (47) BALLESTER i ALTRES.— "C.V.H. Las cerámicas..., etc.". Lám. 5.
 (48) PERICOT, L.I.— "Ceràmica Ibèrica". Pàg. 78. (Barcelona 1.977).
 (49) PERICOT, L.I.— "Ceràmica..., etc.". Pàg. 37.
 (50) ARRIBAS i PALAU, A.— "L'Economia i les estructures socio-polítiques dels ibers". Història de Catalunya. Vol. I. Pàg. 202. (Barcelona 1.978). Ed. Salvat.
 (51) BARBERA FARRAS, J.; PASCUAL, R.; CABALLE, M. i ROVIRA, J.— "El Poblado Prerromano del Turó de Can Olivé de Cerdanyola Barcelona". Ampurias XXII-XXIII. Pàg. 197. (Barcelona 1960-61).
 (52) CASTRO, Zaida.— "Piezas Discoidales en Yacimientos del N.E. de Catalunya" Cypsela II. Pàgs. 173-195. (Girona 1.978).

- (53) PASCUAL i GUASCH, R.— "Sobre Tipología de las Amforas Púnicas de José M. Mañá". Información Arqueológica n. 14. Pàgs. 38-46. (Barcelona 1.974).
 (54) PASCUAL i GUASCH, R.— "Sobre tipología..., etc.". Pàgs. 38-40.
 (55) PASCUAL i GUASCH, R.— "Sobre tipología..., etc.". Pàg. 44.
 (56) PASCUAL i GUASCH, R.— "Sobre tipología..., etc.". Pàg. 46.
 (57) BARBERA FARRAS, J.— "La Peña..., etc.". Pàg. 10.
 (58) GIRO i ROMEU, P.— "El Poblado Prerromano de Mas Castellà (Monjos, Vilafranca del Penedès). Ampurias XXII-XXIII. Pàg. 182. (Barcelona 1.960-61).
 (59) BENOIT, F.— "Typologie et Epigraphie Amphoriques les Marques de Sestius". Rivista di Studi Liguri, vol. XXIII, n. 3-4. Pàg. 251. (1.957).
 (60) CUADRADO, E.— "Ungüentarios Cerámicos en el Mundo Ibérico, aportación cronológica". Archivo Español de Arqueología 50-51. Pàgs. 401 (Madrid 1.977-78).

GRUP D'AMICS
 DE L'ART ROMÀNIC
 MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES AL CARRER DE LA PAU (MATARÓ)

Durant els mesos de maig i juny de l'any 1980 es va procedir a l'enderrocament de la casa coneguda amb el nom de Can Vinyals, situada en el número 5 del carrer de la Pau de la nostra ciutat.

La zona en qüestió ja era coneguda pels membres de la Secció Arqueològica per haver-s'hi fet a l'any 1948 unes excavacions amb motiu d'eixamplar-se la Plaça Xica, situada en aquest mateix indret. (1).

En el lloc que ara ens ocupa s'hi localitzaren dues parets, les quals, pel fet de trobar-se prop del solar de l'actual edifici de la Creu Blanca, on es varen fer les al·ludides excavacions l'any 1948, ens fa suposar que són la continuació de les descobertes aleshores, ja que segueixen direccions idèntiques a profunditats semblants. (Consulteu la "Carta dels Vestigis Arqueològics del terme Municipal de Mataró", fitxes 29 i 30). S'ha d'aclarir que no va ser possible dur-hi a terme una excavació per estrats, ja que només hi havia un metre de potència i el "bulldozer" que recollia les escombraries ho va destruir quasibé tot.

Aquest fet fa delimitar substancialment el nostre treball, dedicant-nos només a recollir tot el material possible i, arribat el cas, evitar la destrucció de qualsevol troballa d'interès.

ELS MATERIALS

Abans de passar a l'estudi de les peces més importants, resumirem molt breument, el material exhumat, així com llur cronologia. Per això el dividirem en dos grups: materials d'època romana i contemporanis. Els primers constitueixen la part més interessant i variada. La integren uns fragments de campaniana, entre els que destaquen una peça sencera de la forma Lamboglia 4 del tipus B, i una copa de campaniana C, forma 20. Les aretines estan representades per quatre vores que pertanyen a les primeres formes de la tipologia de Goudineau, així com varis fragments de sud-gàl·lica, hispànica i sigil·lata clara A,C, "lucente" i D, de lluernes de disc i de volutes, de parets fines, de ceràmica d'ús comú i diverses vores d'àmfora, tot abarçant un període de 500 anys.

En quant als materials contemporanis, els integren diversos fragments de plats i escudelletes, decorats en blau o amb reflexes metàl·lics, dels segles XVI al XVIII, així com fragments amb el típic vidriat ocre o verd, junt amb altres de pasta grisa sense decoració. Es de remarcar que no va sortir

cap fragment de ceràmica dels segles VI al XV, tot confirmant la poca vida àdhuc la total decadència de Mataró en aquest període de la Història.

LA CERÀMICA CAMPANIANA

REF. 407

Copa amb peu de campaniana B, variant de la forma Lamb. 4. Presenta unes incisions concèntriques respecte al centre de la peça, característica molt comú d'aquesta forma. El peu és molt evolucionat, de forma tronco-cònica. La pasta és de color beige, bastant fina, encara que amb petites partícules de mica, i porosa.

Presenta un vernís amarronat mat, molt degradat, amb alguns restes del vernís original negre.

La peça és de petites dimensions:

Alçada: 45 mm.

Diàmetre: 80 mm.

Per les seves característiques la podem datar de principis del segle I aC. (Lám. 2).

REF. 408

Fragment de peu de pàtera de campaniana B, possiblement de la forma Lamb. 5, decorat a rodret, emmarcat enmig de dos parells de línies incises i concèntriques respecte al centre de la peça.

La pasta és de color beige, fina i porosa.

El vernís és negre, espès i brillant, d'aspecte xarolat, propi de la campaniana C.

Es datable del segle I aC. (Lám. 1).

REF. 409

Vora de campaniana B, forma Lamb. 1A.

La pasta és de color beige clar, bastant fina, amb tonalitats violades.

El vernís és mat i està molt degradat.

Es datable del segle I aC. (Lám. 1).

REF. 410

Vora de campaniana B, forma Lamb. 16.

La pasta és de color beige clar, bastant fina.

El vernís és mat i està degradat.

Es datable del segle I aC. (Lám. 1).

REF. 411

Vora de campaniana B, forma Lamb. 16.

La pasta és de color beige clar, bastant fina.

El vernís es troba força perdut, amb algunes iridiscències.

Es datable del segle I aC. (Lám. 1).

REF. 413

Fragment de vora de possible imitació de campaniana.

La pasta és de tonalitat grisa, bastant depurada. Només presenta vernís en la seva paret interna i és negre intens, espès i sense brill.
Es datable del segle I aC. (Làm. 1).

REF. 414

Copa de campaniana C, forma Lamb. 20.
La pasta és de color gris, bastant depurada i porosa.
El vernís, per la part interior de la peça, es troba totalment perdut; per l'exterior, encara s'hi conserven restes de color negre intens i brillant.
Alçada: 34 mm.
Diàmetre: 76 mm.
Es datable del segle I aC. (Làm. 3).

REF. 415

Vora de campaniana B, forma Lamb. 5.
Pasta de color beige clar, bastant depurada.
Vernís força degradat.
Es datable del segle I aC. (Làm. 1).

REF. 438

Vora de campaniana C, forma Lamb. 1.
Presenta dues acanaladures idèntiques, prop de la vora, característica de la forma 1.
La pasta és grisa, molt depurada.
Vernís degradat i, en alguns punts, negre brillant.
Segle I aC. (Làm. 1).

LA CERÀMICA SIGIL.LATA

REF. 416

Vora de pàtera de sigil.lata aretina, forma Loeschke 1 de finals del segle I aC.
La pasta és rosada, de tonalitat molt clara i el vernís es troba quelcom degradat. (Làm. 4).

REF. 417

Vora de pàtera de sigil.lata aretina, forma 1 de la tipologia de Haltern. Pasta rosada de tonalitat clara i vernís deficientment conservat.
Cronologia: finals del segle I aC. (Làm. 4).

REF. 418

Vora de copa de sigil.lata aretina, forma Goud.5.
La pasta és de color beige amb tonalitat rosada.
El vernís es troba en perfecte estat de conservació.
Cronologia: finals del segle I aC. (Làm. 4).

REF. 419

Vora de pàtera de sigil.lata aretina, forma Goud. 1.
La paret és bastant rectilínia i poc gruixuda, característica de les peces més evolucionades d'aquest tipus; la pasta és de color rosa clar.
Cronologia: últim quart del segle I aC. (Làm. 4).

REF. 420

Vora de copa de sigil.lata sud-gàl.lica, forma Drag. 24/25, decorada a rodet.
La pasta està molt depurada, de color rosa fosc.
Cronologia: Epoca Neró-Flavi. (Làm. 4).

REF. 421

Vora de copa de sigil.lata sud-gàl.lica, forma Drag. 24/25.
La pasta és de color rosa fosc, molt ben depurada.
Cronologia: Epoca Clàudia. (Làm. 4).

REF. 422

Fragment amorf decorat de sigil.lata sud-gàl.lica, forma Drag. 29 C, amb decoració de mètopes.
Pasta força depurada, de color taronja.
Cronologia: Epoca Neró-Flavi, de finals del segle I dC.

REF. 423

Fragment amorf de sigil.lata sud-gàl.lica, forma Drag. 29, amb decoració de "nautilus". Pasta de color rosa, ben depurada.
Cronologia: segle I dC.

REF. 425

Vora de pàtera de sigil.lata Clara A, forma Lamb. 54, típica de la Clara D.
El vernís és de color taronja fosc i la pasta un xic més clara.
Cronologia: finals del segle IIon. al IIIer. dC. (Làm. 4).

REF. 412

Fragment amorf de sigil.lata "lucente", forma Lamb. 1/3, de finals del segle III, principis del IV dC.
Creiem que es tracta de la forma 1/3 perquè està decorat amb incisions.
La pasta és de color taronja clar i presenta partícules de quars.
El vernís sembla el propi de la campaniana, negre-mat quelcom degradat, amb taques de color marró un xic iridiscent.

REF. 424

Fragment de copa d'imitació d'aretina, forma Goud. 32.
El vernís és vermell molt clar, amb taques de color taronja.
La pasta és de fractura tova i de color pallós.
Cronologia: primer quart del segle I dC. (Làm. 4).

LLUERNES

REF. 426

Fragment de lluern de disc, corresponent a la

part de la nansa, del tipus Dressel 28, Deneauve XI A, de la forma "bec arrodonit".

La nansa és massissa i la carena està decorada amb dos rengles de pics en relleu.

La pasta és de color beige, un xic grollera.

Cronologia: finals del segle III dC. (Lám. 5).

LA CERÀMICA D'ÚS COMÚ FINA

REF. 468

Vora de cubilet, exvasada, que correspon a la forma III de F. Mayet, (concretament en els nivells d'època augústea del "limes" germànic" ja ha desaparegut).

Pasta color ocre fosc. Porta un engalbat de color ocre clar i de qualitat irregular.

Cronologia: Segona meitat del segle I aC. (Lám. 5).

REF. 427

Vora de cubilet de parets fines, exvasada i plana per sobre. En principi no és classificable en la tipologia Mayet.

Pasta de color groc-palla; l'engalbat també de color groc-palla, però més viu i d'excel·lent qualitat, amb decoració incisa.

Cronologia: segle I dC. (Lám. 5).

REF. 428

Vora exvasada formant doble motllura. El fragment que poseïm no ens permet classificar-lo correctament.

Pasta i engalbat color taronja clar.

Cronologia: segle I dC. (Lám. 5).

REF. 429

Tipus de vora que, per les seves característiques formals, la podem classificar genèricament dins de la forma XXIV de Mayet.

Pasta de color marró, recuita. L'engalbat és de color marró no uniforme.

Cronologia: primera meitat del segle I dC. (Lám. 5).

Fragments sense referència i no inclosos dins la làmina 5.

Vora en forma de bastonet i amb la particularitat que en la part superior hi ha un exvasament de la mateixa, segurament per a permetre la col·locació de la tapadora. Pasta de color gris. Engalbat exterior marró molt fosc; l'interior: marró-clar.

Cronologia: ?

2 anses, 3 vores, 1 fons i 1 amorf.

En general són atribuïbles a les primeres produccions de cubilets de parets fines, si fem una interpretació ample de les teories de F. Mayet. En efecte, excepte la peça amb el número d'inventari 427, el reste o bé no té engalbat i si el té és argila diluïda i polida posteriorment, que junt amb l'excés de cocció assenyalen, o recorden més bé, en el

nostre cas, el gust propi de l'època ibèrica, i molt especialment del segle II-I aC.

D'acord amb això podem "a priori" interpretar que les peces en qüestió són de les primeres produccions, que cal situar cronològicament, entre l'època augústea i Tiberi (excepció feta de les peces classificades i datades).

REF. 430

Fragment amorf de cubilet de parets fines decorat amb incisions.

Pasta de color gris, fosc, depurada.

Engalbat negrós, molt fosc. (Lám. 5).

REF. 431

Fragment amorf de cubilet de parets fines decorat a la pinta fent meandres.

Pasta de color gris plom, depurada i fina. Engalbat de color gris de qualitat irregular. (Lám. 5).

REF. 432

Fragment amorf de cubilet de parets fines decorat amb incisions.

Pasta de color gris fosc. Engalbat negrós, polit i força deteriorat. (Lám. 5).

Cronologia de les tres peces: les mateixes conclusions anteriors.

CERÀMICA D'ÚS COMÚ DE TRADICIÓ IBÈRICA

REF. 466

Vora de gerreta ibèrica de pasta grisa.

La superfície està molt polimentada i porta un lleuger engalbat.

La pasta és de color gris, compacta, molt depurada i ben cuita.

Cronologia: segles II-I aC. (Lám. 5).

REF. 467

Fons possiblement de vaset de ceràmica ibèrica grisa.

Porta un lleuger engalbat que quasibé ha desaparegut.

La pasta recorda el tipus anomenat "de sandwich", de color marró fosc.

Cronologia: segles II-I aC. (Lám. 5).

CERÀMICA D'ÚS COMÚ

REF. 433

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú, forma M. Vegas 48, del tipus de grans olles per a guardar-hi provisions.

Pasta compacta, ben cuita i bastant depurada, amb petites partícules de mica, de color pallós.

Porta una petita concavitat per a posar-hi la tapadora.

En les excavacions de Pollentia hi apareix en els estrats datables dels segles I aC. i I dC. (Lám. 6).

REF. 434

Vora de morter de ceràmica d'ús comú, de parets gruixudes, de la forma M. Vegas 7.
Pasta de color pallós, amb molt bona cuita i bastant porosa.
Es datable dels segles III-IV dC. (Lám. 6).

REF. 462

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú, forma M. Vegas 3.
Està inclinada vers l'interior, i acaba en forma arrodonida.
La pasta és de color maó, bastant depurada i de bona cuita.
Es datable del segle I aC. (Lám. 6).

REF. 463

Vora de cassola de vora horitzontal, forma M. Vegas 4.
La pasta és de color pallós, de fractura molt tova, bastant porosa i sense depurar.
Cronologia: segle I aC. (Lám. 6).

REF. 464

Vora d'olla fumada de ceràmica d'ús comú, de forma bífida, pertanyent al tipus M. Vegas 1A.
La pasta és de color taronja, compacta i bastant depurada.
Cronologia: segle I aC. (Lám. 6).

REF. 465

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú, inclinada vers l'exterior, del tipus M. Vegas 1.
La pasta és de color marró, compacta i molt depurada.
Cronologia: segles I-III dC. (Lám. 6).

ÀMFORES**REF. 436**

Vora d'àmfora romana, forma Dressel 1, Lamboglia B.
Pasta de color taronja clar, porosa i amb petites impureses de color marró.
Datable d'època augústea. (Lám. 7).

REF. 437

Vora d'àmfora romana, tipus Dressel 11, Beltrán 1, hispano-imperial.
La pasta és de color beige fosc, amb gran quantitat de partícules de mica, molt poc depurada.
Datable de la primera meitat del segle I dC. (Lám. 7).

REF. 439

Vora d'àmfora romana, forma Dressel 1, Lamboglia B. (Uenze 1B4).
Pasta de color beige fosc amb força impureses, ben cuita.
Segona meitat del segle Ier dC. (Lám. 7).

REF. 440

Vora d'àmfora romana, forma Beltrán III.
Pasta de color maó-clar, amb impureses.
Primera meitat del segle Ier dC. (Lám. 7).

REF. 441

Vora d'àmfora romana, forma Dressel 11, Beltrán 1.
La pasta és de color marró clar, amb impureses.
Època augústea. (Lám. 7).

CERÀMICA CATALANA**REF. 460**

Fons d'escudelleta decorada amb blau de cobalt, sobre fons blanc.
No es pot reconèixer el dibuix central, ja que està molt perdut.
El vernís exterior és blanc de plom i el tipus de peu és propi de les escudelles anteriors al segle XVI, cosa que no es correspon amb el tipus de vernís blau de la decoració.
La pasta és grollera, amb vacuoles i partícules de quars i impureses vermelles.
Per les seves característiques la podem datar de finals del segle XV i principis del segle XVI. (Lám. 9).

REF. 461

Orella d'escudelleta decorada amb reflexes metàl·lics, sobre vernís blanc.
Pasta de color beige, de fractura tova, bastant depurada.
Datable del segle XVI. (Lám. 4).

REF. 459

Vora de plat en blau, ribetejat de groc, sobre fons blanc del tipus d'orles diverses. Pasta de color taronja-clar, bastant depurada.
Segles XVI-XVII. (Lám. 9).

REF. 458

Vora de plat decorat amb blau de cobalt sobre vidriat blanc de plom.
La decoració és del tipus d'orles diverses. Pasta de color groc, amb vacuoles.
Finals del segle XVII.

REF. 457

Perfil sencer d'escudelleta decorat amb blau de cobalt sobre vernís blanc de plom.
El dibuix consisteix en la figura d'un ocell entre diversos temes inidentificables.
Pasta de color taronja-clar, bastant depurada.
Principis del segle XVII.

CERÀMICA D'ÚS COMÚ I VIDRIADA D'ÈPOCA CONTEMPORÀNIA**REF. 435**

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú.

La pasta és grollera, amb moltes partícules de quars, de color maó-clar.
La part exterior té una tonalitat grisa, segurament com a conseqüència de la cuita. (Lám. 11).

REF. 447

Vora de gibrell amb vidriat interior de color verd-oliva.
La pasta és de color taronja, molt poc depurada. (Lám. 10).

REF. 448

Tapadora de ceràmica de cuina.
Presenta vidriat de color verd amb taques ocre en tota la seva superfície.
La pasta és de color maó bastant depurada. (Lám. 10).

REF. 449

Vora de plat amb vidriat interior de color verd ocre.
La part exterior del plat és sense vidriat.
La pasta és de color maó, i està bastant depurada. (Lám. 10).

REF. 450

Vora de plat amb vidriat interior ocre quarterjat.
No presenta vidriat en la seva part exterior.
La pasta és de color maó, ben cuita i bastant depurada. (Lám. 10).

REF. 451

Vora de plat amb vidriat interior marró.
No presenta vidriat en la part exterior.
La pasta és de color taronja-fosc, bastant depurada. (Lám. 10).

REF. 452

Vora de plat plà, amb vidriat interior de color marró.
No presenta vidriat en la seva part externa.
La pasta és de color taronja, bastant depurada. (Lám. 10).

REF. 453

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú de pasta grisa, bastant grollera ja que presenta impureses blanques, segurament partícules de quars. (Lám. 11).

REF. 454

Vora de gibrell de ceràmica d'ús comú.
La pasta és de color gris ben cuita amb impureses blanques. (Lám. 11).

REF. 456

Vora d'olla de ceràmica d'ús comú.
La superfície és bastant fina al tacte, àdhuc d'aspecte brillant.
La pasta és de color taronja, de fractura tova, amb gran quantitat de partícules blanques.

Les excavacions fetes a la Placeta del Beat Salvador i a la Plaça Xica varen posar al descobert els nivells més primitius d'Iluro, datats en plena època republicana, com ho testifiquen les ceràmiques campanianes i les de tradició ibèrica.

Pot ésser que les troballes més significatives fetes a Mataró, a part de les de Can Xammar, hagin estat les del Fossar Xic, on es varen trobar els estrats més vells, conjuntament amb els de l'Alta Edat Mitjana.

Les troballes fetes a Can Vinyals, degut a la manca d'estratigrafia i a la reduïda àrea tractada, no poden aportar suficients elements de judici com per afegir-hi noves aportacions, però els resultats donats concorden plenament amb els de les excavacions anteriorment esmentades. Un conjunt important de fragments ceràmics campanians, junt amb d'altres de tradició ibèrica, ho evidencien. Malgrat la manca d'estudis fets amb rigor hi ha un fet que és totalment cert: només en el Fossar Xic s'hi han exhumat ceràmiques representatives de quasi tots els segles de vida de Mataró, inclosos els anomenats "segles foscos" de l'Alta Edat Mitjana on, segurament, la vida de Mataró es desenvolupà al voltant del temple de Santa Maria, deixant abandonats extensos territoris que ocupava la romana Iluro en la seva època d'esplendor.

Els materials referenciats es troben dipositats al Museu de Mataró.

Josep-Antoni Cerdà

(1) RIBAS i BERTRAN, Marià.— "El poblament d'Iluro".
Barcelona 1952. Pàg. 51-53.
Revista "Museu", anys 1949-1950, pàgs. 45-49.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- LAMBOGLIA, Nino.— "Per una classificazione preliminare della ceramica Campana". Atti del I Congresso Internazionale di Studi Liguri, Bordighera 1952.
- GOUDINEAU, Christian.— "La céramique arétine lisse". Mélanges d'archéologie et d'histoire, suppl. 6. Fouilles de l'Ecole Française de Rome à Bolsène (Poggio Moscini) 1962-1962. Tom IV. Paris 1968.
- MAYET, Françoise.— "Les céramiques à parois fines dans la Péninsule Iberique. Publications du Centre Pierre Paris. Paris 1975.
- VEGAS, Mercedes.— "La cerámica común romana del Mediterráneo Occidental". Universitat de Barcelona. Institut de Prehistòria i Arqueologia. Barcelona 1973.

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Fragment amorf de pàtera	1		s. II aC.	Campaniana A
Fragment amorf	1		s. II aC.	Campaniana A
Copa amb peu	1	407	s. I aC.	Campaniana B, forma Lamb. 4.
Peu de pàtera	2		s. I aC.	Campaniana B
Peu de pàtera	1	408	s. I aC.	Campaniana B, decorat a rodet, forma Lamb. 7.
Fragments amorfs	23			
Vores	3	409	s. I aC.	Campaniana B, forma Lamb. 1
Vores	2	410	s. I aC.	Campaniana B, forma Lamb. 16
Vora	1		s. I aC.	Campaniana B
Vora	1	411	s. I aC.	Campaniana B, forma Lamb. 16
Fragments amorfs	3		s. I aC.	Campaniana C
Copa	1	414	s. I aC.	Campaniana C, forma Lamb. 20
Vora	1	415	s. I aC.	Campaniana B, forma Lamb. 5
Vora	1	438	s. I aC.	Campaniana C, forma Lamb. 1
Total	42			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vora de ceràmica d'ús comú de parets primes	1	466	s. II aC. - I aC.	Imita a les formes de la ceràmica grisa de la Costa Catalana
Fons de ceràmica ibèrica de parets primes	1	467	s. II aC. - I aC.	Imita a les formes de la ceràmica grisa de la Costa Catalana
Vora de ceràmica ibèrica de parets primes	1		s. I aC.	Tipus de ceràmica negra polimentada.
Fragments amorfs de ceràmica d'ús comú	3		s. I aC.	Parets primes, grisa.
Vora de gerreta de ceràmica d'ús comú	1		s. I aC.	Parets primes, amb engalbat negre.
Vora de ceràmica negra, possiblement imitació de campaniana	1		s. I aC.	
Total	8			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vora de sigil.lata aretina	1	416	s. I aC.	Forma Loescke 1
Vora de sigil.lata aretina	1	417	s. I aC.	Forma 1 de Haltern
Vora de sigil.lata aretina	1	418	s. I aC.	Forma Goud. 5
Vora de sigil.lata aretina	1	419	s. I aC.	Forma Goud. 1
Vora de sigil.lata sud-gäl.lica	1	420	s. I dC.	Forma Drag. 24/25
Vora de sigil.lata sud-gäl.lica	1	421	s. I dC.	Forma Drag. 24/25
Fragments amorfs sigil.lata sud-gäl.lica	5		s. I dC.	
Fragment decorat sigil.lata sud-gäl.lica	1	422	s. I dC.	Amorf Forma Drag. 29
Fragment decorat sigil.lata sud-gäl.lica	1	423	s. I dC.	Amorf Forma Drag. 29
Fragments decorats de sigil.lata hispànica	2		s. II dC.	
Fragment de sigil.lata hispànica	1		s. II dC.	
Fragment de copa d'imitació d'aretina	1	424	s. I dC.	Sense decoració
Fragments amorfs de sigil.lata clara	3			Imita a la Forma Goud. 32
Vora de sigil.lata Clara A	1	425	Finals II al III dC.	Clara A.
Fragments amorfs de Sigil.lata Clara D	2			Forma Lamb. 54
Fragment amorf de "Lucente"	1	412	s. III-IV	Forma 1/3
Fragment amorf de "Lucente"	1		s. III-IV	Forma 14
Total	25			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Frag. lluern de volutes	4			
Frag. lluern de disc	1	426	s. III dC.	Forma Dressel 28
Total	5			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vora de ceràmica de parets fines	1	427	s. I dC.	Decorat amb incisions. Vora horitzontal, Forma M. Vegas
Fragments amorfs de parets fines	3	430/432		(no classificable)
Vores de ceràmica de parets fines	3		s. I dC.	
Vora de ceràmica de parets fines	1	428	s. I dC.	(no classificable)
Vora de ceràmica de parets fines	1	429	Primera meitat s. I dC.	Forma F. Mayet XXIV
Nanses de ceràmica de parets fines	3		s. I dC.	
Vora de ceràmica de parets fines	1	468	Segona meitat s. I aC.	Forma III de F. Mayet
Total	13			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vora d'olla d'ús comú de parets gruixudes	1	433	s. I aC. - I dC.	Forma M. Vegas 48
Vora de morter de ceràmica d'ús comú	1	434	s. III - IV dC.	Forma M. Vegas 7
Vores de ceràmica d'ús comú	1	462	s. I aC.	Forma M. Vegas 3
Vores d'olla de cuina	4	463	s. I aC.	Forma M. Vegas 4
Vora de ceràmica d'ús comú	1	464	s. I aC.	Forma M. Vegas 1A
Vores d'olla de ceràmica d'ús comú	3	465	s. I dC. - III dC.	Forma M. Vegas 1
Fragment amorf de ceràmica d'ús comú	21			Parets primes
Nanses de ceràmica d'ús comú	13			
Fons de ceràmica d'ús comú	6			Parets gruixudes
Fons de ceràmica d'ús comú	4			Parets primes
Vores d'olla de ceràmica d'ús comú	10			Indeterminades
Nansa d'ús comú estriada	1			
Total	66			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Pivots d'àmfora romana	6			
Nanses d'àmfora romana	31			
Nanses d'àmfora romana (República)	2		s. I aC.	
Vora d'àmfora romana	2	436	s. I aC.	Dressel 1, Lamb. B.
Vora d'àmfora romana, hispano-imperial	2	437	Primera meitat s. I dC.	Dressel 11, Beltran 1, Epoca Augústea.
Vora d'àmfora romana	1	439	Segona meitat s. I dC.	Dressel 1, Lamb. B (Venze 184)
Vora d'àmfora romana	1	440	Primera meitat s. I dC.	Beltran III.
Vora d'àmfora romana	1	441		Dressel 11, Beltran 1. Epoca Augústea.
Vores d'àmfores diverses	6			
Total	52			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
"Pondus" d'argila	1	442		Tronco-piramidal
Motllura de guix	1			
Vidres (amorfs)	4			
Vidres (vores)	1			
Clau de bronze	1	443		
Fil de bronze 1 mm Ø	1			
Claus de ferro	5	444		
Fragments amorfs de ferro	2			
Ganivet de ferro	1	445		
Frontissa d'os	1	446		Amb decoracions incises
Banya, ullal, petxina i cargol marí				
Total	18			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vora de cassola	1	456		
Fragments amorfs de ceràmica grisa	14		s. XVII - XVIII	
Vores d'atueflls de ceràmica grisa	3		s. XVII - XVIII	
Vores de ceràmica grisa	10		s. XVII - XVIII	
Fons de ceràmica grisa	8		s. XVII - XVIII	
Brocs de càntir de ceràmica grisa	3		s. XVII - XVIII	
Nanses de ceràmica grisa	11		s. XVII - XVIII	
Vora de plat de ceràmica grisa	1	454	s. XVII - XVIII	
Vora d'olla de ceràmica grisa	1	453	s. XVII - XVIII	
Vora d'olla de ceràmica grisa	1	435	?	
Total	53			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Fragments amorfs de ceràmica d'ús comú	6		s. XVII - XVIII	
Total	6			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Fragments amorfs ceràmica vidriada	1		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Nanses de ceràmica vidriada	2		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Fons de ceràmica vidriada	1		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Vores d'olla de ceràmica vidriada	3		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Vores de plat de ceràmica vidriada	2		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Vores de cassola de ceràmica vidriada	2		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Vores de plat de ceràmica vidriada	4	449/452	s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Nanses de ceràmica vidriada	2		s. XVII - XVIII	Marró-ocre
Tapadora de ceràmica vidriada	1	448	s. XVII - XVIII	Verda
Vora de gibrell de ceràmica vidriada	1	447	s. XVII - XVIII	Verda
Total	19			

Descripció del material	exemplars	N. Ref.	Cronologia	Observacions
Vores de plats decorats amb blau	7		s. XVI - XVII	
Fragments amorfs decorats amb blau	25		s. XVI - XVII	
Vores de sagnadors decorats amb blau	4		s. XVI - XVII	
Fons d'escudelleta decorada amb blau	1	460	s. XVI	
Perfil sencer d'escudelleta decorada amb blau	1	457	s. XVII	Decorat amb la figura d'un ocell
Vora de plat d'orles diverses	1	459	s. XVII	Decorat amb blau i groc
Vora de plat decorat amb blau	1	458	s. XVII	Decorat amb orles diverses
Vores de plat decorades amb reflexes	3		s. XVI - XVII	
Vores d'escudelleta amb reflexes	2		s. XVI - XVII	
Fragments amorfs decorats amb reflexes	19		s. XVI - XVII	
Fons de plat decorats amb reflexes	3		s. XVI - XVII	
Fons d'escudelletes decorats amb reflexes	3		s. XVI - XVII	
Orella d'escudelleta decorada amb reflexes	1	461	s. XVI - XVII	
Vora d'escudelleta decorada amb blanc	1		s. XVI - XVII	
Total	73			

REF. 410

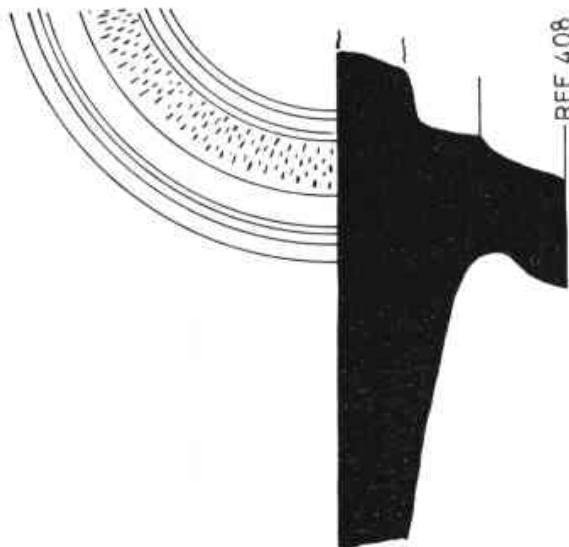
REF. 409

S. REF.

REF. 413

REF. 408

REF. 415

REF. 411

REF. 438

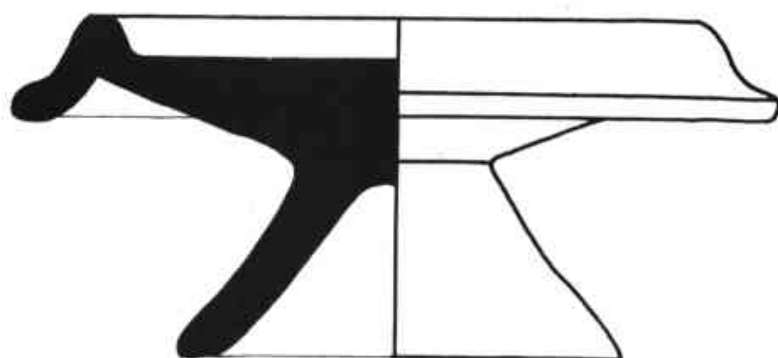

VOREȘI PEU DE CAMPANIANANA.

Lãm.1

Làm. 2

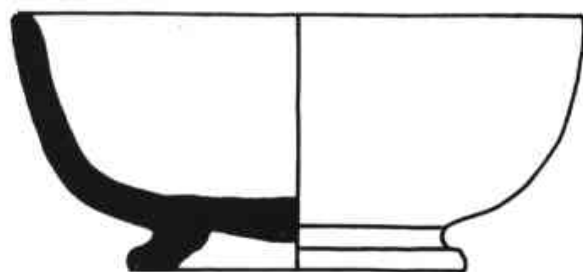

REF. 407

CAMPANIANA B,
FORMA LAMB. 4.

Làm. 3

REF. 414

COPA DE CAMPANIANA C
FORMA LAMB. 20.

ARETINES.

REF. 419

REF. 418

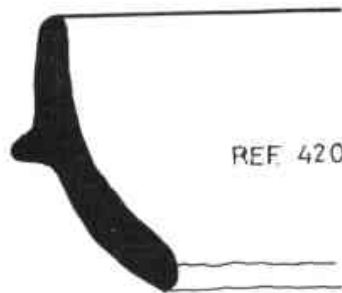

REF. 416

REF. 417

SUD-GÀLIQUES.

REF. 420

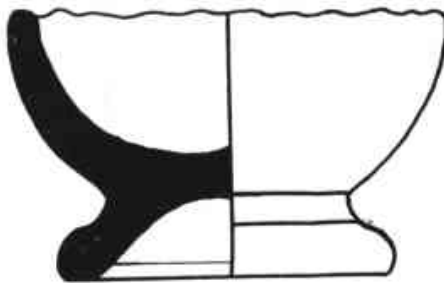
REF. 421

CLARA A.

REF. 425

Làm. 4

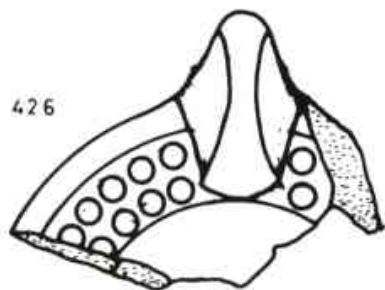

IMITACIÓ D'ARETINA.

REF. 424

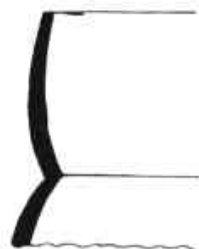
REF. 426

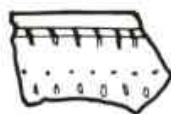
LLUERNA DE DISC.

Làm. 5

VORES DE PARETS FINES.

REF. 468

REF. 427

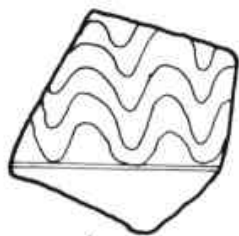

REF. 428

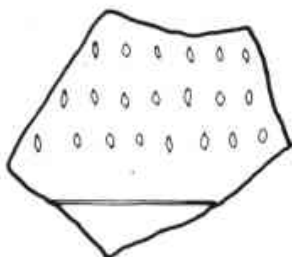

REF. 429

CERÀMICA D'ÚS COMÚ NEGRA, DE PARETS FINES.

REF. 431

REF. 432

REF. 430

CERÀMICA GRISA DE TRADICIÓ IBÈRICA.

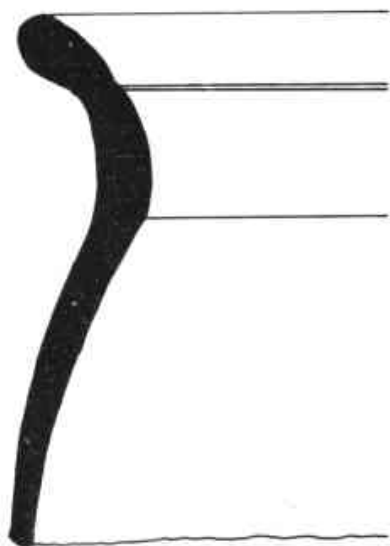
REF. 466

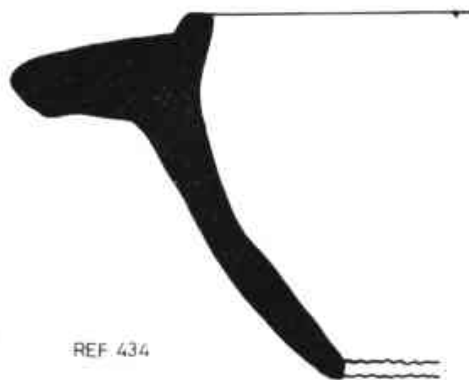
REF. 467

REF 433

REF 434

Làm. 6

REF 463

REF 464

REF 465

VORES DE CERÀMICA D'ÚS COMÚ.

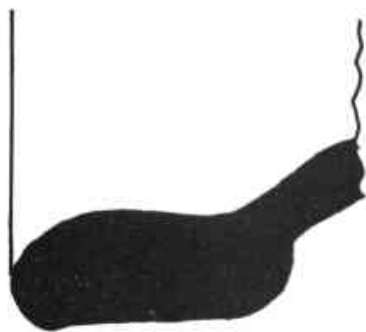
REF 462

Lãm. 7

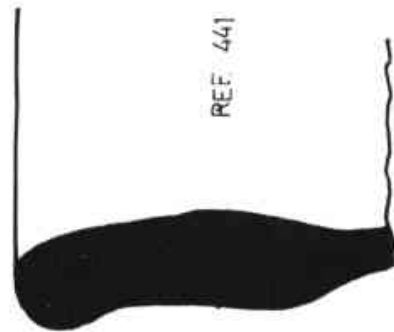
REF. 436

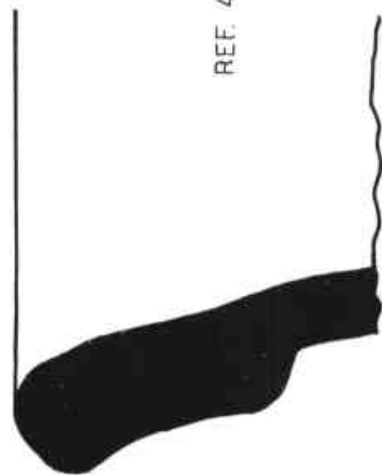
REF. 440

REF. 439

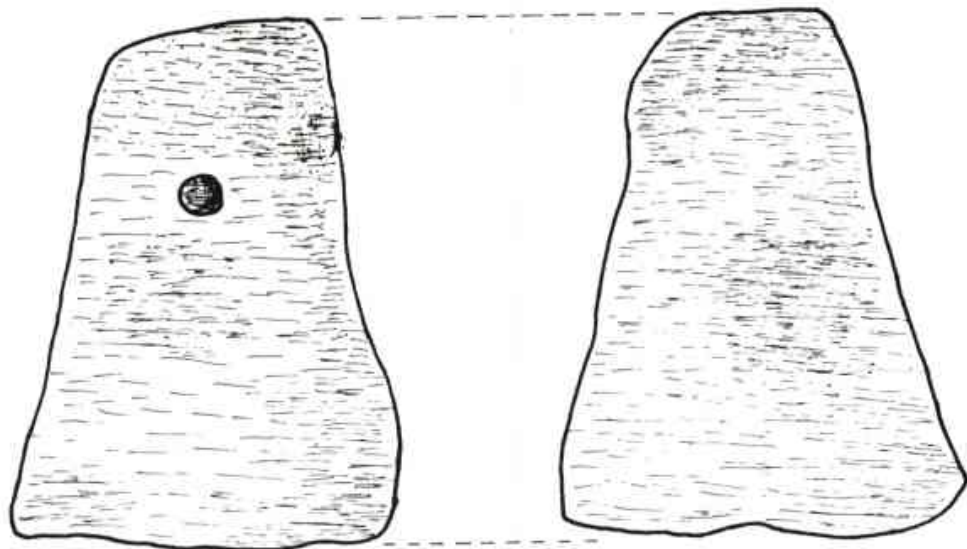
REF. 441

REF. 437

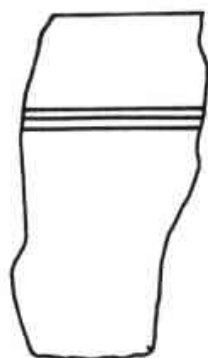
VORES D'AMFORA.

L'am. 8

PONDUS D'ARGILA.

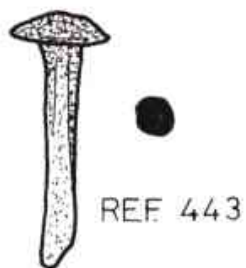
REF. 442

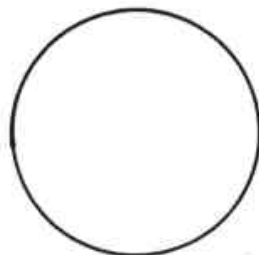
FRONTISSA
D'ÓS.

REF. 446

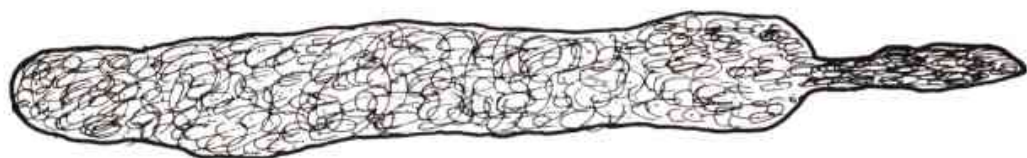
CLAU DE BRONZE

REF. 443

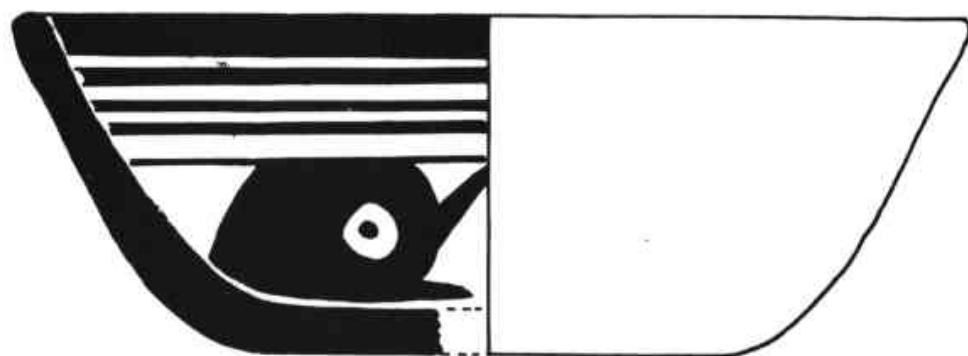

GANIVET DE FERRO

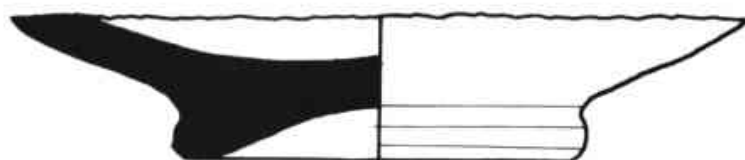

REF. 445

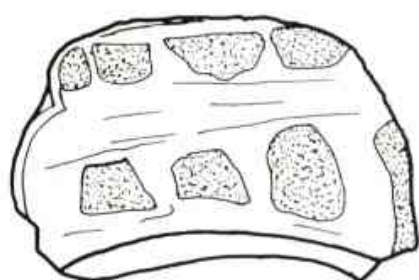

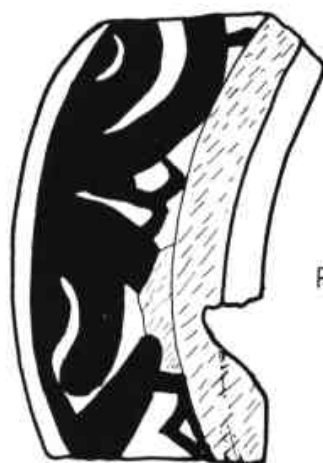
REF. 457

REF. 460

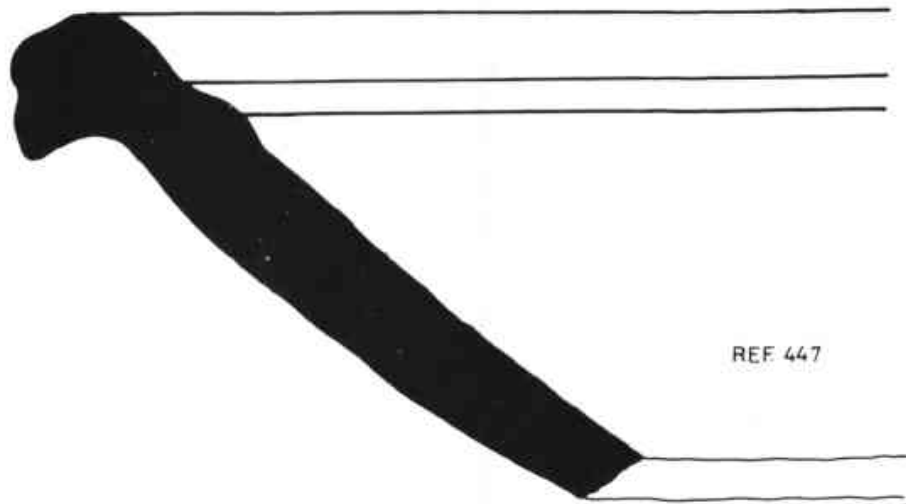
REF. 461

REF. 459

LÀM. 9

REF 447

Làm. 10

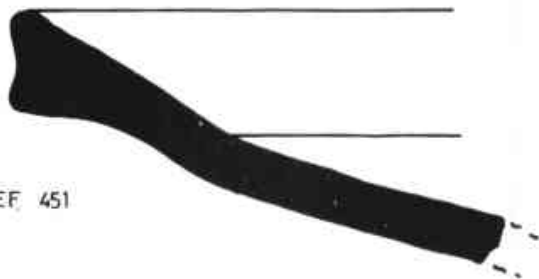
CERÀMICA CATALANA VIDRIADA.

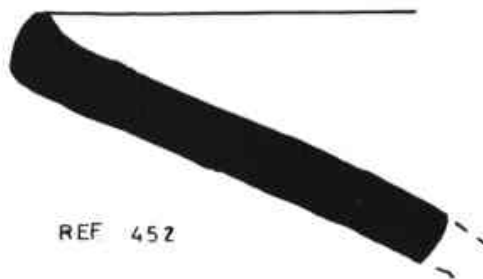
REF 450

REF 449

REF 451

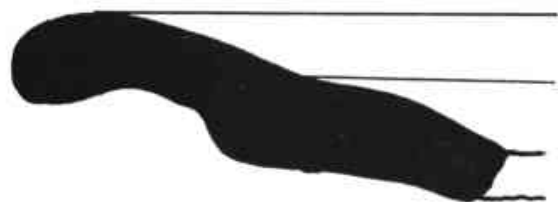
REF 452

REF 448

LÀM. 11

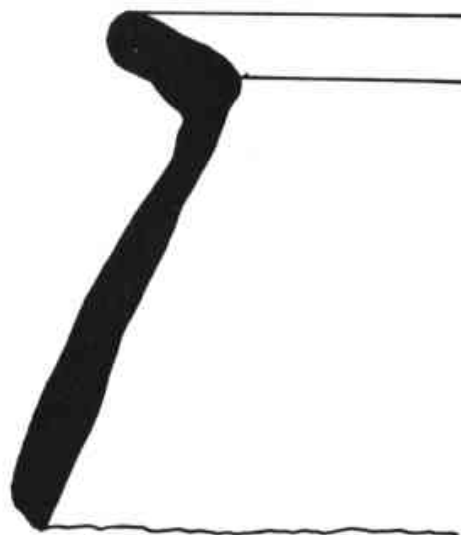
REF. 454

REF. 453

REF. 456

REF. 435

SONDATGE ESTRATIGRÀFIC A LA VIL·LA ROMANA DE CAN MAJORAL (MATARÓ)

SITUACIÓ I ANTECEDENTS

La vil·la en qüestió, es troba ubicada en el Veïnat de Mata, en el paratge anomenat Vallveric, exactament correspon al Polígon 26 del Pla Parcel·lari del Cadastre —entre els Qms. 2 i 2'5 de la Carretera de Mata— situada dins la propietat del senyor Josep Majoral (fitxa n. 76, Carta Arqueològica S.A.M.M.).

Els antecedents de troballes arqueològiques efectuades en aquest lloc, es remunten a l'any 1969, quan el llavors Grup Arqueològic, en una excursió d'exploració, va localitzar superficialment diversos fragments de ceràmica romana.

Posteriorment, a l'any 1970, hi fou trobada la part superior o biconvexa d'un molí de rotació "a palmentí" (veure Là.m. 1 i Fot. 8), que fou cedida pel propietari, al Museu de Mataró.

Amb aquestes referències, i el risc de desaparició que corria el jaciment, per trobar-se en lloc afectat per un Polígon Industrial, la Secció Arqueològica, emprengué un tempteig per tal de detectar la importància del mateix.

En primer lloc, s'aixecaren els plànols topogràfics per estudiar el terreny, i establir aproximadament el lloc on podia efectuar-se l'excavació. (2).

Es va triar la part nord-est, al costat de la qual, gràcies als plànols topogràfics, ens adonarem que hi havia una falla en la continuïtat del sauló. Superficialment, en aquest lloc s'hi van recollir alguns fragments de ceràmica romana, (veure plànols 1 i 2).

Davant d'aquests fets, decidírem obrir un quadre seguint el mètode d'excavació "Laplace" o de la quadrícula, a base de quadres de 2 x 2 metres, orientats vers el Nord.

TROBALLES SUPERFICIALS ABANS DE L'EXCAVACIÓ

1. Part superior d'un molí "a palmentí", de lava volcànica (15.074) (Là.m. 1) (Fot. 8).
2. Fragment amorf de ceràmica ibèrica, decorat amb pintures de color marró a semblança de les fulles d'una palmera (12.573) (Là.m. 2, 1).
3. Fragment amorf de ceràmica ibèrica, decorat amb pintures color marró, formant cercles concèntrics (12.574) (Là.m. 2, 2).
4. Vora de bol de ceràmica d'ús comú de tradició ibèrica (12.575) (Là.m. 2, 3).
5. Fragment de terra sigil·lata aretina, forma Ritt 5, època augusta (12.576) (Là.m. 2, 4).
6. Fragment de terra sigil·lata aretina, forma Drag. 17, decorat amb una orla en relleu, època augusta (12.577) (Là.m. 2, 5).
7. Fragment de disc de llàntia de volutes, decorat amb un gladiador, primera meitat del segle I d.J.C. (12.108) (Là.m. 3, 1).
8. Fragment de disc de llàntia de volutes, decorat amb un amoret tocant la doble flauta i cavalcant damunt d'un dofí, correspon al segle I (12.036) (Là.m. 3, 2).
9. Fragment de disc de llàntia de volutes, forma Dressel 9-B, decorat amb una petxina en relleu, època Juli-Claudi (12.109) (Là.m. 3, 3).
10. Fragment de broc de llàntia de volutes, forma Dressel 9-B, època Juli-Claudi (12.578) (Là.m. 2, 9).
11. Vora de pàtera de terra sigil·lata clara D, gris estampada, decorada amb estampilles radials, forma Rigoir 3-A, segle V d.J.C. (12.580) (Là.m. 2,6).
12. Vora de pàtera de terra sigil·lata clara "D", gris estampada, decorada amb estampilles de cercles concèntrics, Forma Rigoir 2, segle V d.J.C. (12.581) (Là.m. 2, 7).
13. Vora de terra sigil·lata clara "D" gris estampada, decorada amb línies de punts, forma Rigoir 3-A, segle V d.C. (12.582) (Là.m. 2,8).
14. Fragment de llàntia cristiana, forma Dressel 31, decorada amb un motiu vegetal estil·litzat i un pegàs, segles IV-V d.J.C. (12.037) (Là.m. 3, 4).
15. Fragment de llàntia cristiana, forma Dressel 31, decorada al voltant de la carena a base de fulles estil·litzades, segles IV-V d.J.C. (12.038) (Là.m. 3, 5).

16. Placa de plom amb set punts incisos, de forma rectangular (12.579) (Lám. 2, 10).
17. Moneda ibèrica de bronze, As semi-uncial del grup d'Auscescen (Foto 1) (12.043).
Anvers: Cap baronívol, mirant a la dreta, en el costat esquerra, s'hi observa un "Caduceu".
Revers: Genet cavalcant vers la dreta. Al peu s'hi observa part de la llegenda: ...↑▷H, que correspon a la seca de Lauro: (Λ▷↑▷H).
La podem datar entre els anys 133 i 105 a.JC.
Pes: 11,95 grs. Ø: 28,43 mm. Encuny: ↑↑-AR
18. Moneda ibèrica de bronze, As semi-uncial del grup d'Iltirida, fraccionat (Ref. 12.044) (Foto 2).
Anvers: Cap baronívol mirant a la dreta. Porta com a símbol tres dofins, dels quals només se'n conserva un darrera el cap.
Revers: Genet dalt de cavall, cavalcant vers la dreta. Aquest porta en la mà dreta una palma.
Al peu, s'hi observa el començament de la llegenda: Λ▷/....., que correspon a la seca de Lagine (Λ▷ΣNE), suposem que pertany a aquesta seca, ja que sols hi ha tres casos que comencin per Λ▷, que són: Lagine (Λ▷ΣNE), Laiescen (Λ▷ΣEN), i Lauro (Λ▷↑▷H), dels quals sols el de Lagine porta tres dofins.
Es pot datar entre el 105 i el 82 A.JC.
Pes: 5,38 grs. Ø: 25,60 mm. Encuny: ↑↘-AR.

A través d'aquestes troballes superficials, es pot arribar a una comprensió de conjunt de la cronologia podent establir "a priori" el moment en el qual deuria néixer la vil·la o possible nucli de poblament (del que fins ara, encara no se n'ha trobat cap reste arquitectònic definitiu, com podrien ser parets formant habitacions, etc.). Aproximadament podríem situar-lo en plena època pre-romana, del 350 al 150 abans de Crist (basant-nos en la datació de la ceràmica Campaniana "A"), tindria el seu moment àlgid dins l'època de l'Alt Imperi (segles I i II després de Crist), i acabaria vers el Baix Imperi (segles IV-V després de Crist —basant-nos en la Sigil.lata Clara D Gris Estampada, d'època Paleocristiana).

PRIMERA FASE D'EXCAVACIÓ

QUADRES 1-2

L'excavació d'aquests dos quadres, es va iniciar durant la Setmana Santa de l'any 1974 (veure Memòria SAMM, "La Vil·la Romana de Can Majoral a Vallveric —Mataró— per Rafael Esteban i Salvador, i Jaume Turà i Dalmau), en el Quadre n. 1, en la seva major part, el sauló o terra ferma, va aparèixer

a 40 cm. de fondària, però en la part Sud-Oest, hi varem copsar una paret de 45 cm. d'amplada, que discorria en direcció migdia (Lám. 4).

Els materials que varen sortir en el **Nivell de Terres de Conreu o Superficial** d'entre els de major importància, destaquem els següents (3):

Ceràmica de tradició ibèrica:

1. Vora de Kalathos de ceràmica ibèrica pintada, de pasta ataronjada i pintures de color marró, representant triangles alternats (Ref. 12.003) (Lám. 10, 6).

Ceràmica Campaniana:

2. Vora de Campaniana "A", forma 27, de vernís negre metàl·lic, en regular estat de conservació, pasta ataronjada i de fractura terrosa, datable del 350 al 250 a.JC. (Ref. 12.001) (Lám. 9, 1).
3. Fons de Campaniana "B", forma 8, de vernís negre opac, molt gastat, pasta ocre, i de fractura rodada, datable del 175 al 50 a.JC. (Ref. 12.002) (Lám. 9, 2).

Terra Sigil.lata Aretina:

4. Fragment de vora de la forma Drag. 17, decorat amb una línia ondulada en relleu, d'època augústea (Ref. 12.004) (Lám. 9, 3).

Terra Sigil.lata Sud-Gàl·lica:

5. Vora de terra sigil.lata, de la forma Drag. 15/17, de finals del segle primer (Ref. 12.013) (Lám. 9, 5).
6. Tres vores de sigil.lata, forma Drag. 18, datables de la segona meitat del segle I (Ref. 12.008-12.010-12.018) (Lám. 9, 6-7-8).
7. Fons corresponent a la forma Drag. 18, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.011) (Lám. 9, 11).
8. Vora de la forma Drag. 33, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.009) (Lám. 9, 9).
9. Fons de copa, amb un fragment de la marca del terrisser, en cartel·la oblonga, que acaba amb la lletra .../R (Ref. 12.014) (Lám. 9, 4).
10. Vora de la forma Drag. 37, de finals del segle I (Ref. 12.023) (Lám. 9, 10).

Terra Sigil.lata Hispànica

11. Vora de la forma Drag. 29, de finals del se-

gle I (Ref. 12.024) (Lám. 9, 12).

12. Vora de la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa vegetal estilitzada, de principis del segle II (Ref. 12.021) (Lám. 9, 13).

13. Vora de la forma 37, Segle II (Ref. 12.022) (Lám. 9, 14).

Terra Sigil.lata Clara "A" (formes de Lamboglia)

14. Vora de la forma 2 b, de la segona meitat del segle II (Ref. 12.027) (Lám. 10, 1).

15. Vora de la forma 10-a, amb l'exterior fumat, de principis del segle II (Ref. 12.028) (Lám. 10, 2).

16. Vora de la forma 10-b, datable dels segles II-III (Ref. 12.030) (Lám. 10, 3).

Terra Sigil.lata Clara "D"

17. Vora de classificació imprecisa, entre les formes 24/25 i la 38 de Lamboglia, i Hayes 91, l'interior està decorat amb rodets, i l'exterior sense vernís, del segle IV (Ref. 12.029) (Lám. 10, 4).

18. Vora de la forma 51 de Lamboglia, del segle IV (Ref. 12.031) (Gr. 10, fig. 5).

Ceràmica de parets fines

19. Vora de la forma M. Vegas 34-b, amb decoració de granets de sorra, vernissada de color

carbassa, de lluiïssor metàl·lica, i pasta color ocre, datable de l'època de Tiberi a Neró. (Ref. 12.032) (Lám. 10, 7).

Ceràmica d'ús comú

20. Vora de morter de tipus Itàlic, de pasta ocre (Ref. 12.039) (Lám. 11).

Monedes

21. Moneda, corresponent a un Bronze mitja, (Ref. 12.086) (Fot. n. 3).

Anvers: bust radiat d'Emperador, mirant vers la dreta, conserva restes de la llegenda

IMIBSIII RA

Revers: Personatge nu, conserva restes de la inscripció: NI

Cronològicament, sembla correspondre al moment de transició entre l'Alt i el Baix Imperi.

Pes: 3 grs. Ø: 19,80 mm. Encunys: ↑↑-AR

22. Moneda, corresponent a un Petit bronze, (Ref. 12.087) (Fot. n. 4).

Anvers: Testa d'Emperador diademada, mirant vers la dreta.

Revers: Molt gastat.

Cronològicament, correspon al Baix Imperi.

Pes: 2 grs. Ø: 14,65 mm. Encunys: ↑-AR

D'aquest nivell, pel fet de ser superficial, no en podem extreure cap conclusió, ja que pels materials exhumats, si bé hem destacat només els d'època romana, també hi conviuen materials actuals.

NIVELL SUPERFICIAL Quadres 1 i 2

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Frag. de vora de "Kalathos"	1	1		0'510	12.003	Amb pintures
Frag. de gerra bitroncocònica	5				12.035	
Frag. ceràmica gris ibèrica (vores)	2					"de la Costa Catalana"
Frag. ceràmica gris ibèrica (fons)	1					
Frag. ceràmica gris ibèrica (amorf)	2					
Frag. ceràmica gris ibèrica	1					Tapadora
Frag. ceràmica gris ibèrica estriada	1					
Frag. ceràmica negra-polimentada ibèrica	1	13		6'632		
Frag. d'àmfora ibèrica (amorfs)	2					
Frag. d'àmfora ibèrica (ansa)	3	5		2'551		
Frag. d'àmfora de tradició púnica (amorf)	1	1	20	0'510		Estriada
Frag. vora de Campaniana "A"	1				12.001	F. 27 (-350 al -250)
Frag. amorf de Campaniana "A"	1	2		1'020		
Frag. vora de Campaniana "B"	1				12.002	F. 8 (-175 al -50)
Frag. amorfs de Campaniana "B"	4	5	7	2'551		
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.004	F. Drag. 17b. Augustea
Frag. T.S. Aretina (fons)	1				12.005	F. Drag. 17 Augustea
Frag. T.S. Aretina (vores)	2				12.006	F. Drag. 27
					12.007	F. Drag. 27
Frag. T.S. Aretina (amorfs)	2	6		3'061		
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vora)	1				12.008	F. Drag. 18 fin. S. I
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica	1				12.009	F. Drag. 33 (50 d.C.)
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vores)	2				12.010	F. Drag. 18
					12.018	F. Drag. 18
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (fons)	1				12.011	F. Drag. 18
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (fons)	1				12.012	F. Drag. 17
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vora)	1				12.013	F. Drag. 15/17 fin. S. I
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (fons)	1				12.014	amb marca ".../R"
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (fons)	1				12.015	F. Ritt. 9
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (fons)	1				12.016	F. Drag. 37
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vora)	1				12.023	F. Drag. 37 fin. S. I
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vora)	1				12.017	F. Drag. 24/25
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (vora)	1				12.019	F. Drag. 35
Frag. T.S. Sud-Gàl·lica (amorfs)	12	25		12'755		
Frag. T.S. Hispànica (vora)	1				12.020	F. Drag. 27
Frag. T.S. Hispànica (vora)	1				12.021	F. Drag. 37 prin. S. II
Frag. T.S. Hispànica (vora)	1				12.022	F. Drag. 37. S. II
Frag. T.S. Hispànica (vora)	1				12.024	F. Drag. 29 fin. S. I.
Frag. T.S. Hispànica (amorfs)	9	13		6'632		
Frag. T.S. Clara "A" (fons)	2				12.026	F. Lamboglia 4/36
					12.025	F. Lamboglia 4/36
Frag. T.S. Clara "A" (vora)	1				12.027	F. 2-b, 2a. meitat S. II
Frag. T.S. Clara "A" (vora)	1				12.028	F. 10-a, prin. S. II
Frag. T.S. Clara "A" (amorfs)	1				12.030	F. 10-b S. II-III
Frag. de T.S. Clara "D"	13	18		9'183		
Frag. de T.S. Clara "D" (vora)	1				12.029	F. 24/25-38. S. IV
Frag. ceràmica de Parets fines (vora)	1	2	84	1'020		F. 51, S. IV
Frag. ceràmica de Parets fines (fons)	2				12.031	F. M. Vegas 34-b, 1/2 S. I
Frag. ceràmica de Parets fines (amorfs)	5				12.032	Vegas 34-b granet sorra
Frag. ceràmica de Parets fines (amorfs)	2				12.033/34	Vegas 34-b granet sorra
Frag. ceràmica de Parets fines (amorfs)	4	14		7'142		"esclòvia d'ou"
Frag. ceràmica vidriada	3	3		1'530		imitació parets fines
Frag. ceràmica ús comú fons estriat	5					
Frag. ceràmica ús comú de cuina	5					
Frag. ceràmica ús comú (vores)	6					
Frag. ceràmica ús comú (anses)	6					
Frag. ceràmica ús comú (fons)	7					
Frag. ceràmica ús comú (amorfs)	16					
Frag. ceràmica vora de morter	1	46		23'469	12.039	tipus itàlic
Frag. d'àmfora romana (amorfs)	3					
Frag. d'àmfora romana (colls)	4					
Frag. d'àmfora romana (anses)	3	10	73	5'102		
Pes de teler "Pondvs"	1	1	1	0'510	12.041	
Frag. de pedra arenisca	1					de polir?
Frag. de lava volcànica	1	2	2	1'020		de pedra de molí
Frag. d'estuc de calc	1	1	1	0'510		
Frag. de ferro	3					claus?
Frag. escòria fèrrica	1	4		2'040		
Plom	1	1		0'510		indeterminat
Frag. de bronze	3	3		1'530		
Monedes de bronze	2	2	10	1'020	12.086	Baix Imperi
					12.087	Baix Imperi
Cargols de mar	2					"murex trvncvlvs"
Vèrtebra de peix	1	3		1'530		i "pectunculus glycymeris"
Ossos (ròtula o "botxi")	1	1	4	0'510		
Frag. de ceràmica vidriada	8					Catalana, S. XVI-XIX
Canya de pipa	2					Segles XVI - XVII
Frag. de vidres	3					
Bala de plom	1	14	14	7'142		de Trabuc
	196	196	196	99'99		

Nota:
Els percentatges van sempre referits als Sub-Totals.

QUADRE 2

NIVELL I

Aquest nivell, va aparèixer a uns 40 cm. de fondària, aproximadament; era format per una terra molt compacta i argilosa, que en la part nord del Quadre arribava fins al sauló, i en la part sud, tenia aproximadament uns 40 cms. de potència, fins arribar al Nivell-II (Làm. 4, 5, 6, 7).

A la mateixa època correspon la paret que va des del Nord-Est, en direcció Sud-Est, o sigui orientada vers migdia.

Dels materials exhumats, cal destacar:

Ceràmica ibèrica:

1. Vora de Kalathos, pintat amb cercles concèntrics de color marró, i pasta ocre (Ref. 12078) (Làm. 12, 1).
2. Fons de gerreta de ceràmica de tradició ibèrica, negra polimentada, (Ref. 12.538) (Làm. 12, 2).
3. Vora de ceràmica grisa emporitana o de la "Costa Catalana" (Ref. 12.539) (Làm. 12, 3).
4. Vora de ceràmica grisa emporitana (Ref. 12.540) (Làm. 12, 4).
5. Petit plat de ceràmica de tradició ibèrica, decorat amb dos solcs dessota la vora, i pasta color marró (Ref. 12.081) (Làm. 12, fig. 7).

Ceràmica Campaniana:

6. Vora de Campaniana "A", forma 6, datable del 350 al 250 a JC., de vernís negre, molt gastat, pasta vermelloso de fractura terrosa (Ref. 12.045) (Làm. 13, 1).
7. Vora de Campaniana "B", forma 5, datable del 175 al 50 a.JC., de vernís negre-mat, en bon estat de conservació, pasta de color groc palla, i de fractura recta (Ref. 12.046) (Làm. 13, 2).

Terra Sigil.lata Aretina (d'Època Augústea)

8. Vora de pàtera de la forma Ritt. 1 (Goudineau 19-a) (Ref. 12.047) (Làm. 13, 6).
9. Vora de copa, forma Ritt. 5-b (Goudineau 37) (Ref. 12.049) (Làm. 13, fig. 3).
10. Vora de pàtera, de la forma Drag. 17-b, semblant a la Goudineau 36, decorada amb un lleó en relleu, en cursa vers l'esquerra, el reste

està decorat amb rodets (Ref. 12.048) (Làm. 13, 5).

11. Vora de copa de la forma Drag. 24/25 (Goudineau 38) (Ref. 12.052) (Làm. 13, 4).

Terra Sigil.lata Sud-Gàl.lica

12. Vora de copa de la forma Ritt. 5, de meitat del segle I (Ref. 12.053) (Làm. 13, 7).
13. Vora de copa de la forma Ritt. 8, de meitat del segle I (Ref. 12.054) (Làm. 13, 8).
14. Vora de pàtera de la forma Drag. 17, de meitat del segle I. (Ref. 12.062) (Làm. 13, 9).
15. Vora de pàtera de la forma Drag. 15/17, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.063) (Làm. 13, 10).
16. Fons de pàtera de la forma Drag. 15/17, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.064) (Làm. 13, 12).
17. Vora de pàtera de la forma Drag. 18, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.065) (Làm. 13, 13).
18. Vora de copa, de la forma Drag. 24/25, de meitat del segle I, (Ref. 12.067) (Làm. 13, 11).
19. Fons de copa de la forma Drag. 27, amb un fragment de la marca del terrisser, en cartella oblonga, de la qual sols es pot llegir l'inici: CR/..., que podria pertanyer als terrissers CRESTIO, CRVCVRO, o CRISPIVS, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.059) (Làm. 13, 15).
20. Copa sencera de la forma Drag. 27, amb marca de terrisser en cartella oblonga, i doble impressió, sols es pot llegir amb claredat el principi i el final de la marca: OF....CE.; aquesta peça va ésser exhumada junt amb una altra de la forma Drag. 35, i varen sortir a uns 45 cm. de fondària, és datable de meitat del segle I (Ref. 12.056) (Làm. 14, 2) (Fot. 9).
21. Copa sencera, de la forma Drag. 35-A, amb decoració de barbotina al damunt de la vora, datable de meitat del segle I (Ref. 12.055) (Làm. 14, 1) (Fot. 9).
22. Fons de copa de forma imprecisa, de la segona meitat del segle I (Ref. 12.060) (Làm. 13, 14).
23. Vora de la forma Drag. 37, amb decoració

d'oves trífides, datable dins l'època Flàvia (Ref. 12.069) (Làm. 15, 1).

Terra Sigil.lata Hispànica:

24. Fragment, que possiblement deuria pertanyer a la forma Drag. 37, decorat amb un amoret, figura semblant a la n. 189 de Mezquiriz, datable de principis del segle II (Ref. 12.071) (Làm. 15, 2).

Terra Sigil.lata Clara "A" (Formes de Lamboglia)

25. Vora de la forma 10-a, de principis del segle II (Ref. 12.075) (Làm. 15, 3).
26. Vora de la forma 10-b, de mitjans del segle II (Ref. 12.073) (Làm. 15, 5).
27. Fragment carenat corresponent a la forma 13, de cantimplora, datable del segle II (Ref. 12.072) (Làm. 15, 4).
28. Vora de la forma 23-a, del segle II, (Ref. 12.076) (Làm. 15, 6).

Ceràmica d'ús comú:

29. Tapadora de la forma M. Vegas 17, de pasta color marró, datable dels segles I-II (Ref. 12.082) (Làm. 12, 8).

Ceràmica de Parets Fines:

30. Fragment amorf, corresponent a un vas cilíndric decorat amb rodets, de la forma M. Vegas 29, de pasta ocre, i la superfície exterior sense engalbar, d'època augústea (Ref. 12.549) (Làm. 17, 1).
31. Fragment amorf, decorat amb rodets, de pasta gris i sense cap mena d'engalbat, cosa que fa suposar que es tracta d'una imitació local. Sembla correspondre a l'època augústea. (Ref. 12.550) (Làm. 17, 2).
32. Fragment amorf decorat a la barbotina, possiblement pertany a la forma M. Vegas 24, de pasta vermellova, i sense engalbar, datable de l'època augústea (Ref. 12.545) (Làm. 16, 5).
33. Fragment de vora de la forma M. Vegas 34-B, decorada amb granets de sorra, de pasta rosada i vernís vermell, de l'època de Tiberi a Neró (Ref. 12.547) (Làm. 16, 7).
34. Fragment de vora de la forma M. Vegas 34-B, decorada amb granets de sorra, de pasta rosada i vernís rosat, datable de la mateixa època que l'anterior (Ref. 12.546) (Làm. 16, 6).

35. Fons de la forma M. Vegas 34-B, decorat amb granets de sorra, de pasta ocre i vernís del mateix color, d'igual cronologia que els anteriors, (Ref. 12.548) (Làm. 16, 8).

36. Fragment de la forma M. Vegas 34-D, decorat a la barbotina, amb dues línies de perletes, i al mig, fulles vegetals, pasta ocre i vernís color carbassa, de tonalitat brillant, de l'època Flàvia (Ref. 12.544) (Làm. 16, 4).

37. Fragment de ceràmica vidriada, decorat a la barbotina, de color verd a l'exterior i melat a l'interior (Ref. 12.542) (Làm. 12, 5).

38. Vora de ceràmica vidriada, de color verd a l'exterior i melat a l'interior (Ref. 12.543) (Làm. 12, 6).

Llànties

39. Fragment de broc de llàntia de volutes, forma Dressel 9-B, de vernís bastant gastat, de color carbassa, pasta de color groc palla, datable en l'època Juli-Clàudia (Ref. 12.541) (Làm. 16, 3).

40. Fragment de relleu de llàntia de volutes, representant un Auriga conduint el carro vers la dreta, vernís de color carbassa, en regular estat de conservació, i pasta ocre (Làm. 16, 1) (Ref. 12.080). Possiblement deuria pertanyer a la forma Dressel 9, ja que en el Museu de Badalona (Cuyas, H^a Badalona-III, pàg. 313-IV) es conserva un exemplar amb un relleu idèntic i de similars característiques referent a vernís i pasta.

41. Fragment de relleu de llàntia de disc, que representa un altar amb flama i amb un xiprer a cada costat; el vernís en regular estat de conservació, de color carbassa-marró, pasta de color groc pàl·lid. Classificable com de principis del segle II (Ref. 12.079) (Làm. 16, 2).

Objectes de bronze

42. Aplic de bronze (Ref. 12.552) (Làm. 17, 4).
43. Aplic de bronze compost d'una plaqueta amb dos reblons, (Ref. 12.551) (Làm. 17, 3).

La cronologia d'aquest nivell es pot fixar com de finals del Segle I (Flavis), fins a meitat del segle II (Antonins). Datació a la que podem arribar, recolzant-nos en la presència de la ceràmica Terra Sigil.lata Sud-Gàl·lica primordialment del segle Ier. d.JC. i de la Terra Sigil.lata Clara "A" de la primera meitat del Segle II.

També cal fer esment de la ceràmica de Parets

finés, amb decoració a rodet, i del "Granet de sorra" (Segle I), i les llànties de volutes (segona meitat Segle I).

Es força interessant la troballa de dues peces senceres de Terra Sigil.lata Sud-Gàl.lica, formes Drag. 27, i 35-A, amb característiques cronològiques de l'època de Claudi a Neró.

Els indicis de fonaments de paret, que hem trobat, amb orientació vers migdia, possiblement correspondrien a una paret de tàpia que encerclaria la vil.la.

QUADRE 2 NIVELL I

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions	
Frag. de "Kalathos" ibèric (vora)	1	1		0'032	12.078	amb pintures de perfil sencer també coneguda com emporitana o "de la Costa Catalana"	
Plat de ceràmica de trad. ibèrica	1	1		0'032	12.081		
Frag. de ceràmica grisa ibèrica (vores)	12				12.539		
Frag. de ceràmica grisa ibèrica (vores)	2				12.540		
Frag. de ceràmica grisa ibèrica (fons)	8					Forma bitroncocònica	
Frag. de ceràmica grisa ibèrica (anses)	1						
Frag. de ceràmica grisa ibèrica (amorfs)	33						
Frag. de ceràmica grisa ibèrica	22	78		2'557			
Frag. de ceràmica negra polimentada (fons)	1	1		0'032	12.538		
Frag. d'àmfora ibèrica (amorfs)	42	42	123	1'377			
Frag. d'àmfora de tradició púnica (amorfs)	3	3	3	0'098			
Frag. Campaniana "A" (vora)	1				12.045		Estriada F. 6 (-350 al -250)
Frag. Campaniana "A" (amorfs)	3	4		0'131			
Frag. Campaniana "B" (vora)	1				12.046		F. 5 (-175 al -50)
Frag. Campaniana "B" (amorfs)	3	4	8	0'131			
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.047	F. Ritt. 1, època Augustea Drag. 17-b, lleó en relleu	
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.048		
Frag. T.S. Aretina (vora)	2				12.049		
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.050		
Frag. T.S. Aretina (fons)	1				12.051	F. Ritt. 5-b	
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.052	F. Drag. 17	
Frag. T.S. Aretina (amorfs)	13	19		0'622		F. Drag. 24/25	
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica	1				12.055	F. Drag. 35, segona meitat S. I	
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica	1				12.056	F. Drag. 27, segona meitat S. I.	
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (carenats)	3				12.057	F. Drag. 27, marca "OF...CE:"	
					12.058	F. Drag. 27	
					12.061	F. Drag. 27	

Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (fons)	1				12.059	F. Drag. 27, marca CR/.
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (fons)	1				12.060	Segona meitat S. I
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (vora)	1				12.062	F. Drag. 17, meitat S. I.
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (vora)	1				12.063	F. Drag. 15/17
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (fons)	1				12.064	F. Drag. 15/17
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (vora)	1				12.065	F. Drag. 18, segona meitat S. I.
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (carenat)	1				12.066	F. Ritt. 9
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (vores)	2				12.067	F. Drag. 24/25
					12.068	F. Drag. 24/25
					12.069	F. Drag. 37, Flavis
						"Marmorata"
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (vora)	1				12.070	F. 15/17
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (amorf)	1				12.071	Decorat amb un amoret.
Frag. T.S. Sud-Gàl.lica (amorf)	37	53		1'737		
Frag. T.S. Hispànica (vora)	1					
Frag. T.S. Hispànica (amorf)	1					
Frag. T.S. Hispànica (amorf)	26	28		0'918		
Frag. T.S. Clara "A" (carenat)	1				12.072	F. 13, S. II
Frag. T.S. Clara "A" (vora)	1				12.073	F. 10-b, S. II.
Frag. T.S. Clara "A" (vora)	2				12.074	F. 10-a, prin. S. II
					12.075	F. 10-a, prin. S. II
					12.076	F. 23-a, S. II
					12.077	F. 23-a, S. II
Frag. T.S. Clara "A" (vores)	2					
Frag. T.S. Clara "A" (amorf)	15	21	121	0'688		
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	9	9		0'295		Decoració barbotina, S. I
Frag. de ceràmica de Parets fines (vores)	8					Decoració granet de sorra
Frag. de ceràmica de Parets fines (fons)	3					Decoració granet de sorra
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	22					Decoració granet de sorra
Frag. de ceràmica de Parets fines (vores)	3				12.546	
					12.547	Granet de sorra M. Vegas 34-B,
					12.548	època Tiberi-Neró
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	1				1'180	
					12.544	Decoració barbotina,
						època Flàvia, M. Vegas 34-D.
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	1				12.545	Decoració barbotina,
						M. Vegas 24 \ època Augústea
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	9	9		0'065		Decoració d'espines
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	1	1		0'032	12.549	M. Vegas 29, època Augústea
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	1	1		0'032	12.550	Imitació?, època Augústea
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	3	3		0'098		M. Vegas 26-A
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	3	3		0'098		Paret d'esclòvia d'ou
Frag. de ceràmica de Parets fines (anses)	2					
Frag. de ceràmica de Parets fines (vores)	3					
Frag. de ceràmica de Parets fines (amorf)	16	21		0'688		
Frag. de ceràmica vidriada, formes P. fines	1					Decoració barbotina
Frag. de ceràmica vidriada, formes P. fines (amorf)	1					Decoració barbotina
Frag. de ceràmica vidriada, formes P. fines (amorf)	1				12.542	Decoració barbotina
Frag. de ceràmica vidriada, formes P. fines (vora)	1	4	89	0'131	12.543	
Frag. de relleus de llàntia de volutes	2				12.079	Amb decoració
					12.080	Amb decoració
Frag. de llàntia de volutes (broc)	1				12.541	F. Dresse! 9-B
						Època Juli-Clàudia
Frag. de llàntia de volutes (amorf)	27	30		0'983		Segle I d.C.
Frag. de llàntia de disc (amorf)	33	33	63	1'081		Segle II d.C.
Frag. tapadora de ceràmica d'ús comú (perfil)	1				12.082	F. M. Vegas 17
Frag. ceràmica d'ús comú (fons)	1					F. M. Vegas 6-C
Frag. ceràmica d'ús comú (vores)	2					F. M. Vegas 6-C
Frag. ceràmica d'ús comú (amorf)	6					F. M. Vegas 6-C
Frag. ceràmica d'ús comú (amorf)	1341					
Frag. ceràmica d'ús comú (vores, fons, anses)	241	1.592		52'196		
Frag. ceràmica d'ús comú de cuina (fons)	2					Ennegrida pel foc
Frag. ceràmica d'ús comú de cuina (vores)	36					
Frag. ceràmica d'ús comú de cuina (peus)	2					Pertanyent a un tres peus
Frag. ceràmica d'ús comú de cuina (anses)	4					
Frag. ceràmica d'ús comú de cuina (amorf)	188	232	1824	7'606		
Frag. d'àmfora romana (amorf)	245	245	245	8'032		
Frag. de "Dolivm" (amorf)	22	22	22	0'721		
Pesos de Teler	3	3	3	0'098	12083 al 12085	"Pondvs"
Frag. de Tegulae amb vora	39					
Frag. de Tegulae sense vora	287					
Frag. d'Imbrix	156					
Frag. de bipedal	1					
Frag. de picadis "Opvs Testacevm"	14	497	497	16'295		
Ossos, dents i ullals	19					
Frag. agulles d'os	2	21	21	0'688		
Petxines de mar	4					3 "Pectvncvlvs Glycymeris",
						"Patella crocivlea",
Frag. de vidre	8	8	8	0'131		
Plom	1			0'262		
Frag. de ferro	16					De claus?
Aplic de bronze	1				12.551	Plaqueta amb dos rebllons
Tatxa de bronze	1	19	19	0'622	12.552	Amb decoració de cercles concèntrics.
	3050	3.050	3.050	100,-		

QUADRE-2

NIVELL II-A

Aquest nivell és el que correspon a l'època més antiga. A uns 80 cm. de fondària, ocupant la meitat sud del quadre, el terreny es desnivellava cap al nord, originant l'inici del nivell en forma de bossa. La seva potència màxim assolida els 50 cm. en l'extrem sud.

Estava format per terres argiloses d'al·luvió junt amb gran quantitat de ceràmica, la qual cosa ens féu pensar en un probable abocador d'escombraries que quedaria recolzat més endavant en excavar el quadre 3 (veure Làms. 6 i 7).

Dels materials exhumats, cal destacar:

Ceràmica ibèrica:

1. Vora de kalathos ibèric, pintat amb ratlles de disposició radial i paral·leles entre sí, de color marró, i pasta ataronjada, (Ref. 12.091) (Lám. 21, 1).
2. Vora de vas de ceràmica grisa empuritanica (Ref. 12.571) (Lám. 21, 2).

Ceràmica Campaniana

3. 2 vores de Campaniana "A", forma 27, de vernís negre semi-brillant, i pasta vermellosa (Refs. 12.572 i 12.088 respectivament) (Lám. 18, 1 i 2).

Terra Sigil.lata Aretina (Epoca Augústea)

5. Fragment de vora, forma Loeschke 7, (Goudineau 17) (Ref. 12.098) (Lám. 18, 3).
6. Vora de vas forma Loeschke 13 (Goudineau 35), amb decoració de rodets (Ref. 12.097) (Lám. 18, 4).
7. Vora de copa forma Ritt, 5, (Goudineau 37) amb decoració de rodets (Ref. 12.095) (Lám. 18, 5).
8. Vora de copa forma Drag. 24/25 (Goudineau 38) amb decoració de rodets (Ref. 12.092) (Lám. 18, 6).
9. Vora de copa forma Ritt, 5, (Goudineau 37) decorada amb rodets (Ref. 12.093) (Lám. 18, 7).
10. Fons de pàtera, que possiblement correspon a les formes de Goudineau núms. 17, 26 i 28 (Ref. 12.100) (Lám. 20).

Terra Sigil.lata Sud-Gàl·lica

11. Fons de pàtera, datable de mitjans del segle I (Ref. 12.101) (Lám. 19).

Terra Sigil.lata Clara "A"

12. Vora de sigil.lata clara "A" —possiblement es tracta d'un fragment canviat de nivell per causes accidentals, però per atendre'ns estrictament a la realitat— de la forma Lamboglia 3, del segle II (Ref. 12.103) (Lám. 23, 9).

Ceràmica de parets fines

13. Vaset decorat a la barbotina, forma M. Vegas, 24, pasta de color marró i engalbat grisenc-mat, d'època augústea (Ref. 12.104) (Lám. 22).
14. Vora de la forma M. Vegas 23, pasta ataronjada i exterior sense vernís d'època tardo-republicana (Ref. 12.555) (Lám. 21, 5).
15. Vora de la forma M. Vegas 30-B, pasta vermellosa i engalbat de color grisenc-mat, datable com de finals del segle I a.J.C. (Ref. 12.556) (Lám. 21, fig. 6).
- 16 - 17. Fragments amorfs de ceràmica de parets fines, forma M. Vegas 31-C amb decoració a la barbotina, de pasta marró i sense vernís, corresponents a dues peces diferents, datables de la segona meitat del segle I d.J.C. (Refs. 12.557 i 12.558 respectivament) (Lám. 21, 9-10).
18. Fragment carenat, corresponent a la forma M. Vegas 30-B, decorat a la barbotina, pasta color ocre-carbassa i exterior sense vernís, de finals del segle I a.J.C. (Ref. 12.559) (Lám. 21, 7).
19. Fragment amorf, de la forma M. Vegas 31-B, decorat amb una tira de cinc línies verticals, de pasta rogenca, i exterior sense vernís, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.560) (Lám. 21, 8).
- 20 - 21. Dos fragments de vores de ceràmica de parets fines, decorats amb granets de sorra, de pasta ocre i vernís molt mal conservat de color carbassa, corresponents a la forma M. Vegas 34-B, de l'època de Tiberi-Neró (Refs. 12.561-12.562) (Lám. 21, 11-12).
22. Vora lleugerament tombada cap enfora, pasta de color ocre i exterior sense vernís (Ref. 12.569) (Lám. 23, 7).
23. Fons de vas decorat amb dos solcs, pasta de

color marró-clar, sense vernís (Ref. 12.570) (Lám. 23, 8).

24. Fragment amorf, decorat a rodet, pasta de color marró-clar l'exterior, i a l'interior de color grisenc, degut a un excés de cuita l'exterior no presenta vernís (Ref. 12.564) (Lám. 23, 5).
25. Fragment carenat decorat a rodet, amb la pasta d'ídèntiques característiques que l'exemplar anterior (Ref. 12.565) (Lám. 23, 2).
26. Vora amb decoració de rodet, pasta marró i sense vernís (Ref. 12.563) (Lám. 23, 1).
27. Fragment amorf decorat a rodet, pasta de color marró-clar a l'exterior i gris a l'interior degut a un excés de cuita (Ref. 12.566) (Lám. 23, 3).
28. Fragment amorf decorat a rodet, de pasta color marró, i sense vernís (Ref. 12.567) (Lám. 23, 4).
29. Fragment amorf decorat amb una banda horitzontal feta a rodet, de pasta ataronjada i vernís de color sépia-clar (Ref. 12.568) (Lám. 23, 6).

Llàntia

30. Fragment de relleu, representant un bou amb testa humana, corresponent a una llàntia de volutes, la pasta és de color groc pàl·lid, i el vernís molt gastat de color sépia, data de l'època Juli-Claudia. (Ref. 12.107) (Lám. 23, 10).

Ceràmica d'ús comú

31. Vora de ceràmica de parets Il·lies, amb la vora girada cap enfora, forma M. Vegas 8-A, de pasta color ocre, de la segona meitat del segle I d.JC (Ref. 12.553) (Lám. 21, 3).
32. Vora de pàtera de vernís interior de vermell pompeïà, de pasta marró amb partícules negres en la seva composició, i amb un grafit al dessota *II·V·A²*, forma M. Vegas 15-C, d'època augústea (Ref. 12.106) (Lám. 24).
33. Vora fumada, forma M. Vegas 16-B, datable del Segle I, de pasta ataronjada (Ref. 12.554) (Lám. 21, 4).
34. Part alta d'una gerra de dues anses, forma M. Vegas 37, de pasta vermellosa i engalbat de color ocre pàl·lid, del segle I d.JC (Ref. 12.583) (Lám. 28).
35. Ungüentari de pasta ataronjada, en el fons,

per la part interior, està bastant ennegrit, possiblement per haver contingut alguna substància que ha produït combustió orgànica. Forma Haltern 30, Tipus antic. La peça, és datable de l'època romano-republicana (Ref. 12.105) (Lám. 25).

36. Fragment amorf, pertanyent a una dòlia, amb grafit incís de les mides de capacitat: .../M. XX/... (Ref. 12.110) (Lám. 26).

Moneda

37. Moneda de bronze, corresponent a un As uncial reduït, que en aquest cas, serví de moneda fraccionària, ja que està tallada per la meitat. Totalment gastada per les dues cares (Ref. 12.114) (Fot. 5).
Pes: 6'95 grs. Ø: 25'35 mm. Gruix: 3'4 mm.

Altres objectes:

38. Tors masculí de nou centímetres d'alçària, fet de terra cuita, amb argila del país, de color vermell-marró, i amb molt de quars. Com a indumentària porta un mantell que el cobreix. Cal remarcar l'excel·lència d'aquesta peça, ja que és la segona d'aquest tipus trobada a El Maresme. Una de semblant, fou trobada al poblat ibèric de Burriac l'any 1.948. (Ref. 12.112) (Lám. 27) (Fot. 10).

Pels materials, podem establir una datació més o menys aproximativa, a partir de la ceràmica sigil·lata, molt especialment l'aretina que apareix amb molta més profusió que la sud-gal·lica, així com la ceràmica de parets fines. Tots aquests elements, ens fan suposar que la cronologia pot situar-se cap a meitats del segle I. Sobretot, hem de fer esment a la no presència de Sigil·lata Clara "A" (malgrat que n'hagi sortit un fragment, possiblement introduït dins l'estrat en plantar els ceps de la vinya actual).

Un exemplar força interessant, és el tors de terra cuita pertanyent a una figura inspirada o influenciada per altres escultures de tipus clàssic, a jutjar pel treballat del mantell. La datació, si la comparem amb una de paral·lela apareguda anys enrera a Burriac, caldria situar-la dins l'època pre-romana. Cal dir que és una peça que no correspon al moment de l'estrat, presentant senyals d'haver estat molt rodada.

NIVELL II-A QUADRE 2

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Frag. de vora de "Kalathos"	1	1		0'070	12.091	Amb pintures
Frag. ceràmica ibèrica gris (vora)	1				12.571	Amb pintures "de la Costa
Frag. ceràmica ibèrica gris (amorfs)	74					"Catalana"
Frag. ceràmica ibèrica gris (vora)	1	76		5'352	12.090	Semblant F. 16 Campaniana
Frag. ceràmica ibèrica ús comú (vora)	3					Bitronco-cònic
Frag. ceràmica ibèrica ús comú (fons)	2					Bitronco-cònic
Frag. ceràmica ibèrica ús comú (amorfs)	20	25		1'760		
Frag. àmfora ibèrica (amorfs)	10	10		0'704		
Frag. àmfora de tradició púnica (amorfs)	2	2		0'140		
Frag. de tors de terracota	1	1		0'070		Estriada:
Frag. ceràmica Campaniana "A" (vora)	3				12.112	
					12.088	F. 27
					12.089	F. 27
					12.572	F. 27
Frag. ceràmica Campaniana "A" (amorfs)	2	5		0'352		
Frag. ceràmica Campaniana "B" (amorfs)	3	3	123	0'211		
Frag. T.S. Aretina (vora)	1				12.092	F. Drag. 24/25
Frag. T.S. Aretina (vores)	5				12.093	F. Ritt. 5.
					12.095	F. Ritt. 5.
					12.094	F. Ritt. 5.
					12.096	F. Ritt. 5.
					12.099	F. Ritt. 5.
					12.097	F. Loeschke 13
					12.098	F. Loeschke 7
					12.100	F. Goudineau 17, 26 o 28.
Frag. T.S. Aretina (vora)	1					
Frag. T.S. Aretina (vora)	1					
Frag. T.S. Aretina (fons pàtera)	1					
Frag. T.S. Aretina (amorfs)	24	33		2'323		
Frag. T.S. Sud-Gal·lica (fons)	1				12.101	Meitats S. I
Frag. T.S. Sud-Gal·lica (carenat)	1				12.102	F. Drag. 15/17
Frag. T.S. Sud-Gal·lica (amorfs)	8	10		0'704		
Frag. T.S. Clara "A" (vora)	1	1	44	0'070		
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	2				12.103	F. 3 (accidental)
					12.561	M. Vegas 34-B, època Tiberi-Nero
					12.562	Granet de sorra
Frag. ceràmica de Parets Fines (vores)	6					Granet de sorra
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	6	14		0'985		Granet de sorra
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	1	1		0'070		D'esclòvia d'ou
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	1					Decoració d'espines
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	20	21		1'478		Decoració d'espines
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	1	1		0'070	12.555	M. Vegas 23, Tardo-Republicana
Frag. ceràmica de Parets Fines (perfil)	1				12.104	M. Vegas 24, barbotina
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	1				12.556	M. Vegas 30-B, època Augustea
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	2				12.557	M. Vegas 31-C, barbotina
					12.558	M. Vegas 31-C, barbotina
					12.559	M. Vegas 30-B, barbotina
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	1					Decoració barbotina
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	1	6		0'422		Decoració barbotina
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	1	1		0'070	12.560	M. Vegas 31-B (lín. verticals)
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	5				12.564	Decoració rodet
					12.565	Decoració rodet
					12.566	Decoració rodet
					12.567	Decoració rodet
					12.568	Decoració rodet
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	1	6		0'422	12.563	Decoració rodet
Frag. ceràmica de Parets Fines (vora)	1				12.569	Vora sortint
Frag. ceràmica de Parets Fines (fons)	1				12.570	
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	10					
Frag. ceràmica de Parets Fines (vores)	11					
Frag. ceràmica de Parets Fines (fons)	2					
Frag. ceràmica de Parets Fines (anses)	6					
Frag. ceràmica de Parets Fines (amorfs)	72	103		7'253		
Frag. ceràmica vidriada (amorfs)	7					
Frag. ceràmica vidriada (vora)	1	8	161	0'563	12.115	Formes P. fines
Frag. Llàntia de volutes (relleu)	1				12.107	Gerreta
Frag. Llàntia de volutes (amorfs)	29					
Frag. Llàntia de volutes (amorfs)	3	33	33	2'323		Carena horitzontal
Frag. ceràmica ús comú de cuina (vora)	1				12.553	Carena curvada
Frag. ceràmica ús comú de cuina (tapadora)	1					M. Vegas 8-A
Frag. ceràmica ús comú de cuina (peu)	1					
Frag. ceràmica ús comú de cuina (fons)	9					
Frag. ceràmica ús comú de cuina (vores)	35					
Frag. ceràmica ús comú de cuina (anses)	2					
Frag. ceràmica ús comú de cuina (amorfs)	229	278		19'577		
Frag. ceràmica ús comú Vermell Pompeià	1				12.106	M. Vegas 15-C
Frag. ceràmica ús comú Vermell Pompeià (amorfs)	3	4		0'281		
Frag. ceràmica ús comú Vora fumada (vora)	1				12.554	M. Vegas 16-B
Frag. ceràmica ús comú Vora fumada (amorfs)	1	2		0'140		
Frag. ceràmica ús comú (gerra)	1	1			12.583	M. Vegas 37
Frag. ceràmica ús comú (ungüentari)	1	1			12.105	F. Haltern 30-antic
Frag. ceràmica ús comú (vores)	15					

Frag. ceràmica ús comú (fons)	20						
Frag. ceràmica ús comú (anses)	34						
Frag. ceràmica ús comú (amorfs)	102	171	457	12'042			
Frag. àmfora romana (amorfs)	243	243	243	17'112			
Frag. "Dolivm" (amorf)	1				12.110	Capacitat ./M. XX/..	
Frag. "Dolivm" (amorf)	10	11	11	0'774			
Pes de teler de ceràmica	1	1	1	0'070	12.111	"Pondvs"	
Frag. "Tegulae" amb vora	29						
Frag. "Tegulae" sense vora	199						
Frag. "Imbrix"	71						
Frag. Bipedal	4						
Frag. de paviment "Opus Testaceum"	9	312	312	21'971			
Frag. de pedra de molí de mà	1	1	1	0'070	12.113	Nòdul	
Frag. de Sílex	1	1	1	0'070			
Frag. d'ossos, dents i ullals	16						
Frag. de galze d'os	1	17	17	1'197			
Petxines de mar	3					"Cardivm tveriatvm" "Pectvncvlvs glycymeris", "Ostrea edvllis"	
		3	3	0'211			
Frag. de vidre	1	1	1	0'070		De claus?	
Frag. de ferro	9						
Aplic de bronze	2						
Moneda de bronze	1	12	12	0'845	12.114		
	1.420	1.420	1.420	99'980			
				00'02			
				100'—			

2a. FASE D'EXCAVACIÓ

QUADRE 3

Desembre del 1.975

Aquesta segona fase de l'excavació, va començar cap a finals de l'any 75, situant el quadre en direcció Sud al Quadre 2, amb mides lleugerament superiors als anteriors, s'identificà un total de cinc estrats clarament diferenciats (veure Làm. n. 4, 7 i 18). La realització de la mateixa, fou com a conseqüència de verificar l'estratigrafia dels quadres 1 i 2.

Nivell de Terres de Conreu:

Aquest nivell, d'un gruix de terres desigual, oscil·lant dels 20 als 25 cm. proporcionà materials que corresponien en la seva major part a fragments amorfs d'àmfora, de tegulae, i ceràmica d'ús comú, tot molt rodat i barrejat amb materials d'època moderna.

Nivell - I

Aquest, és continuació del que ja trobavem en el Quadre - 2, té un gruix de terres molt desigual, que oscil·la en pendent, partint de zero en l'extrem Sud-Oest, fins a 64 cm. de gruix en l'extrem Sud-Est, mentre que en la resta discorreix amb una potència d'estrat d'uns 40 cms.

Les terres eren de caràcter molt argilós i compacte, diferenciant-se de les del nivell superficial, o de conreu, d'una tonalitat més fosca, per contenir major densitat d'humus o matèries vegetals en descomposició.

Els materials han aparegut amb molta profusió, i en la seva major part, corresponen a finals del segle I, i primera meitat del segle II d.C., i d'entre aquests, cal destacar:

Ceràmica de tradició Hallstättica

1. Fragment amorf de ceràmica grisa de tradició Hallstättica, feta a mà i decorada amb bordons en relleu amb disposició geomètrica. (Ref. 12.123) (Là. 29).

Ceràmica de tradició ibèrica

2. Fragment de vora d'una olleta mono-ansada de ceràmica de parets primes negra polimentada (Ref. 12.204) (Là. 30, 1).
3. Fragment de vora d'olpe amb l'arrencament de l'ansa de ceràmica negra polimentada (Ref. 12.200) (Là. 30, 2).

4. Fragment de vora de gerra bitroncocònica, de ceràmica gris empuritàna, també coneguda com "de la Costa Catalana" (Ref. 12.198) (Là. 30, 3).
5. Fragment de vora engrossada de ceràmica gris empuritàna. (Ref. 12.201) (Là. 30, 4).
6. Fragment de vora d'una gerreta bitroncocònica, de ceràmica gris empuritàna. (Ref. 12.202) (Là. 30, 5).
7. Fragment de vora de gerreta bitroncocònica, de ceràmica gris empuritàna. (Ref. 12.203) (Là. 30, 6).
8. Fragment de vora d'olla de ceràmica d'ús comú ibèrica, amb la característica d'excés de cuita, tipus "sandwich". (Ref. 12.121) (Là. 30, 7).
9. Fragment de vora de pàtera de ceràmica d'ús comú ibèrica, amb excés de cuita formant el típic "sandwich". (Ref. 12.120) (Là. 30, 8).

Ceràmica d'imitació a la sigil.lata

10. Fragment de vora de ceràmica de vernís vermell, d'imitació de la sigil.lata aretina, semblant a la forma 2 de Goudineau, època augústea. (Ref. 12.125) (Là. 31, 1).

Terra Sigil.lata Aretina (època augústea)

11. Fragment de vora de sigil.lata aretina, de parets verticals i molt fines, amb decoració de rodets a l'exterior. (Ref. 12.126) (Là. 31, 5).
12. Fragment de vora de parets verticals i molt fines, decorat amb una guirnalda a l'exterior (Ref. 12.127) (Là. 31, 6).
13. Fragment de vora volada, corresponent a un vas. (Ref. 12.149) (Là. 31, 7).
14. Fragment de vora de pàtera, corresponent a la forma Drag. 17 (Goudineau 39) (Ref. 12.150) (Là. 31, 2).
15. Fragment de vora de pàtera, corresponent a la forma Drag. 17 (Goudineau 39) amb decoració de rodets a l'exterior. (Ref. 12.152) (Là. 31, 3).
16. Fragment de vora de pàtera, forma Loeschke 1 (Goudineau 17) (Ref. 12.154) (Là. 31, 4).
17. Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 17 (Goudineau 39) (Ref. 12.159) (Là. 31, 8).
18. Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17, decorat amb una guirnalda volutada a

l'exterior (Ref. 12.128) (Lâm. 31, 9).

19. Fragment de vora de copa, forma Ritt, 5, decorat amb rodets a l'exterior (Ref. 12.129) (Lâm. 32, 1).

Terra Sigil.lata Sud-Gàl.lica

20. Fragment de vora forma Ritt, 8, època clàudia. (Ref. 12.134) (Lâm. 33, 1).
21. Perfil sencer d'una peça de la forma Drag. 18 de parets bastant primes. Època clàudia. (Ref. 12.136) (Lâm. 32, 3).
22. Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18, època clàudia. (Ref. 12.262) (Lâm. 31, 10).
23. Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18, època clàudia. (Ref. 12.138) (Lâm. 31, 12).
24. Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18, de parets més gruixudes que els anteriors; podriem datar-la en l'època làvia. (Ref. 12.137) (Lâm. 31, 13).
25. Perfil sencer de pàtera forma Drag. 17, d'època clàudia. (Ref. 12.132) (Lâm. 32, 2).
26. Fragment de vora d'una copa forma Drag. 24/25, corresponent a la varietat "marmorata", decorada amb rodets a l'exterior, datable de l'època clàudia. (Ref. 12.130) (Lâm. 31, 15).
27. Fragment de vora de copa, forma Drag. 27, de la segona meitat del segle I. (Ref. 12.164) (Lâm. 31, 16).
28. Fragment carenat de copa, forma Drag. 27, segona meitat S. I. (Ref. 12.163) (Lâm. 31, 17).
29. Fragment de vora de copa, forma Drag. 27, segona meitat S. I. (Ref. 12.156) (Lâm. 31, 11).
30. Fragment de vora de copa, forma Drag. 35, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora, d'època làvia. (Ref. 12.135) (Lâm. 33, 2).
31. Fragment de vora de copa, forma Drag. 35, d'ídèntiques característiques que l'anterior. (Ref. 12.153) (Lâm. 32, 3).
32. Fragment de vora de la forma Drag. 29, amb decoració de rodets, línies de perletes molt borroses, i motius vegetals estilitzats, d'època pre-flàvia. (Ref. 12.140) (Lâm. 33, 4).
33. Fragment de vora, de la forma Drag. 29, decorada amb rodets, segona meitat del segle I.

(Ref. 12.141) (Lâm. 33, 5).

34. Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb rodets en doble franja, segona meitat S. I. (Ref. 12.155) (Lâm. 33, 6).
35. Fragment amorf de la forma Drag. 29, decorat amb rodets, una línia de perletes molt difoses, i motius vegetals estilitzats, d'època Claudi-Neró. (Ref. 12.148) (Lâm. 33, 7).
36. Fragment carenat, de la forma Drag. 29, decorat amb una línia de perletes i llengüetes bifides, d'època Claudi-Neró. (Ref. 12.166) (Lâm. 33, 8).
37. Fragment amorf, molt pròxim al fons de la peça, possiblement forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats, d'època Claudi-Neró. (Ref. 12.168) (Ref. 33, 9).
38. Fragment amorf, forma Drag. 37, decorat amb oves trifides alternades per un pal vertical, i al dessota un fragment de figura d'animal en cursa vers l'esquerra. Època làvia. (Ref. 12.146) (Lâm. 34, 2).
39. Fragment amorf, corresponent a la forma Drag. 37, decorat amb oves trifides alternades per pals verticals, època làvia. (Ref. 12.261) (Lâm. 34, 3).
40. Fragment amorf de la forma Drag. 37, decorat amb oves trifides alternades per pals verticals, i al dessota decoració d'estrígils característics de l'època làvia fins Trajà. (Ref. 12.167) (Lâm. 34, 4).
41. Fragment de vora de la forma Drag. 37, època làvia. (Ref. 12.165) (Lâm. 34, 6).
42. Fons de la forma Drag. 29, amb marca de terrisser oblonga, i emmarcada per dos cercles incisos, OF. RVFIN, corresponent al terrisser "Rvfinvs" de la Graufesenque, i el podem datar dintre el període pre-flavi. (Ref. 12.131) (Lâm. 34, 5).

Terra Sigil.lata Itàlica (?)

43. Fragment amorf, possiblement de la forma hemisfèrica Drag. 37, decorat amb un amoret, i una arcatura al damunt, composta d'una guirnalda estilitzada, rematada per volutes. Cal dir que és un element decoratiu que apareix amb freqüència dins la sigil.lata aretina, sense ser-ho; per aquest motiu s'inclou provisionalment dins el grup de la T.S. itàlica. (Ref. 12.142) (Lâm. 34, 1).

Terra Sigil.lata Hispànica

44. Fragment de vora forma Drag. 27, segle II (Ref. 12.263) (Lám. 35, 1).
45. Fragment de vora forma Drag. 29, decorada amb tres cercles cordats concèntrics, i alternats per parelles de pals zig-zaguejants rematats amb una roseta (Mezquiriz T-II, 275/34, M.A. Tarragona) datable de l'època flàvia. (Ref. 12.143) (Lám. 35, 2).
46. Fragment amorf, decorat amb tres pals verticals cordats, i al costat una sanefa vertical de pals obliquus, donant la sensació d'un motiu vegetal estilitzat, segle II. (Ref. 12.144) (Lám. 35, 3).
47. Fragment amorf, possiblement de la forma 37, decorat amb una fulla vegetal i al costat dos cercles concèntrics. Es separa de la banda de sota per dues línies horitzontals paral.leles, i al dessota sembla haver-hi un motiu zoomorf, segle II. (Ref. 12.145) (Lám. 35, 4).
48. Fragment amorf, decorat amb un cercle cordat, emmarcant un motiu vegetal estilitzat, i al costat dret, hi ha una línia vertical cordada, separant-se de la banda del dessota per dues línies paral.leles horitzontals. segle II. (Ref. 12.161) (Lám. 35, 5).
49. Fragment amorf, decorat amb tres cercles concèntrics. segle II. (Ref. 12.169) (Lám. 35, 6).
50. Fragment de vora forma 37, del segle II. (Ref. 12.157) (Lám. 35, 7).

Terra Sigil.lata Clara A (Classificada per la taula de formes de Lamboglia)

51. Fragment de vora de la forma 1, decorada amb rodets, datable de finals del segle I, i principis del II (Ref. 12.170) (Lám. 35, 12).
52. Perfil sencer, corresponent a la forma 3b2, de meitats del segle II. (Ref. 12.173) (Lám. 36).
53. Fragment de vora, de la forma 4/36 A, decorada a la barbotina de la primera meitat del segle II. (Ref. 12.172) (Lám. 35, 11).
- 54-55. Fragments de vores de la forma 10A, de principis del segle II. (Ref. 12.176 i 12.177 respectivament) (Lám. 35, 8 i 9).
56. Fragment de vora de la forma 10B, amb l'exterior ennegrit, de meitat del segle II. (Ref. 12.179) (Lám. 35, 10).

Llànties

57. Fragment de broc, de la forma Dressel 9-B, que conserva l'arrencament d'una de les volutes, vernís vermell-carbassa, en regular estat de conservació i pasta ocre. Segle I (Ref. 12.197) (Lám. 37, 1).
58. Fragment de relleu d'una llàntia de volutes, representant el bust d'una divinitat, vernís carbassa molt degradat, i pasta ocre, segle I. (Ref. 12.192) (Lám. 37, 3).
59. Fragment de relleu d'una llàntia de volutes, representant una dona nua, ajaguda damunt d'un llit amb un coixí, formant part d'una escena eròtica. Segle I. Vernís ben conservat de color carbassa, i pasta ocre. (Ref. 12.190) (Lám. 37, 6).
60. Fragment de relleu de llàntia de disc, representant una figura humana mirant a la dreta. Segle II, vernís en regular conservació, de color sèpia, i pasta ocre. (Ref. 12.193) (Lám. 37, 2).
61. Fragment de relleu amb l'inici del broc, d'una llàntia de disc, forma Dressel 20, decorat amb un Cupido tocant l'arpa, del que se'n pot apreciar la meitat inferior. Aquest mateix motiu l'hem trobat diferents vegades en la vil.la romana de Torre Llauder amb la marca C.OPPI.RES. Vernís en regular estat de conservació, de color vermell-granat, i pasta ocre, del segle II. (Ref. 12.191) (Lám. 37, 5).
62. Fragment carenat, decorat amb oves bífides, corresponent a la forma Dressel 24, vernís en regular estat de conservació, de color carbassa, i pasta ocre, segle II. (Ref. 12.196) (Lám. 37, 4).
63. Fons de llàntia de disc, amb cercles concèntrics en relleu, en funció de marca. Segle II, vernís en regular estat de conservació, de color vermell carbassa, i pasta carbassa-clar. (Ref. 12.195) (Lám. 37, 7).
64. Fons de llàntia de disc, amb marca de terrisser gravada, I MADIEC (L. MADIEC), vernís molt gastat de color sèpia, pasta ocre. Segle II (Ref. 12.189) (Lám. 37, 9).
65. Fons de llàntia de disc, amb un fragment de la marca del terrisser, gravada, amb les lletres L.M./... (possiblement L. MADIEC o L. MVN. SVC), vernís molt gastat de color sèpia i pasta ocre). Segle II. (Ref. 12.194) (Lám. 37).

Ceràmica de Parets Fines

66. Fragment de vas de parets verticals, decorat amb rodets, vernís mat, de color sèpia, i pasta marró, d'època augustea, forma M. Vegas 29. (Ref. 12.241) (Lám. 38, 1).
67. Fragment carenat, decorat amb rodets en la part superior, sense vernís i de pasta vermello-sa. Segle I. (Ref. 12.249) (Lám. 38, 2).
68. Fragment de ceràmica de parets fines, decorat a la barbotina, sense vernís i pasta de color ocre. (Ref. 12.246) (Lám. 38, 6).
- 69-70-71. Fragments decorats a la barbotina, sense vernís i de ceràmica grisa, possiblement corresponents a la forma M. Vegas, 31, del segle I. (Refs. 12.245, 12.243 i 12.244, respectivament) (Lám. 38, 3-4-5).
72. Fragment de vora d'un vas de "l'esclòvia d'ou", forma M. Vegas 32, de vernís color d'ivori, i pasta color gris-clar, època Claudi-Neró. (Ref. 12.247) (Lám. 38, 9).
73. Fragment de vora girada enfora, forma M. Vegas 31, vernís brillant, ben conservat, i pasta color ocre, de la segona meitat del segle I. (Ref. 12.238) (Lám. 38, 10).
74. Fragment de vora, formant dues anelles, forma M. Vegas 23. Època tardo-republicana, vernís mat, vermell-marró, i pasta vermello-sa. (Ref. 12.248) (Lám. 38, 11).
75. Fragment de vora amb decoració d'una fulla d'aigua, i a l'interior decorat amb granets de sorra, forma M. Vegas 35, vernís carbassa i pasta ocre, de la segona meitat del segle I. (Ref. 12.239) (Lám. 38, 7).
76. Fragment amorf amb decoració de línies verticals, formant un motiu vegetal estilitzat, corresponent a la forma M. Vegas 35, vernís carbassa i pasta ocre, de la segona meitat del segle I. (Ref. 12.240) (Lám. 38, 8).
77. Fragment de vora decorat amb granets de sorra a l'exterior, forma M. Vegas 34-B, d'època clàudia, vernís brillant, ben conservat de color carbassa, i pasta ocre. (Ref. 12.235) (Lám. 38, 12).
78. Perfil sencer d'una peça decorada amb granets de sorra, forma M. Vegas 34-B, vernís vermellós, i pasta carbassa-clar, d'època clàudia. (Ref. 12.234) (Lám. 39).
- Vegas 3, de pasta vermello-sa, Segle I-II. (Ref. 12.122) (Lám. 40).
- 80 al 90. Taula de vores aplicades, forma M. Vegas 5, ennegrides per fora, i de pasta carbassa-clar, segles I-II. (Refs. del 12.212 al 12.222, respectivament) (Lám. 41).
- 91-92-93. Vores fumades, forma M. Vegas 16-B, pasta carbassa, dels segles I-II. (Refs. 12.229-12.230-12.231, respectivament) (Lám. 42, 5-6-7).
94. Fragment de tapadora de vora fumada, forma M. Vegas, 16-A, amb l'interior estriat i pasta excessivament cuita, de color marró, segle I. (Ref. 12.232) (Lám. 43, 2).
95. Vora de cassola de paret vertical, forma M. Vegas 6-C, segle II, de pasta rogenca. (Ref. 12.228) (Lám. 42, 4).
- 96-97-98. Vores escalonades, forma M. Vegas, 14-A ennegrides per l'exterior i de pasta carbassa-clar, segle I. (Refs. 12.223-12.224-12.225, respectivament) (Lám. 42, 1-2-3).
99. Vora de pàtera de vernís vermell pompeià, forma M. Vegas 15-A, pasta marró-clar amb partícules negres, del segle I. (Ref. 12.233) (Lám. 42, 8).
100. Perfil sencer de tapadora foradada en la part superior, forma M. Vegas 17, pasta vermello-sa segles I-II. (Ref. 12.226) (Lám. 43, 1).
101. Agafador de tapadora, forma M. Vegas, 17, pasta marró, segle I-II. (Ref. 12.227) (Lám. 43, 3).
102. Fragment de vora d'una gerra de coll alt, amb l'arrencament de l'ansa, forma M. Vegas 37, engalbat de color marró, i pasta vermello-sa, segle I. (Ref. 12.250) (Lám. 44, 2).
103. Coll de gerra, forma M. Vegas 38-C, pasta de color ocre, segle I a.C. (Ref. 12.251) (Lám. 45, 1).
104. Coll de gerra amb l'arrencament de l'ansa i broc trilobulat, forma M. Vegas 46, pasta grisa, segle I-II. (Ref. 12.253) (Lám. 45, 2).
105. Vora d'olla mono-ansada, forma M. Vegas 47, pasta rogenca, dels segles I-II. (Ref. 12.252) (Lám. 44, 1).

Ceràmica d'ús comú de cuina

- 106-107-108. Vores d'olles, forma M. Vegas 1, de pasta color gris-plom, segles I-II. (Refs.

12.210-12.207-12.208 respectivament) (Lám. 42, 9-10-11).

109. Olla de vora girada cap enfora, de dues anses i forma globular pasta gris-plom. (Ref. 12.211) (Lám. 46).
110. Vora d'olla amb abocador, pasta color gris-clar. (Ref. 12.209) (Lám. 47, 2).

Àmfores

111. Vora de la forma Dressel 1 - Lamboglia C, de pasta rogenca, segles I a.C. i I d.C. (Ref. 12.256) (Lám. 48, 2).
112. Vora bisellada, de la forma Dressel 2, pasta ataronjada-pàl·lida, segles I a.C. fins al II d.C. (Ref. 12.257) (Lám. 48, 5).
113. Vora d'àmfora itàlica, forma Dressel 4, de pasta marró amb partícules negres en la seva composició i engalbat molt gastat de color groguenc, segle I. (Ref. 12.254) (Lám. 48, 4).
114. Vora de la forma Dressel 4, amb l'arrenca-ment de l'ansa, pasta de color marró-granat, excessivament cuita, (Ref. 12.225) (Lám. 48, 1).
115. Vora de la forma Dressel 9, de possible procedència itàlica, de pasta rogenca amb partícules negres en la seva composició, i engalbat en regular conservació de color crema, segle I. (Ref. 12.258) (Lám. 48, 3).

Vidre

116. Vora de vidre de color blau-marí. (Ref. 12.184) (Lám. 50, 1).
117. Ansa de vidre de color verd-clar, d'una peça de possible forma arybal·lística. (Ref. 12.181 A) (Lám. 50, 2).
118. Fons de vidre de color crema, totalment opac, de base plana i parets verticals (Ref. 12.182) (Lám. 50, 3).
119. Fons de vidre formant un canal bufat, de color verd-clar, fent una doble motllura (Ref. 12.180 A) (Lám. 50, 4).

Monedes

120. Moneda de bronze, corresponent a un As semi-uncial, de cronologia incerta per estar totalment oxidat, i d'impossible identificació.
Pes: 8'90 grs. Ø: 25'90 mm. Gruix: 6'40 mm. (Ref. 12.206) (Foto 6).

Altres objectes

121. Fragment d'agulla d'os 4'7 cm., de llargada (Ref. 12.259) (Lám. 49, 1).
122. Bola de terra cuita gravada amb incisions radials (Ref. 12.237) (Lám. 49, 3).
123. Resquill de sílex de color blanquinós, i forma atípica (Ref. 12.236) (Lám. 49, 2).
124. Ansa de morter de marbre blanc (Ref. 12185) (Lám. 47, 1).
125. Aplic de bronze de dues tatxes (Ref. 12.205) (Lám. 83, 1).

La cronologia d'aquest nivell, tal i com ja hem dit al principi, sembla correspondre des de finals del segle I (època flàvia) fins a la primera meitat del segle II, fet que podem verificar per la presència de diversos materials, primordialment la sigil·lata clara A.

Per la gran quantitat de material sortit, sembla ser que aquest lloc deuria correspondre a un abocador d'escombraries, anexe al nucli de poblament o vil·la romana que existiria a prop.

QUADRE 3 NIVELL - I

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Fragment de ceràmica de trad. Hallstättica	1	1		0'029	12.123	Decorada amb bordons
Fragment de vora de ceràmica ibèrica	2				12.120-12.121	
Fragments ceràmica ús comú ibèrica	180					
Fragments ceràmica ús comú ibèrica vores	7	189		5'638		
Fragments d'àmfora ibèrica vores	2					Forma ovoidal
Fragments d'àmfora ibèrica anses	1					
Fragments d'àmfora ibèrica amorf	37	40		1'193		
Fragments ceràmica gris "de la Costa Catalana" vores	23				12.198 al 12.204	De tradició ibèrica o "emporitana"
Fragments ceràmica gris "de la Costa Catalana" amorf	116					
Fragments ceràmica gris "de la Costa Catalana" fons	6					
Fragments ceràmica gris "de la Costa Catalana" anses	2	147	377	4'385		
Fragments campaniana "B" vores	2					
Fragments campaniana "B" amorf	10	12	12	0'357		
Fragments imitació T.S.	2	2		0'059	12.124-12.125	Imitació d'aretina
Fragment T.S. Aretina vores fines	2				12.126-12.127	
Fragment T.S. Aretina amorf	3					Un d'ells, decorat amb una orla
Fragment T.S. Aretina vora	3				12.150-12.152	
Fragment T.S. Aretina	2	10		0'298	12.159	Forma Drag. 17
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.128-12.129	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora "Marmorata"	1				12.133	Formes Drag. 15/17 i Ritt 5
Fragment T.S. Sud-Gal·lica fons	1				12.130	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.131	Forma Drag. 24/25
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.132-12.139	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.162	Forma Ritt 8
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.134	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.135-12.153	Forma Drag. 35
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.158	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	3				12.136-12.137	Forma Drag. 18
Fragment T.S. Sud-Gal·lica	5				12.138	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.141-12.148	Forma Drag. 29
Fragment T.S. Sud-Gal·lica	3				12.155-12.166	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.140	Forma Loeschke 1
Fragment T.S. Sud-Gal·lica	3				12.154	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	5				12.146-12.165	Forma Drag. 37
Fragment T.S. Sud-Gal·lica amorf	1				12.167	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica amorf	55				12.161-12.160	Forma Drag. 27
Fragment T.S. Sud-Gal·lica fons	5				12.163-12.164	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vores	7				12.156	Forma Drag. 27
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.168	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica amorf	55				12.168	Amb decoració, Drag. 29?
Fragment T.S. Sud-Gal·lica fons	5					
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vores	7				12.149	Forma Ritt, 8
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1				12.260	
Fragment T.S. Sud-Gal·lica amorf	1				12.261	Forma Drag. 37
Fragment T.S. Sud-Gal·lica vora	1	98		2'923	12.262	
Fragment T.S. itàlica?	1	1		0'029	12.142	E. hemisfèrica, possib. Drag. 37
Fragment T.S. hispànica, vora	1				12.263	
Fragment T.S. hispànica, vores	1				12.157	Forma Drag. 27
Fragment T.S. hispànica, vores	1				12.143	
Fragment T.S. hispànica, amorf	4				12.144-12.145	Forma Drag. 37
Fragment T.S. hispànica, amorf	1				12.161-12.169	
Fragment T.S. Clara "A"	1	8		0'238		Forma 1A
Fragment T.S. Clara "A"	1				12.170	
Fragment T.S. Clara "A"	1				12.171	Forma 2
Fragment T.S. Clara "A"	1				12.172	
Fragment T.S. Clara "A"	1				12.173	Forma 4/36 A
Fragment T.S. Clara "A"	4				12.175-12.176	
Fragment T.S. Clara "A"	4				12.177-12.178	Forma 3 b2
Fragment T.S. Clara "A"	4				12.174-12.179	
Fragment T.S. Clara "A"	4				12.180-12.181	Forma 10 A
Fragment T.S. Clara "A" fons	24					
Fragment T.S. Clara "A" amorf	12					Forma 10 B
Fragment T.S. Clara "A" vores	5	53	172	1'581		
Fragment morter de marbre, vora	1	1	1	0'029	12.185	
Fragments de vidre blau	3				12.180-12.184	Ansa
Fragments de vidre verd	19				12.181	
Fragments de vidre blanc opac o crema	1				12.182	Fons
Fragments de vidre perla	10					
Fragments de vidre rosat	1	34	34	1'014	12.183	Vidre plà
Pesos de teler "Pondvs"	3	3	3	0'089	12.186-12.187-12.188	
Fragment llantieta de volutes	2				12.190-12.192	Amb decoració
Fragment llantieta de volutes, broç	1				12.197	
Fragment llantieta de volutes, amorf	25	28		0'835		Forma Dressel 9 B
Fragment llantieta de disc	1				12.189	
Fragment llantieta de disc	1				12.194	Amb marca L. MADIEC
Fragment llantieta de disc	1				12.191	
Fragment llantieta de disc	1					Amb marca L. M/.....
Fragment llantieta de disc	1					Forma Dressel 20

Fragment llantieta de disc	1				12.196	Forma Dressel 24
Fragment llantieta de disc	1				12.193	Amb decoració
Fragment llantieta de disc, fons	1				12.195	Amb cercles concèntrics
Fragments llantieta de disc	16	22		0'656		
Fragments llantieta, anses	4					
Fragments llantieta, fons	7					
Fragments llantieta, amorfs	13	24	74	0'715		
Aplic de bronze	1				12.205	
Moneda de bronze	1				12.206	Molt deteriorada
Fragments de claus de ferro	18	20	20	0'596		
Fragments ceràmica de cuina, vores	67				12207-12208-12210	Forma M. Vegas 1
Fragments ceràmica de cuina, amorfs	423					
Fragments ceràmica de cuina, fons	13					
Fragment ceràmica de cuina, anses	1					
Olla de ceràmica de cuina, globular	1			15'095	12.211	Amb dues anses
Olla de ceràmica d'ús comú, vora tombada endins	1	506			12.122	Forma M. Vegas 3
Fragments de ceràmica vora bifida	14				12212 al 12222	Forma M. Vegas 5
Fragments de ceràmica vora bifida, amorf	56					
Fragments de ceràmica vora bifida	3	73		2'177	12223-12224-12225	Forma M. Vegas 14-A
Fragments tapadores	9	9		0'268	12226-12227	Forma M. Vegas 17
Fragments vora fumada	13				12229-12230-12231	Forma M. Vegas 16-B
Fragment vora fumada de tapadora	1				12.232	Forma M. Vegas 16-A
Fragment vora vermell pompeïà	1				12.233	Forma M. Vegas 15-A
Fragment amorf vermell pompeïà	1	16		0'477		
Fragment ceràmica parets fines	1				12.248	Forma M. Vegas 23
Fragment ceràmica parets fines	1				12.241	Forma M. Vegas 29
Fragment ceràmica parets fines	1				12.242	Forma M. Vegas 25
Fragment ceràmica parets fines "pinya"	4				12243-12244-12238-12245	Forma M. Vegas 31
Fragment ceràmica parets fines "esclòvia d'ou"	1				12.247	Forma M. Vegas 32
Fragment ceràmica parets fines "granet de sorra"	2				12235-12234	Forma M. Vegas 34-B
Fragment ceràmica parets fines "barbotina"	2				12240-12239	Forma M. Vegas 35
Fragment ceràmica parets fines "barbotina"	1				12.246	
Fragment ceràmica parets fines "granet de sorra" vores	9					
Fragment ceràmica parets fines "granet de sorra" fons	7					
Fragment ceràmica parets fines "granet de sorra" amorf	27					
Fragment ceràmica parets fines "esclòvia d'ou"	9					
Fragment ceràmica parets fines "esclòvia d'ou" fons	2					
Fragment ceràmica parets fines vores	5					
Fragment ceràmica parets fines amorf	7					
Fragment ceràmica parets fines decorat amb rodet	1				12.249	
Fragments de ceràmica parets fines, fons	4					
Fragments de ceràmica parets fines, anses	2	86	690	2'565		
Mòdul de sílex	1	1	1	0'029	12.236	
Bola d'argila amb marca radial	1	1	1	0'029	12.237	
Frag. d'agulla d'os	1	1	1	0'029	12.259	
Frag. ceràmica grisa amb broc abocador	1				12.209	
Frag. ceràmica d'ús comú, vora	1				12.228	Forma M. Vegas 6-C
Frag. ceràmica d'ús comú, gerra globular amb ansa	1				12.252	Forma M. Vegas 47
Frag. ceràmica d'ús comú, gerra de coll alt	1				12.250	Forma M. Vegas 37
Frag. ceràmica d'ús comú, coll de gerra	1				12.251	Forma M. Vegas 38-C
Frag. ceràmica d'ús comú, coll de gerra, broc trilobulat	1				12.253	Forma M. Vegas 46
Frag. ceràmica d'ús comú, anses	120					
Frag. ceràmica d'ús comú, vores	86					
Frag. ceràmica d'ús comú, fons	52					
Frag. ceràmica d'ús comú "tres peus"	1					De cuina
Frag. ceràmica d'ús comú, amorf	880					
Frag. ceràmica d'ús comú vidriada color verd	2	1.147	1.147	34'218		
Frag. de Tegulae amb vora	48					
Frag. de Tegulae sense vora	216					
Frag. d'Imbrix	107					
Frag. paviment "Opus Testaceum"	5	376	376	11'217		
Frag. escòria de forn	6	6	6	0'178		
"Murex trunculus"	2					
"Pectunculus"	3					
"Ostreas"	3	8	8	0'238		
Ossos	14					
Ullals de senglar	1					
Dents	1					
Banya de bou	1	17	17	0'507		
Vèrtebra de peix	1	1	1	0'029		
Dòlium, fragments amorfs	13	13	13	0'387		
Fragment de vora d'àmfora itàlica	1				12.254	Forma Dressel 4, itàlica
Fragment de vora d'àmfora, amb ansa	1				12.255	Forma Dressel 4, romana
Fragment de vora d'àmfora romana	1				12.256	Forma Dressel 1 - Lamboglia C
Fragment de vora d'àmfora bisellada	1				12.257	Forma Dressel 2
Fragment de vora d'àmfora	1				12.258	Forma Dressel 9, itàlica ?
Fragment d'àmfora, Forma Dressel 1	13					
Fragment de colls d'àmfora	8					
Fragment de vores d'àmfora	7					
Fragment d'anses d'àmfora	23					
Fragment de pivots d'àmfora	4					
Fragment d'àmfora estriada	2					
Fragment d'àmfora amorf	336	398	398	11'873		
	3.352	3.352	3.352	100,-		

NIVELL II-A

Aquest, estava format per una terra molt argilosa i compacta, barrejada amb una gran densitat de material, discorrint amb una pendent molt acusada, i assolint una potència regular d'estrat d'uns 20 cm. aproximadament, encara que en alguns llocs els sobrepassa, i en altres s'estreny. El pendent és de l'ordre dels 25 als 30 graus (Lám. 7 i 8).

Es la continuació del mateix Nivell II-A, del Quadre 2, i correspon exactament a la mateixa cronologia i conclusions.

D'entre els materials, cal destacar:

Ceràmica de tradició hallstättica

1. Fragment amorf, fet a mà de pasta molt grollera, de color negre, amb quars i mica en la composició, decorat a base de línies verticals paral·leles. (Ref. 12.342) (Lám. 51, 1).
2. Fragment amorf, fet a mà, de pasta excessivament cuita, de color gris-clar, decorat amb una ansa, feta a base de punts incisos, amb disposició inclinada. (Ref. 12.343) (Lám. 51, 3).

Ceràmica de tradició ibèrica, pintada

3. Fragment amorf, amb decoració de ratlles marró, a semblança d'un motiu vegetal estilitzat, pasta de color taronja clar. (Ref. 12.347) (Lám. 51, 4).
4. Fragment amorf, amb decoració de línies paral·leles, de color marró, i pasta color taronja-clar. (Ref. 12.348) (Lám. 51, 5).

Ceràmica d'ús comú ibèrica

5. Vora d'olla carenada, de pasta color taronja-clar (Ref. 12.332) (Lám. 51, 6).
6. Vora de pàtera, de ceràmica, color marró-clar. (Ref. 12.333) (Lám. 51, 7).
7. Fragment de vora de gerra bitroncocònica, de pasta color marró (Ref. 12.334) (Lám. 51, 8).
8. Fragment d'abocador d'olla, de pasta excessivament cuita, formant el clàssic "sandwich", engalbat de color marró (Ref. 12.335) (Lám. 51, 2).
9. Fragment de vora de bol de ceràmica gris empurritana, de vora sortida cap enfora (Ref. 12.330) (Lám. 52, 1).
10. Fragment de gerreta de panxa globular, de ceràmica gris empurritana, de parets primes. (Ref. 12.328) (Lám. 52, 3).

11. Fragment de gerreta bitroncocònica, de ceràmica negra polimentada, amb una ansa (Ref. 12.329) (Lám. 53, 2).
12. Coll de gerra, de vora girada cap enfora, de ceràmica gris empurritana (Ref. 12.331) (Lám. 54).
13. Ansa d'atuell amb decoració cordada pasta color marró (Ref. 12.363) (Lám. 55).

Ceràmica Campaniana

14. Fragment de vora sortida enfora, forma 36 de la campaniana A, de pasta rogenca i vernís de brill metàl·lic, segles III-II a.J.C. (Ref. 12.312) (Lám. 52, 3).
15. Fragment de vora de pàtera, forma 5, de la campaniana B, de pasta ocre i vernís negre semi-brillant, segle II-I a.J.C. (Ref. 12.311) (Lám. 52, 2).

Terra Sigil·lata Aretina (època augústea)

16. Fragment de vora, de la forma Drag. 7, decorat amb una orla en relleu (Ref. 12.304) (Lám. 56, 1).
17. Perfil quasi sencer de pàtera, forma Drag. 15/17 (Goudineau 28) (Ref. 12.283) (Lám. 56, 8).
18. Fragment de vora de copa, de la forma Ritt, 5 (Goudineau 27), amb decoració de rodets (Ref. 12.307) (Lám. 56, 4).
19. Fragment de vora de copa, de la forma Loeschke 7 (Goudineau 13) (Ref. 12.305) (Lám. 56, 2).
20. Fragment d'ansa de "skyphos", amb decoració en relleu, d'un motiu semblant als emprats pel terrisser M. PERENNIVS TIGRANIVS, en comparació amb una peça del M.A.B. (A. Balil - "Vasos aretinos decorados..." Ampurias XXI, pag. 316), fig. 4, amb la signatura M. PERENN (I TIGRAN) I, i un altre de Conimbriga (Fouilles... IV, Les Sigillées Italiques, peça n. 24, Moutinho de Alarcão). (Ref. 12.306) (Lám. 56, 3).
21. Fragment de vora de copa de la forma Ritt, 5 (Goudineau 25) amb decoració de rodets en la part alta de la vora, i en el carenat (Ref. 12.308) (Lám. 56, 5).
- 22-23. Fragments de vores de pàteres de la forma Drag. 17 (Refs. 12.309 i 12.310, respectivament) (Làms. 56, 6-7).
24. Peça de perfil sencer, forma Ritt, 12, amb decoració de rodets al damunt de la vora volada, amb marca de terrisser rectangular de doble línia "AVIL / HER", que correspon a la n.

229 del Catàleg d'Oxé, AVIL(LI) / HER( ). Amb la particularitat de tenir en el peu un curiós graó interior, semblant al que més tard trobarem en les peces sud-gàl·liques, especialment en la Drag. 29. (Ref. 12.280) (Lám. 57).

Terra Sigil.lata Sud-Gàl·lica (d'època Claudi-Neró)

25. Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 18 (Ref. 12.284) (Lám. 59, 1).
26. Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 17-B (Ref. 12.285) (Lám. 59, 2).
27. Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 15/17, encara que pel grau d'obertura que presenta la vora sembla tractar-se d'un exemplar més modern (Ref. 12.286) (Lám. 59, 3).
28. Fragment de vora de copa, de la forma Ritt, 5 (Ref. 12.287) (Lám. 59, 4).
29. Fragment de vora de copa, de la forma Ritt, 5 amb decoració de rodets en la vora, i damunt del carenat (Ref. 12.288) (Lám. 59, 5).
30. Fragment de vora de copa de la forma Ritt, 8 (Ref. 12.290) (Lám. 59, 7).
31. Fragment de vora de la forma Ritt, 9, amb decoració de rodets en el cantell de la vora i en el carenat (Ref. 12.291) (Lám. 59, 8).
32. Fragment de pàtera, forma Drag. 17-B (Ref. 12.292) (Lám. 59, 9).
- 33-34-35-36. Fragments de vores de copes, de la forma Drag. 27 (Refs. 12.293-12.294-12.295-12.296, respectivament) (Lám. 59, 10-11-12-13).
37. Fragment de vora de copa, de la forma Drag. 27 (Ref. 12.281) (Lám. 58, 1).
38. Fragment de vora de copa forma Ritt, 9 (Ref. 12.282) (Lám. 58, 2).
39. Fragment de vora de copa, forma Drag. 33 (Ref. 12.289) (Lám. 59, 6).
40. Fragment de la forma Drag. 29, amb decoració de rodets, i amb un ocell mirant a l'esquerra, emmarcat en un fistó (Ref. 12.297) (Lám. 59, 14).
41. Fragment de la forma Drag. 29, amb decoració de rodets, i amb un ocell amb el cap girat vers l'esquerra i també, emmarcat en un fistó. (Ref. 12.299) (Lám. 59, 15).
42. Fragment carenat, de la forma Drag. 29, amb

decoració d'una línia de perletes, i al dessota llengüetes bífides. (Ref. 12.301) (Lám. 59, 16).

43. Fragment amorf, decorat amb imbricacions o puntes de sageta amb disposició triangular, i línies ondulades. (Ref. 12.279) (Lám. 59, 17).
44. Fragment amorf, decorat amb un motiu vegetal estilitzat, en forma de voluta, i rematat per una roseta, emmarcat per un fistó de tres línies concèntriques (Ref. 12.298) (Lám. 59, 18).
45. Fragment amorf, decorat amb una sanefa vegetal estilitzada (Ref. 12.302) (Lám. 59, 19).
46. Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats (Ref. 12.303) (Lám. 59, 20).

Llânties (meitat S. I).

47. Relliu de llàntia, decorat amb un gladiador, pasta ocre, i vernís molt gastat de color sèpia. (Ref. 12.314) (Lám. 60, 1) (Fot. 11).
48. Relliu decorat amb un gladiador, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació, de color marró (Ref. 12.315) (Lám. 60, 2).
49. Relliu, decorat amb un ase, en cursa vers la dreta, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació, de color marró (Ref. 12.313) (Lám. 60, 3).
50. Relliu decorat amb un senglar en cursa vers la dreta, pasta ocre, i vernís ben conservat de color vermell-sèpia (Ref. 12.317) (Lám. 60, 4).
51. Fragment decorat amb una màscara, de gravat molt deficient, pasta ocre i vernís molt degradat de color sèpia (Ref. 12.320) (Lám. 60, 5).
52. Fragment de relleu, decorat amb un gos vers la dreta, pasta ocre, i vernís en bon estat de conservació de color carbassa (Ref. 12.316) (Lám. 60, 6).
53. Fragment de relleu, decorat amb una cara femenina, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació de color carbassa (Ref. 12.318) (Lám. 60, 7).
54. Fragment corresponent al carenat d'una llàntia, amb decoració geomètrica, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació, color vermell-carbassa (Ref. 12.319) (Lám. 60, 8).
55. Broc de llàntia, corresponent a la forma Dres-

sel 16, amb tres punts incisos, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació, de color sèpia (Ref. 12.322) (Lám. 60, 9).

56. Fragment corresponent a la part dreta del broc d'una llàntia, on s'aprecia l'arrencament de la voluta, de la forma Dressel 11, pasta ocre, i vernís en regular estat de conservació, de color sèpia (Ref. 12.321) (Lám. 60, 10).

Ceràmica de parets fines

57. Vora de ceràmica de parets fines, forma M. Vegas 24, de vora vertical, pasta color marró-clar, sense vernís, S. I a. JC. (Ref. 12.398) (Lám. 68, 6).
58. Vora de la forma M. Vegas 24, de vora cònca-va, pasta ocre, sense vernís, segle I a.JC. (Ref. 12.399) (Lám. 68, 7).
59. Vora de la forma M. Vegas 24, pasta rogenca, engalbat exterior de color marró-mat, segle I a.JC. (Ref. 12.400) (Lám. 68, 8).
60. Vora de la forma M. Vegas 24, de vora cònca-va, segurament es tracta d'una imitació, ja que és de pasta grisa, amb quars en la seva composició, i sense engalbar, segle I a.JC. (Ref. 12.401) (Lám. 68, 9).
61. Vora de la forma M. Vegas 26, de pasta marró-clar, i engalbat lleugerament marró-mat de la primera meitat del segle Ier. (Ref. 12.402) (Lám. 68, 11).
62. Vora de la forma M. Vegas 26, de pasta color carbassa amb petites partícules negres en la seva composició; a l'exterior, presenta un engalbat grisenc-mat; correspon a la primera meitat del segle I d.JC. (Ref. 12.403) (Lám. 68, 10).
63. Vora girada vers enfora, de la forma M. Vegas 27, amb l'arrencament de l'ansa, pasta color ocre, sense vernís, d'època tardo-republicana (Ref. 12.404) (Lám. 52, 5).
64. Vora llisa, de la forma M. Vegas 28, de pasta ocre, i sense vernís, d'època augústea (Ref. 12.405) (Lám. 61, 7).
- 65-66-67. Vores de la forma M. Vegas, 32 de "l'esclòvia d'ou", pasta de color gris-perla i engalbat de color crema, de la primera meitat del segle I (Refs. 12.406, 12.407 i 12.408) (Lám. 61, 8-9-10).
68. Perfil quasi sencer d'un vas de la forma M. Vegas, 31c. amb decoració a la barbotina, pasta rogenca i engalbat de color gris-plom mat, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.409) (Lám. 62).
69. Fragment carenat, de la forma M. Vegas, 31c. amb decoració a la barbotina, pasta excessivament cuita formant "sandwich", de color ocre, i engalbat de color gris-plom mat, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.410) (Lám. 61, 3).
70. Fragment amorf, de la forma M. Vegas, 31c. amb decoració a la barbotina, pasta de color gris, i engalbat ocre-mat (Ref. 12.411) (Lám. 61, 1).
71. Fragment amorf, forma M. Vegas, 31c. amb decoració a la barbotina, pasta excessivament cuita de color marró fosc i engalbat mat de color gris plom, 1a. meitat S. I. (Ref. 12.412) (Lám. 61, 2).
72. Fragment amorf, forma M. Vegas 31c. amb decoració a la barbotina, pasta color marró, i engalbat gris-plom mat, 1a. meitat segle I (Ref. 12.413) (Lám. 61, 4).
73. Fragment amorf de la forma M. Vegas 31c. amb decoració a la barbotina, pasta gris fosc, i engalbat del mateix color (Ref. 12.415) (Ref. 61, 6).
74. Fragment amorf de la forma M. Vegas 31c. amb decoració a la barbotina, pasta ocre, i vernís semi-brillant de color carbassa (Ref. 12.414) (Lám. 61, 5).
75. Fons de vas ovoide, amb decoració de línies incises verticals, forma M. Vegas 31B, de pasta ataronjada i sense vernís, de meitats del segle I (Ref. 12.416) (Lám. 68, 12).
76. Fragment amorf, corresponent a la forma 31B amb decoració de línies verticals incises, pasta ocre, sense vernís, de meitat del segle I (Ref. 12.417) (Lám. 68, 13).
77. Vora de tassa amb l'arrencament de l'ansa, forma M. Vegas 33, de pasta grisa i sense vernís, d'època augústea (Ref. 12.418) (Lám. 61, 11).
78. Vora de tassa amb un solc enmig, forma M. Vegas 33, de pasta vermellova i engalbat grisenc, de finals del segle I abans C (Ref. 12.419) (Lám. 61, 12).
79. Vora de la forma M. Vegas 34 B, decorada amb granets de sorra tant a l'exterior com a l'interior, de pasta excessivament cuita, de color vermellós, vernís exterior de color carbassa-mat, i a l'interior gris de tonalitat argenta-

- da, brillant, de l'època de Tiberi (Ref. 12.420) (Làm. 64, 1).
80. Vora de la forma M. Vegas 34 B, decorada amb granets de sorra a l'exterior i interior, pasta ocre, vernís semi-brillant de color sèpia, possiblement procedent de la Bètica, d'època clàudia (Ref. 12.421) (Làm. 64, 2).
81. Vora de la forma M. Vegas, 34 B, amb decoració de granets de sorra a l'exterior, pasta ocre i vernís semi-brillant, de color marró, possiblement també procedeix de la Bètica, d'època clàudia (Ref. 12.422) (Làm. 64, 3).
82. Vora de la forma M. Vegas 34 B, decorada amb granets de sorra a l'exterior i a l'interior, pasta color marró-clar, i vernís brillant de color sèpia tendent al gris-plom, d'època de Tiberi (Ref. 12.423) (Làm. 64, 4).
83. Vora amb l'arrencament de l'ansa, de la forma M. Vegas 34 B, amb decoració de granets de sorra interior i exteriorment, de pasta rogenca i vernís semi-brillant de tonalitat argentada i gris-plom, d'època de Tiberi (Ref. 12.424) (Làm. 64, 5).
84. Fragment amorf, corresponent a la forma M. Vegas 34 D, amb decoració vegetal estilitzada i una línia de perletes fetes a la barbotina. A l'interior la decoració és de granets de sorra, la pasta de tonalitat ataronjada i el vernís de color carbassa-mat, possiblement procedeix de la Bètica, i d'època clàudia (Ref. 12.425) (Làm. 64, 6).
- 85-86-87. Fragments amorfs, carenats, de la forma M. Vegas 35, amb decoració feta a la barbotina de fulles d'aigua, pasta color marró-clar, sense vernís, d'època de Neró (Refs. 12.428, 12.426, 12.427, segons l'ordre d'aparició en el dibuix) (Làm. 64, 7-8-9).
88. Fragment carenat amb decoració de rodets, pasta ocre-marró, sense vernís, de començaments del segle I (Ref. 12.429) (Làm. 64, 10).
89. Fragment amorf amb decoració de rodets, pasta taronja-clar, i sense vernís, de principis del segle I (Ref. 12.430) (Làm. 63, 6).
90. Fragment amorf, de parets verticals, amb decoració de rodets, de pasta marró, i vernís mat color sèpia, d'època augústea (Ref. 12.431) (Làm. 63, 1).
91. Fragment, quasibé tocant al fons, amb decoració de rodets, de ceràmica excessivament cuita formant "sandwich", de color marró-fosc, i exterior negre semi-brillant, possiblement es tracta d'una imitació local, de principis del segle I. (Ref. 12.432) (Làm. 63, 2).
92. Fragment amorf, decorat amb rodets, pasta de color carbassa i vernís gris-mat, d'època augústea (Ref. 12.433) (Làm. 63, 3).
93. Fragment amorf, decorat amb rodets, de pasta ataronjada, sense vernís, d'època augústea (Ref. 12.434) (Làm. 63, 4).
94. Fragment de vora amb decoració de rodets, pasta ocre marró, sense vernís, de principis del segle I (Ref. 12.435) (Làm. 63, 5).

Ceràmica vidriada

95. Fragment de vora, verd exterior i melat interior, pasta ocre, del segle I (Ref. 12.436) (Làm. 52, 4).

Ceràmica d'ús comú

96. Vora d'olla, de la forma M. Vegas 1-A, de pasta marró, segle I (Ref. 12.364) (Làm. 65).
97. Perfil d'olla de vora quasi horitzontal, forma M. Vegas 4, principis del segle I, de pasta color marró, i l'exterior de base ennegrida degut al contacte amb el foc (Ref. 12.365) (Làm. 66, 3).
98. Vora derivada de les formes de "vora horitzontal", M. Vegas 4, de pasta ataronjada, i l'exterior engalbat de color gris-plom mat. La revora per aguantar la tapadora evidencia que es tracta d'un exemplar d'època tardo-republicana (Ref. 12.390) (Làm. 66, 1).
99. Vora horitzontal, de la forma M. Vegas 4, de pasta ataronjada, i a l'exterior de vora fumada, a semblança de les vores de la forma 16 de M. Vegas, a l'igual que l'anterior, també porta el detall per aguantar la tapadora, per lo que podem datar-la dins la mateixa cronologia que l'anterior (Ref. 12.391) (Làm. 66, 2).
- 100-101-102-103-104. Vores bífides o aplicades, de la forma M. Vegas n. 5, de pasta ataronjada, i exterior engalbat gris o fumat, del segle I d.C. (Refs. 12.366-12.367-12.368-12.369-12.370) (Làm. 66, 4-5-6-7-8).
105. Vora de pàtera pompeiana, de parets rectes i inclinades, forma M. Vegas 15, de pasta vermelloso amb partícules negres en la seva composició, sense vernís interior i l'exterior fumat, d'època augústea (Ref. 12.389) (Làm. 66, 9).
106. Pàtera de vermell-pompeiana, forma M. Vegas 15, de vora corbada, pasta color marró, amb

partícules negres i vernís interior vermell-granat de molt poca consistència, mat, la base està ennegrida per efectes del foc, amb un grafit incís amb forma de "V", d'època augústea, (Ref. 12.388) (Lám. 72).

107. Cassola de fons estriat, amb revora per aguantar la tapadora, correspon a la forma M. Vegas 6-C, pasta ataronjada, el fons i les parets de la peça, apareixen ennegrides per efectes del foc, es pot datar com de meitats del segle I (Ref. 12.371) (Lám. 69).

108. Vora de bol amb visera, forma M. Vegas 10, de pasta color marró (Ref. 12.437) (Lám. 71).

109 al 124. Taula de vores bífides, forma M. Vegas 14-A, de pasta ataronjada, i l'exterior fumat per efectes del foc, datables de l'època augústea (Refs. del 12.372 al 12.387) (Lám. 67).

125 al 129. Taula de vores fumades de la forma M. Vegas 16-B, de pasta de tonalitat ataronjada, i la vora ennegrida o fumada, del segle I (Refs. 12.392 al 12.396) (Lám. 68, 1 al 5).

130. Tapadora de la forma M. Vegas 17, de pasta vermelloso, del segle I (Ref. 12.397) (Lám. 70).

131. Coll de gerra, amb anelles en la vora, corresponent a la forma M. Vegas 38-B, de pasta ocre, d'època augústea (Ref. 12.439) (Lám. 74).

132. Coll de gerra, amb anelles en la vora, de la forma M. Vegas, 38-B, de pasta ocre, d'època augústea (Ref. 12.438) (Lám. 73).

Ceràmica d'ús comú de cuina

133-134-135-136-137-138. Taula de vores, de pasta negrosa amb senyals d'haver estat al foc (Refs. 12.336 al 12.341 respectivament) (Lám. 75, de l'1 al 6).

Àmfores

139. Fragment d'àmfora amorf, decorat amb cercles incisos, de pasta ataronjada (Ref. 12.362) (Lám. 75, 7).

140. Vora de la forma Dressel 1, amb part de l'ansa incisa per ambdós costats, de pasta ocre, de l'època augústea (Ref. 12.447) (Lám. 76, 1).

141-142-143-144. Vores corresponents a la forma Dressel 1-Pascual 1 de pasta rogenca, amb quars, del segle I (Refs. 12.443, 12.444, 12.445, 12.446) (Lám. 77, 1-2-3-4).

145. Vora, de la forma Dressel 1-Lamboglia C, de

pasta rogenca, d'època augústea (Ref. 12.459) (Lám. 76, 3).

146. Vora, de la forma Dressel 1-Lamboglia C, de pasta ocre, d'època augústea (Refs. 12.460) (Lám. 77, 15).

147-148-149-150-151. Vores de llavi sortit enfora, de la forma Dressel 4, de pasta rogenca amb quars, corresponents a la primera meitat del segle I (Refs. 12.448 al 12.452) (Lám. 77, 5 al 9).

152. Vora corresponent al grup de formes Dressel 7-8-9-10-11, de pasta color beige i desgrassant de partícules negres, possible procedència itàlica, de meitats del segle I (Ref. 12.456) (Lám. 77, 12).

153. Vora del grup Dressel 7-8-9-10-11, de pasta ataronjada, i l'exterior engalbat de color crema, de meitats del segle I (Ref. 12.457) (Lám. 77, 13).

154. Vora del grup Dressel 7-8-9-10-11, de pasta rogenca, amb desgrassant de partícules blanques i negres, i engalbat exterior de color crema. Meitat del segle I (Ref. 12.458) (Lám. 76, 2).

155. Vora volada, corresponent a la forma Beltran II-B, de pasta color beige i engalbat exterior color crema de l'època de Tiberi (Ref. 12.453) (Lám. 77, 10).

156. Ansa de secció trilobulada, de pasta rogenca (Ref. 12.461) (Lám. 77, 14).

157. Vora de secció ondulada, de pasta ocre i amb quars en la seva composició (Ref. 12.454) (Lám. 77, 11).

158. Pivot amb marca de terrisser de forma oblonga, i les lletres en relleu ..PAPR, de pasta rogenca amb quars en la seva composició (Ref. 12.440) (Lám. 78, 1).

159. Pivot amb grafit en funció de marca "Z", de pasta rogenca amb quars en la seva composició (Ref. 12.441) (Lám. 78, 2).

160. Pivot amb marca de terrisser de forma oblonga, i les lletres en relleu VTILIZ, de pasta rogenca amb quars en la seva composició (Ref. 12.442) (Lám. 78, 3).

161. Vora d'atuell o àmfora de parets gruixudes, i estries a l'exterior, de pasta rogenca amb quars (Ref. 12.455) (Lám. 79).

Vidre

162. Vas de vidre color granat opac, molt fragmentat, imitant la forma Drag. 27 de terra sigil.lata sud-gàl.lica d'època clàudia. Forma Isings 2 (Ref. 12.323) (Lám. 80, 1).
163. Fragment de vora d'un bol de vidre-mosaic, compost de diversos colors entre els quals, blau, blanc i gris-perla (Ref. 12.324) (Lám. 80, 2).
164. Vora de vidre, corresponent a un vaset, color blanc-perla, semi-transparent (Ref. 12.325) (Lám. 80, 3).
165. Fitxa de vidre de color marró (Ref. 12.326) (Lám. 80, 4).
166. Vora horitzontal d'un bol de vidre, de color blau-marí translúcid (Ref. 12.327) (Lám. 80, 5).

Bronze

167. Petxina amb un forat central produït per efectes del desgast, és semblant a una procedent de les Necròpolis d'Empúries, (tomba d'incineració Ballesta, n. 61, de la 1a. meitat del s. I) (Ref. 12.358) (Lám. 82).
168. Aplic de forma rectangular, possiblement pertanyent a una capsula, porta quatre forats laterals per anar clavats (Ref. 12.357) (Lám. 81, 1).
169. Clau de cabota rodona i secció circular (Ref. 12.360) (Lám. 83, 2).
170. Clau de cabota semi-esfèrica i de secció quadrangular (Ref. 12.359) (Lám. 83, 3).

Plom

171. Peça de soldadura amb indicis d'haver estat adossada a un objecte ceràmic (Ref. 12.346) (Lám. 81, 2).
172. Fragment amorf de forma gairebé rectangular (Ref. 12.344) (Lám. 81, 3).
173. Fragment de planxa de forma rectangular, torçada per la meitat (Ref. 12.345) (Lám. 81, 4).

Ferro

174. Fanga de pala estreta amb forat pel mànec de fusta (Ref. 12.361) (Lám. 81, 5).

Os

175. Agulla trencada per la part de dalt, mancant-li el cap o cabota (Ref. 12.354) (Lám. 85, 1).
176. Agulla trencada per la meitat (Ref. 12.355) (Lám. 85, 2).
177. Fragment de placa de forma rectangular amb decoració de cercles concèntrics incisos (Ref. 12.356) (Lám. 85, 3).
178. Base de banya de cèrvol, tallada en llesca, i foradada per a ser emprada com a penjoll (Ref. 12.349) (Lám. 84).

Monedes

179. Moneda ibèrica de bronze, corresponent a un sextant (divisor de l'as semi uncial) de la seca d'Undicescen (Foto 7) (Ref. 12.300).
Anvers: Testa de Pal.las.
Revers: Gall mirant vers la dreta.
La podem datar entre el 82 i el 40 a. J.C.
Es comparable a la n. 46 del Catàleg de Gaudan i a la n. 217 del de Delgado.
Pes: 1,84 grs. Ø: 10,45 mm. Encunys: ↑↘AR

La cronologia d'aquest nivell, la podríem situar aproximadament a meitat del segle I, potser des de finals del regnat de Tiberi fins al de Neró. Cal fer constar també la no aparició de la terra sigil.lata clara "A", ni tampoc la sigil.lata hispànica.

En quant a la utilitat del lloc en qüestió, veiem que continua emprant-se com a abocador d'escombraries.

QUADRE 3 NIVEL II-A

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Frag. de ceràmica feta a mà de tradició hallstàtica	2	2	2	0'039	12342-12343	Decorat amb línies i amb punxó
Frag. de vora d'olla de ceràmica ibèrica	1				12332	
Frag. de pàtera de ceràmica ibèrica	1				12333	
Frag. de vora de gerra de ceràmica ibèrica	1				12334	Bitronco-cònica
Frag. de vora d'abocador de ceràmica ibèrica	1				12335	
Frag. d'ansa d'atuell de ceràmica ibèrica	1				12363	Amb decoració cordada
Frag. amorf de ceràmica ibèrica	216					
Frag. de vores de ceràmica ibèrica	12					
Frag. d'anses de ceràmica ibèrica	4					
Frag. fons de ceràmica ibèrica	3	240		4'799		
Frag. d'anses d'àmfora ibèrica	8					
Frag. vora d'àmfora ibèrica	1	9		0'179		
Gerro de ceràmica grisa ibèrica	1				12328	
Gerro de ceràmica negra polimentada ibèrica	1				12329	Amb una ansa.
Frag. de vora d'un vas de ceràmica grisa	1				12330	"De la Costa Catalana" o "empuritàna".
Frag. de coll de gerro de ceràmica grisa	1				12331	
Frag. amorf ceràmica grisa ibèrica	134					
Frag. anses ceràmica grisa ibèrica	9					
Frag. fons ceràmica grisa ibèrica	9					
Frag. vores ceràmica grisa ibèrica	34	190	439	3'799		
Frag. de vora de Campaniana "A"	1				12312	Forma 36, S. III a.J.C.
Frag. de vora de Campaniana "B"	1				12311	Forma 5, S. II a.J.C.
Frag. amorf de Campaniana "A"	6					S. III a.J.C.
Frag. amorf de Campaniana "B"	7	15	15	0'299		S. II a.J.C.
Frag. de ceràmica ibèrica amb pintures	2	2	2	0'039	12347-12348	
Fusaïola	1	1	1	0'019	12353	
Moneda ibèrica de bronze	1	1	1	0'019	12300	De Undicescen
Frag. de vora de T.S. aretina	1				12304	Forma Drag. 7, època augusta, s. I d.J.C.
Frag. de vora de T.S. aretina	1				12305	Forma Loeschke 7, època augusta
Ansa de T.S. aretina	1				12306	Amb decoració època augusta
Frag. de vora de T.S. aretina	2				12307-12308	Forma Ritt 5, època augusta
Frag. de vora de T.S. aretina	2				12309-12310	Forma Drag. 17, època augusta
Frag. de vora de T.S. aretina	1				12283	Forma Drag. 17, època augusta
Frag. amorf de T.S. aretina	40					
Frag. de fons de T.S. aretina	3					
Vas de T.S. aretina	1	62		1'039	12280	Forma Ritt, 12, AVIL/HER, època augusta
Vas amorf de T.S. sud-gal·lica	1				12279	Decorat amb imbricacions
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12281	Forma Drag. 27, (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12282	Forma Ritt. 9 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12286	Forma Drag. 15/17 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12284	Forma Drag. 18 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12285	Forma Drag. 17-B (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	2				12287-12288	Forma Ritt. 5 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12289	Forma Drag. 33 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12290	Forma Ritt. 8 (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12291	Forma Ritt. 9 (s. I d.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	1				12292	Forma Drag. 17-B (s. I d.J.C.)
Vora de T.S. sud-gal·lica	3				12293-12294	Forma Drag. 18 (s. I d.J.C.)
Frag. de T.S. sud-gal·lica	1				12295	
Frag. de T.S. sud-gal·lica	2				12296	Forma Drag. 27 (s. I d.J.C.)
Frag. de T.S. sud-gal·lica	2				12297-12301	Forma Drag. 29 (s. I d.J.C.)
Frag. de T.S. sud-gal·lica	2				12298-12303	Decorat amb cercles.
Frag. de T.S. sud-gal·lica, amorf	47				12299-12302	Decorat amb motius vegetals (s. I d.J.C.) f. 29.
Frag. de T.S. sud-gal·lica, fons	9	78	130	1'559		
Frag. de llantieta de volutes	1				12313	Decorat amb un ase (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12314	Decorat amb un gladiador (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12315	Decorat amb un gladiador (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12316	Decorat amb un gos (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12317	Decorat amb un senglar (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12318	Decorat amb una cara femenina (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12319	Decorat amb decoració geomètrica (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12320	Decorat amb una màscara (s. I d.J.C.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12321	Forma Dressel 11 (s. I d.J.)
Frag. de llantieta de volutes	1				12322	Forma Dressel 16 (s. I d.J.)
Frag. de llantieta de volutes, amorf	17					Forma Dressel 9 (s. I d.J.)
Vas de vidre vermell	1	91	91	1'819		
Frag. de vidre vermell	3				12323	Forma Drag. 27 de sigil·lata, f. Isings 2
Frag. de vora de vidre mosaic	1				12324	
Frag. de vora de vidre blanc-perla	1				12325	
Frag. amorf de vidre blanc-perla	19					
Fitxa de vidre marró	1				12326	
Frag. de vora de vidre blau-mari	1				12327	
Frag. amorf de vidre blau-mari	4					
Frag. amorf de vidre blanc-verd	8					
Frag. amorf de vidre groc	3	42	42	0'839		

Olla de ceràmica d'ús comú	1				12364	Forma M. Vegas 1-A (s. I d.J.C.)
Frag. de bol de vora horitzontal	1				12365	Forma M. Vegas 4 (s. I d.J.C.)
Frag. de vora bifida	5				12366 al 12370	Forma M. Vegas 5 (s. I d.J.C.)
Bol de fons estriat	1				12371	Forma M. Vegas 6-c (segona meitat s. I d.J.C.)
Frag. de vores escalonades	16				12372 al 12387	Forma M. Vegas 14-A (s. I d.J.C.)
Pàtera de vermell pompeïa	1				12388	Forma M. Vegas 15, "V" (s. I d.J.C.)
Frag. de vermell pompeïa, sense vernís	1				12389	Forma M. Vegas 15 (s. I d.J.C.)
Frag. de bol de vora horitzontal	2				12390-12391	Forma M. Vegas 4 (s. I a.J.C.)
Frag. de vora fumada	4				12392 al 12395	Forma M. Vegas 16-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vora fumada	19					Forma M. Vegas 16-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vora fumada, fons	3				12396	Forma M. Vegas 16-B (època augusta)
Frag. de vora fumada, tapadora	1				12397	Forma M. Vegas 17, (s. I d.J.C.)
Tapadora ceràmica d'ús comú	1					Forma M. Vegas 17, (s. I d.J.C.)
Frag. de vores de tapadores	6	62		1'239	12398 al 12401	Forma M. Vegas 24 (s. I a.J.C.)
Vores de ceràmica parets fines	4				12402-12403	Forma M. Vegas 26 (primera meitat s. I d.J.C.)
Vores de ceràmica parets fines	2				12404	Forma M. Vegas 27 (tardo-republicana)
Frag. de vora obliqua, parets fines	1				12405	Forma M. Vegas 28 (època augusta)
Frag. de vora llisa, parets fines	1				12406-12407	Forma M. Vegas 32 (primera meitat s. I d.J.C.)
Frag. de vora esclòvia d'ou	3	11		0'219	12408	
Vas parets fines, barbotina	1				13409	Forma M. Vegas 31-C (s. I d.J.C.)
Frag. parets fines, barbotina	6				12410 al 12415	Forma M. Vegas 31 (s. I d.J.C.)
Fons de vas de parets fines, lin. incis	1				12416	Forma M. Vegas 31-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vas de parets fines, lin. incis	1	9		0'179	12417	Forma M. Vegas 31-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vora de tassa parets fines	2	2		0'039	12418-12419	Forma M. Vegas 33
Frag. de vora de granet de sorra	5				12420 al 12424	Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vora de granet de sorra intern, i fulles	1				12425	Forma M. Vegas 34-D (segona meitat s. I d.J.C.)
Frag. de vora amorf de granet de sorra	39					Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. de fons de granet de sorra	3					Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. de vores de granet de sorra	18					Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. d'anses de granet de sorra	4	70		1'398		Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. de parets fines, amorf	3				12426-12427	Decoració fulles d'aigua (s. I d.J.C.)
Frag. de parets fines, amorf	7	10		0'199	12428	M. Vegas 35
Vora de ceràmica vidriada verd	1	1		0'019	12429 al 12435	Decoració de rodet (s. I d.J.C.)
Vora d'olla ceràmica d'ús comú	1				12436	
Coll de gerra, amb anella a la vora	2				12437	Forma M. Vegas 10 (s. I d.J.C.)
Frag. amorfs de la vora bifida	39				12438-12439	Forma M. Vegas 39-B (50 a.J.C.-50 d.J.C.)
Frag. amorfs ceràmica d'ús comú	1.630					Forma M. Vegas 5 (s. I d.J.C.)
Frag. anses ceràmica d'ús comú	17					
Frag. fons ceràmica d'ús comú	38					
Frag. vores ceràmica d'ús comú	87					
Frag. vores de morter	2	1.816		36'312		
Vores d'olla ceràmica de cuina	6				12336 al 12341	
Vores d'olla ceràmica de cuina	67					
Ansas d'olla ceràmica de cuina	4					
Fons d'olla ceràmica de cuina	20					
Amorf d'olla ceràmica de cuina	278					
Tres peus d'olla ceràmica de cuina	3	378	2.359	7'558		
Pesos de teler	3	3	3	0'059	12350-12351	
Pivot d'àmfora amb marca	1				12352	"...PAPR"
Pivot d'àmfora amb grafit	1				12440	
Pivot d'àmfora amb marca	1				12441	
Frag. amorf d'àmfora	1				12442	VTIL12
Vores d'àmfora	4				12362	Decorat amb cercles incisos
Vores d'àmfora	1				12443 al 12446	Dressel 1-Pascual 1 (s. I d.J.C.)
Vores d'àmfora	5				12447	Dressel 1 (època augusta)
Vores d'àmfora	1				12448 al 12452	Dressel 4 (primera meitat s. I d.J.C.)
Vora d'àmfora estriada	1				12453	Forma Beltrán II-B (Tiberi)
Coll d'àmfora estriada	1				12454	o de secció ondulada
Vores d'àmfora	3				12455	
Vores d'àmfora	2				12456-12457	Grup Dressel (7-9-10-11) s. I.
Ansa d'àmfora	1				12459-12460	Dressel 1-Lamboglia C (època augusta)
Pivots d'àmfora	24				12461	De secció trilobulada
Frag. amorfs d'àmfora romana	639					
Frag. amorfs d'àmfora itàlica	4	695	695	13'897		
Frag. d'imbrix	302					
Frag. de Tegulae amb vora	103					
Frag. de Tegulae sense vora	523					
Frag. de Bipedal	9					
Frag. de maó de terra cuita	9					
Frag. de "Opus signinum"	1					
Frag. de "Opus testaceum"	14					
Frag. de calc	1					
Frag. d'esbòria de forn	17	979	979	19'576		
Frag. de Dollum	43	43	43	0'859		
Aplic de bronze	1				12357	Placa rectangular
Petxina de bronze, foradada	1				12358	
Claus de bronze	2	4	4	0'079	12359-12360	De pala estreta amb forat de mànc
Fanga de ferro	1				12361	
Fragments de claus de ferro	35					
Claus de ferro, amb cabota	8	44	44	0'879		
Fragment de plom	1				12344	Quasi rectangular
Placa de plom	1				12345	Rectangular torçada
Plom de soldadura	1	3	3	0'059	12346	
Fragment de banyia de cérvol	1				12349	Emprat com a penjoll
Aquelles d'os	2				12354-12355	
Fragment de placa d'os	1				12356	Decorat amb cercles concèntrics
Otos d'animals	90					
Dents d'animals	7					
Dents i ullalls de senglar	9	110	110	2'199		
"Eliu Hortícola"	9					
"Ostrea"	10					
"Pectunculus"	15					
Lapa	1					
"Murex trunculus"	3	38	38	0'759		
	5.001	5.001	5.001	100'—		

NIVELL II-B

Aquest nivell, discorreix en un pendent bastant pronunciat, i es troba només en el Quadre-3, per la meitat Nord-Est, arribant fins al sauló i tallant el nivell III d'època ibèrica. El gruix de terres en l'extrem sud-oest és d'uns 10 cm. i en l'extrem Sud-est arriba a un gruix d'uns 40 cm. (veure Làm. 8). En l'estratigrafia del costat Oest, aquest nivell es difumina, perdent-se (veure Làm. 7). Les terres que formen o integren el nivell són de tipus molt menys argilós que l'anterior, quasi bé semblant a l'al.luvió encara que més fi.

En la part fonda del Quadre, paral·lel a la línia que talla el nivell III s'hi han exhumat diversos fragments de maons fets a mà, excessivament cremats, alguns d'ells quasi vidriats, que possiblement procedeixen d'algun forn ubicat en la vil·la.

Els materials apareguts en aquest estrat, en la seva major part, corresponen a la primera meitat del segle I, dels que cal destacar els següents:

Ceràmica de tradició ibèrica

1. Vora d'olla de ceràmica grisa empuritàna, amb decoració d'estries a l'exterior, pasta de color marró i exterior engalbat de gris (Ref. 12.464) (Lám. 86).
2. Fragment carenat de ceràmica grisa empuritàna, amb estries a l'exterior i un grafit en forma de creu. De pasta grisa i engalbat del mateix color. (Ref. 12.465) (Lám. 87).
3. Vora de ceràmica grisa empuritàna, corresponent a un bitroncocònic, de pasta grisa i engalbat del mateix color (ref. 12.466) (Lám. 88, 2).
4. Fragment d'ansa de ceràmica negra polimentada, de pasta color marró i engalbat negre (Ref. 12.467) (Lám. 88, 3).
5. Vora de vas de ceràmica grisa empuritàna, de pasta marró i engalbat color sèpia (Ref. 12.468) (Lám. 88, 5).
6. Vora de vas de ceràmica grisa, amb la vora lleugerament inclinada en la part superior i sortint enfora, de pasta grisa-plom, i engalbat del mateix color (Ref. 12.469) (Lám. 88, 6).
7. Vora de vas de ceràmica d'ús comú ibèrica, de pasta excessivament cuita de tonalitat fosca, i exterior engalbat de color ataronjat (Ref. 12.462) (Lám. 88, 1).
8. Ansa d'un atuell, amb doble acanalat en la secció, en disposició horitzontal, pasta de color marró (Ref. 12.463) (Lám. 89).

Ceràmica campaniana

9. Vora de Campaniana A, forma 31, amb una ratlla incisa ondulada a l'interior, pasta vermellosa, i vernís negre-brillant, en bon estat de conservació, datable entre el III i el II a.JC. (Ref. 12.471) (Lám. 88, 4).

Terra Sigil.lata

10. Vora d'aretina, corresponent a la forma Loeschke 1-A, (Goudineau 15) de l'època augustea (Ref. 12.472) (Lám. 88, 8).
11. Vora de sud-gàl·lica, de la forma Ritt, 5, amb una lleugera decoració de rodets al damunt de la vora, corresponent a la primera meitat del segle I (Ref. 12.474) (Lám. 88, 9).
12. Vora de sud-gàl·lica, de la forma Drag. 17-A, de cronologia idèntica a l'anterior (Ref. 12.473) (Lám. 88, 10).

Llântia

13. Fragment corresponent al relleu, pertanyent a una llântia de volutes decorada amb un gladiador. Pasta ataronjada, i engalbat del mateix color, amb lleugeres tonalitats fosques, pertany a la primera meitat del segle I (Ref. 12.475) (Lám. 90).

Ceràmica de parets fines

14. Fragment carenat de parets verticals amb decoració de rodets a l'exterior, corresponent a la forma M. Vegas, 29, de pasta vermellosa i engalbat de color gris-marró, d'època augustea (Ref. 12.497) (Lám. 91, 6).
15. Ansa pertanyent a una peça de ceràmica de parets fines, de pasta ataronjada, i lleugerament engalbada en la part alta, de color grisenc (Ref. 12.496) (Lám. 91, 5).
16. Vora de vas, de ceràmica de color gris-plom, que possiblement es tracta d'una imitació local, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.470) (Lám. 88, 7).
17. Vora convexa, carenada amb decoració de rodets, que possiblement pel color de la pasta i engalbat gris-plom, pot tractar-se d'una imitació local a semblança de l'exemplar anterior (Ref. 12.476) (Lám. 91, 8).
18. Fragment amorf, decorat a la barbotina, forma M. Vegas 31, de pasta color marró, i engalbat grisenc de meitat del segle I (Ref. 12.498) (Lám. 91, 4).
19. Fragment amorf, amb decoració de barbotina,

- forma M. Vegas 31, de pasta vermellova, i engalbat exterior de color gris-fosc mat, de cronologia idèntica a l'anterior (Ref. 12.499) (Lám. 91, 3).
20. Fons d'un vas, amb decoració de granets de sorra a l'exterior i interior. Amb l'arrenca-ment d'una petita ansa, corresponent a la forma M. Vegas 34-B, de pasta vermellova, i engalbat grisenc amb brill metàl·lic, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.500) (Lám. 91, 7).
  32. Vora de la forma Dressel 1 - Pascual 1, de pasta color ocre-pàl·lid, del segle I (Ref. 12.501) (Lám. 95, 3).
  33. Vora de la forma Dressel 11, de pasta taronja-pàl·lid, i engalbat de color crema, del segle I (Ref. 12.504) (Lám. 95, 1).
  34. Vora de la forma Dressel 11, de pasta ataronjada amb grans de sorra negra en la composició de la pasta, segle I (Ref. 12.503) (Lám. 95, 2).

Ceràmica d'ús comú

21. Vora horitzontal, de la forma M. Vegas 4, de pasta ataronjada-clara, i engalbat de color grisenc-mat, de la primera meitat del segle I (Ref. 12.486) (Lám. 88, 11).
22. Vora bífida, forma M. Vegas 5, de pasta ataronjada i exterior fumat, datable del segle I (Ref. 12.487) (Lám. 88, 12).
- 23-24. Vores bífides o esglaonades, forma M. Vegas 14-A, de pasta ataronjada i engalbat a l'exterior, del segle I (Refs. 12.488 i 12.489) (Lám. 88, 13-14).
25. Vora de tapadora de ceràmica pompeiana, sense vernís, corresponent a la forma M. Vegas 15, de pasta marró amb partícules fosques en la seva composició, de l'època augustea (Ref. 12.490) (Lám. 91, 1).
26. Vora fumada de tapadora, forma M. Vegas, 16-A, de pasta ocre, del segle I (Ref. 12.491) (Lám. 91, 2).
27. Vora fumada de plat, forma M. Vegas 16-B, de pasta ataronjada, segle I (Ref. 12.492) (Lám. 88, 15).
28. Gerreta de dues anses, de forma bitronco-cònica, amb decoració de dos solcs damunt de la carena, de pasta ocre, datable segons l'estrat dins de la primera meitat del segle I (Ref. 12.493) (Lám. 93).
29. Gerra de la que es conserva el fons i bona part del tronc, de forma quasi cilíndrica, de pasta ataronjada, d'idèntica cronologia que l'anterior (Ref. 12.494) (Lám. 92).
30. Vora d'atuell de pasta rogenca amb quars en la seva composició (Ref. 12.505) (Lám. 94).

Amfores

31. Vora de la forma Dressel 1, de pasta color ataronjat pàl·lid, amb partícules de quars, del segle I (Ref. 12.502) (Lám. 95, 4).

Com a fet bàsic podem veure que el lloc no s'utilitzà per abocador d'escombraries, i que, canvia artificialment la forma topogràfica del terreny, variant el pendent del sauló, i retallant el Nivell III.

QUADRE 3 NIVELL II-B

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Vora d'un vas de ceràmica ibèrica	1				12462	
Ansa d'un atuell de ceràmica ibèrica	1	2		0'546	12463	
Vora d'olla globular ceràmica grisa ibèrica	1				12464	"De la Costa Catalana" o "empuritana"
Frag. amorf de bitronco-cònic	1				12465	Grafit amb forma de creu
Frag. de vora de bitronco-cònic gris ibèric	1				12466	
Frag. d'ansa de ceràmica negra ibèric	1				12467	Polimentada
Frag. de vores de vasos de ceràmica gris ibèric	2				12468-12469	
Frag. de vores de vasos de ceràmica gris ibèric	12					
Frag. amorf de ceràmica gris ibèric	19					
Frag. anses de vasos ceràmica gris ibèric	3					
Frag. fons de ceràmica gris ibèric	4	44		12'021		
Frag. d'ansa de ceràmica negra polimentada	1	1		0'273	12467	
Frag. amorfs de ceràmica ibèrica	1	1		0'273		Amb una ratlla negra
Frag. de ceràmica d'ús comú ibèrica, amorf	6					
Frag. de ceràmica d'ús comú ibèrica, anses	3					
Frag. de ceràmica d'ús comú ibèrica, vores	3	12		3'278		
Frag. d'àmfora ibèrica, amorf	112					
Frag. d'àmfora ibèrica, vores	3	115	175	31'420		
Frag. de vora de campaniana "A"	1			0'819	12471	Forma 31 (s. III a.J.C.)
Frag. amorfs de campaniana "A"	2	3				Segle III a.J.C.
Frag. amorfs de campaniana "B"	1					Segle II a.J.C.
Frag. amorf de campaniana "B"	2	3	6	0'819		Pasta gris (s. II a J.C.)
Frag. amorf imitació sigil lata	2	2		0'546		
Frag. de vora de T.S. aretina	1				12472	Loeschke 1-A (època augusta)
Frag. de fons de T.S. aretina	2					Època augusta
Frag. amorf de T.S. aretina	4	7		1'912		Època augusta
Frag. de vora de T.S. sud-gal·lica	1				12473	Drac. 17-A (s. I d.J.C.)
Frag. de vora de T.S. sud-gal·lica	1				12474	Ritr. 5 (s. I d.J.C.)
Frag. amorf de T.S. sud-gal·lica	2	4	13	1'092		
Frag. de relleu de làntia de volutes	1	1	1	0'273	12475	Amb un gladiador
Frag. de vores d'olla de ceràmica ús comú	4				12480 al 12483	Forma M. Vegas 1 (s. I d.J.C.)
Frag. de vora horitzontal	1				12486	Forma M. Vegas 4 (s. I d.J.C.)
Frag. de vora bifida	1				12487	Forma M. Vegas 5 (s. I d.J.C.)
Frag. de vora bifida	2				12488-12489	Forma M. Vegas 14-A (s. I d.J.C.)
Frag. de vora de tapadora pompeiana	1				12490	Forma M. Vegas 15 (s. I d.J.C.)
Frag. de vora fumada	2	11		3'006	12491-12492	Forma M. Vegas 16 (A) (s. I d.J.C.)
Frag. ceràmica parets fines, decorada amb rodet	1				12497	Forma M. Vegas 29 (època augusta)
Frag. ceràmica parets fines, imitació	1				12470	Primera meitat segle I
Frag. vora ceràmica parets fines decorada amb rodet	1				12476	També imitació
Frag. amorf ceràmica parets fines decorada amb rodet	3					
Frag. amorf ceràmica parets fines decorada a la barbotina	2				12498-12499	Forma M. Vegas 31 (s. I d.J.C.)
Frag. fons ceràmica parets fines, granet de sorra	1				12500	Forma M. Vegas 34-B (s. I d.J.C.)
Frag. amorf ceràmica de parets fines, granet de sorra	8					
Frag. amorf ceràmica de parets fines, esclòvia d'ou	3				12496	S. I d.J.C.
Frag. ansa ceràmica de parets fines	1					
Frag. ansa ceràmica de parets fines	1					
Frag. vores ceràmica de parets fines	1					
Frag. amorfs ceràmica de parets fines	2					
Frag. fons ceràmica parets fines	23					
Frag. fons ceràmica parets fines	4	51		13'934		
Frag. vora de gerra de coll llarg	1				12484	Forma M. Vegas 37 (època augusta)
Frag. vora de gerra amb anelles al coll	1				12485	Forma M. Vegas 38 (època augusta)
Bol de ceràmica d'ús comú amb 2 anses	1				12493	O gerreta de forma bitronco-cònica
Gerra de parets rectes, sense vora	1				12494	
Vora de gerra parets rectes, decorat amb estries	1	5		1'366	12495	
Vora d'atuell de parets gruixudes	1				12505	
Frag. de Dòlsum	9	10		2'732		
Frag. amorf ceràmica d'ús comú	32					
Frag. fons ceràmica d'ús comú	2					
Frag. anses ceràmica d'ús comú	5	39		10'655		
Vora ceràmica negra de cuina	3				12477-12478	
Vora ceràmica negra de cuina	13				12479	
Ansa ceràmica negra de cuina	1					
Fons ceràmica negra de cuina	2					
Ahorf ceràmica negra de cuina	25	44	160	12'021		
Vora d'àmfora romana	1				12501	Forma Dressel 1-Pasoual 1
Vora d'àmfora romana	1				12502	Forma Dressel 1
Vora d'àmfora romana	2				12503-12504	Forma Dressel 11
Frag. d'anses d'àmfora romana	6					
Frag. amorf d'àmfora romana	24					
Pivot d'àmfora romana	1	35	35	9'562		
"Pondus" Pes de telet	1	1	1	0'273		
Fragments amorfs de vidre	2	2	2	0'546		
Tatxa de bronze	1				12506	
Peça de bronze	1				12507	
Petit aplic de bronze	1	3	3	0'819		
Frag. de plom	2					
Frag. de claus de ferro	21					
Claus de ferro amb cabota	2	25	25	6'830		
Frag. tegulae sense vora	35					
Frag. tegulae amb vora	14					
Frag. Imbrix	6					
Frag. Bipedal	1					
Frag. paviment "Opus Testaceum"	7					
Frag. de maó de terra cuita	16					
Frag. escòria de forn	3	82	82	22'404		
Frag. ossos	4	4	4	1'092		
"Pectunculus"	1					
"Ostrea"	1					
"Murex trunculus"	1	3	3	0'819		
	366	366	366	100'-		

NIVELL - III

Del qual només hem pogut copsar la seva presència en el Quadre que ens ocupa ja que vers el costat nord, es difumina perdent-se, i en el costat Est, apareix tallat pel Nivell - II - B.

El gruix de les terres, en el punt més àlgid, és d'uns 20 cm. i discorreix en sentit inclinat vers el Nord-Est.

La cronologia és totalment d'època ibèrica, i els materials trobats, en la seva major part, corresponen a fragments amorfs d'àmfores del tipus ovoïdal, clàssic dins el món ibèric, encara que en aquest cas, basant-nos en els rajols recremats i fins i tot vitrificats, apareguts en el Nivell II-B, i en la gran quantitat de fragments d'àmfores, ens dóna a pensar sobre la possible existència d'un forn ceràmic molt a prop del lloc on ens trobem.

De la datació dels materials, exceptuant dos fragments de Campaniana "A", tot el reste, si bé sabem que correspon al temps ibèric o pre-romà, no ens permet donar-hi una cronologia més precisa, ja que totes les peces, són tradicionals al llarg de l'època ibèrica, i abasten varis segles sense varietats en la fabricació.

D'entre els materials apareguts, cal destacar:

Ceràmica feta a mà, de tradició hallstättica

1. Fragment amorf, decorat amb incisions, de pasta marró, amb quars (Ref. 12.526) (Lám. 97, 3).
2. Fragment amorf, amb una ansa massissa, de pasta negra amb quars (Ref. 12.525) (Lám. 97, 4).

Ceràmica grisa-empuritana

- 3-4-5-6. Vores de peces de formes bitroncocòniques, de pasta grisa i engalbat del mateix color (Refs. 12.531-12.532-12.534-12.535) (Lám. 96, 3-4-5-6).
7. Vora de pàtera, de pasta color marró, i engalbat de color gris (Ref. 12.533) (Lám. 96, 7).

Ceràmica d'ús comú ibèrica

8. Vora de bol, amb dos solcs al damunt de la vora, de pasta marró (Ref. 12.527) (Lám. 96, 8).
9. Vora de bitroncocònic, de pasta vermellosa i engalbat de color marró (Ref. 12.528) (Lám. 96, 9).

Ceràmica ibèrica pintada

10. Fragment carenat, amb decoració d'una línia horitzontal, i al damunt part d'una decoració de cercles concèntrics. Pasta ataronjada, i pintura de color vinós (Ref. 12.530) (Lám. 96, 1).
11. Fragment de vora de kalathos, amb decoració de cercles concèntrics al damunt de la vora, pasta excessivament cuita, formant "sandwich", i engalbat de color sèpia, la decoració de les ratlles concèntriques és de color negre (Ref. 12.529) (Lám. 96, 2).

Àmfora ibèrica

12. Fragment de vora sortida, de pasta ocre (Ref. 12.537) (Lám. 97, 1).
13. Fragment de vora plana, de pasta color marró (Ref. 12.536) (Lám. 97, 2).

Aquí podem veure quelcom de semblant al que succeeix en els nivells I i II-A, és a dir que el lloc havia servit d'abocador, però en aquest cas, no de tota mena de materials, sinó que el més abundant, és l'àmfora ovoïdal ibèrica, convivint-hi altres també de filiació ibèrica o pre-romana, però en un percentatge molt reduït.

A més, cal tenir present el fet de que a menys de 500 metres del lloc, es troben tocant a la Riera de Sant Simó els forns ibèrics (fitxa n. 86, Carta Arqueològica S.A.M.M.), que segons es va poder verificar, fabricaven primordialment àmfores del mateix tipus aquí descrit, per això els dos llocs, podrien molt bé tenir connexió o fins i tot podrien formar part d'una mateixa propietat.

QUADRE 3 NIVELL III

Materials	N. peces	Subtotals	Totals	Percentatge	Ref.	Observacions
Ansa feta a mà, tradició hallstättica	1				12525	
Frag. amorf, tradició hallstättica	1				12526	Decorat amb incisions
Frag. amorf, tradició hallstättica	14					
Frag. fons, tradició hallstättica	2	18	18	1'969		
Frag. de vora de ceràmica ús comú ibèrica	1				12527	Amb dos solcs
Frag. de vora de gerra ceràmica ús comú ibèrica	1				12528	De bitronco-cònic
Frag. amorf ceràmica ús comú ibèrica	247					
Frag. vores ceràmica ús comú ibèrica	3	252		27'571		
Frag. vores de "kalathos" ibèric	1				12529	Decorat amb cercles pintats
Frag. amorf de ceràmica ibèrica	1	2		0'218	12530	Decorat amb pintures
Frag. vores bitronco-cònic ceràmica gris ibèrica	3				12531-12532	"De la Costa Catalana" o "empuritana"
					12535	
					12533	
					12534	
Frag. vores pátera ceràmica gris ibèrica	1					
Frag. vores "kalathos" ceràmica gris ibèrica	1					
Frag. vores ceràmica gris ibèrica	2					
Frag. amorf ceràmica gris ibèrica	44					
Frag. amorf ceràmica gris ibèrica	2					
Frag. ansa ceràmica gris ibèrica	1	54		5'908		
Frag. vores d'àmfora ibèrica	2				12536-12537	
Frag. vores d'àmfora ibèrica	6					
Frag. anses d'àmfora ibèrica	14					
Frag. amorf d'àmfora ibèrica	532	554	862	60'612		
Frag. ansa d'àmfora romano-republicana	1					
Frag. amorf d'àmfora romano-republicana	13					
Tap d'àmfora romano-republicana	1	15	15	1'641		
Frag. amorfs Campaniana "A"	2	2	2	0'218		S. III a.J.C.
Frag. Tegulae sense vora	8					
Frag. Tegulae amb vora	2	10	10	1'094		
Frag. d'ossos d'animals	4	4	4	0'437		
Lapes	2					
Cargol de mar	1	3	3	0'328		
	914	914	914	100'—		

CONCLUSIONS GENERALS

En primer lloc, cal tenir en compte, que per la situació, i pels materials trobats, hem de pensar que es tracta d'un lloc pròxim a una vil·la d'activitat primordialment agrícola.

En quant als nivells de la cata realitzada, es relacionen com segueix:

Nivell Superficial:

Es el format per les terres superficials o de conreu. A través dels materials exhumats, podem obtenir una visió global de la vida del jaciment, que pel que sembla deuria arribar fins els segles IV-V d.JC. (basant-nos en l'aparició de Terra Sigillata Clara "D" Gris estampada en troballes superficials). Al mateix temps, també hem de fer constar que, possiblement el lloc fou terraplenat en plantar-hi l'actual vinya, motiu pel qual no hem pogut copsar el nivell corresponent a l'època d'extinció de l'habitable humà.

Nivell I:

Sembla que va des de finals o últim quart del segle I (època flàvia), fins a meitat del segle II.

Durant l'època en qüestió, la utilització d'aquest lloc, fou d'abocador d'escombraries, situat en les proximitats immediates de l'habitable o vil·la. El fonament de paret que s'hi troba possiblement pertany a la paret de tàpia de l'encerclat.

Nivell II-A:

Més o menys sembla ésser de meitat del segle Ier., possiblement des de finals del regnat de Tiberi, fins a Neró, continuant en funció d'abocador.

Nivell II-B:

Es pot datar com dins la primera meitat del segle Ier. de la nostra Era. Excavat en el terreny, alterant la topografia, no fou utilitzat d'abocador. Dona a entendre l'existència d'un forn en les proximitats (aparició de maons recremats).

Nivell III:

Aquest, és de cronologia bastant difícil, ja que tots els materials pre-romans o ibèrics, són de perduració molt extensa, l'únic que s'ha pogut constatar, és la presència de la ceràmica Campaniana "A" que va del 250 al 150 abans de Crist, encara que per un sol element no es pot mai arribar a una datació. S'ha de fer esment que podria tractar-se d'un possible abocador de materials defectuosos.

Finalitzem aquest treball, fent constar el gran interès que hi ha en continuar les prospeccions a fi de poder obtenir un major coneixement sobre aquest jaciment, i al mateix temps sobre les ceràmiques i la seva datació, per a poder ampliar les dades que tenim sobre el procés de romanització de la comarca, així com de la demografia i economia en l'època antiga.

Per acabar direm que el material referenciat es troba dipositat al Museu Municipal de Mataró.

Mataró, gener del 1979
Joan-Francesc Clariana i Roig

NOTES AL TEXTE

- (1) Aprofitem aquest espai per a fer constar el més sentit agraïment al senyor Josep Majoral, propietari de la finca en qüestió, per les facilitats que en tot moment ens ha donat, i mercès a les quals hem pogut portar a bon terme la nostra tasca.
Al mateix temps, cal fer molt especial esment dels membres de la Secció Arqueològica, senyors Rafael Esteban i Salvador, i Josep Garrido i Salazar, sense la col·laboració dels quals no hagués estat possible la realització del present estudi.
- (2) S'ha de fer especial menció als també membres de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró, senyors Robert Lleonart i Casadevall i Antoni Roca i Casanovas, pel plànol topogràfic del jaciment, que ha servit com a element de treball de gran estima per situar amb la màxima exactitud la zona dels vestigis.
- (3) El fet pel qual dels quadres 1 i 2, quasi bé no hi ha referenciada la ceràmica romana d'ús comú, és perquè en el moment de l'excavació, sols va ésser emprada a efectes estadístics, per tant, les úniques dades que en podem extreure, provenen de la taula estadística (veure Memòria S.A.M.M. any 1974). La que publiquem, és còpia de la mateixa amb les correccions adients.

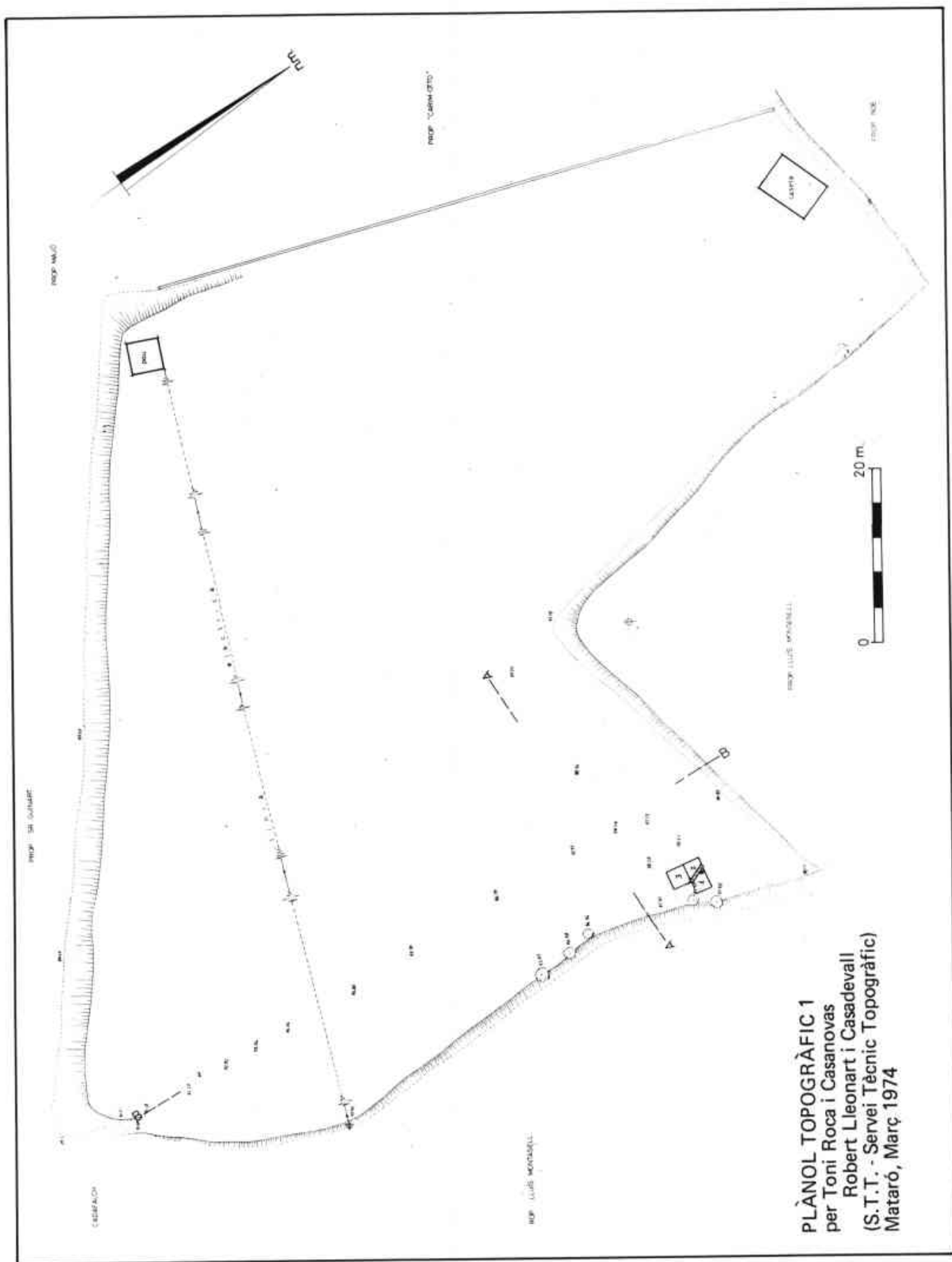
BIBLIOGRAFIA DEL JACIMENT

- S.A.M.M.— "Carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró". Museu Municipal de Mataró. Secció Arqueològica. Mataró 1977.
- S.A.M.M.— "Hallazgo de una pieza de molino romano", a Mataró, 4-4-70.
- S.A.M.M.— "Troballes romanes a Vallveric - veïnats de Mata (Mataró)", a Mataró 26 Juliol 1976.
- ESTEBAN i SALVADOR, Rafael i TURA i DALMAI, Jaume.— "La Vila Rural de "Can Majoral" a Vallveric (Mataró), a Memòria d'activitats S.A.M.M. n. 6, any 1974.
- MARTÍ i GARCIA, Carles.— "Numismàtica en la Vila Romana de "Can Majoral" (Mataró), a Memòria d'activitats S.A.M.M. n. 6, any 1974.

BIBLIOGRAFIA PER A LA CLASSIFICACIÓ DELS MATERIALS

- ALMAGRO, Martín.— "La Necrópolis de Ampurias" Tomos I-II, Barcelona 1.953.
- Autors varis.— "A propos des céramiques de Conimbriga" (table ronde tenue à Conimbriga (Portugal). Publications du Centre Pierre Paris (E.R.A. 522). Paris 1.976.
- BAILLY, Robert.— "Essai de classification des marques de potiers sur lampes en argile dans la Narbonnaise", dins el mateix treball N. Lamboglia (classification Dressel) "Typologie et chronologie des lampes romaines", à Cahiers ligures de préhistoire et d'archéologie, Bordighera 1.962.
- BALIL, Alberto.— "Vasos aretinos decorados conservados en el Museo Arqueológico de Barcelona y en el Museo Monográfico de Ampurias", a Ampurias XXI, pág. 316, fig. 4, Barcelona 1.958.
- BARBERÀ FARRAS, José.— "La necrópolis ibérica de Cabrera de Mar (Colección Rubio de la Serna)". Rev. Ampurias XXX, any 1968.
- BARBERÀ FARRAS, José.— "La Necrópolis ibérica de Cabrera de Mar (excavación 1968-1969)" Rev. Ampurias 31-32, any 1969-1970.
- BARBERÀ FARRAS, José.— "La cerámica campaniense" Rev. Información Arqueológica, n. 2, mayo-agosto 1970, Barcelona.
- BELTRAN LLORIS, Miguel.— "Las ánforas romanas de España" Zaragoza 1.970.
- BELTRAN LLORIS, Miguel.— "Cerámica romana: Tipología y clasificación". Zaragoza 1.978.
- COHEN, Henry.— "Description historique des monnaies frappées sous l'Empire Romain" Graz 1.955.
- CUYÀS TOLOSA, Josep M.— "Història de Badalona" Volum III, "Badalona romana i visigòtica". Barcelona 1.977, pág. 313 Il·l·l·t·i·e·s.
- DE GUADAN, Antonio M.— "Numismàtica ibérica e ibero-romana" C.S.I.C. Madrid 1.969.
- GOUDINEAU, Christian.— "La céramique aretine lisse" Mélanges d'Archéologie et d'histoire, Paris 1.968.
- GUITART DURAN, José.— "Excavación en la zona Sudeste de la Villa romana de Sentromà (Tiana)" Pyrenae VI, Barcelona 1970.
- LAMBOGLIA, Nino.— "La estratigrafia de Albintimilium y la cronología de la cerámica romana". Rev. Ampurias, Barcelona 1.949.
- LAMBOGLIA, Nino.— "Per una classificazione preliminare della ceramica campana" Atti del 1o. Congresso Internazionale di Studi Liguri, Bordighera, 1.952.
- LAMBOGLIA, Nino.— "Nuove osservazioni sulla "Terra Sigillata Chiara" (Tipi A-B), Rev. Studi Liguri n. 3-4, any 1.958, Bordighera.
- LOPEZ MULLOR, Alberto.— "Cerámicas romanas de paredes finas" Rev. Inf. Arq. n. 24, Mayo-Agosto 1977. Barcelona.
- MEZQUIRIZ DE CATALAN, M. Angeles.— "Terra Sigillata Hispanica". Tomos I-II, Valencia, 1961.
- MORRAL ROMEU, Eulàlia.— "La Terra Sigillata", Rev. Información Arqueológica n. 23, Enero-Abril 1977. Barcelona.

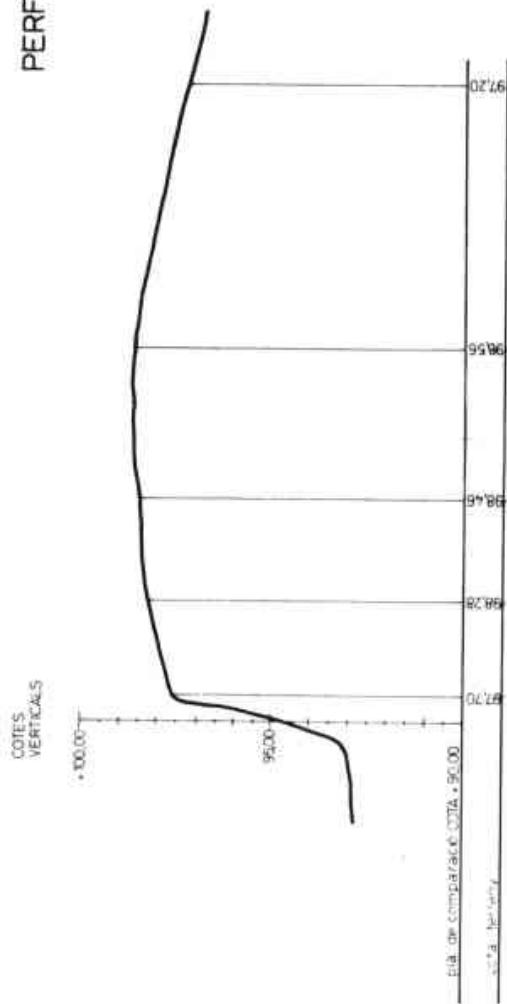
- *MOUTINHO DE ALARCAO, A.— "Les Sigillées Italiques"; dins "Fouilles de Conimbriga IV - Les Sigillées", Paris 1.975.
- OSWALD, Felix and PRYCE, T. Davies.— "An introduction to the Study of Terra Sigillata" London 1920.
- OXE, August.— "Corpus Vasorum Arretinorum", Bonn 1968.
- PADRÓS, Josep M.— "Notes de classificació de ceràmica" (extracte d'apunts del Professor N. Lamboglia) Revista Sentromà, Tiana.
- PASCUAL GUASCH, Ricardo i VILLATE, Enrique.— "Primeros ensayos de estudios de pastas cerámicas". Rev. Información Arqueológica n. 16, Enero-Abril 1975, Barcelona.
- RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Influències artístiques a Ilduro - Troballa d'una escultura". Rev. Mvsev, Mataró 1948, pág. 15.
- RIBAS i BERTRAN, Marià.— "El Poblament d'Ilduro" Institut d'Estudis Catalans. Premi Rubió i Lluch, Barcelona 1.952.
- RIGOIR, Jacqueline.— "Les Sigillées Paléochrétiennes grises et orangées", Gallia XXVI-1, pág. 177 a 244, any 1.968.
- SANAHUJA YLL, M. Encarna.— "Instrumental de hierro agrícola e industrial de la época ibero-romana en Cataluña" Pyrenae n. 7, Barcelona 1.971.
- SANMARTÍ GREGO, Enrique.— "Nota acerca de una imitación de la sigillata aretina detectada en Emporion", Rev. Ampurias 36-37, any 1974-1975, Barcelona.
- SERRANO, Encarnación.— "La terra sigillata del Teatro Romano". Málaga 1.970.
- VEGAS, Mercedes.— "Clasificación tipológica preliminar de algunas formas de la cerámica común romana". Barcelona 1.964.
- VEGAS, Mercedes.— "Cerámica común romana del Mediterráneo Occidental". Barcelona 1.973.
- VIGIL PASCUAL, Marcelo.— "El vidrio en el mundo antiguo" C.S.I.C. Madrid 1.969.

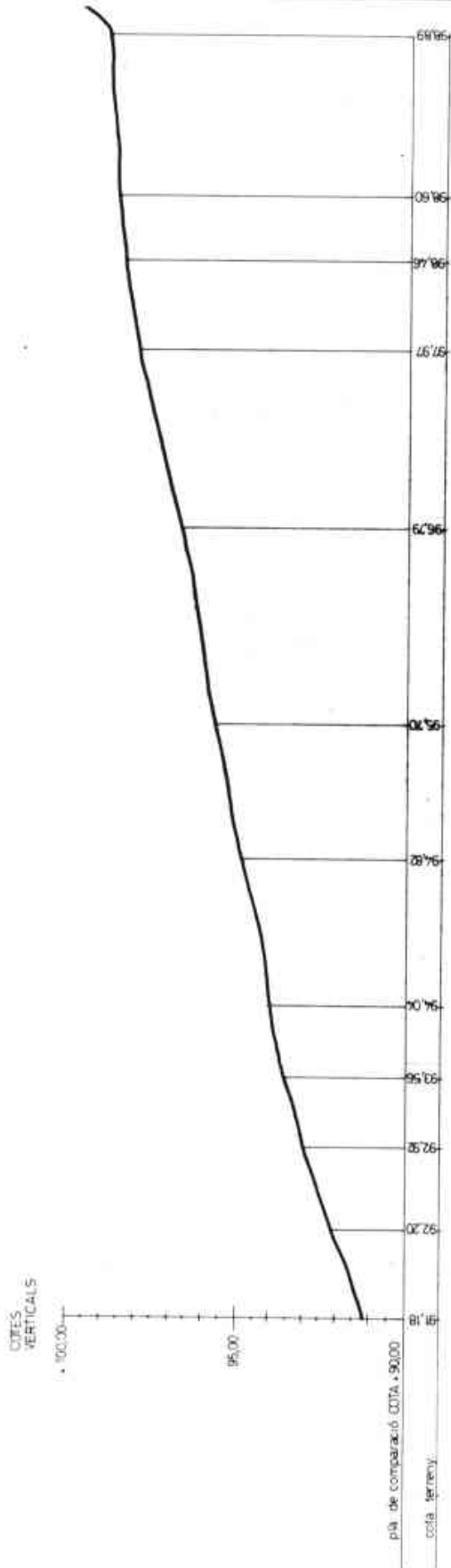
PERFILS

PLÀNOL TOPOGRÀFIC 2
per Toni Roca i Casanovas
Robert Lleonart i Casadevall
(S.T.T. - Servei Tècnic Topogràfic)
Mataró, Març 1974

PERFIL A-A

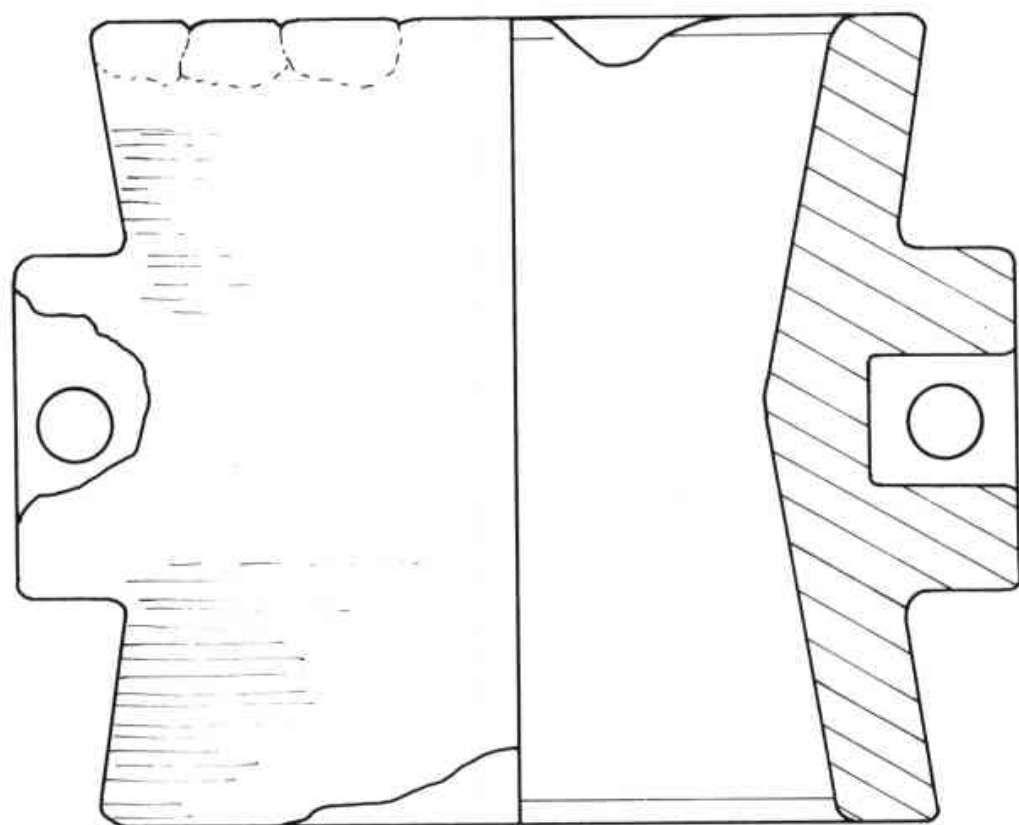

PERFIL B-B

PERFIL B-B

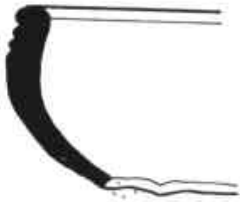
LAM. 1
Troballes Superficials

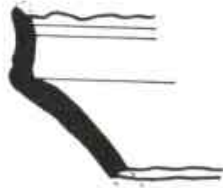
1

2

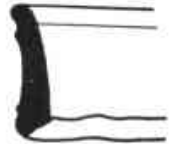
3

4

5

6

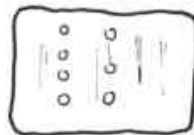
7

8

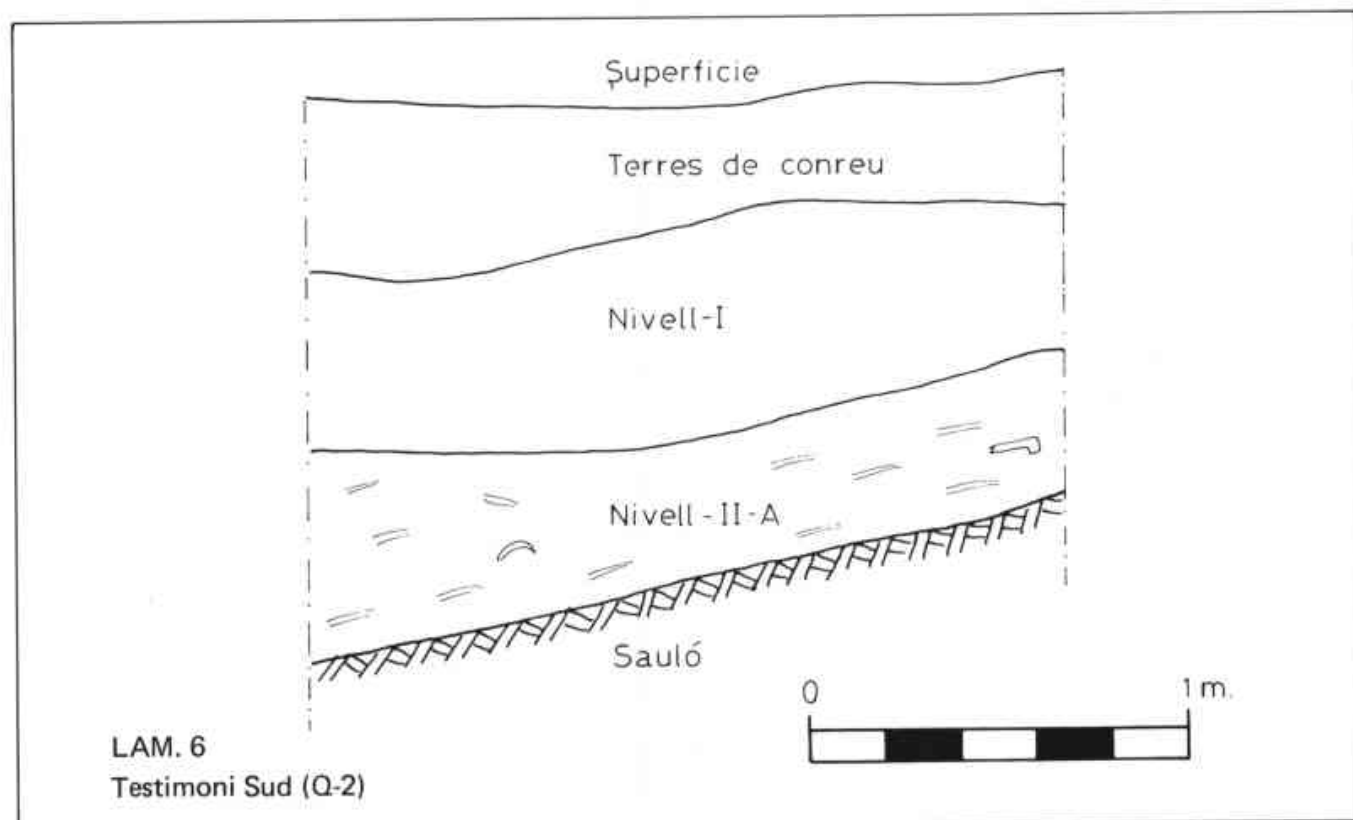
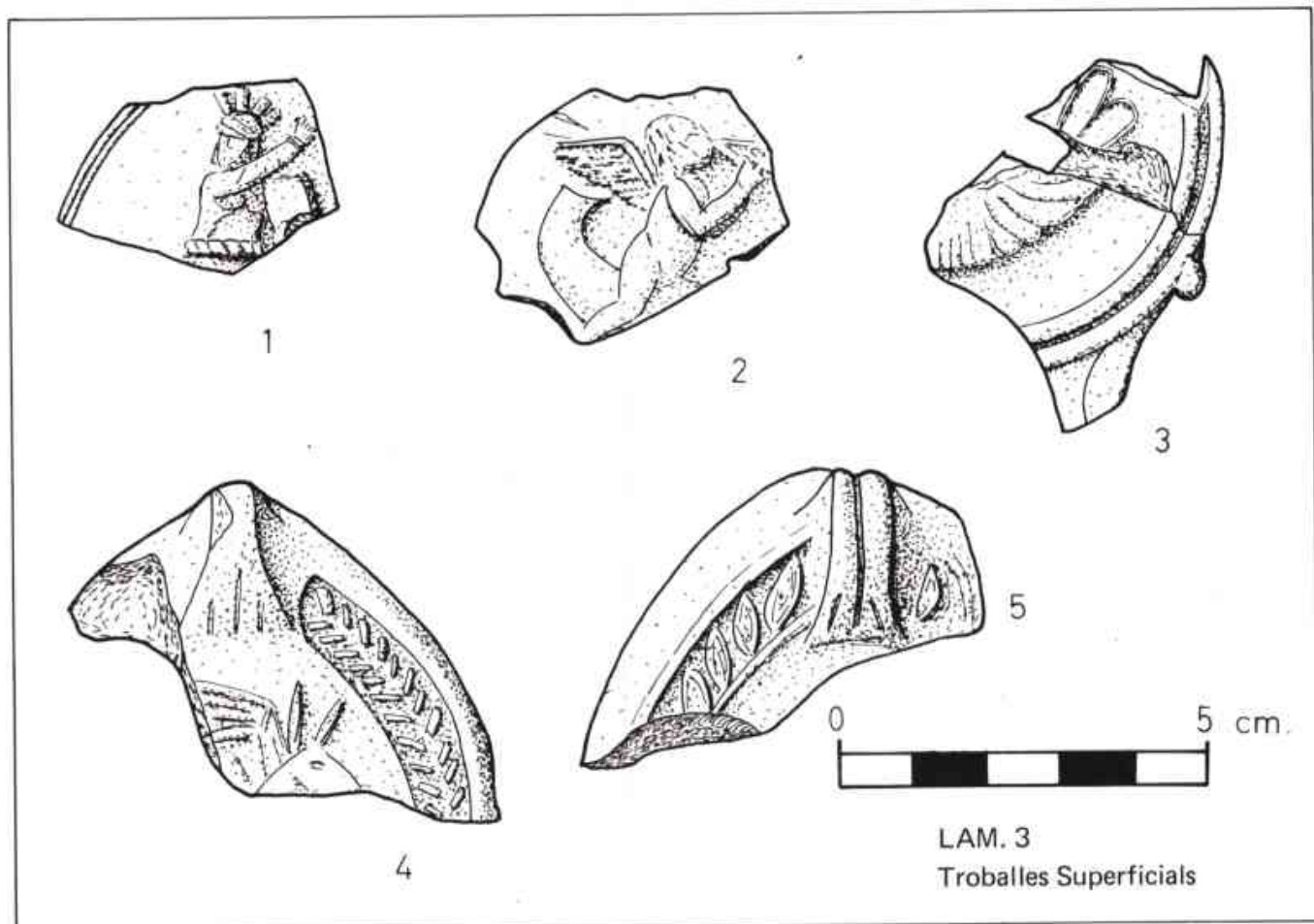
9

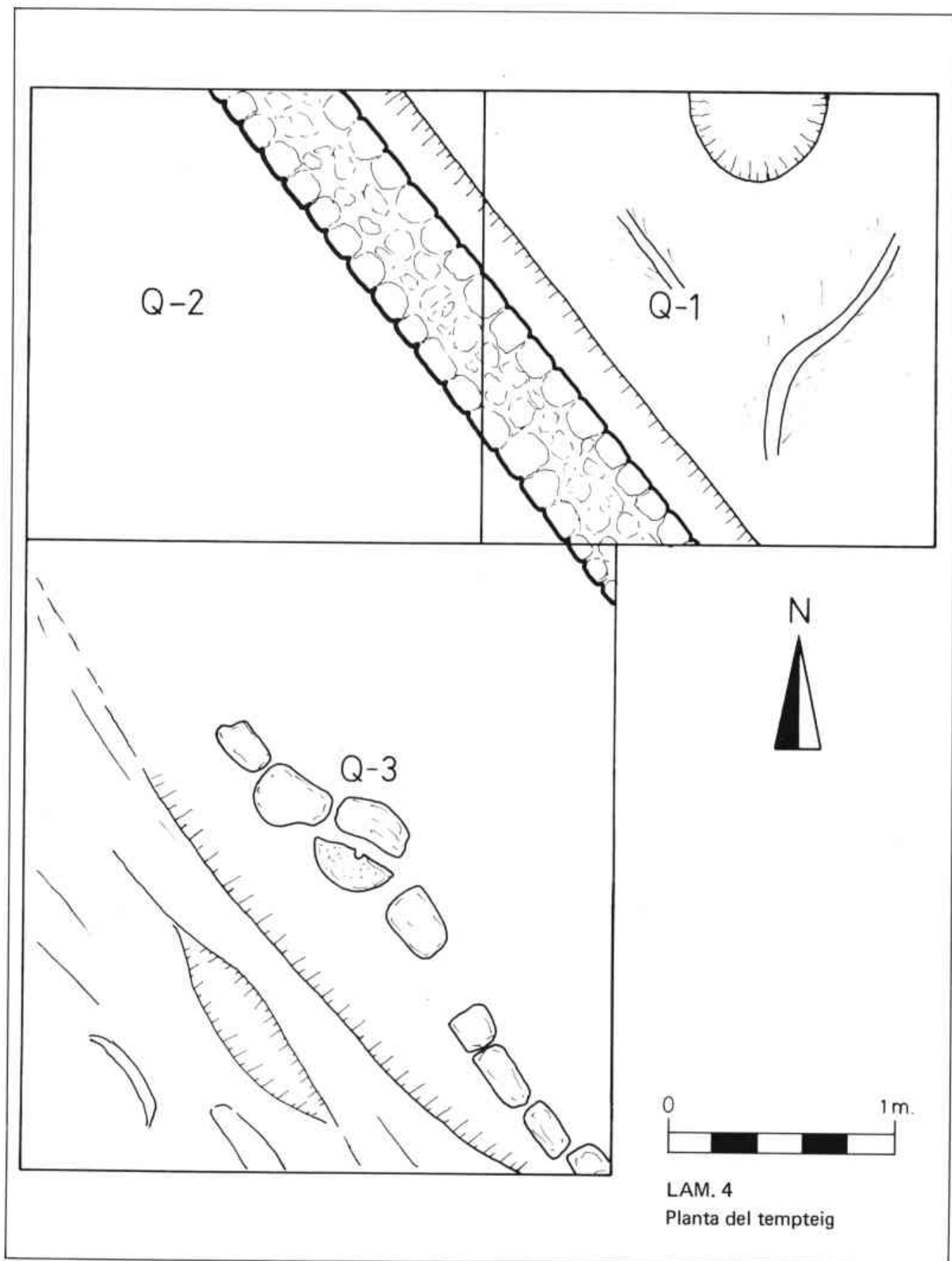
10

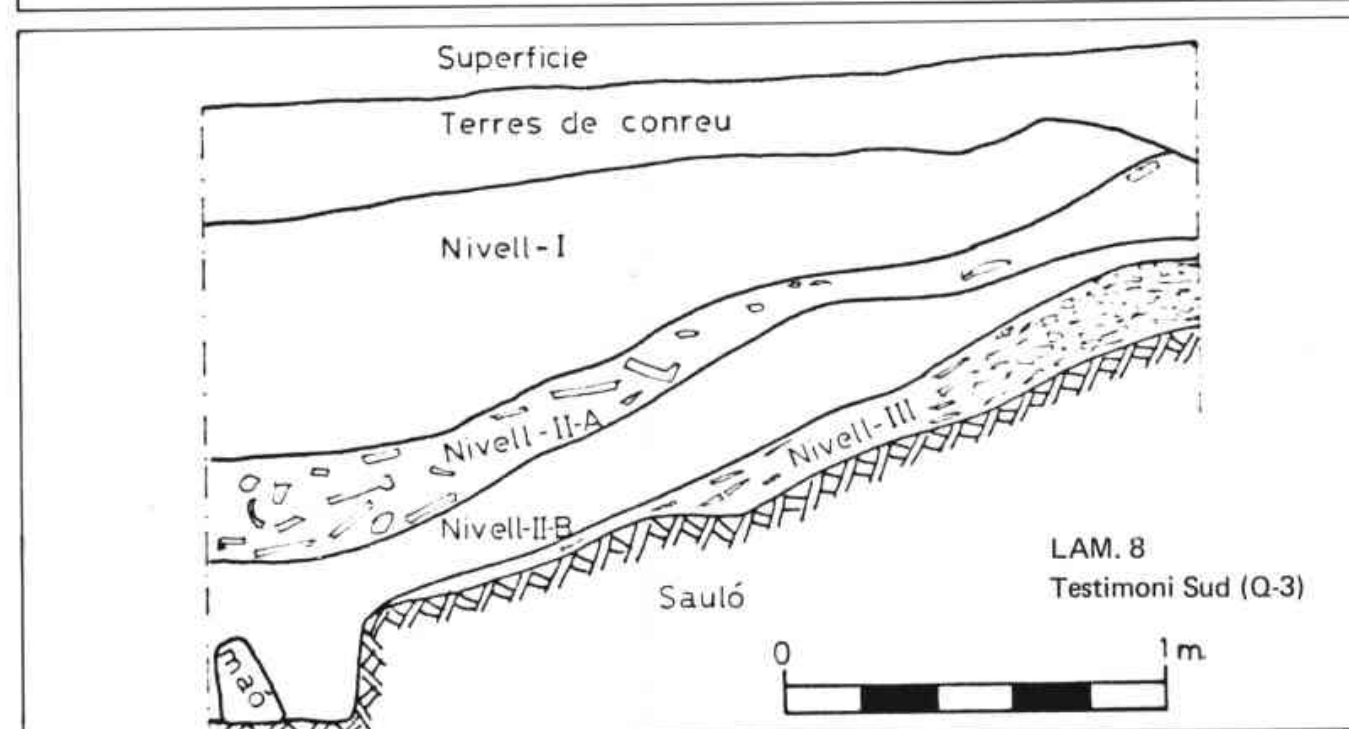
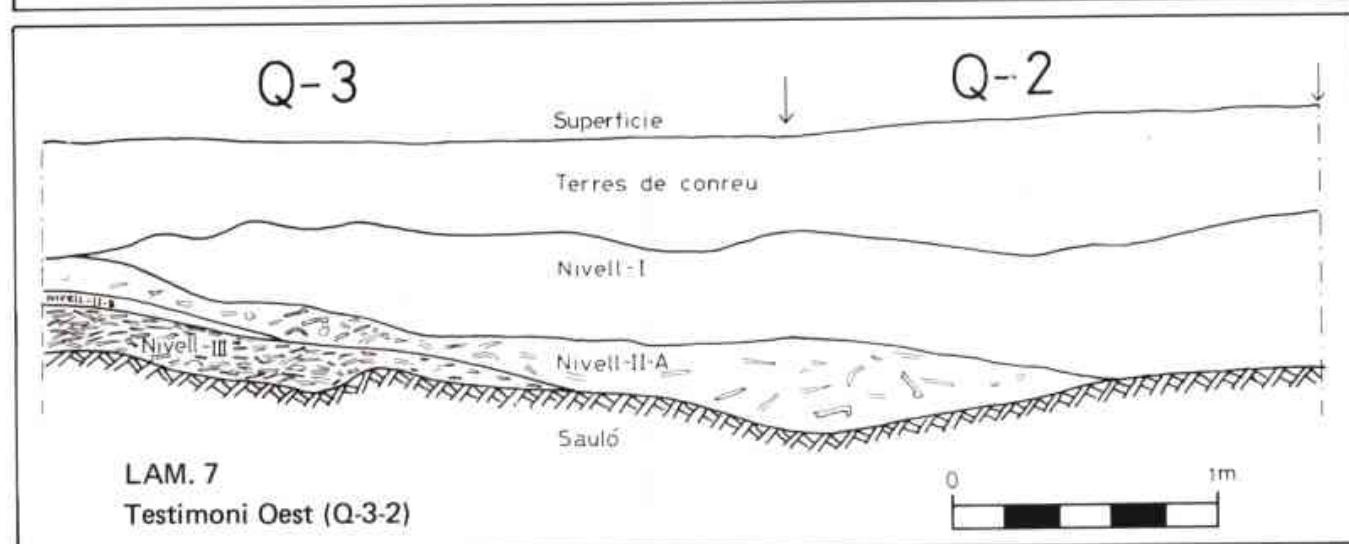
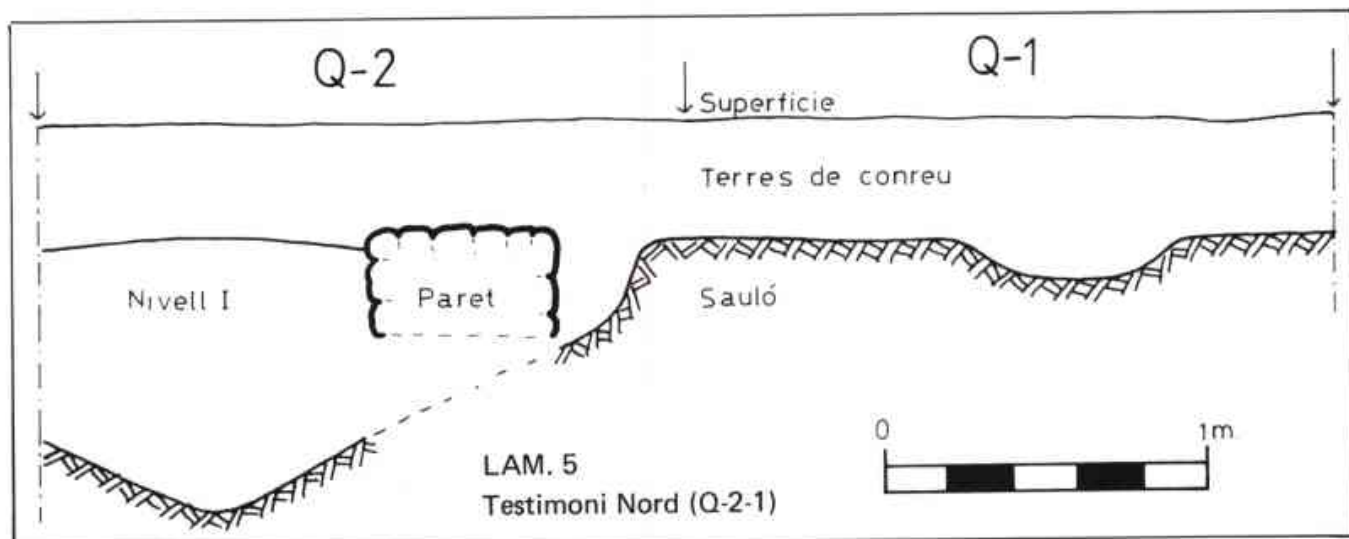

LAM. 2
Troballes Superficials

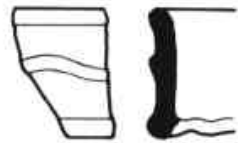

1

2

3

4

5

6

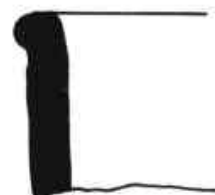
7

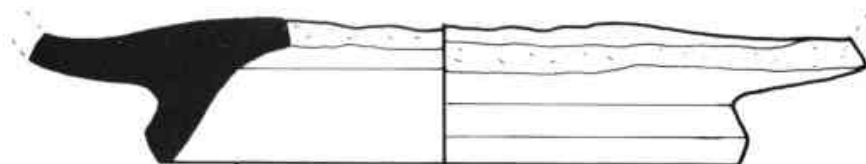
8

9

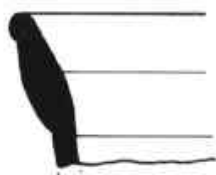
10

11

5 cm

12

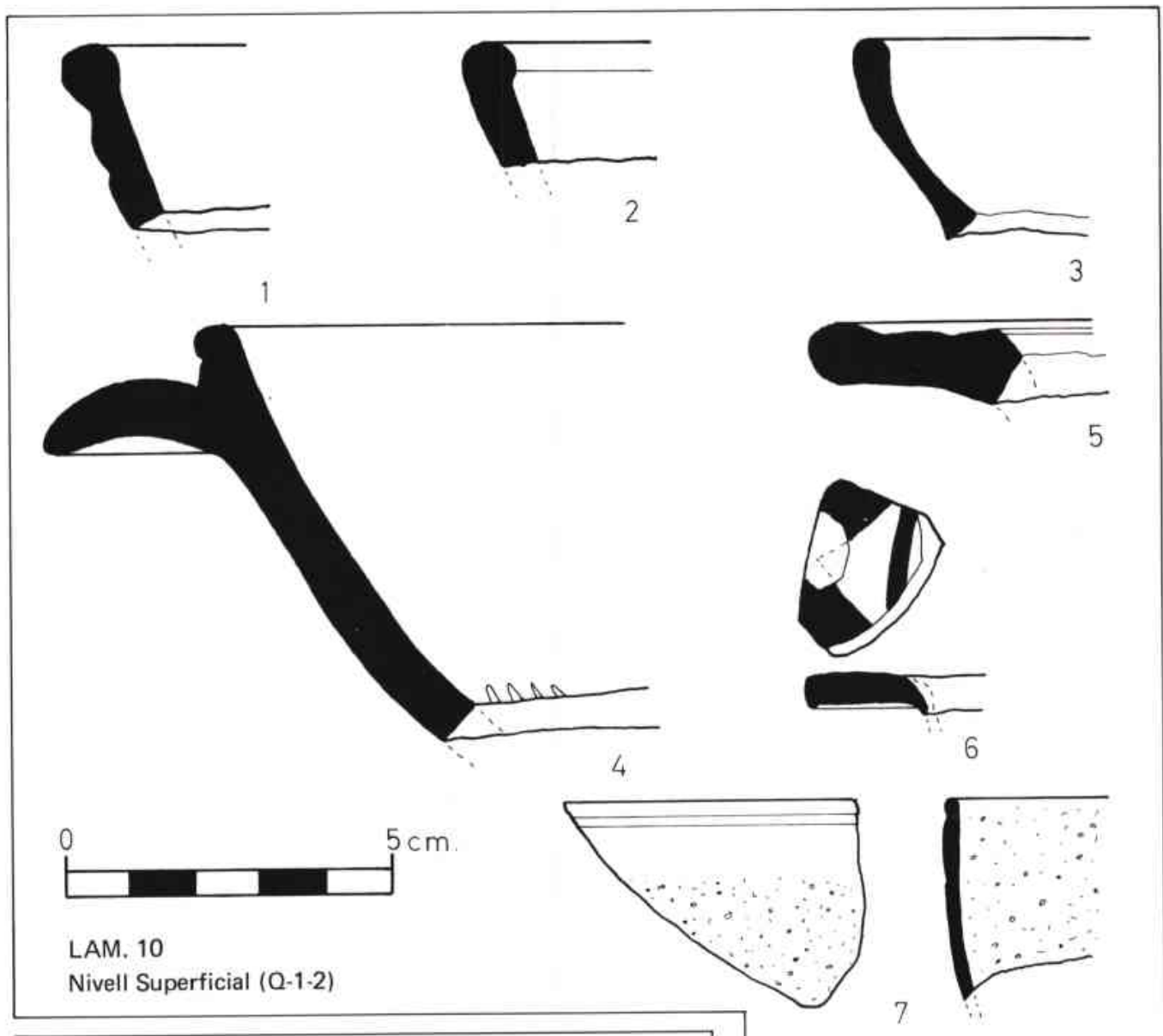
13

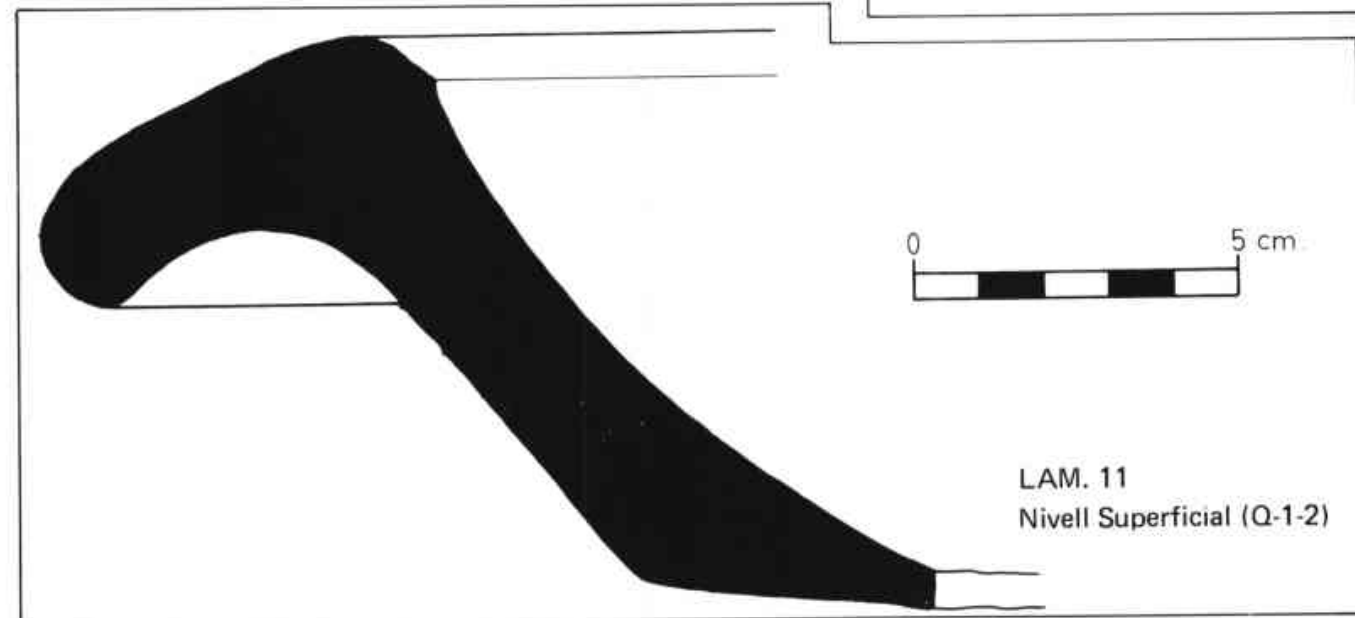
14

LAM. 9
Nivell Superficial (Q-1-2)

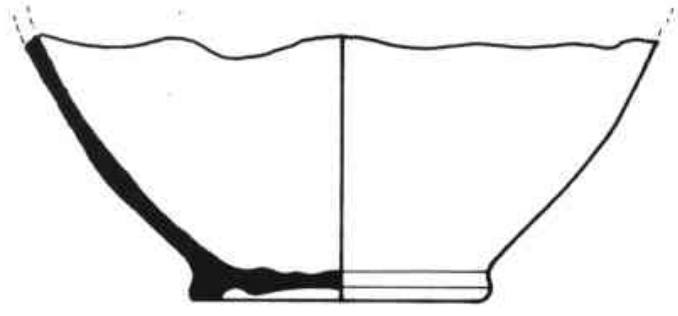
LAM. 10
Nivell Superficial (Q-1-2)

LAM. 11
Nivell Superficial (Q-1-2)

1

2

3

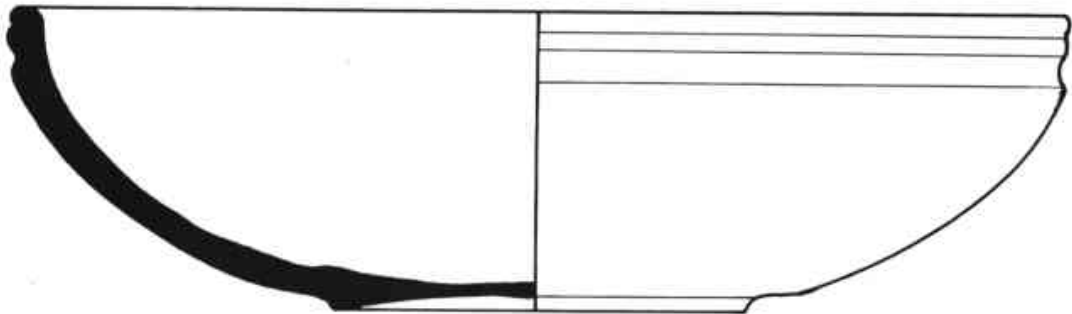
4

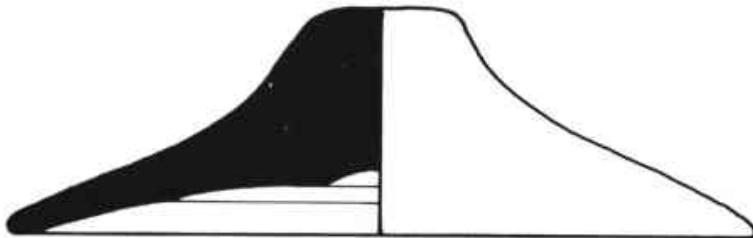
5

6

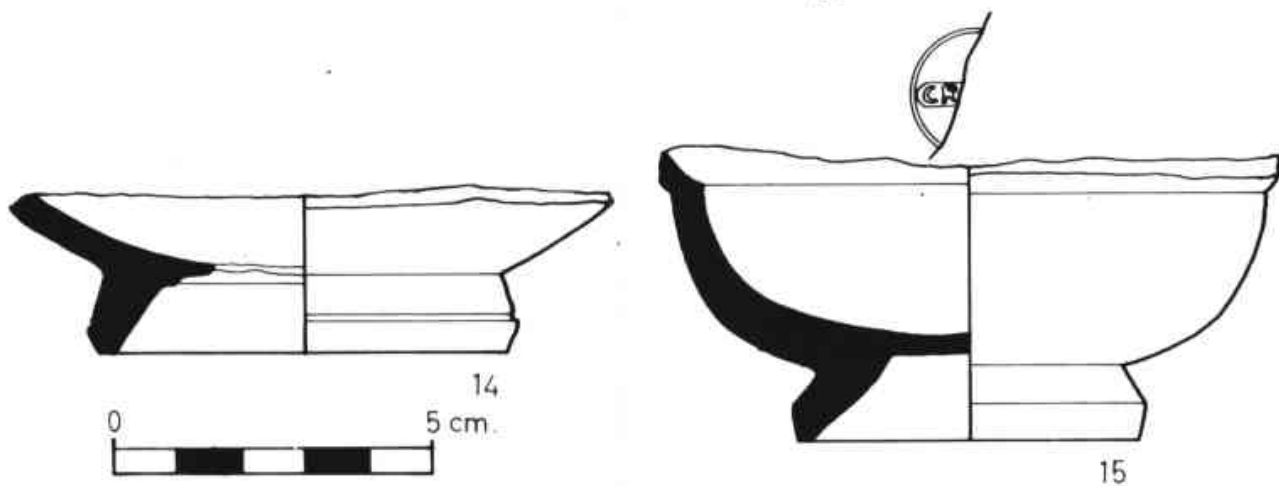
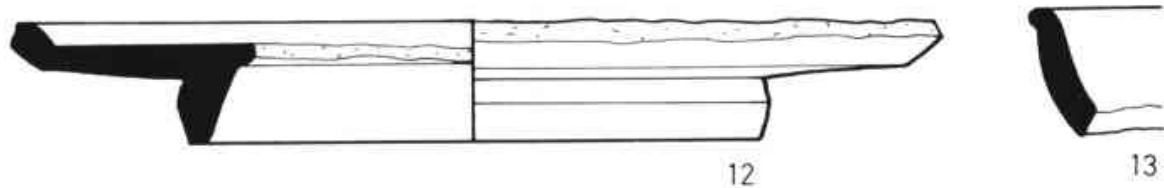
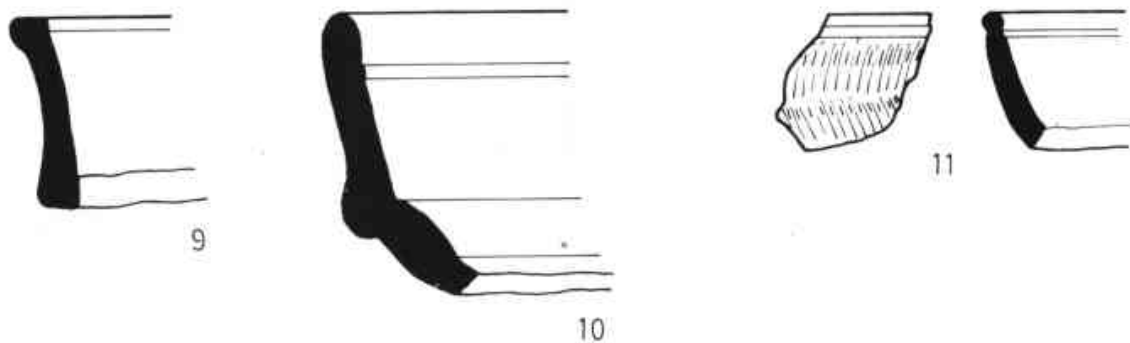
7

8

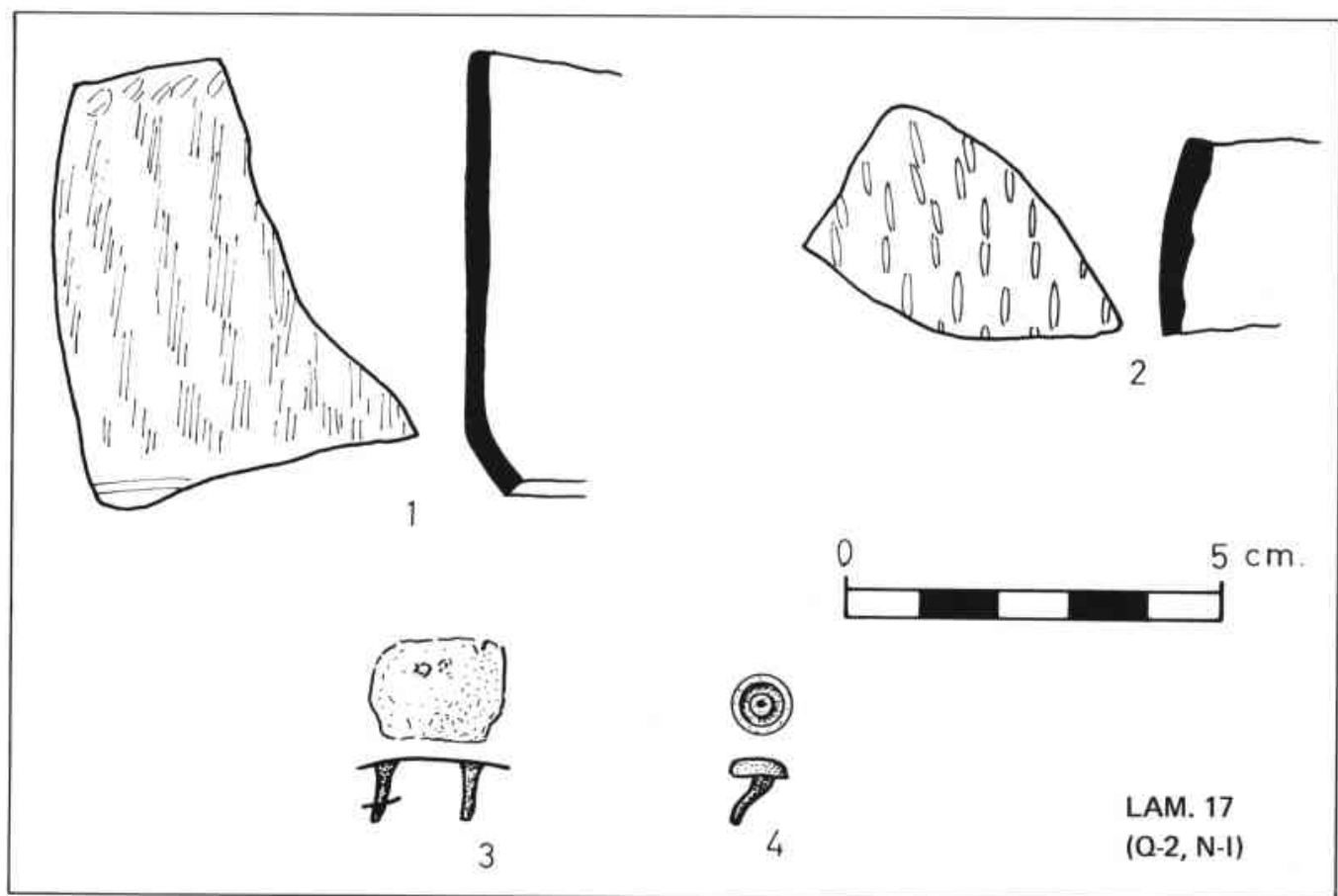
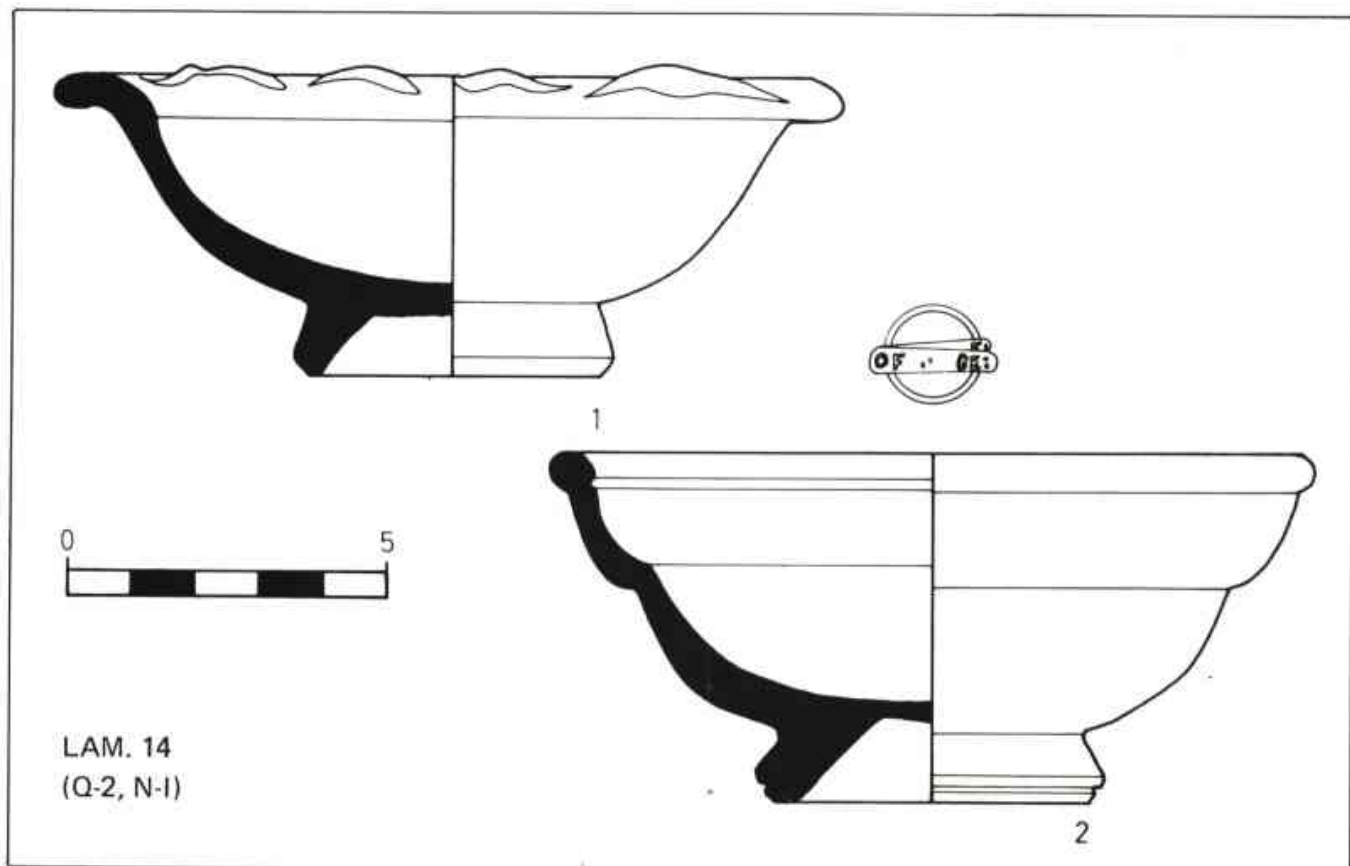

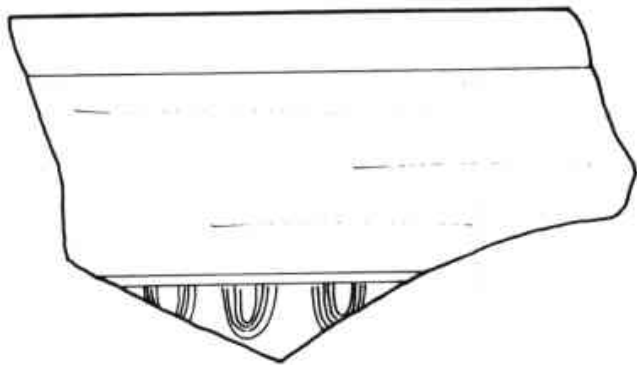
LAM. 12
(Q-2, N-1)

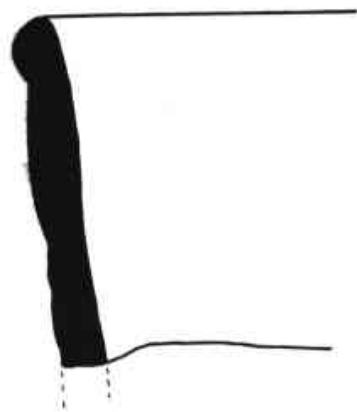
LAM. 13
(Q-2, N-I)

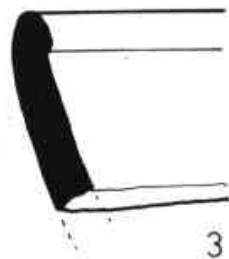

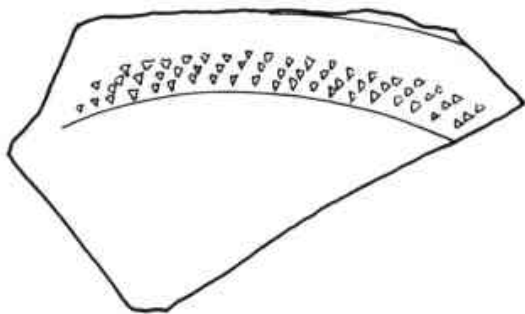
1

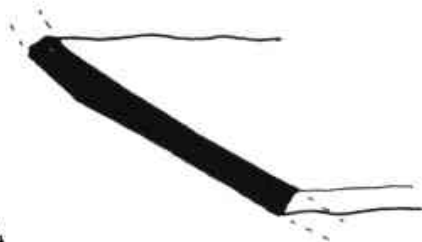
2

3

4

5

6

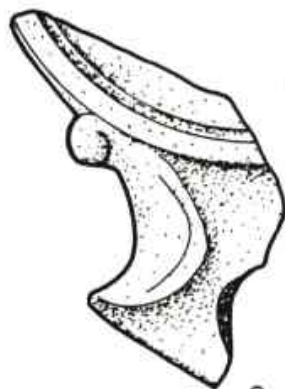
LAM. 15
(Q-2, N-1)

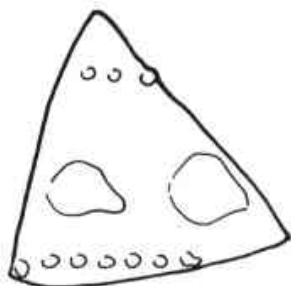
1

2

3

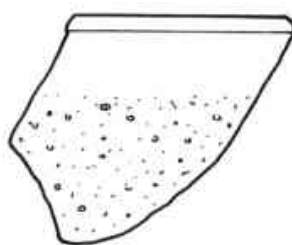
4

5

6

7

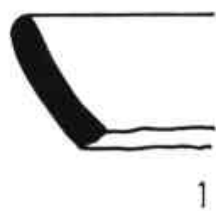

8

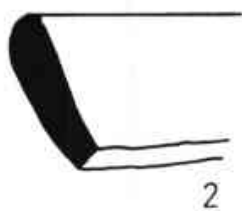

LAM. 16
(Q-2, N-1)

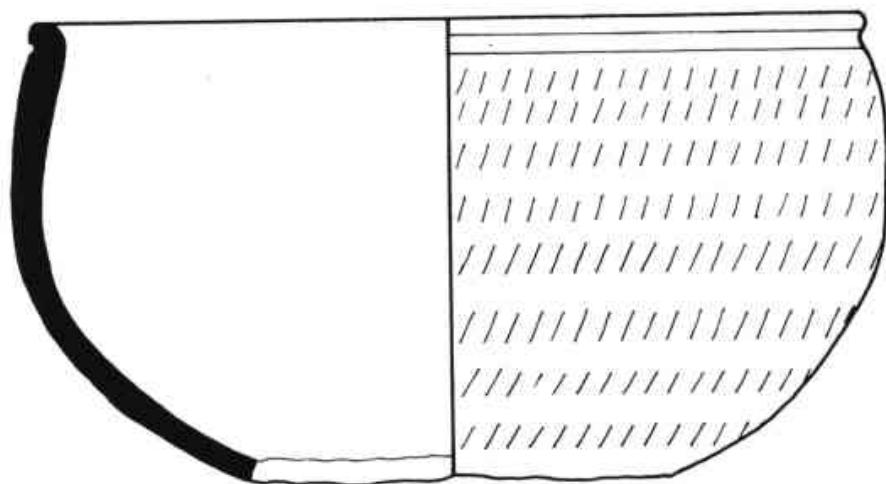
1

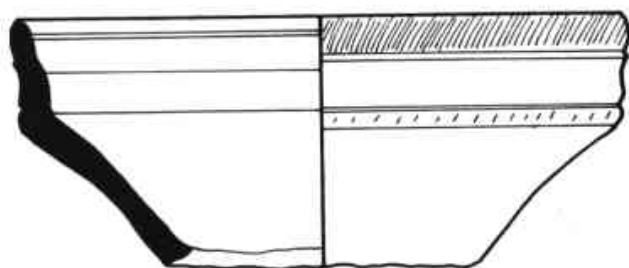
2

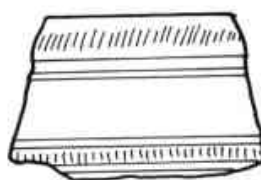
3

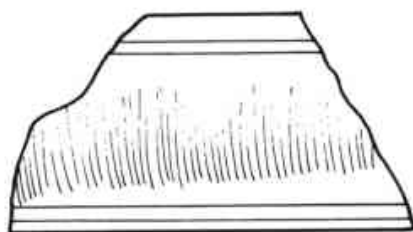
4

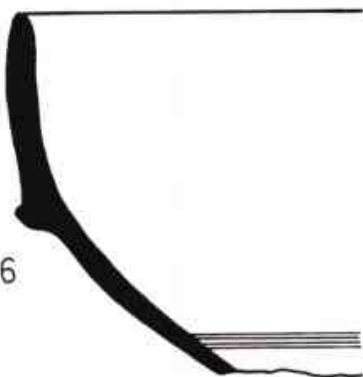
5

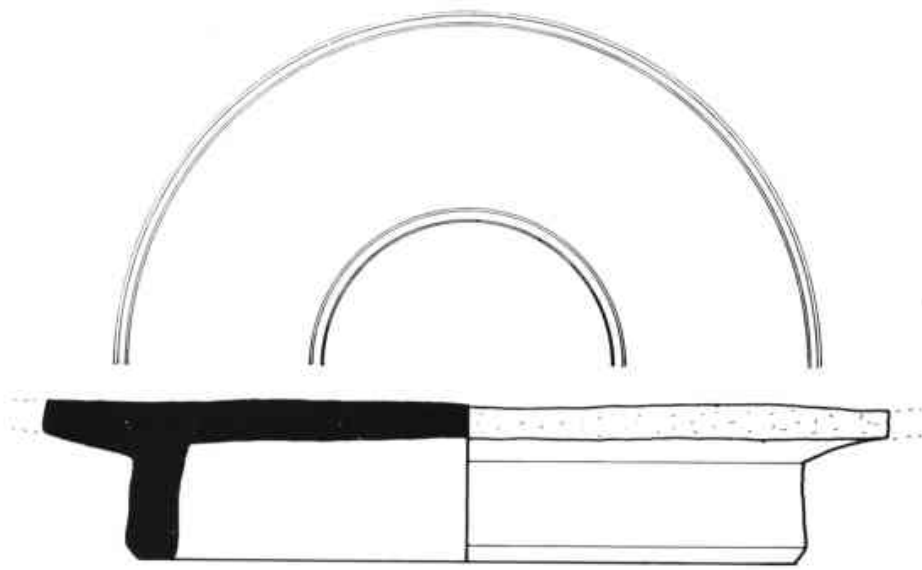
7

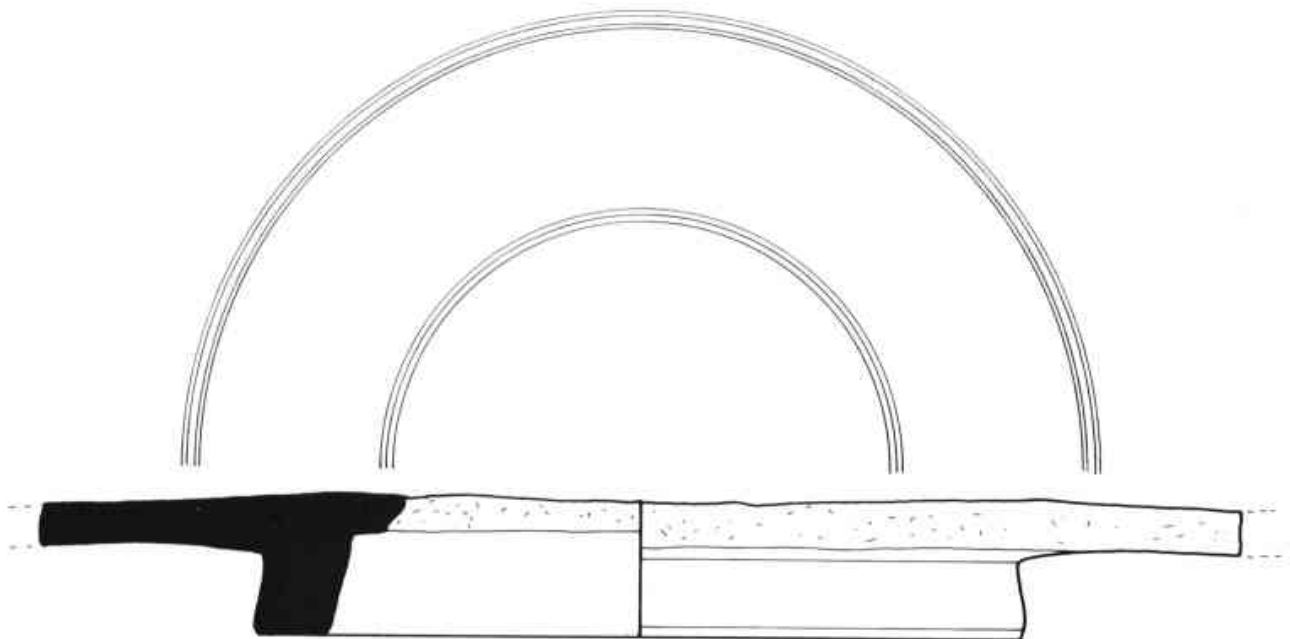
6

LAM. 18
(Q-2, N-II-A)

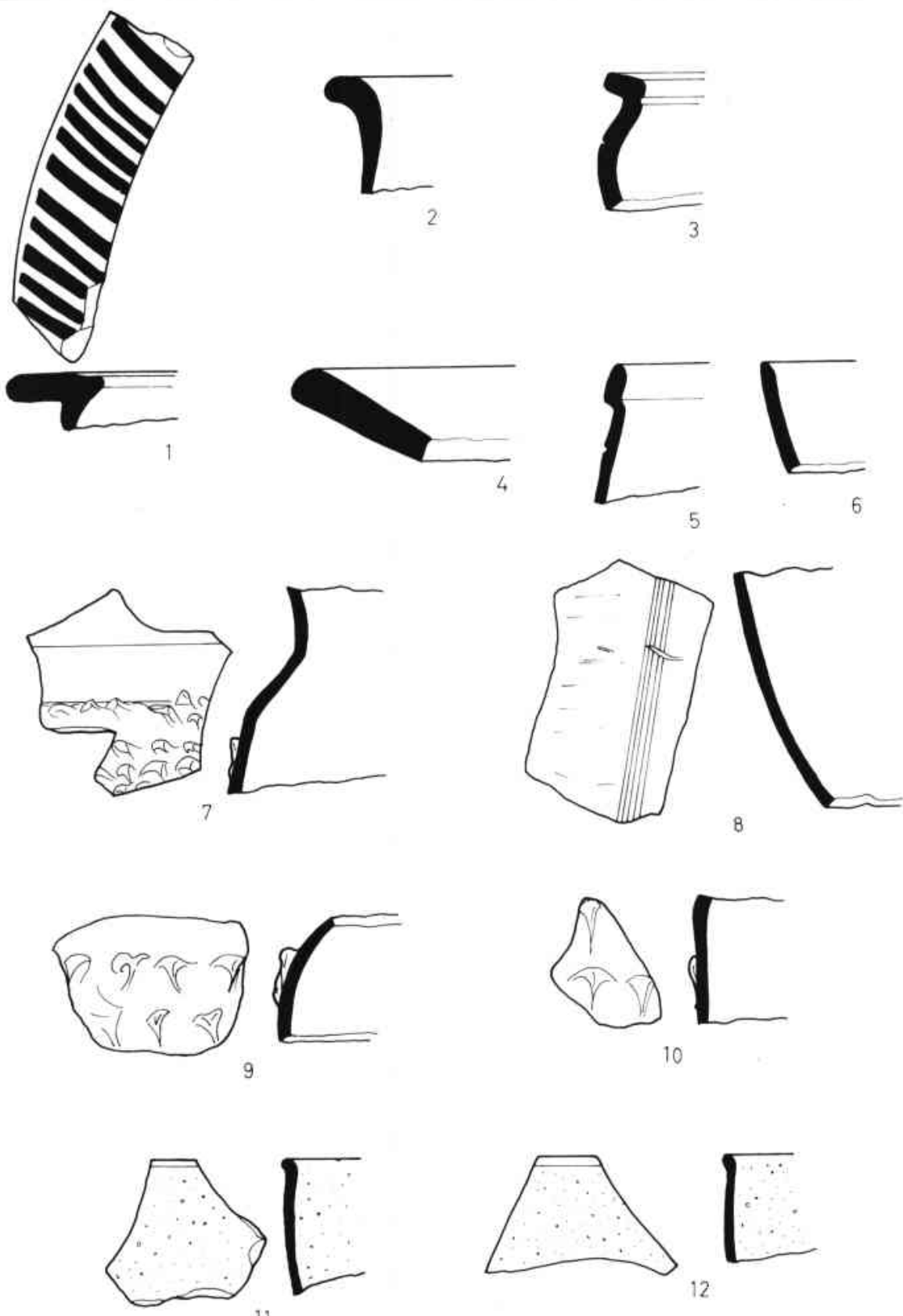

LAM. 19
(Q-2, N-II-A)

LAM. 20
(Q-2, N-II-A)

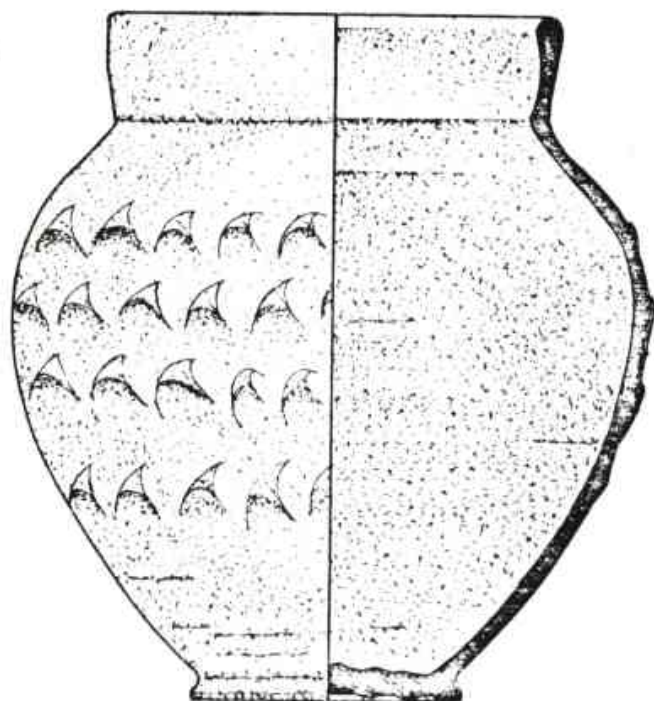

LAM. 21
(Q-2, N-II-A)

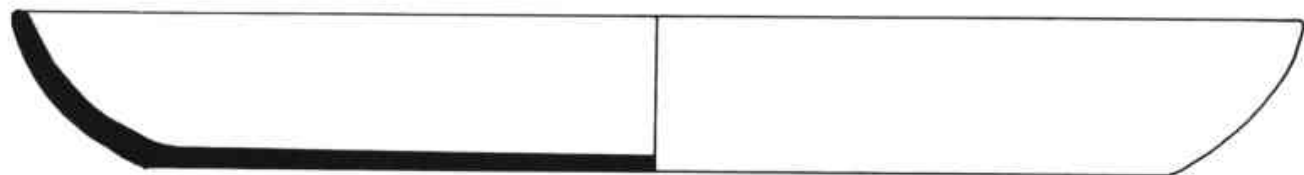

CUBILET DE CERAMICA DE PARETS FINES,
FORMA M VEGAS 24, EPOCA AUGUSTA.

LAM. 22
(Q-2, N-II-A)

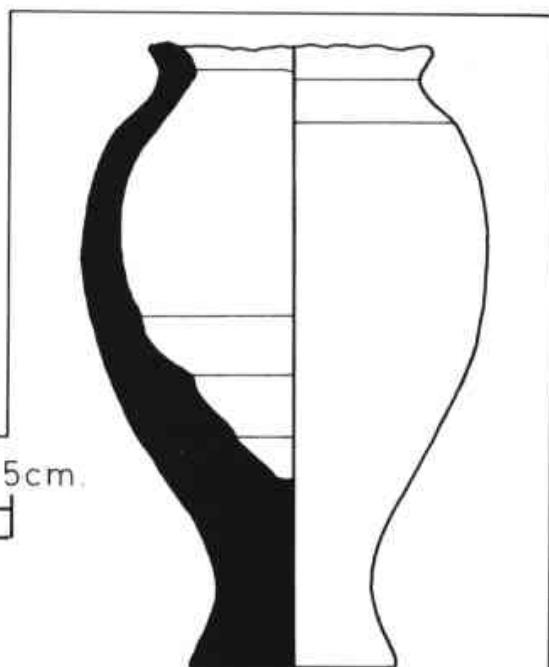
12104

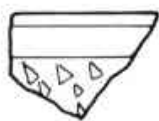

LAM. 24
(Q-2, N-II-A)

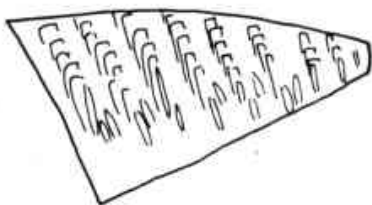

LAM. 25
(Q-2, N-II-A)

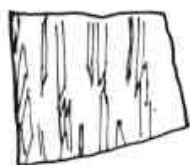

1

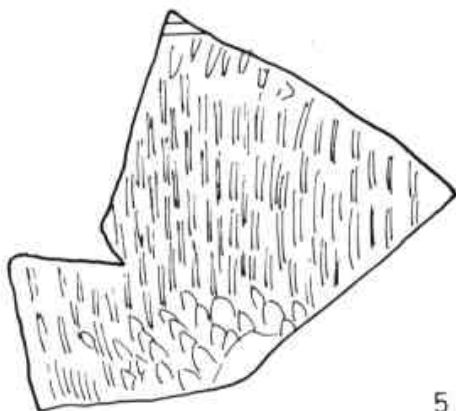
2

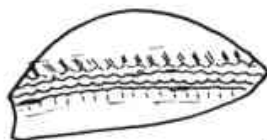
3

4

5

6

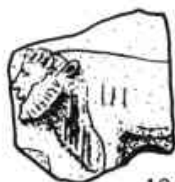
7

8

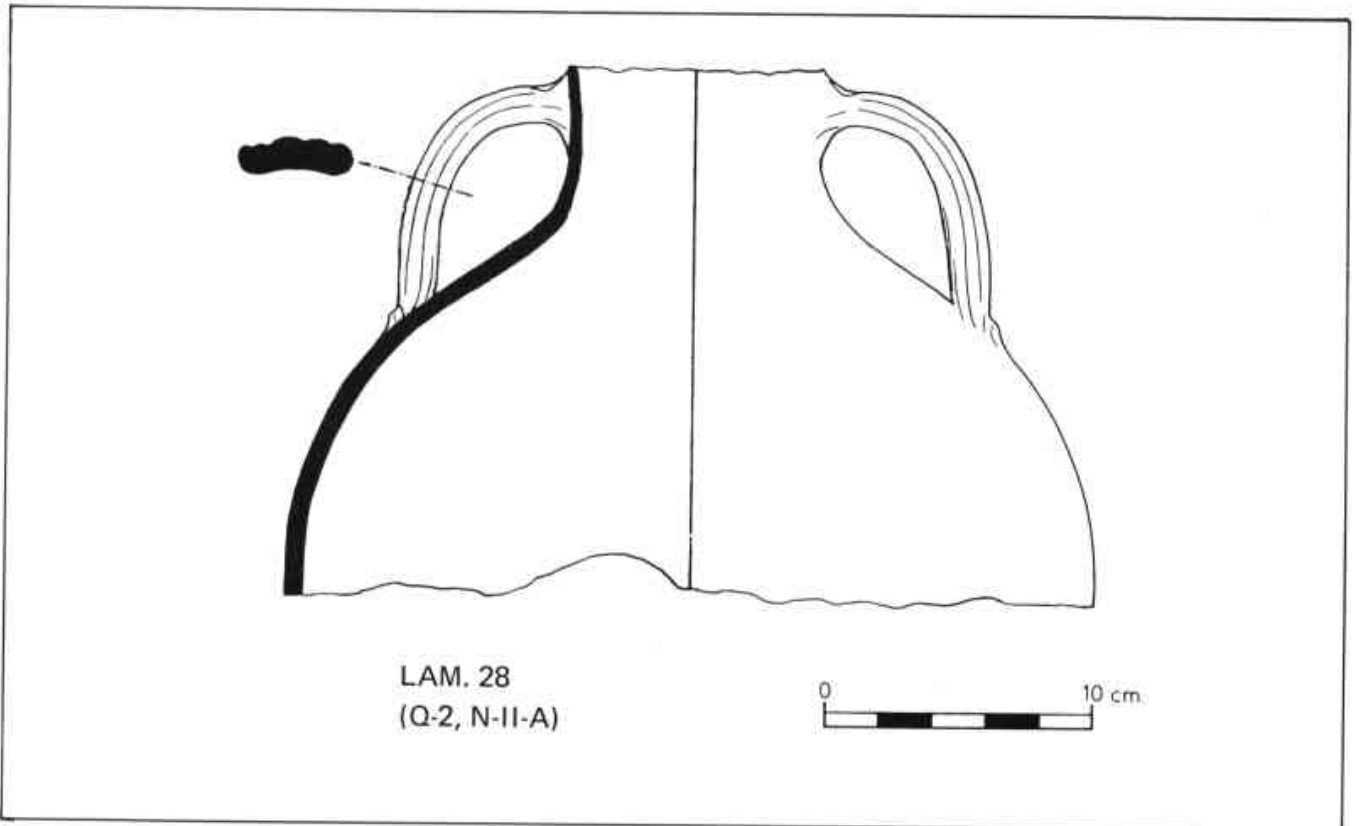
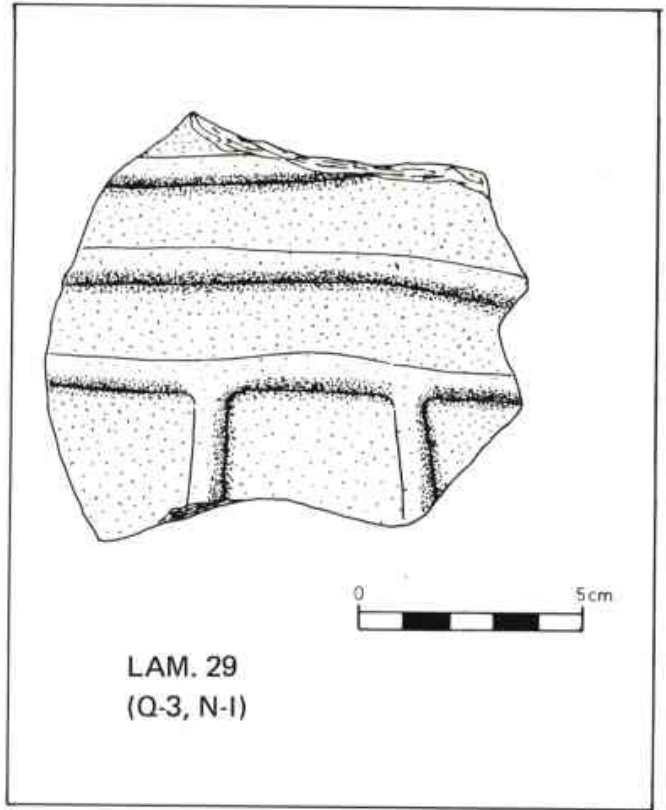
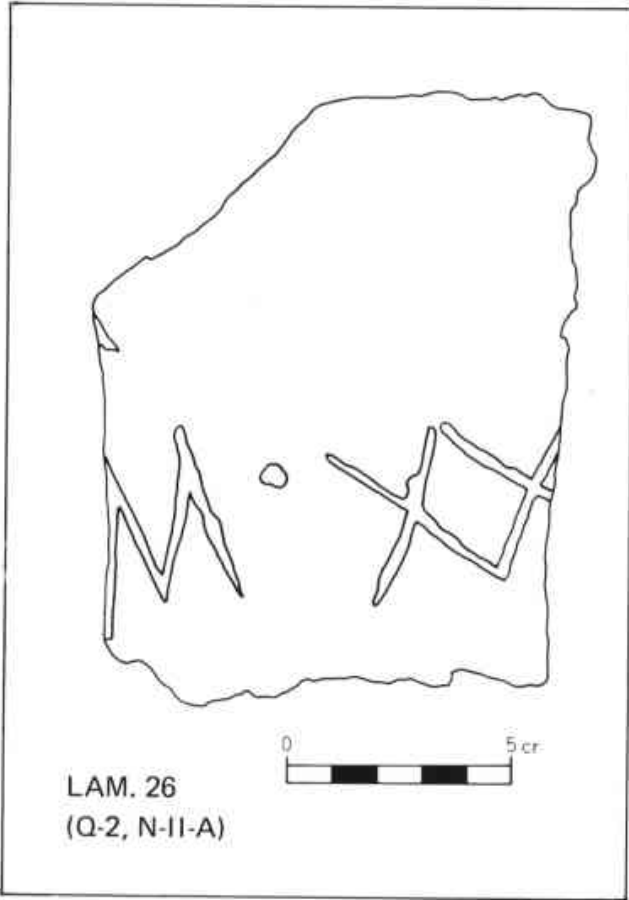
9

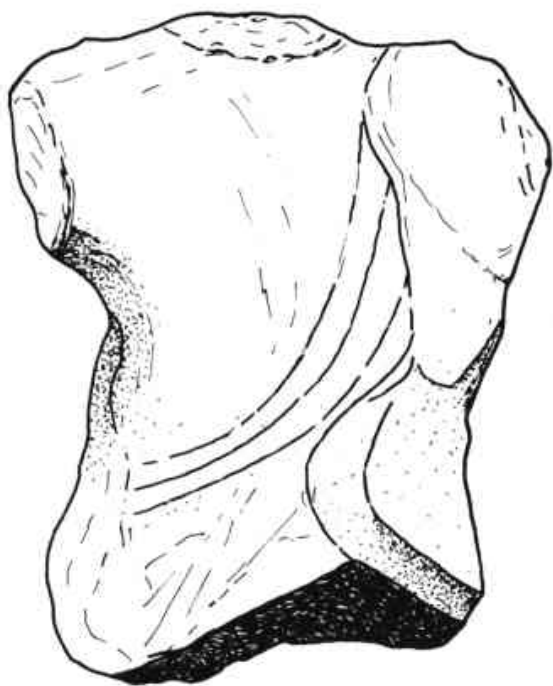
10

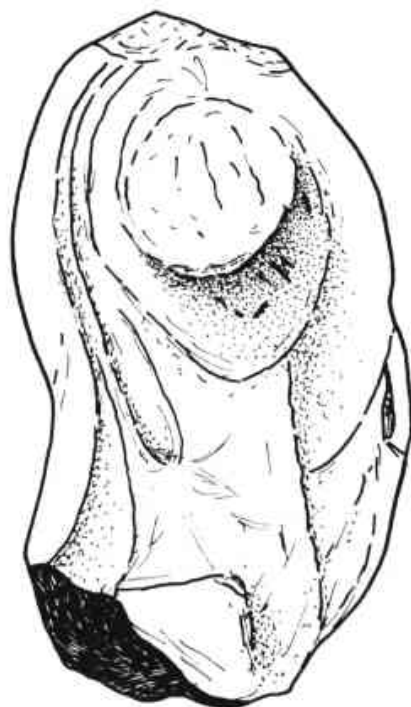
LAM. 23
(Q-2, N-II-A)

A

B

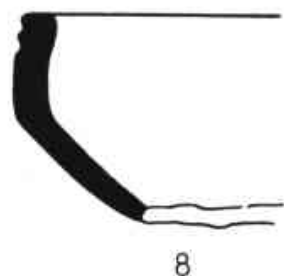
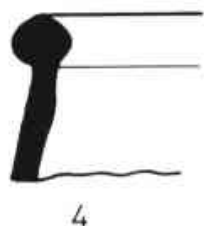
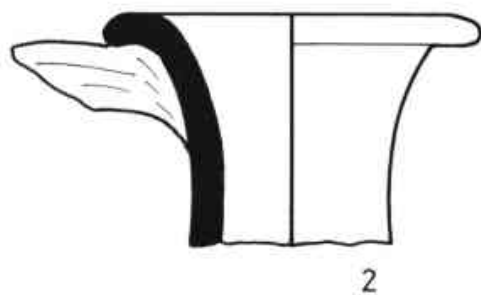
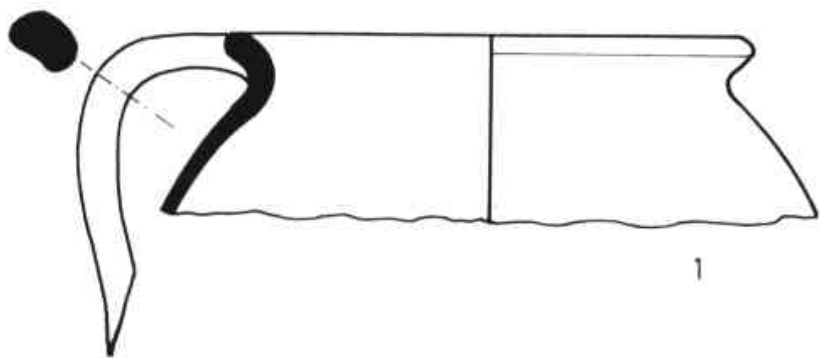
C

D

LAM. 27
(Q-2, N-II-A)

LAM. 30
(Q-3, N-I)

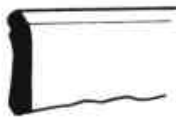
1

2

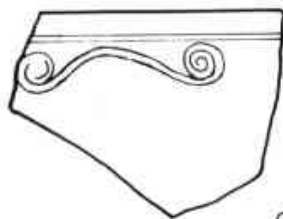
3

4

5

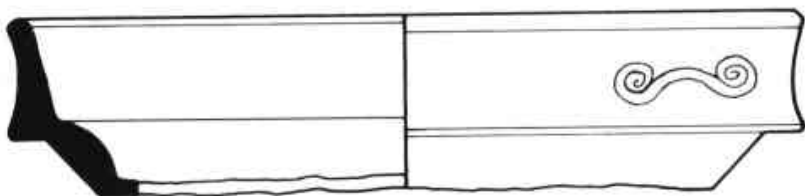
6

7

8

9

10

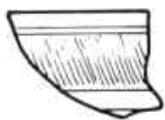
11

12

13

15

16

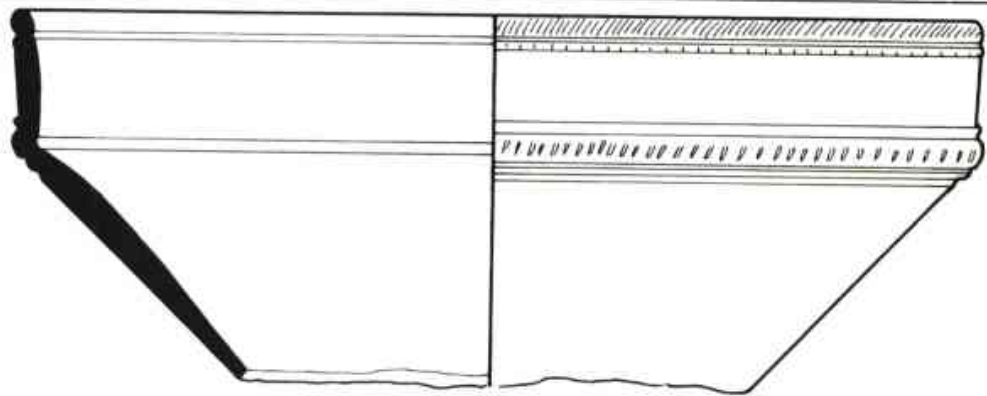

17

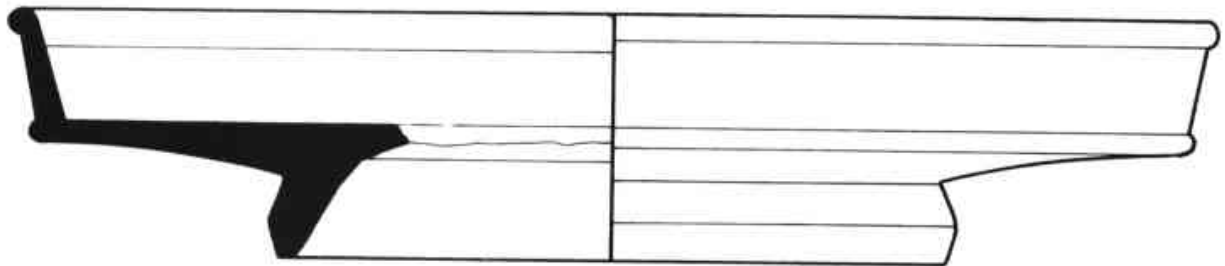

LAM. 31
(Q-3, N-1)

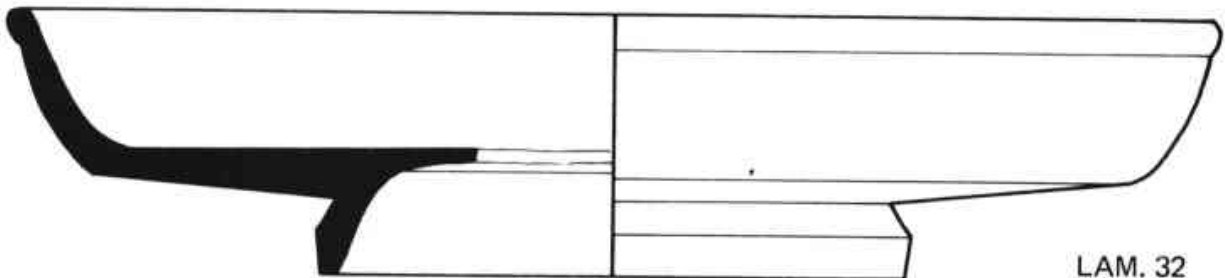

1

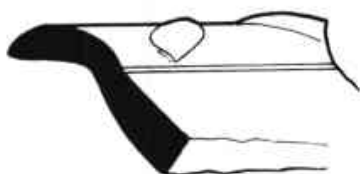

2

3

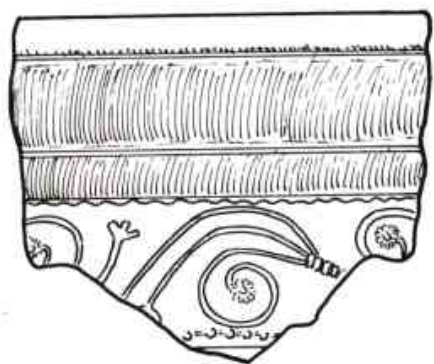
LAM. 32
(Q-3, N-1)

1

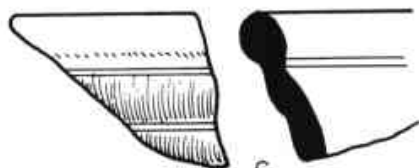
2

3

4

5

6

7

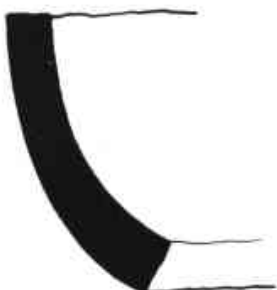
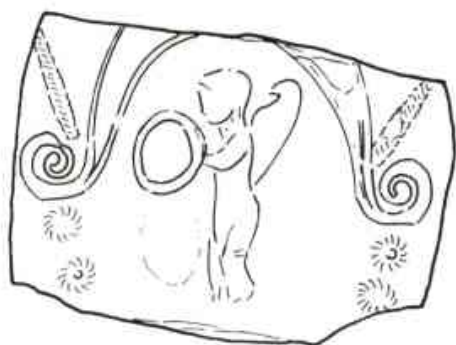
8

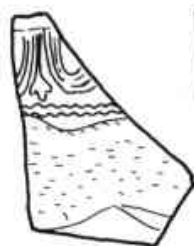
9

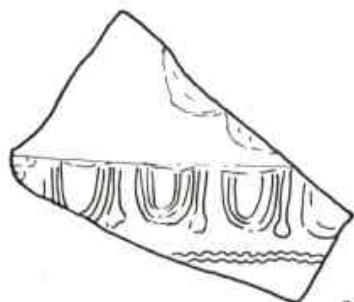
LAM. 33
(Q-3, N-1)

1

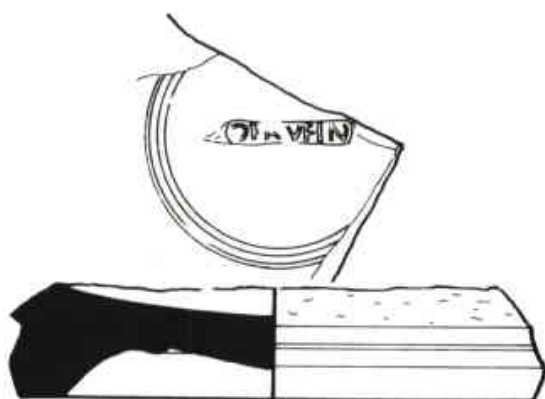
2

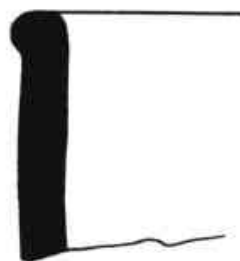
3

4

5

6

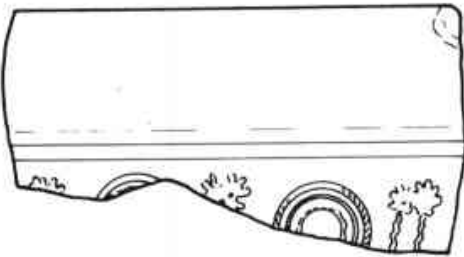

LAM. 34
(Q-3, N-1)

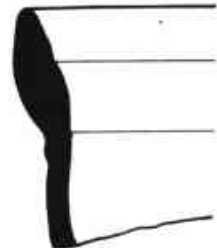

1

2

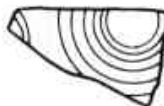
3

4

5

6

7

8

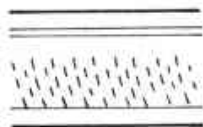
9

10

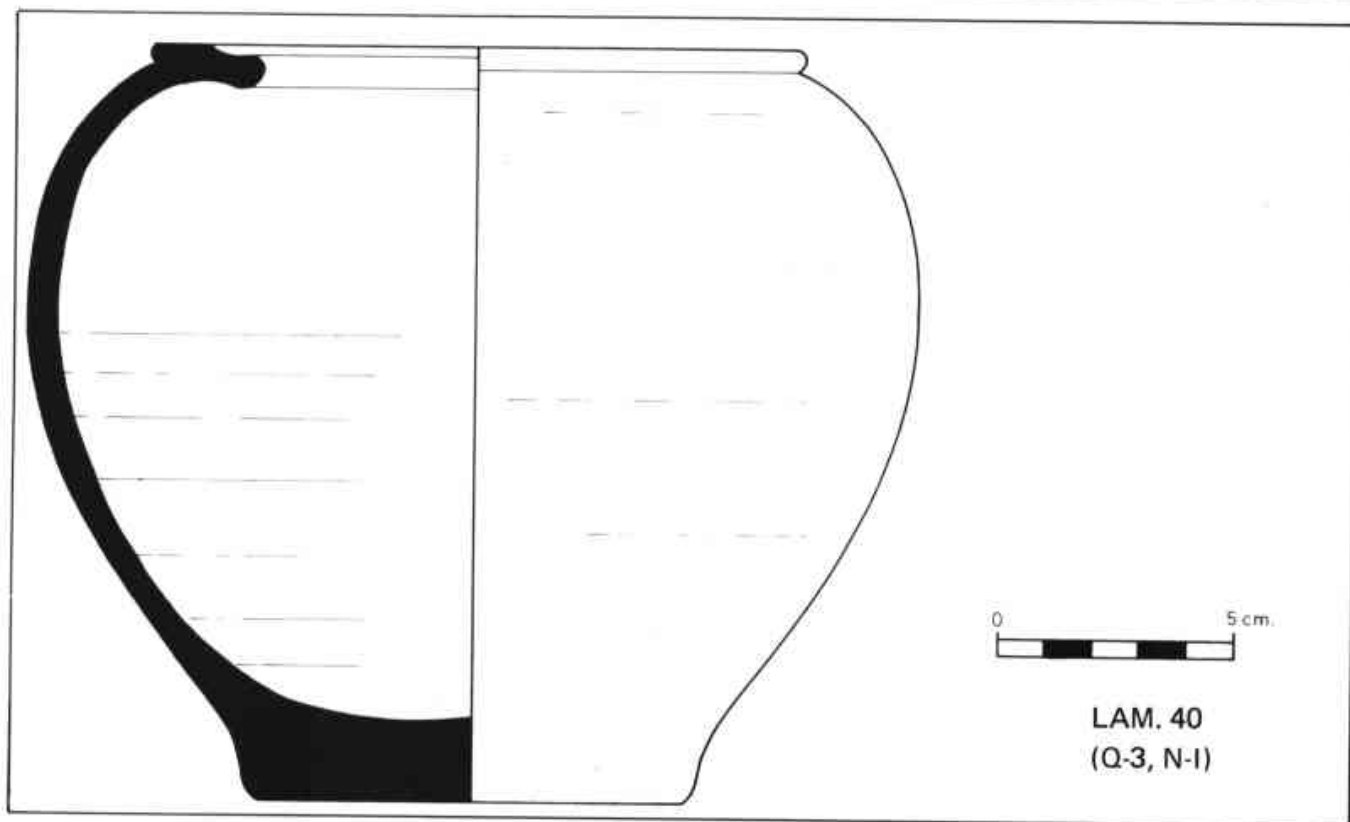
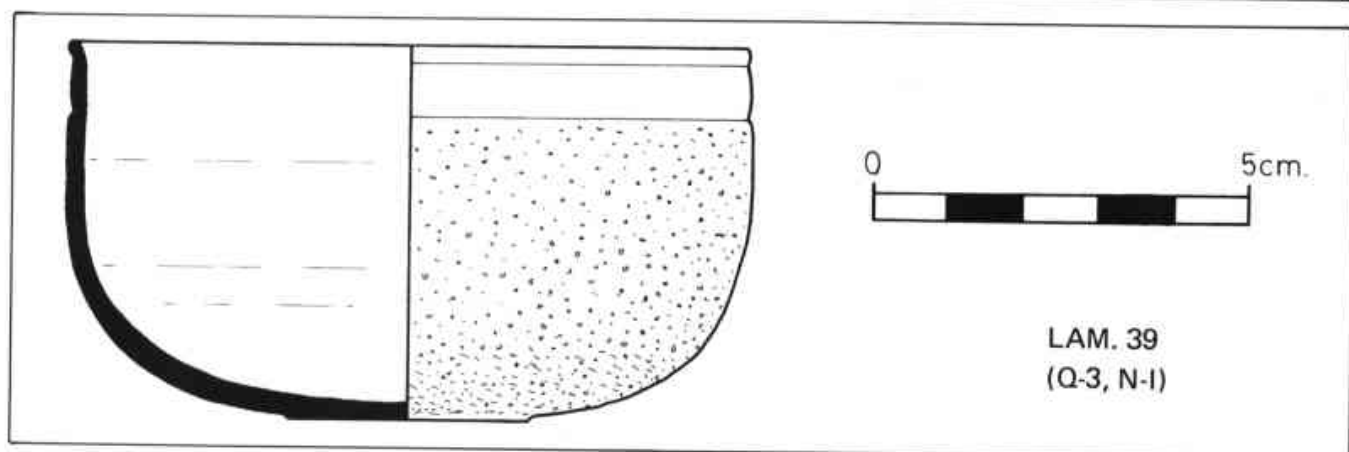
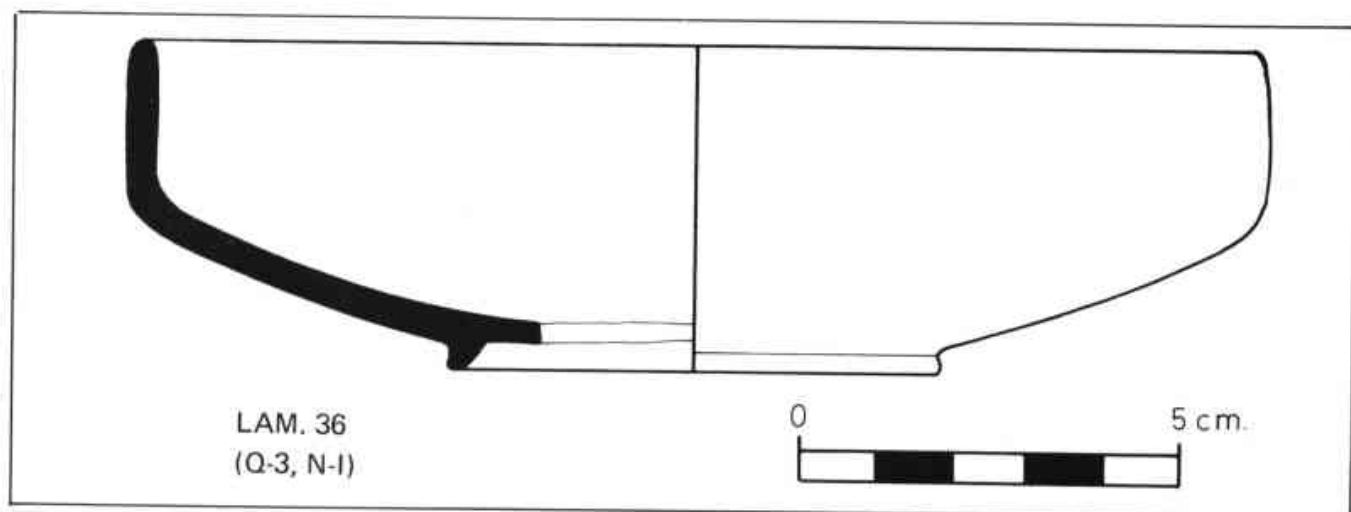
11

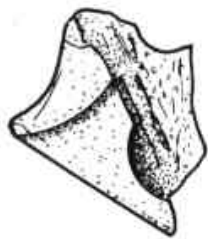

12

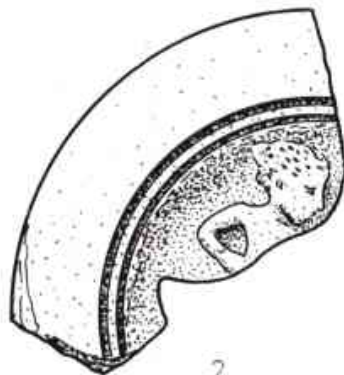

LAM. 35
(Q-3, N-1)

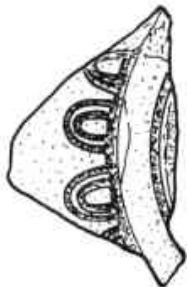
1

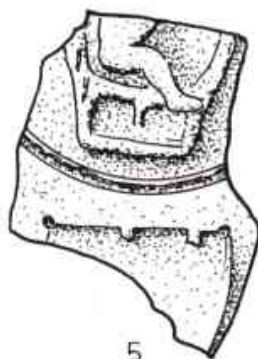
2

3

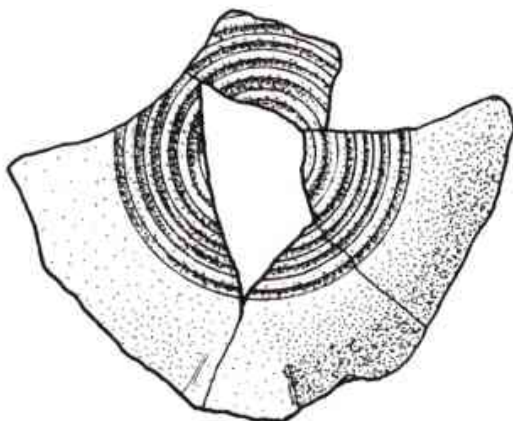
4

5

6

7

8

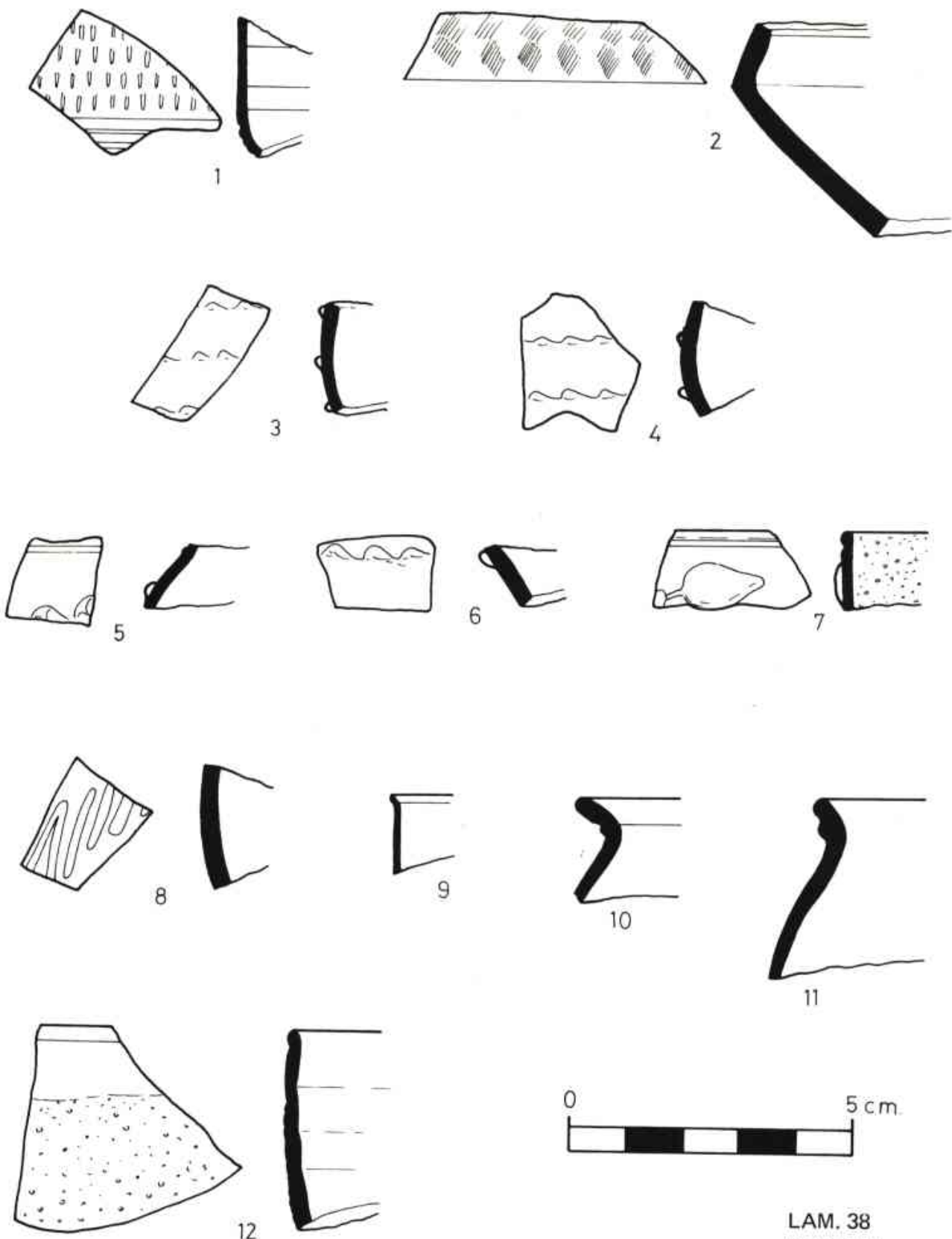

9

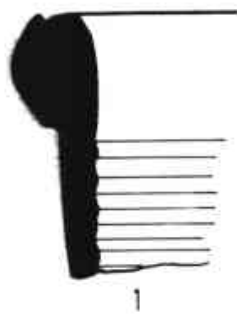

LAM. 37
(O-3, N-1)

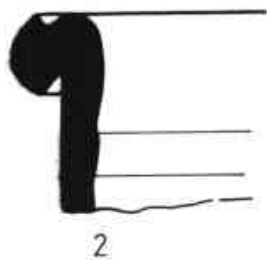

LAM. 38
(Q-3, N-I)

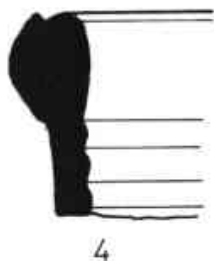
1

2

3

4

5

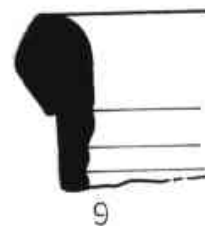
6

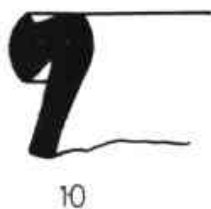
7

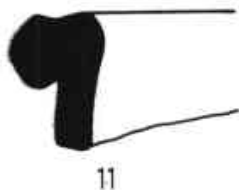
8

9

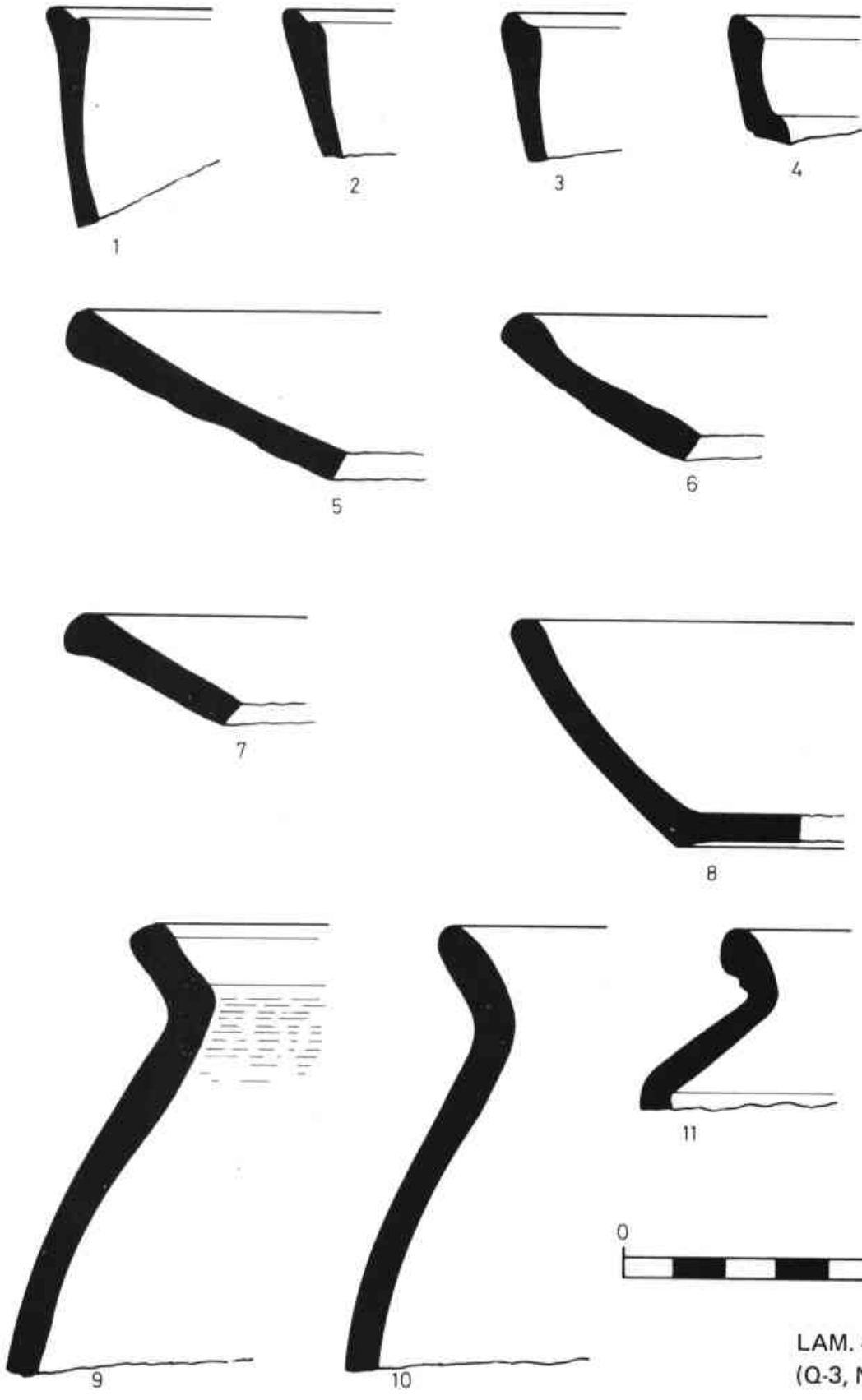
10

11

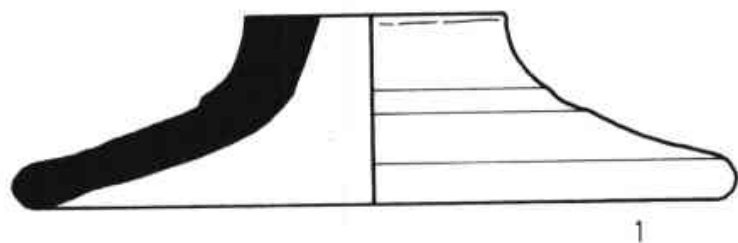

LAM. 41
(Q-3, N-1)

LAM. 42
(Q-3, N-1)

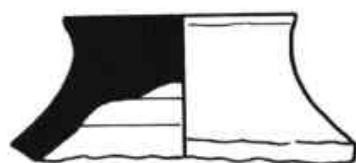

1

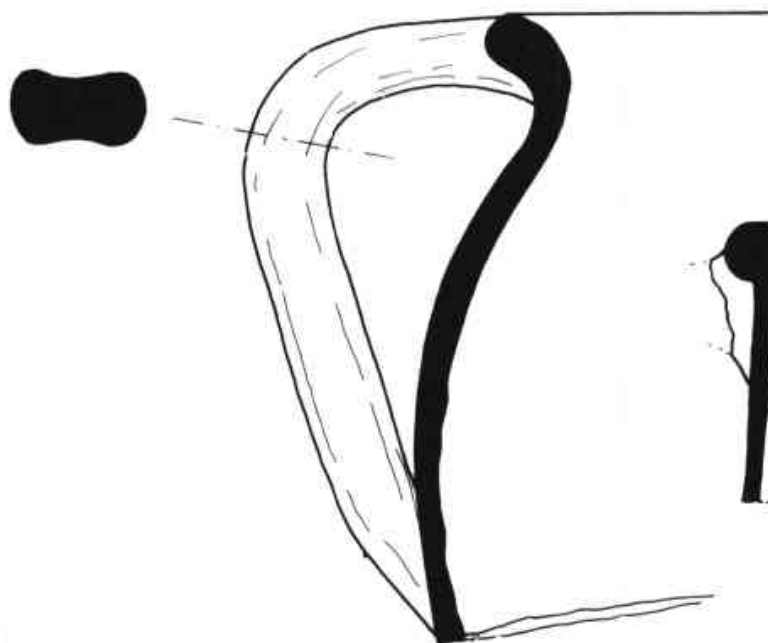
2

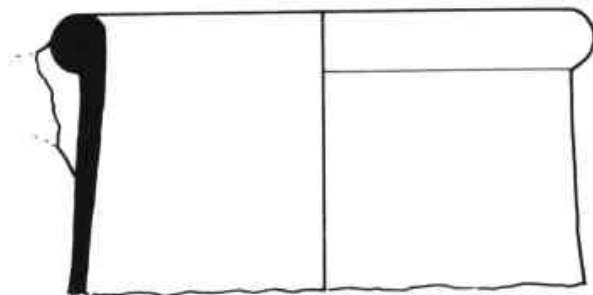
3

LAM. 43
(Q-3, N-I)

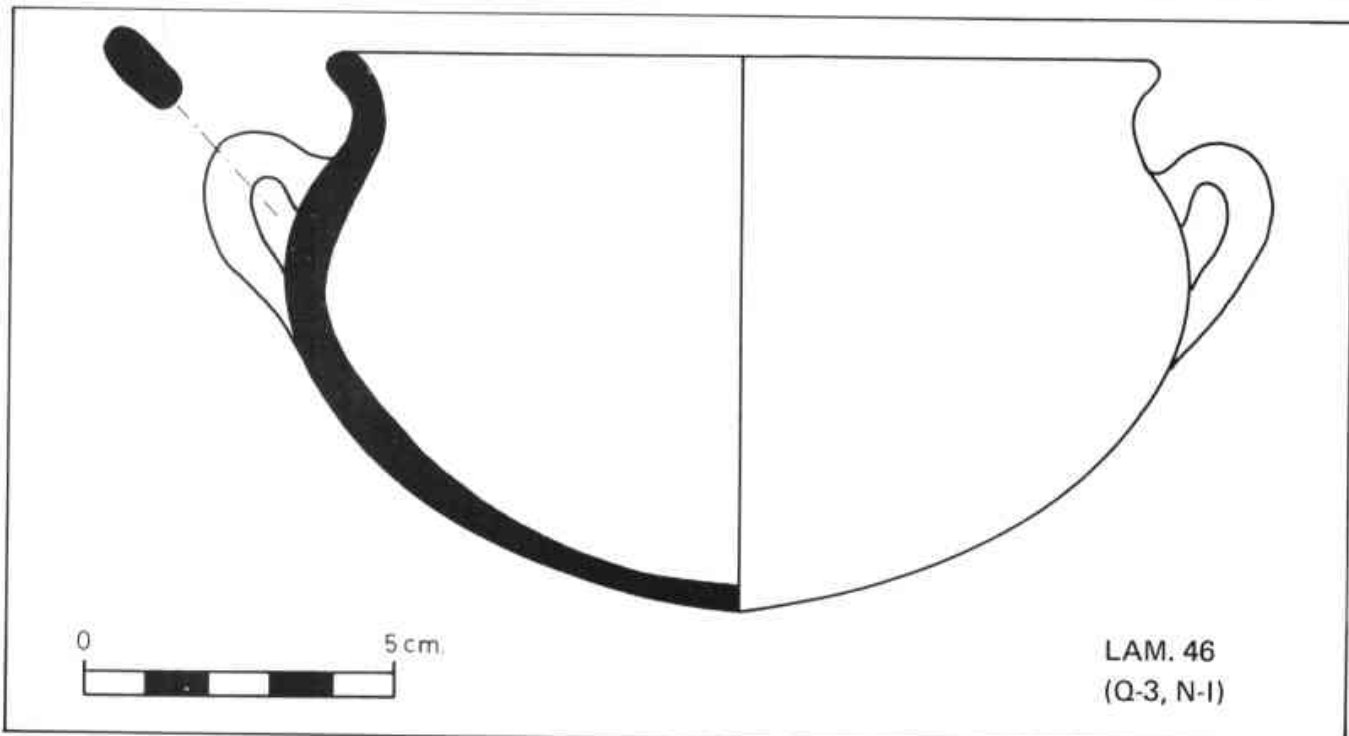
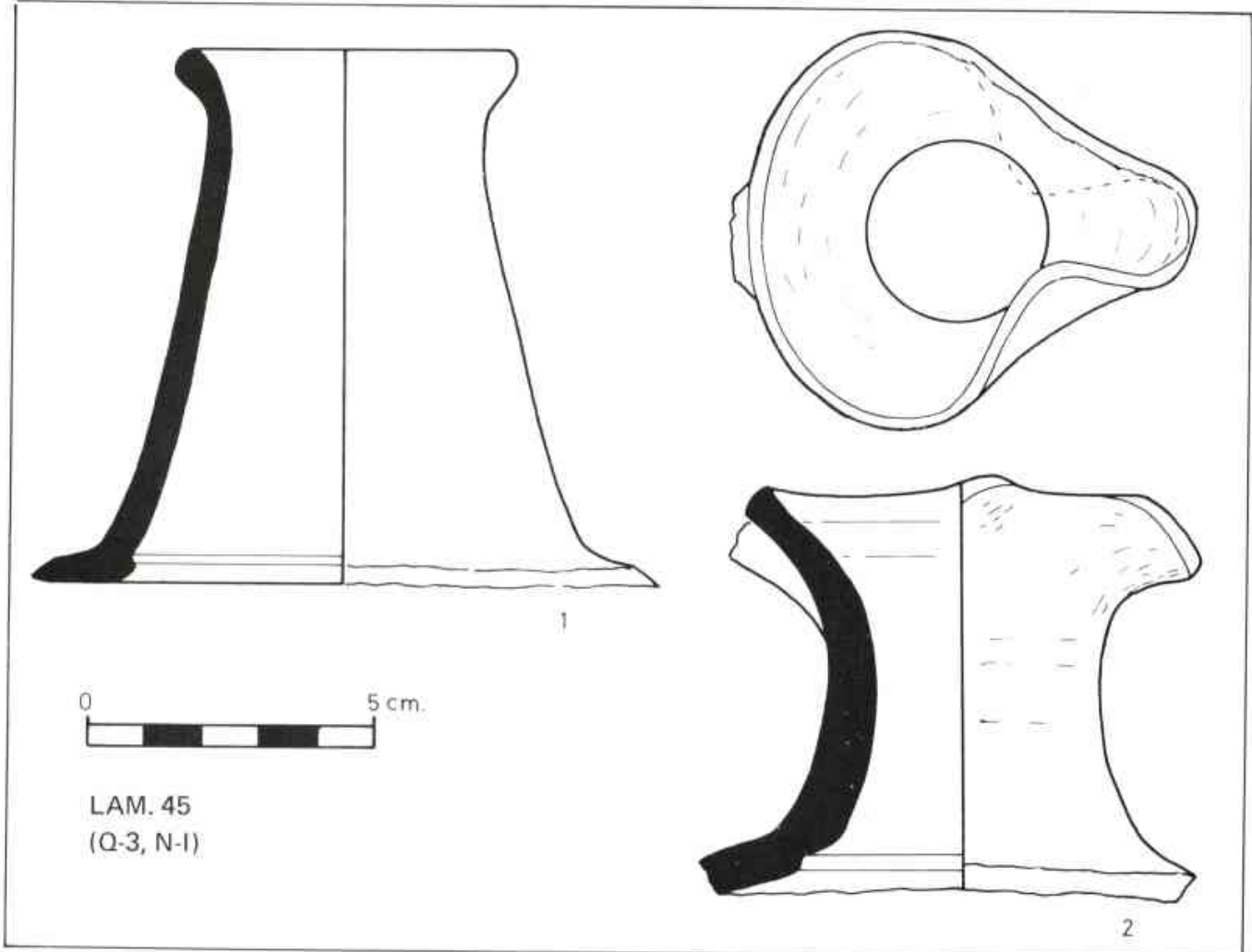
1

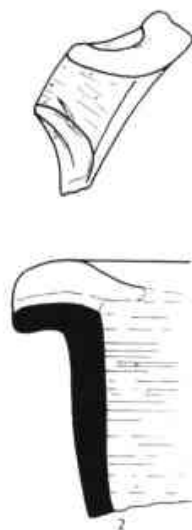
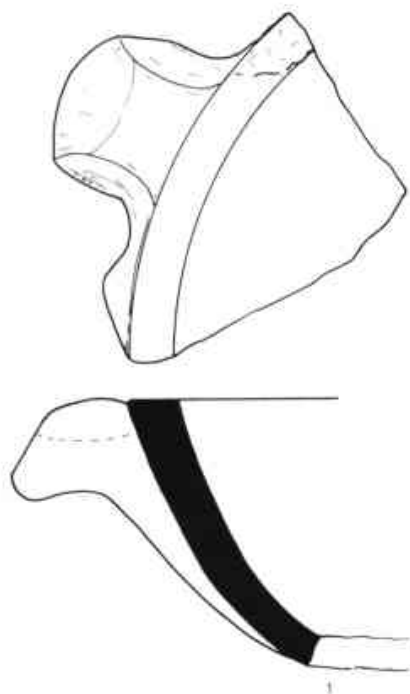

2

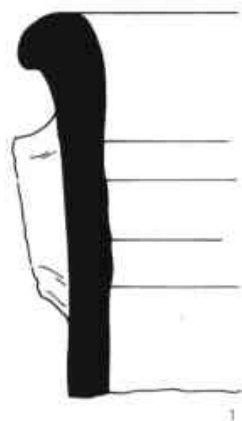

LAM. 44
(Q-3, N-I)

LAM. 47
(Q-3, N-1)

LAM. 48
(Q-3, N-1)

1

2

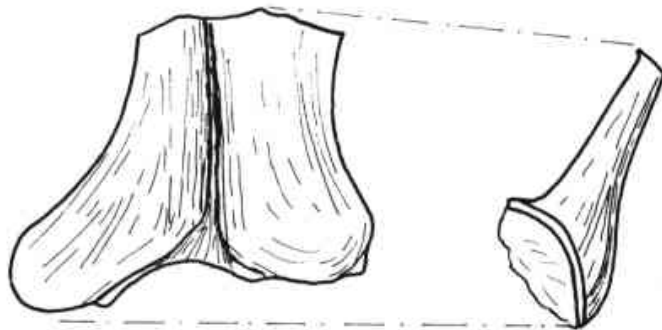
3

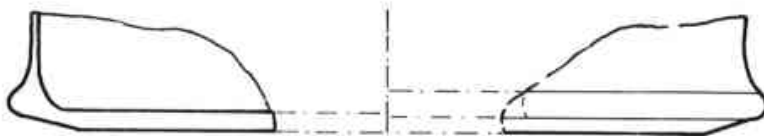
LAM. 49
(Q-3, N-1)

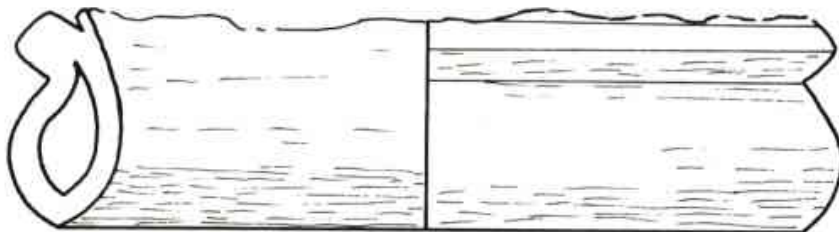
1

2

3

4

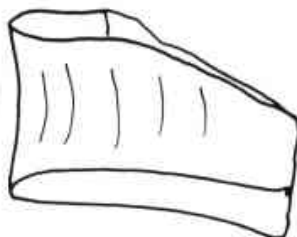
LAM. 50
(Q-3, N-1)

1

2

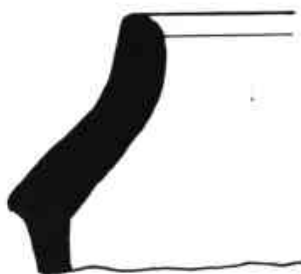
3

4

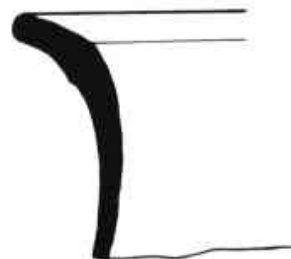
5

6

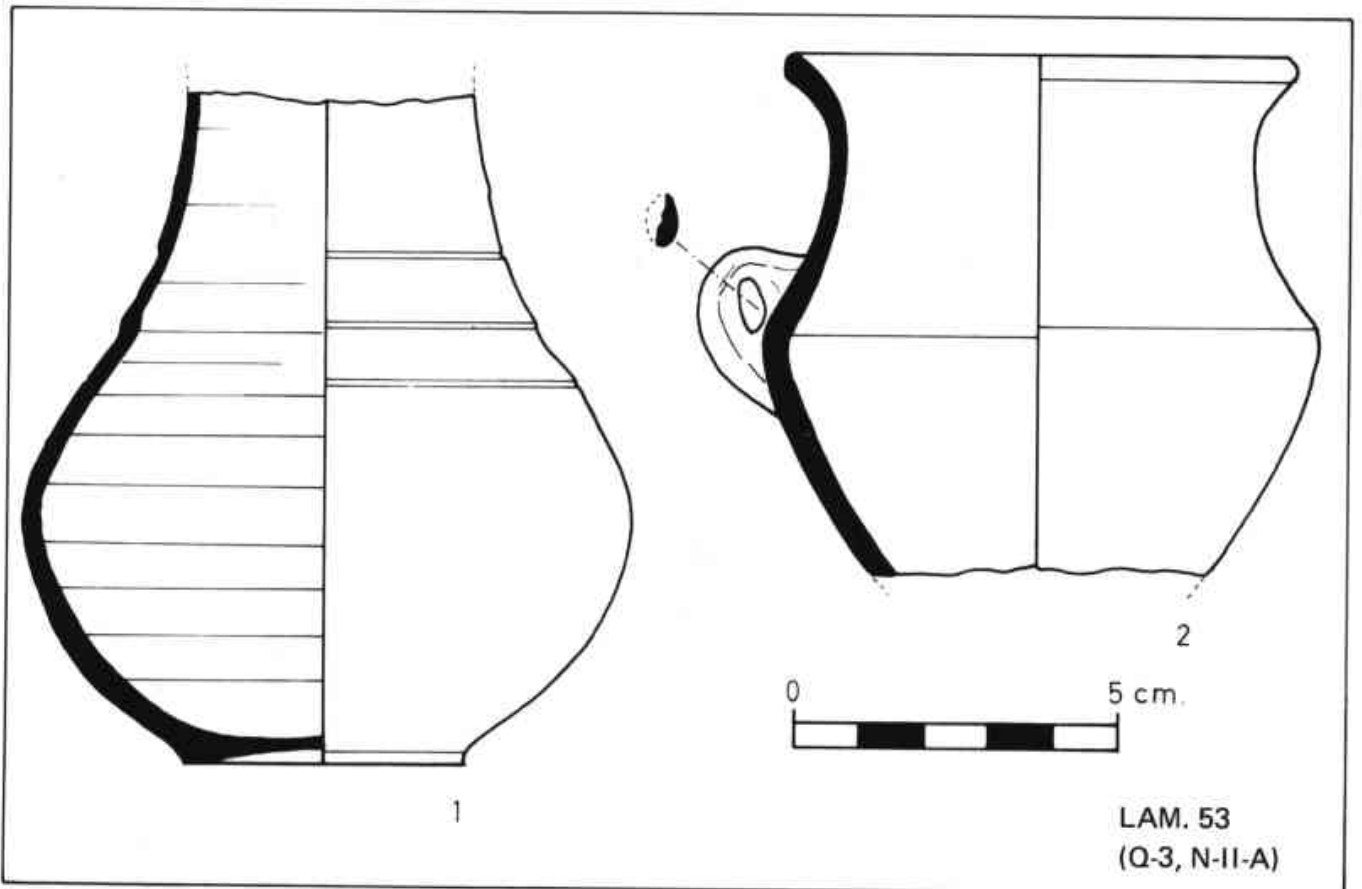
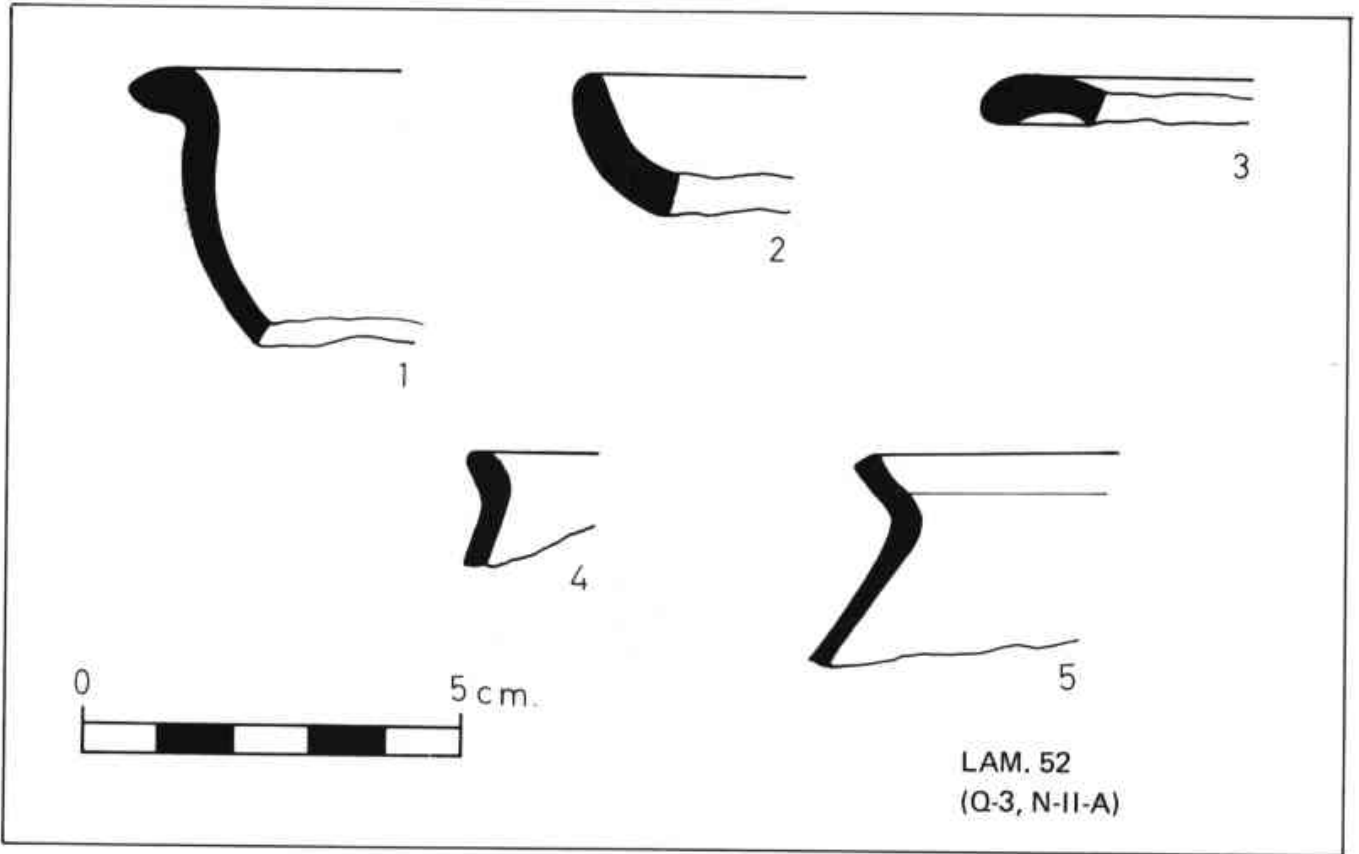

7

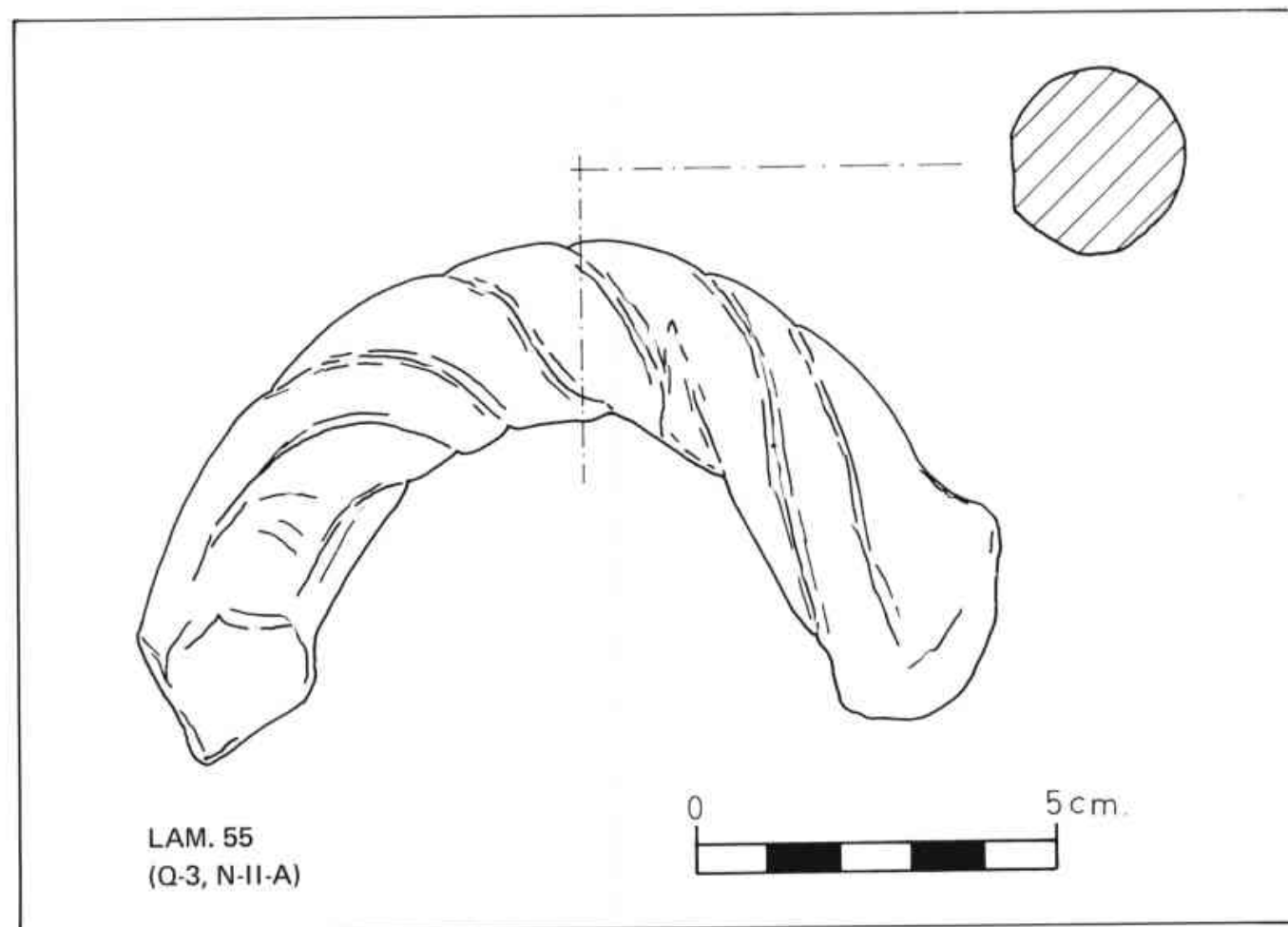
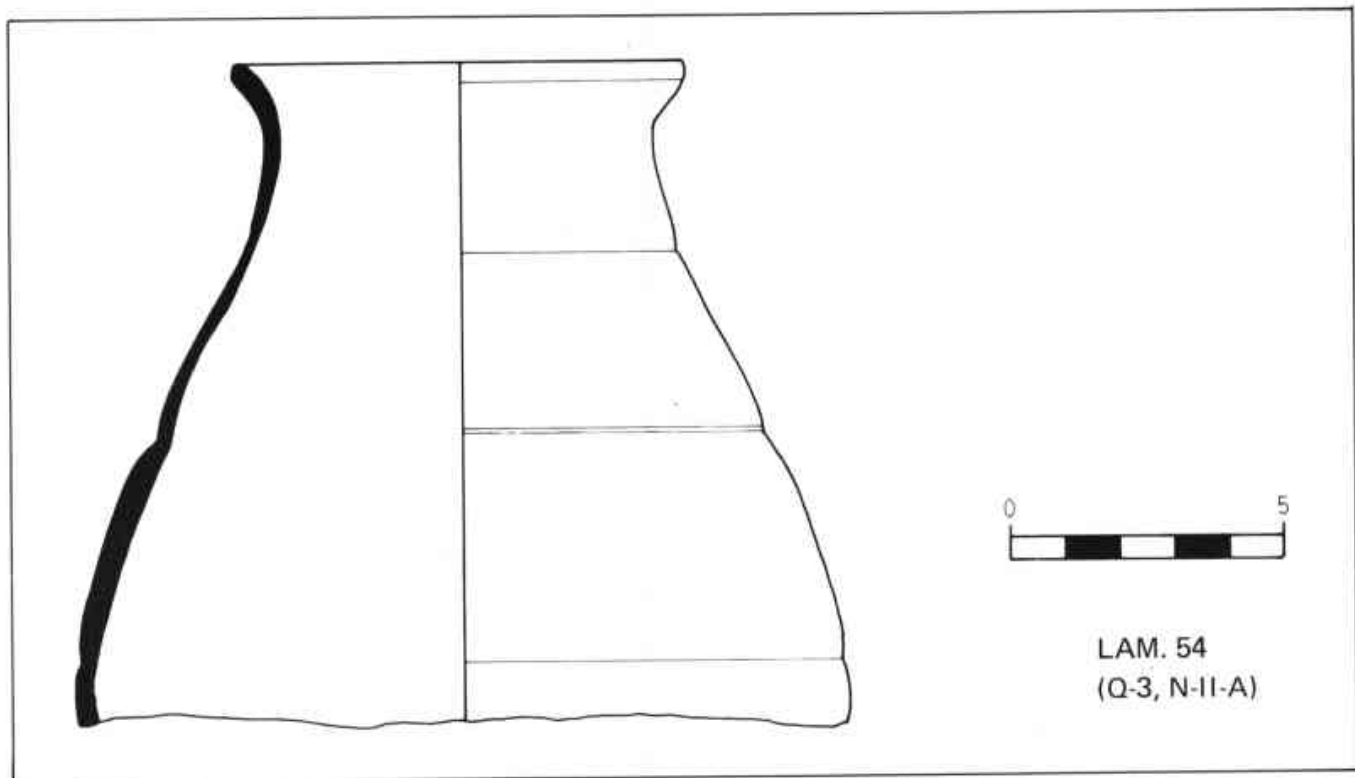

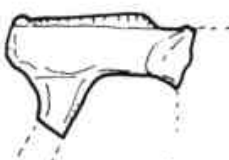
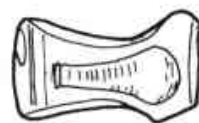
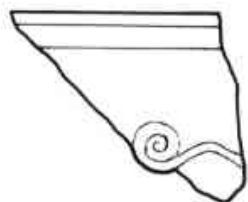
8

LAM. 51
(Q-3, N-II-A)

1

2

3

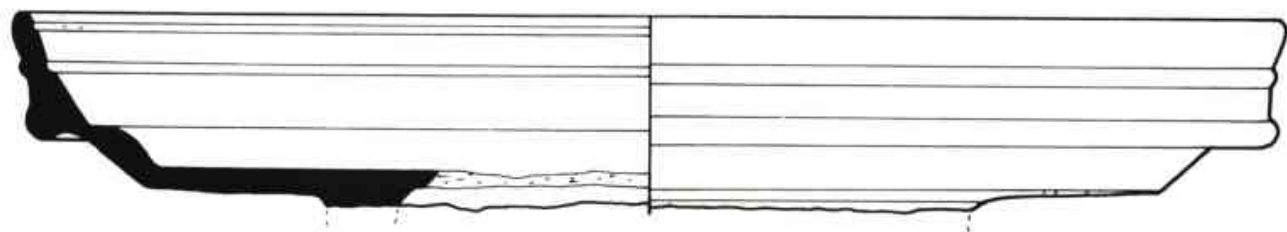
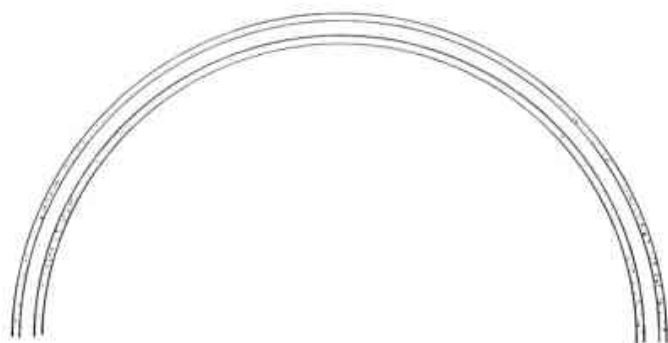

4

5

6

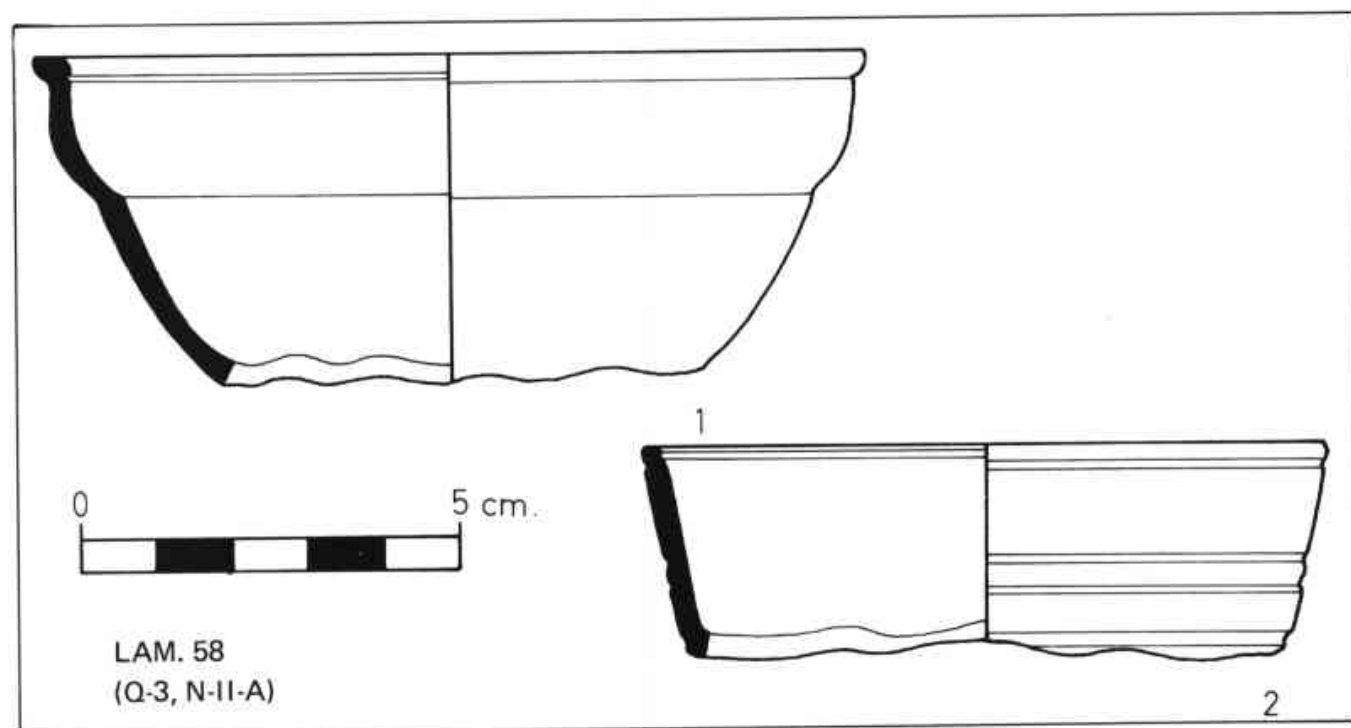
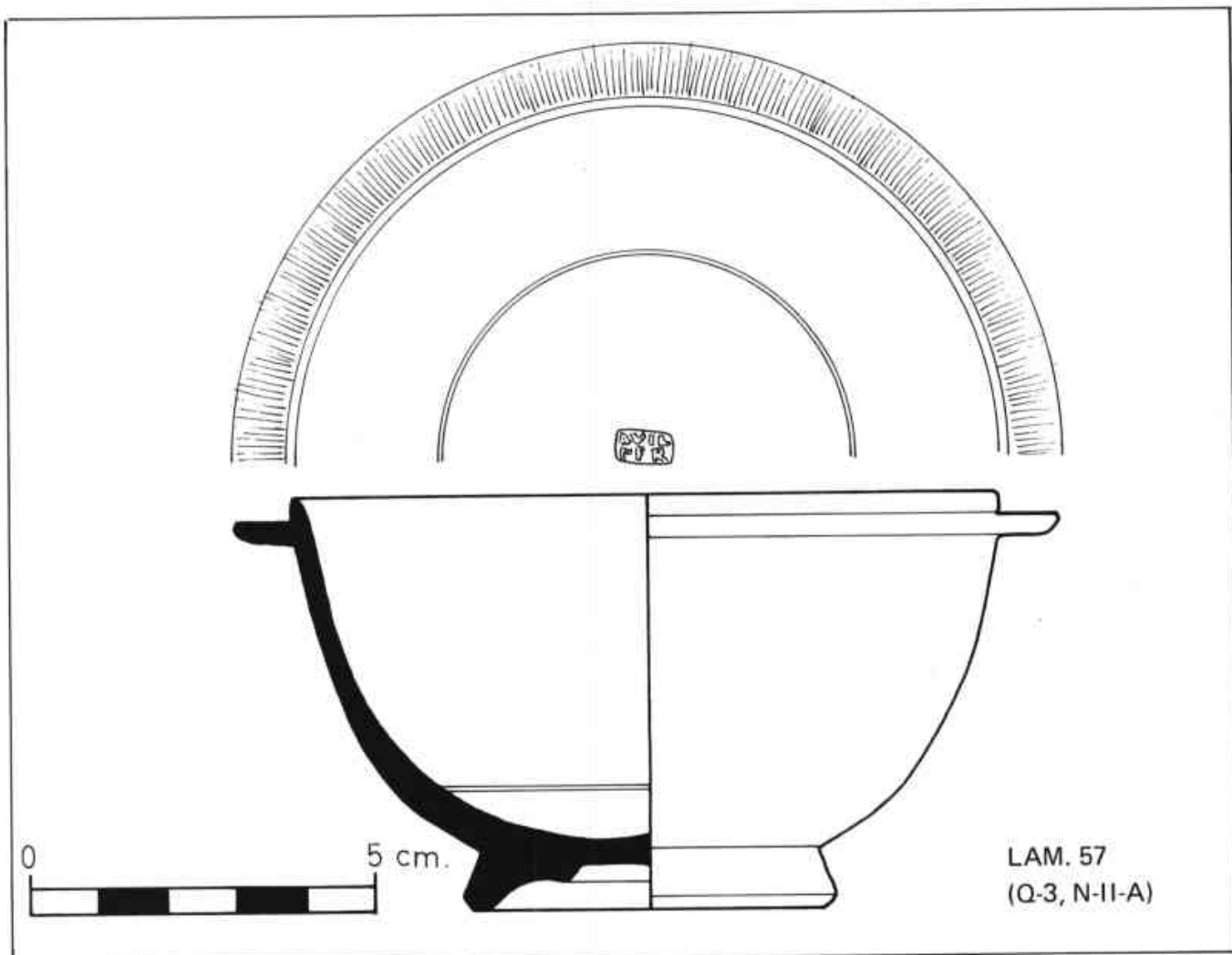
7

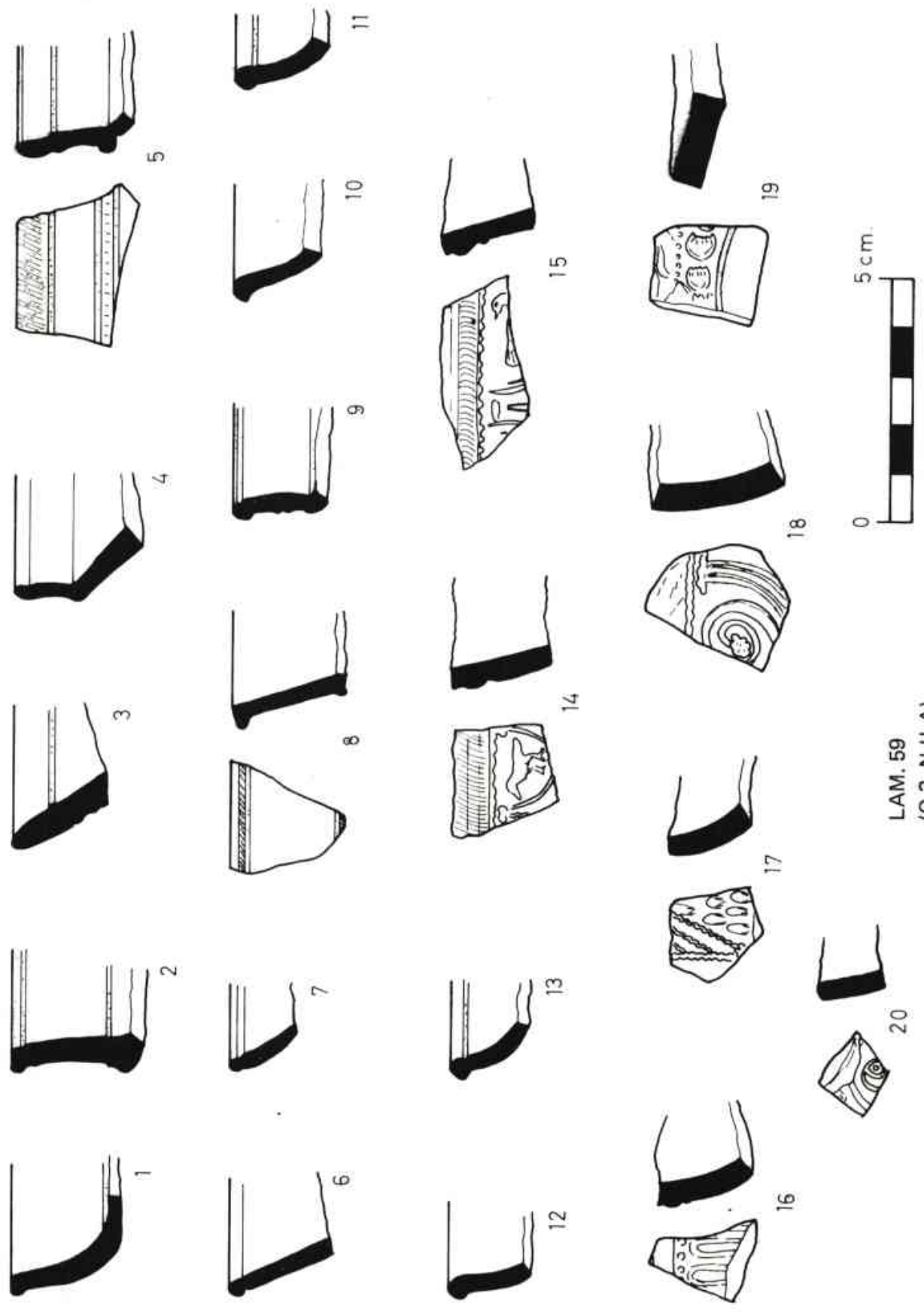
8

LAM. 56
(Q-3, N-II-A)

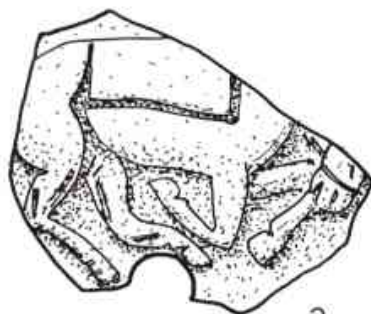
LAM. 59
(Q-3, N-II-A)

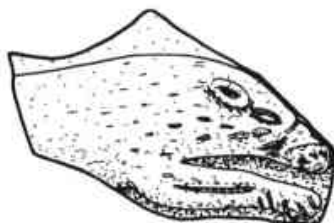
1

2

3

4

5

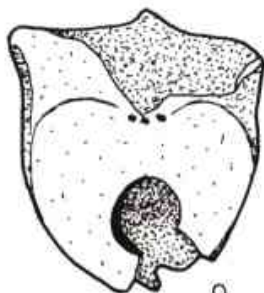
6

7

8

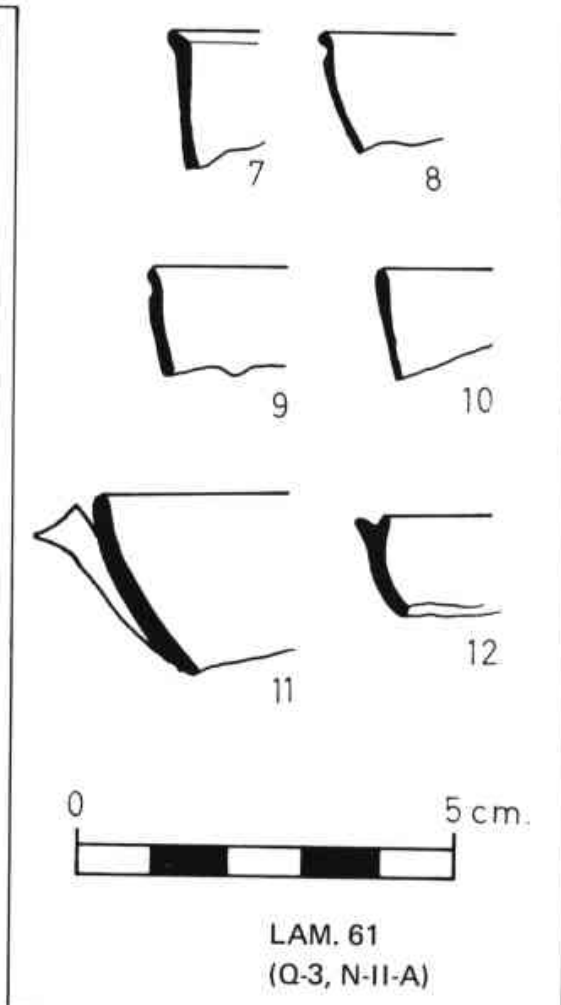
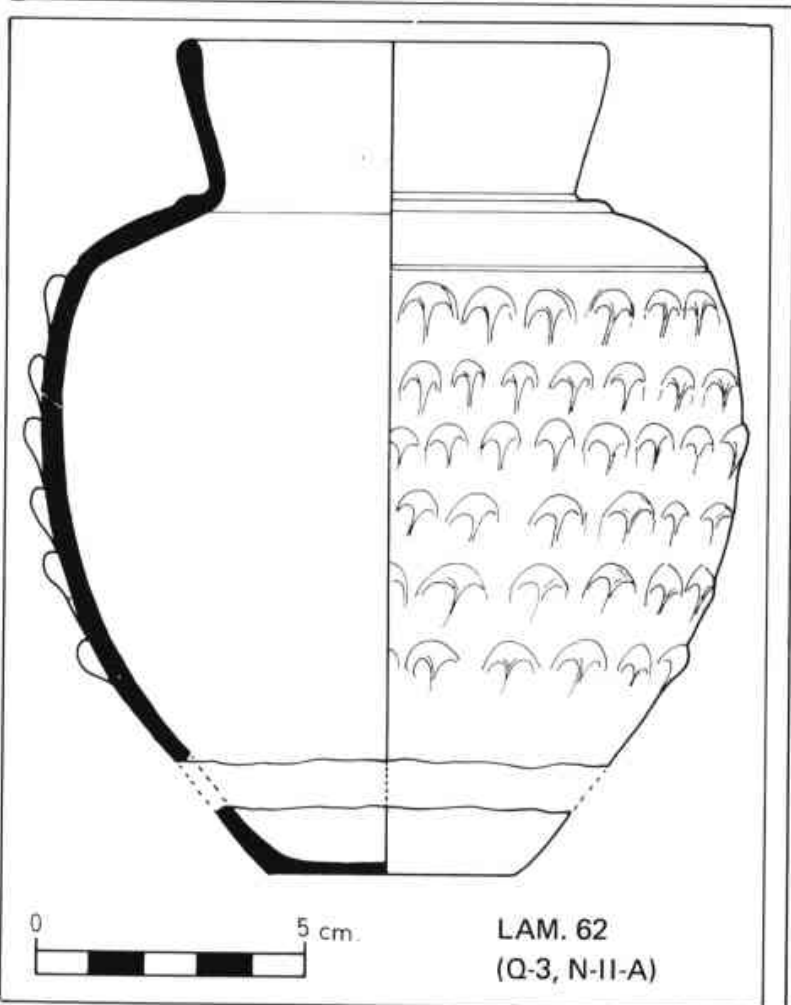
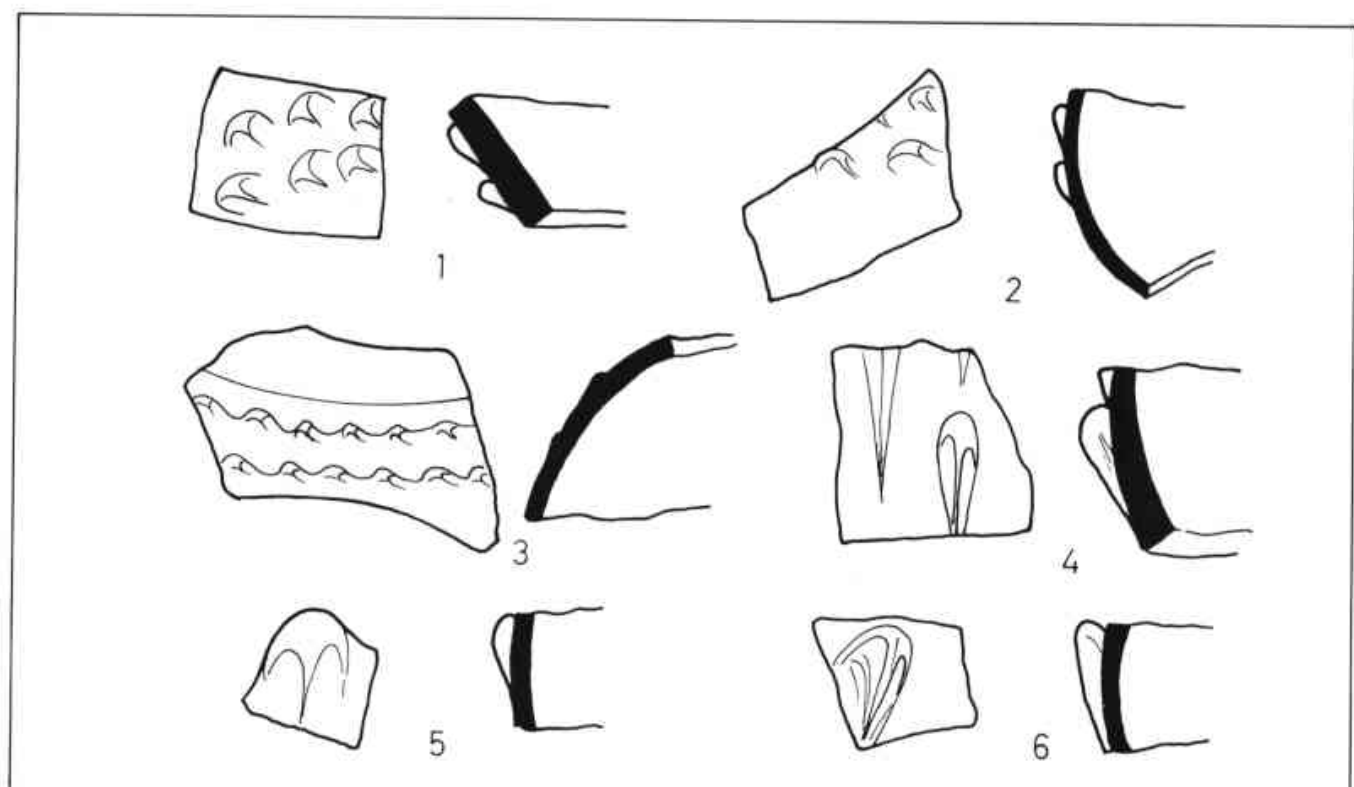
9

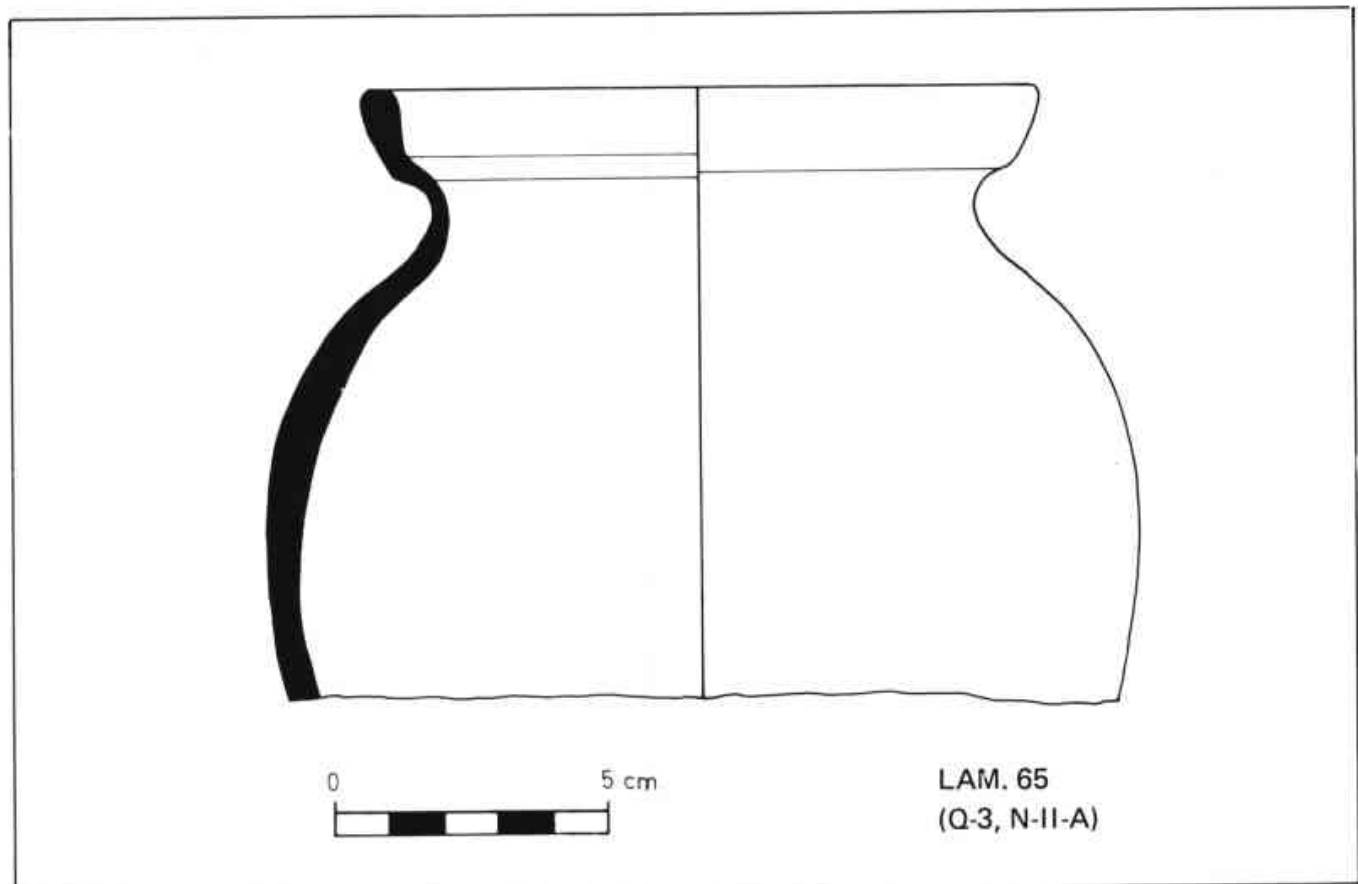
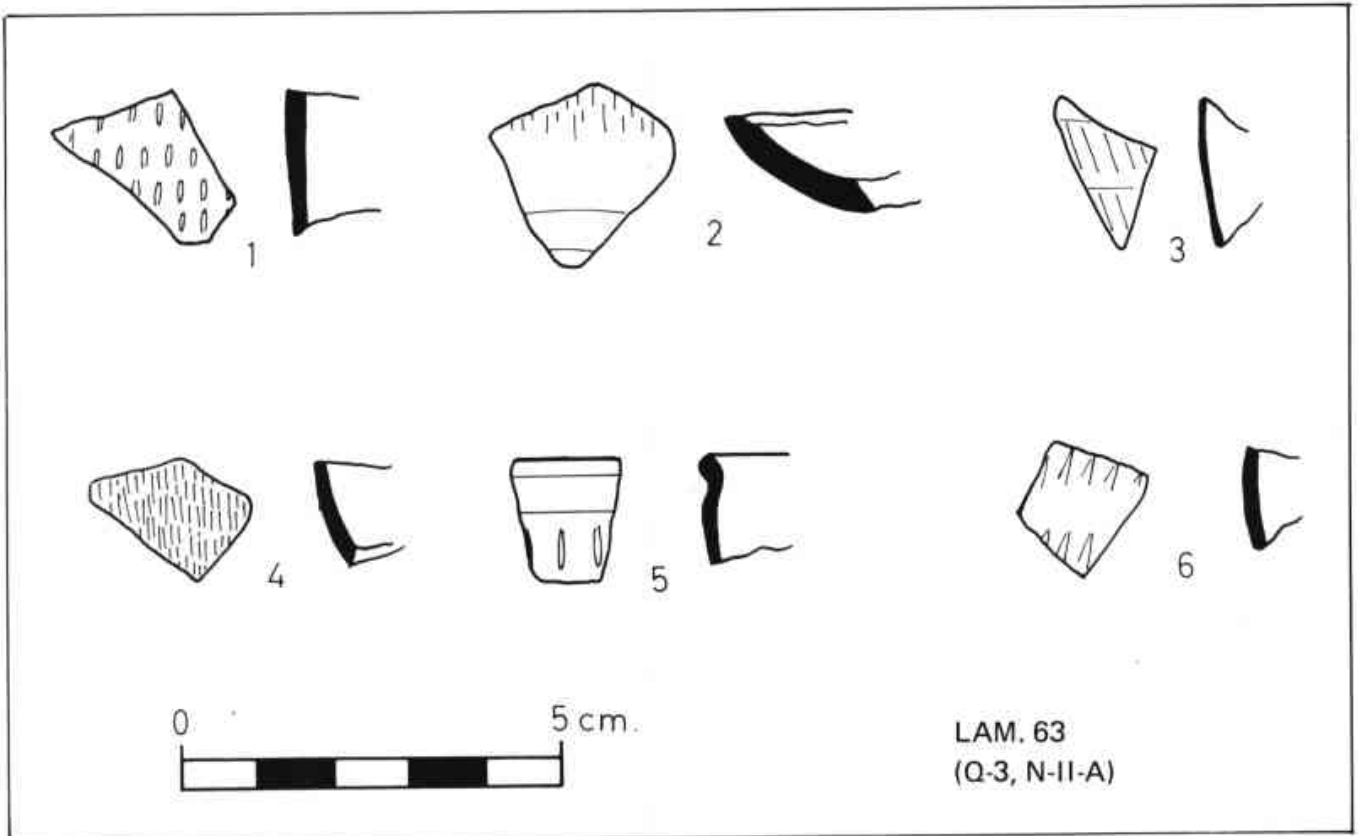
10

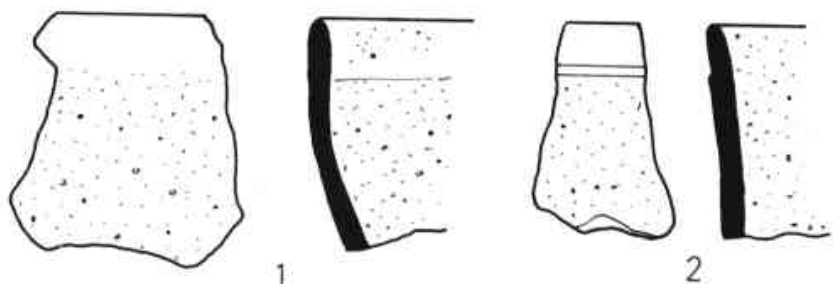
LAM. 60
(Q-3, N-II-A)

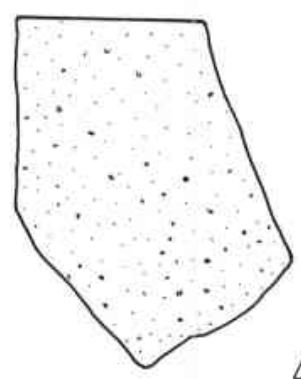

1

2

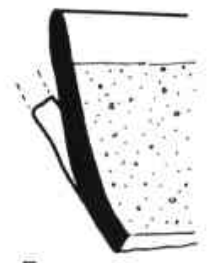
3

4

5

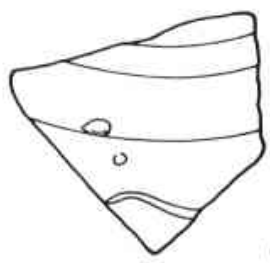
6

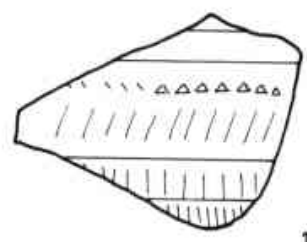
7

8

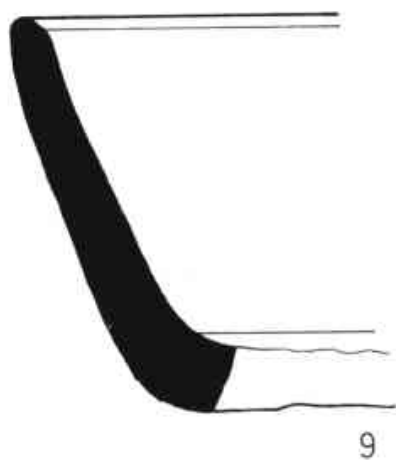
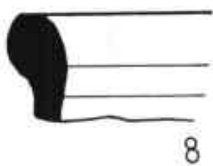
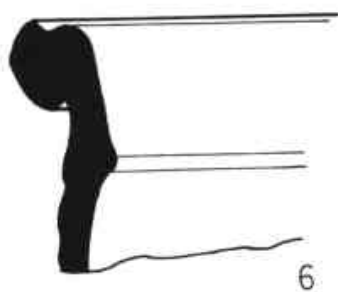
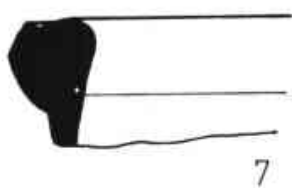
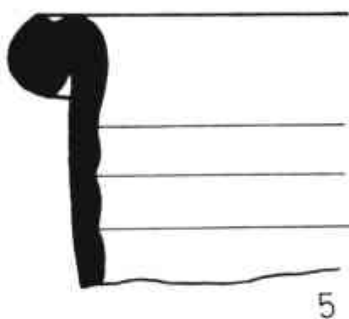
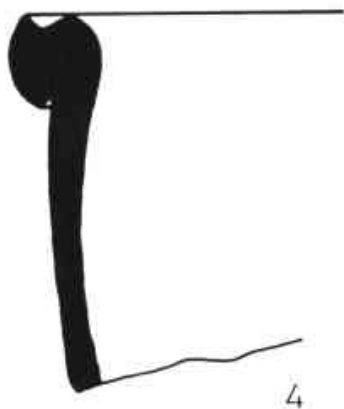
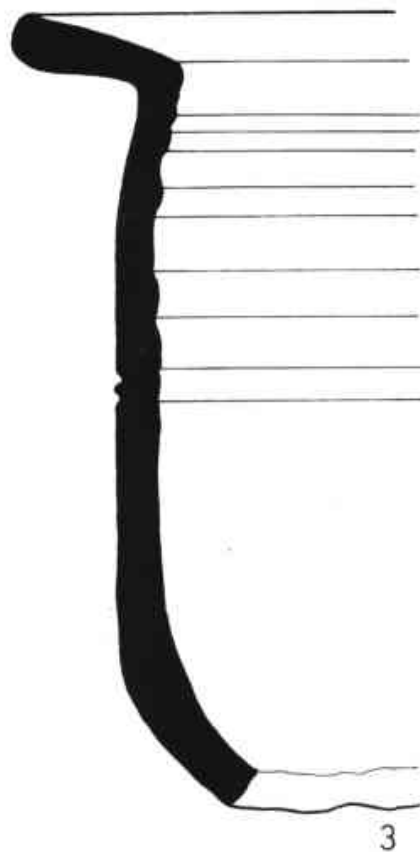
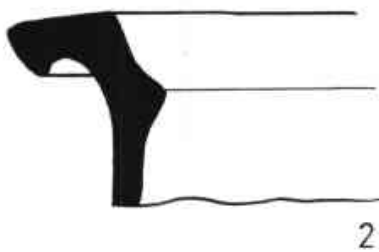
9

10

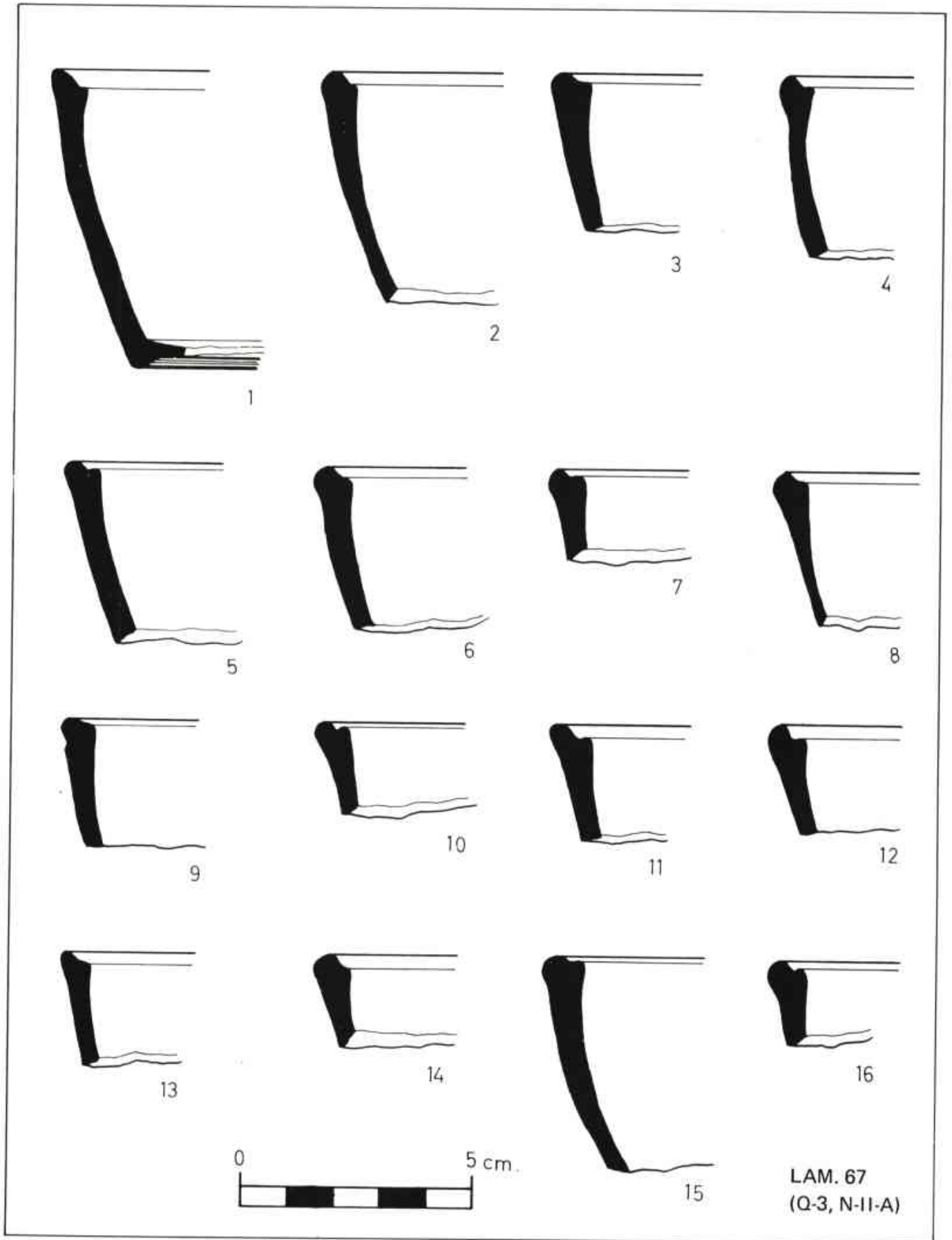

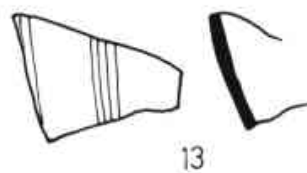
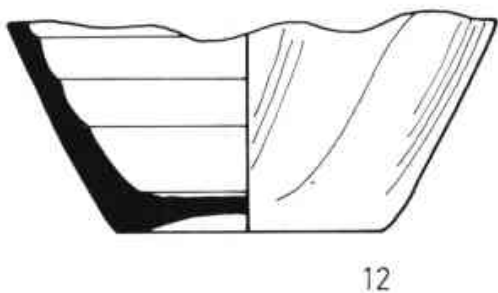
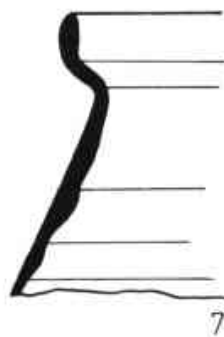
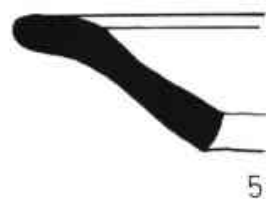
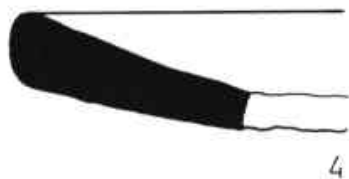
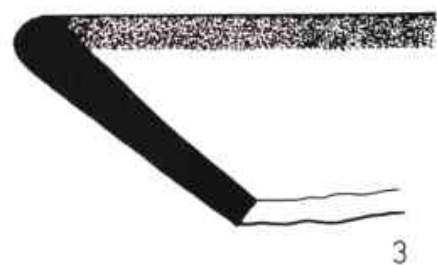
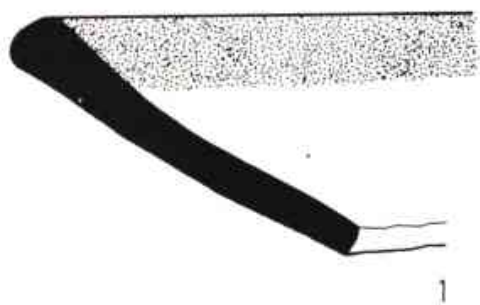
LAM. 64
(Q-3, N-II-A)

LAM. 66
(Q-3, N-II-A)

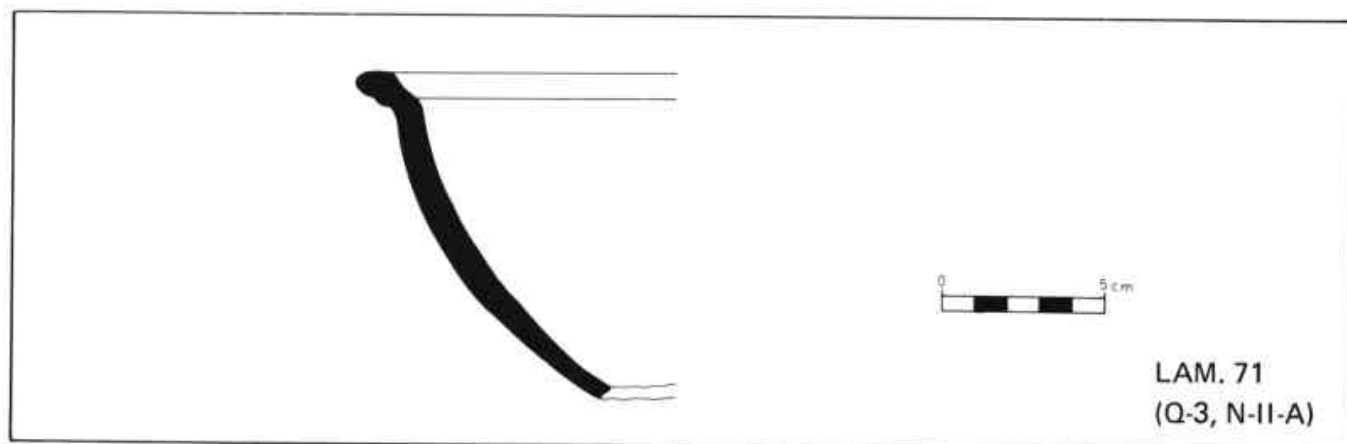
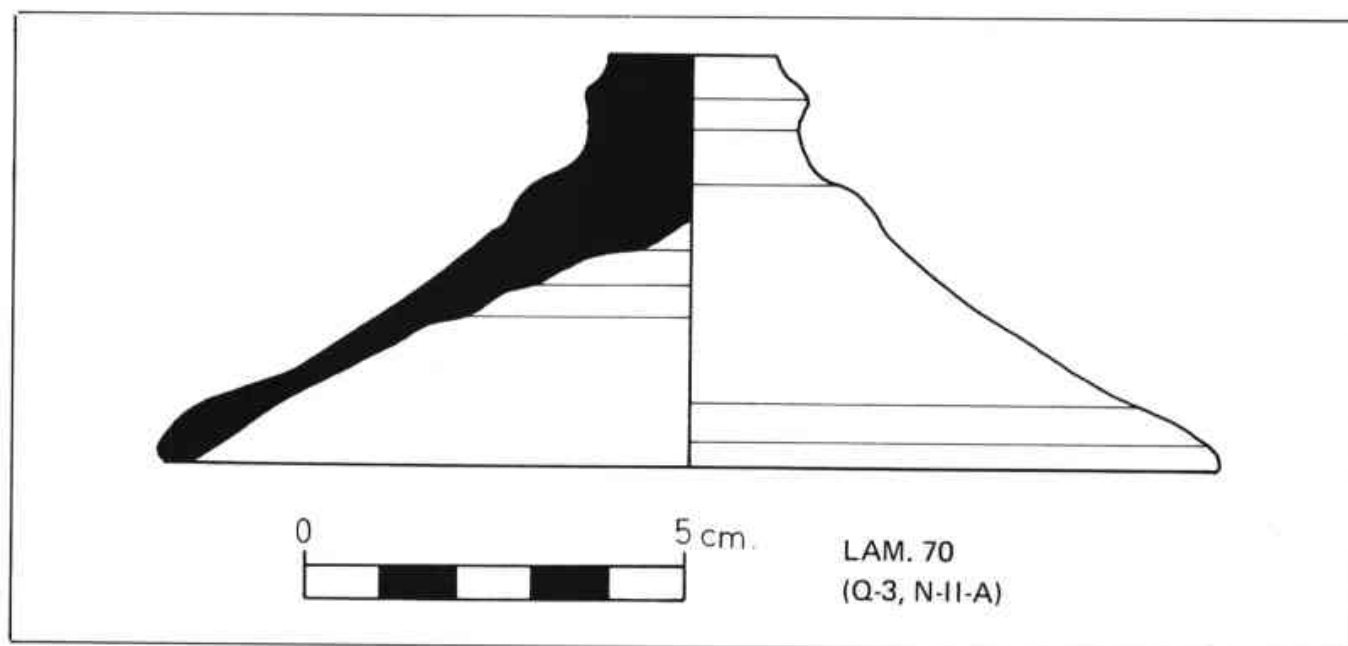
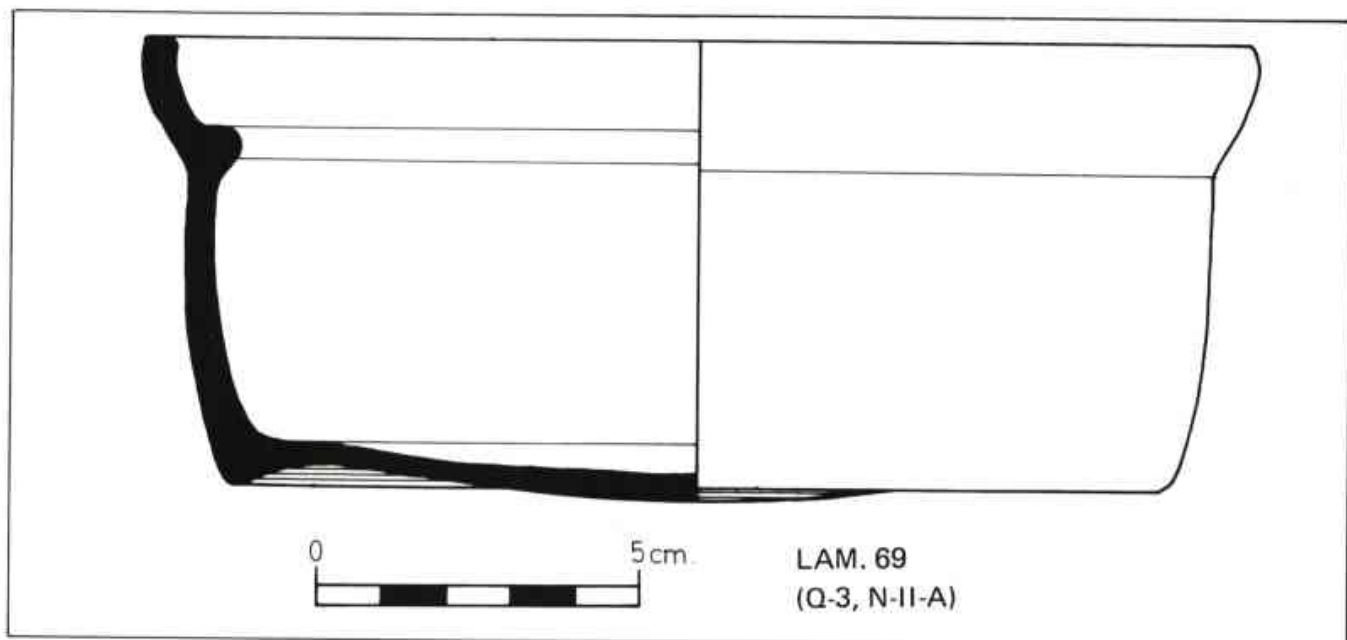

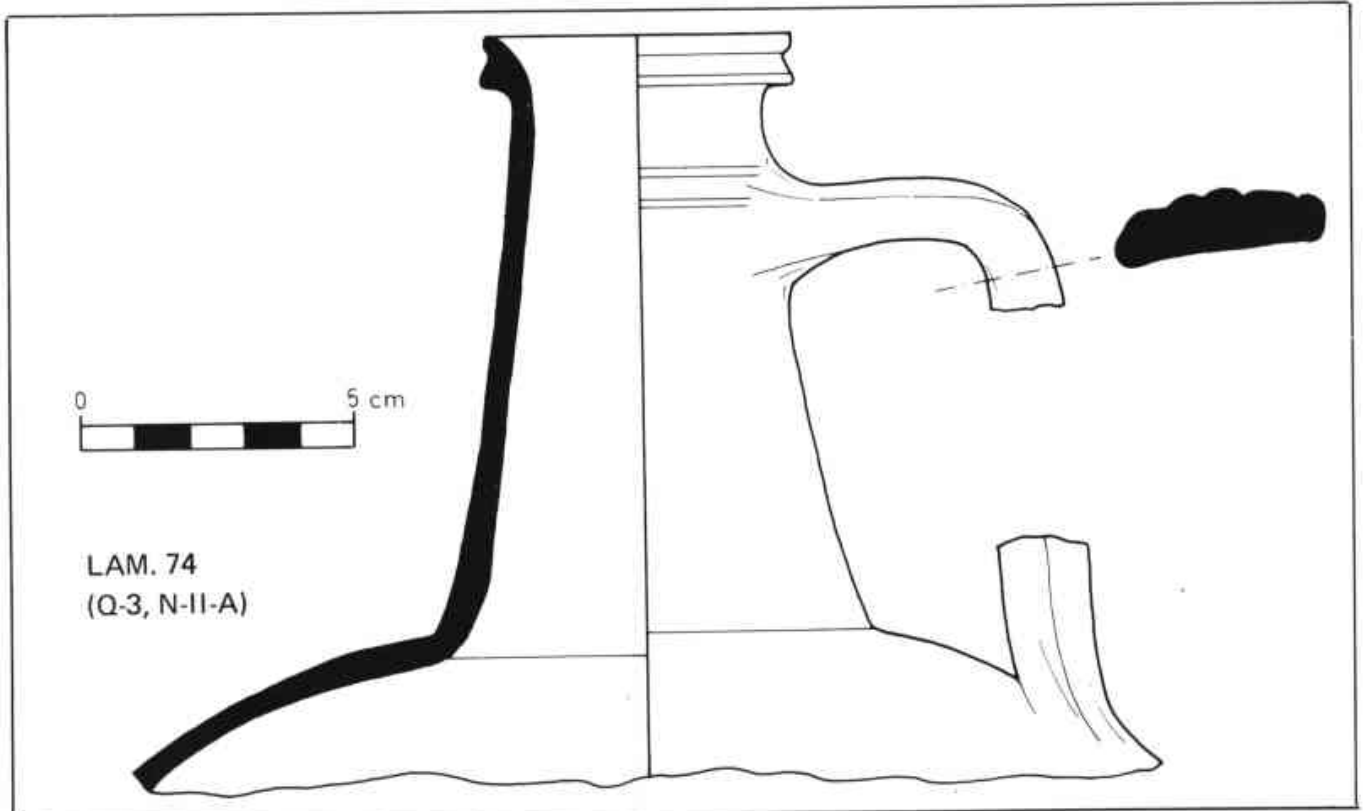
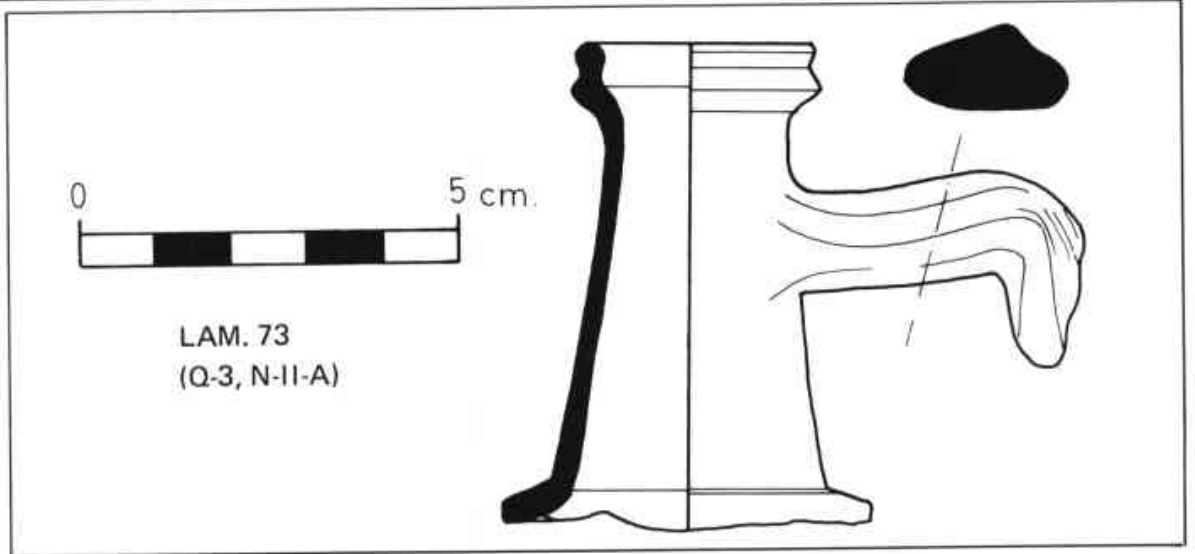
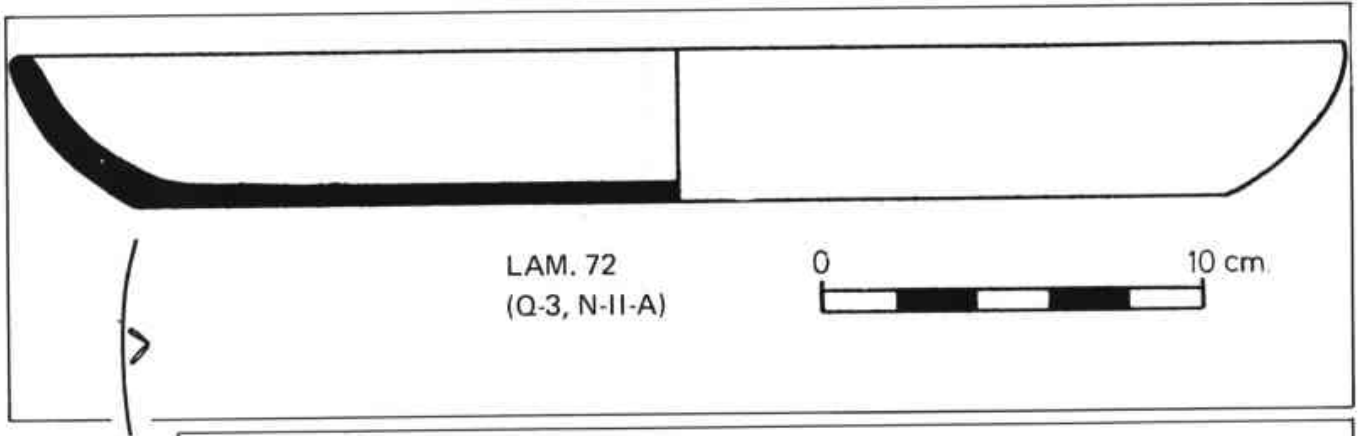

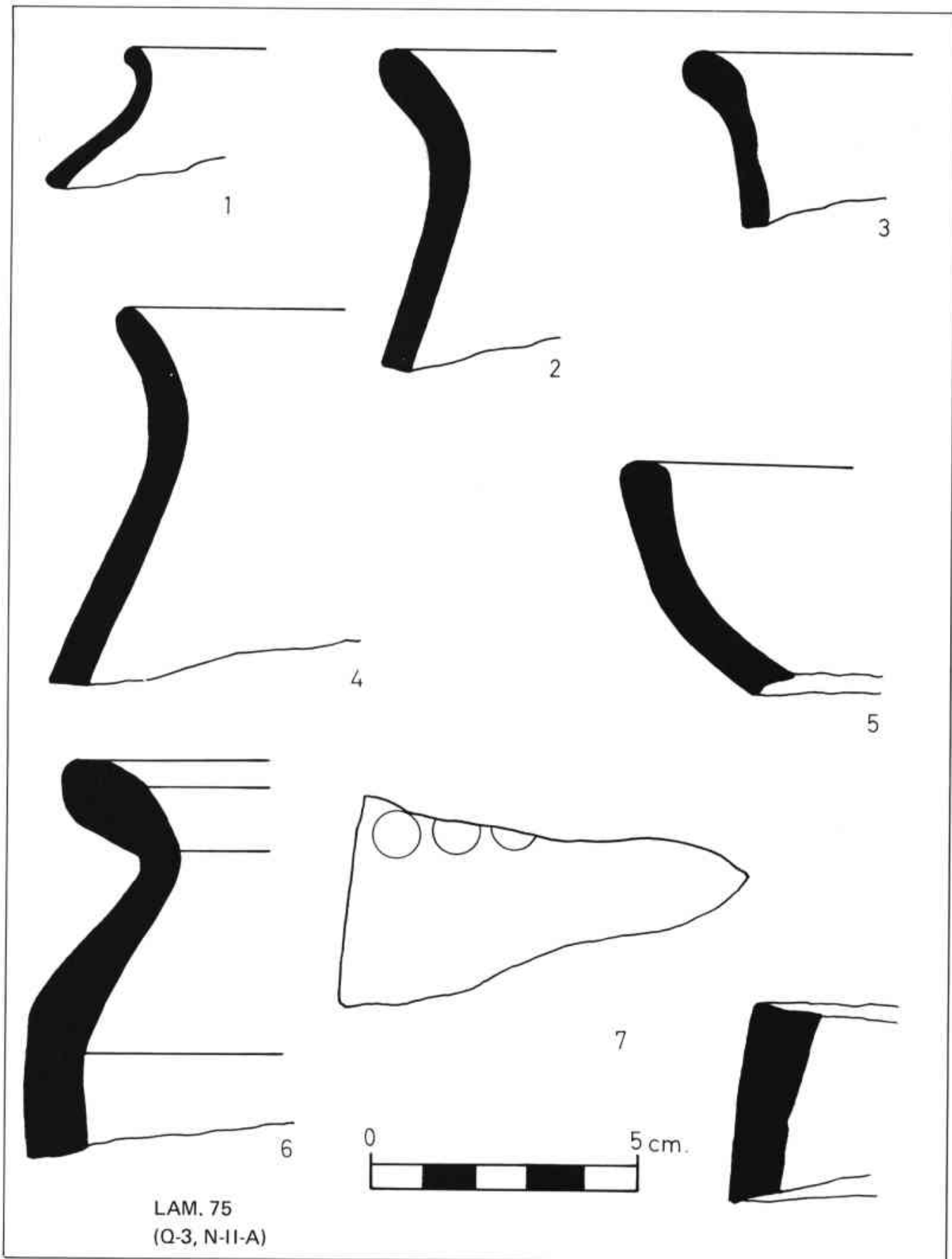
LAM. 68
(Q-3, N-II-A)

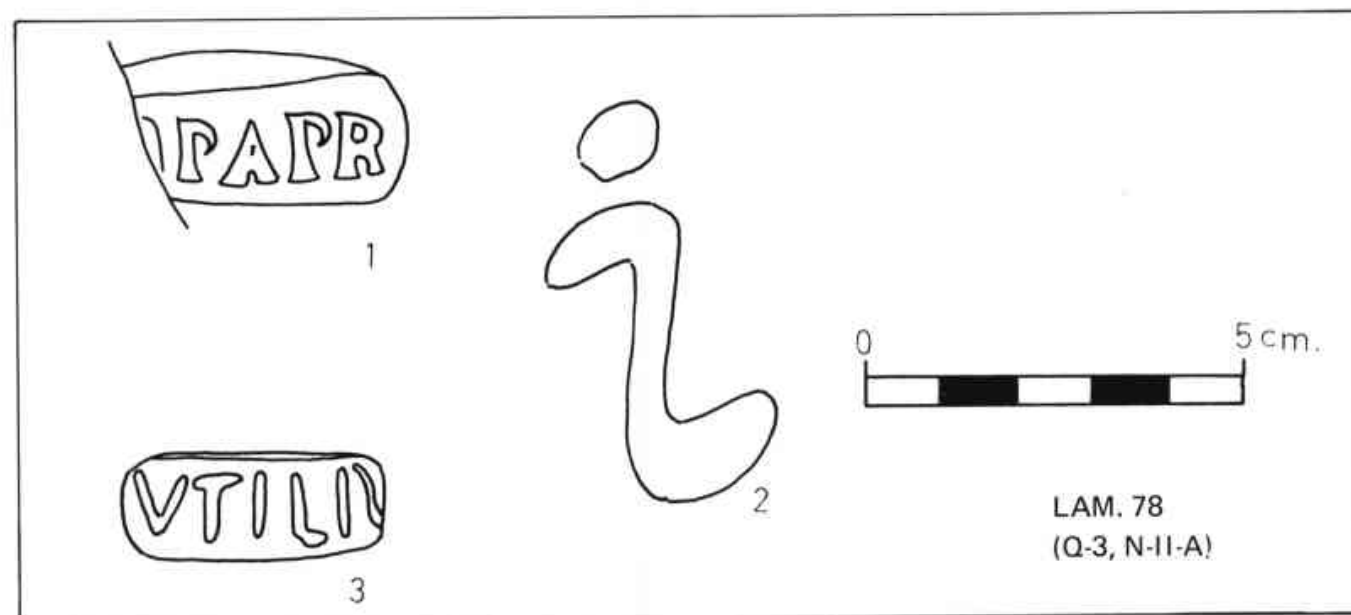
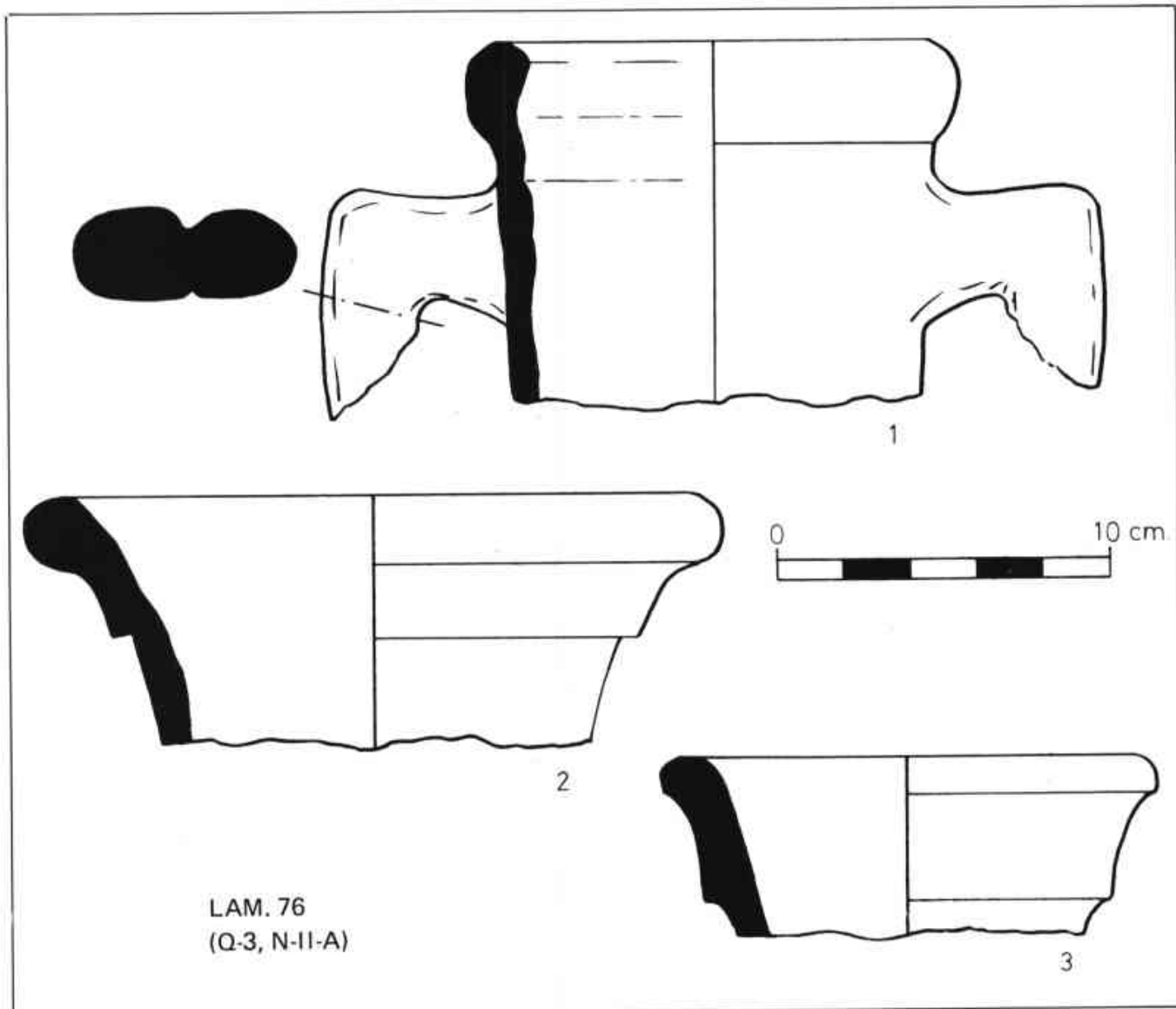

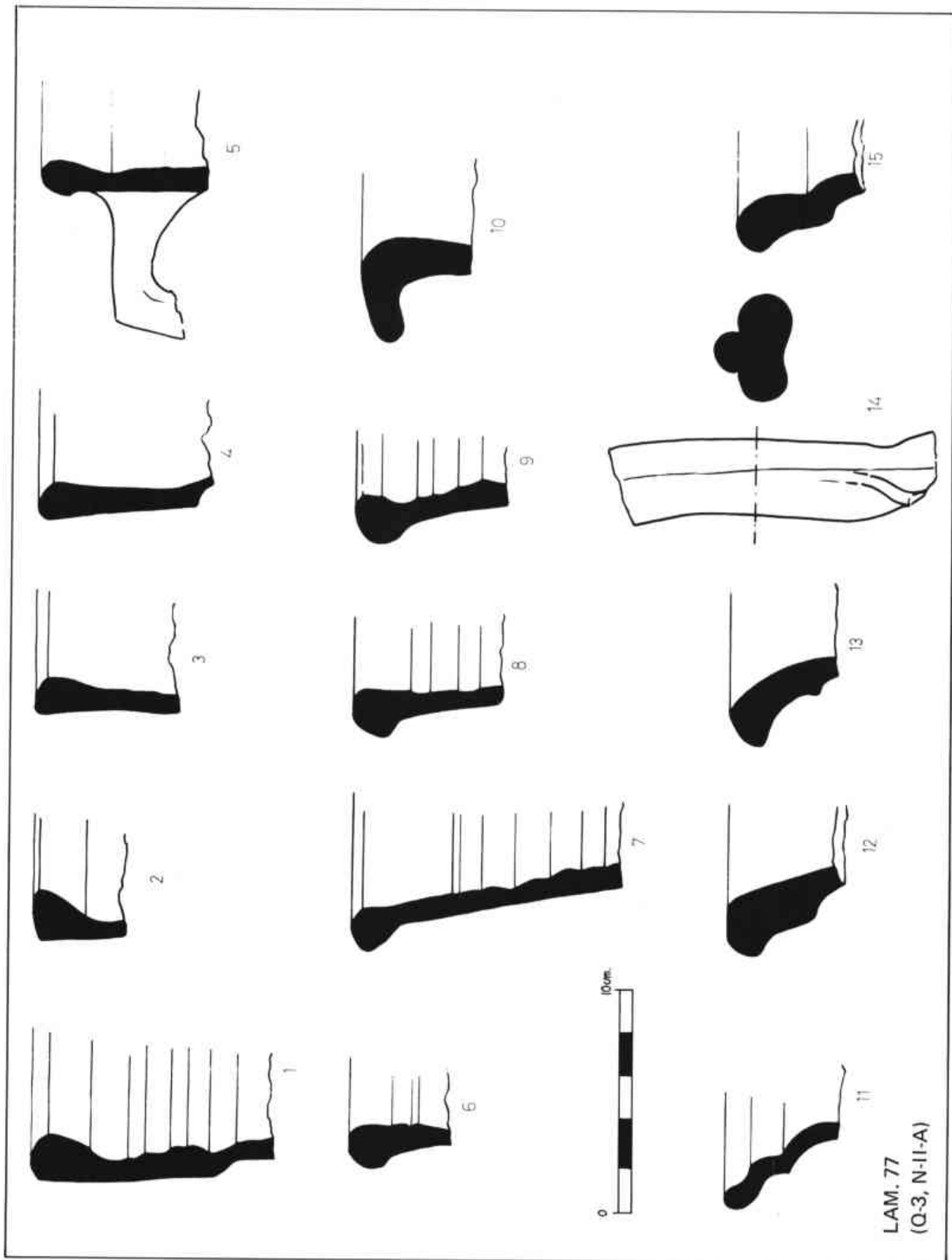

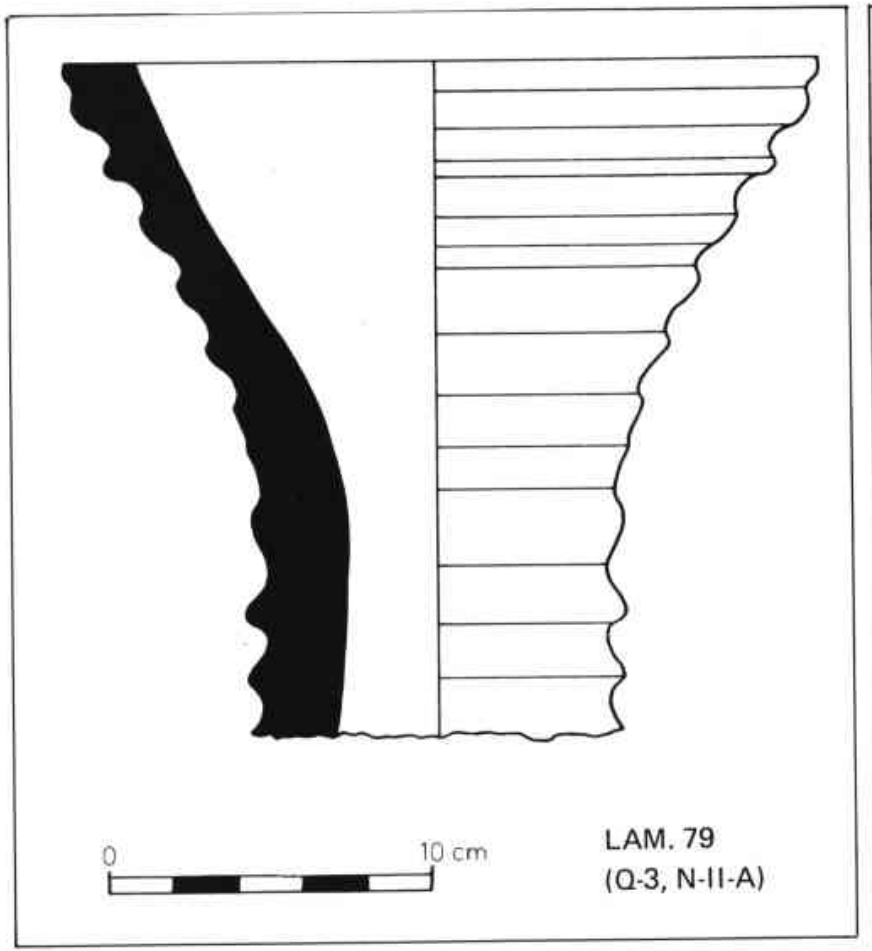

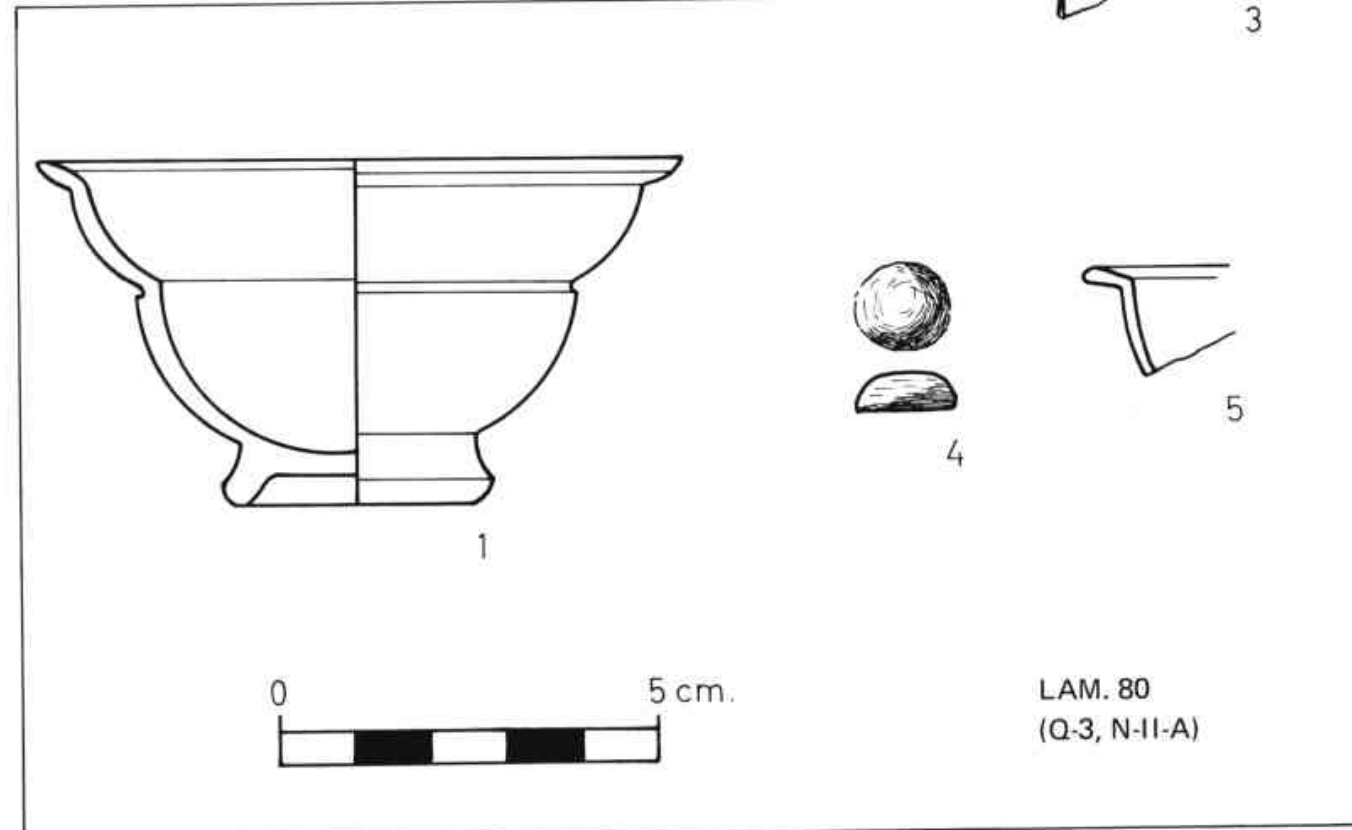
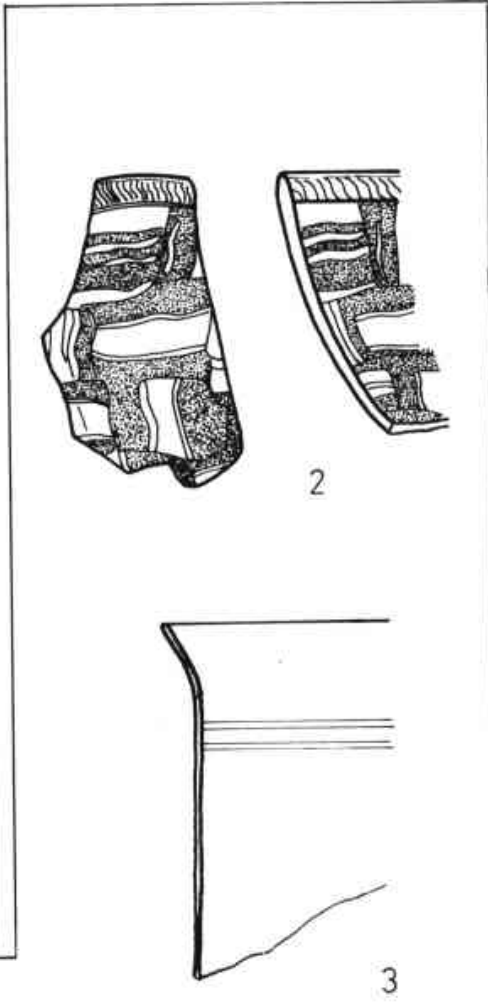

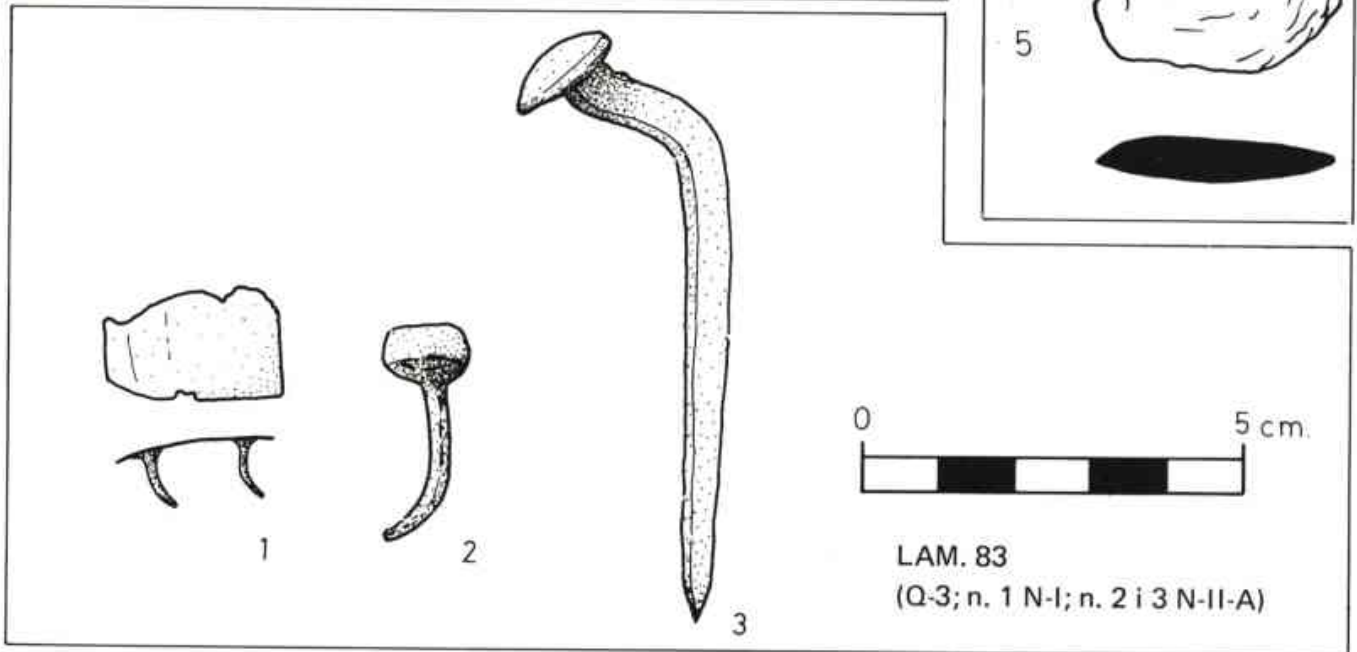
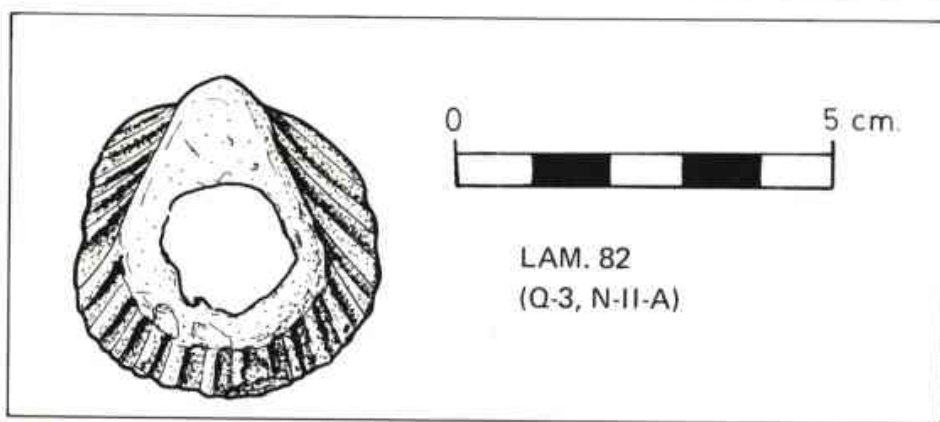
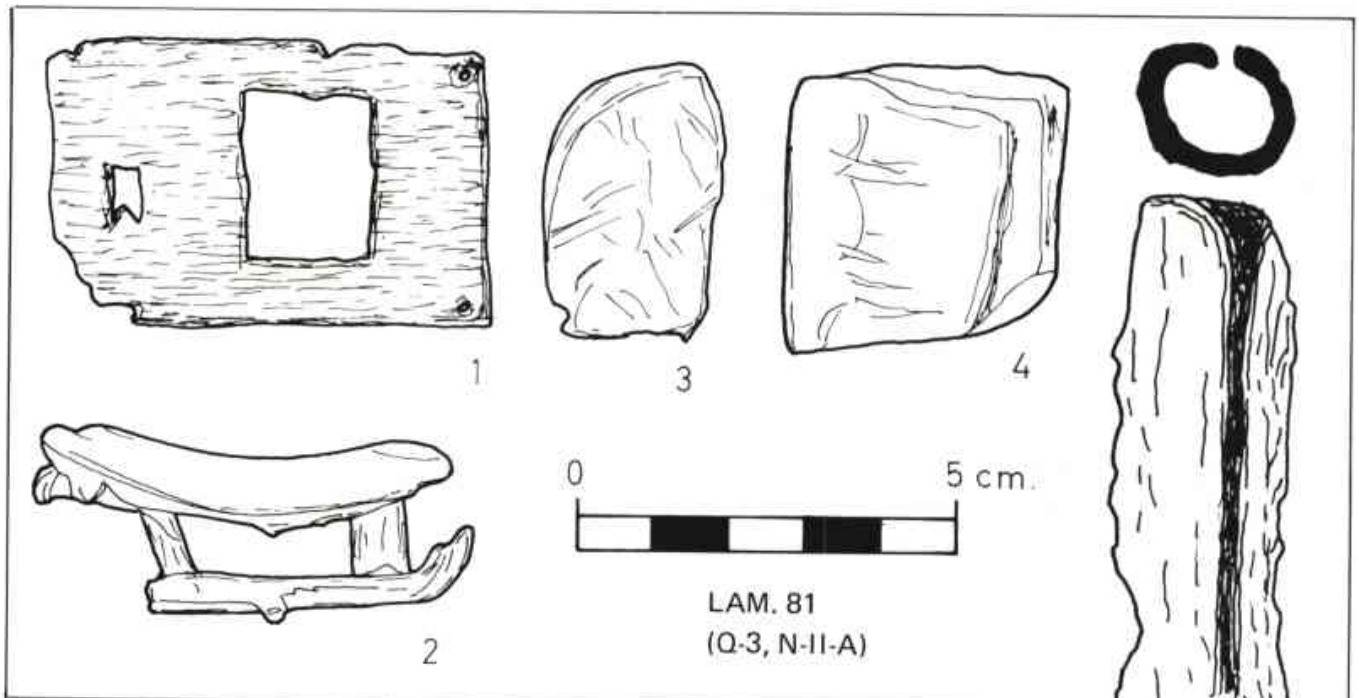

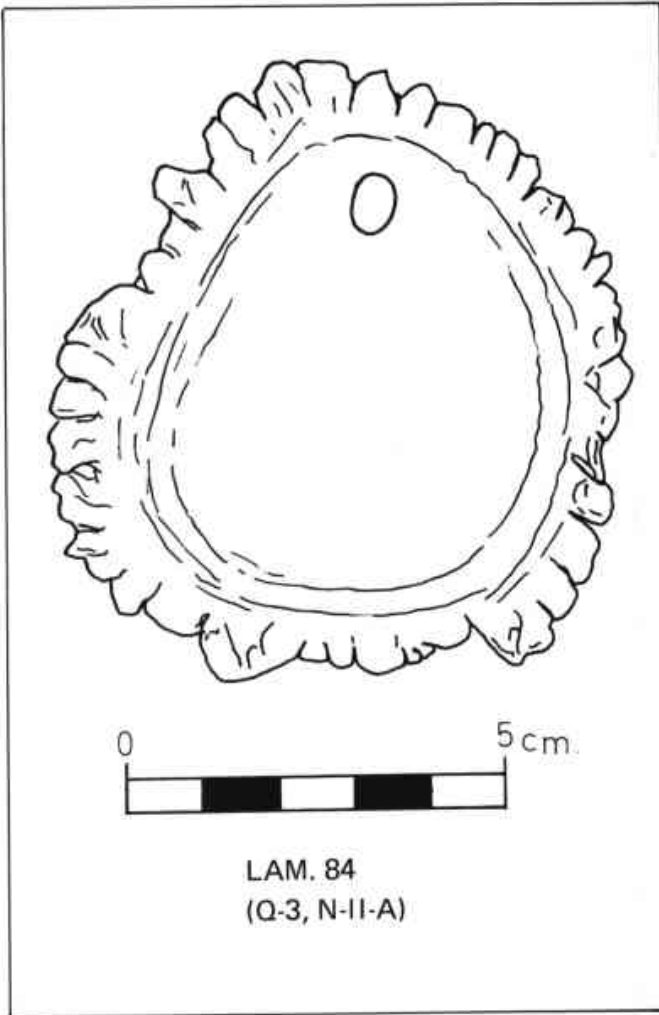
LAM. 79
(Q-3, N-II-A)

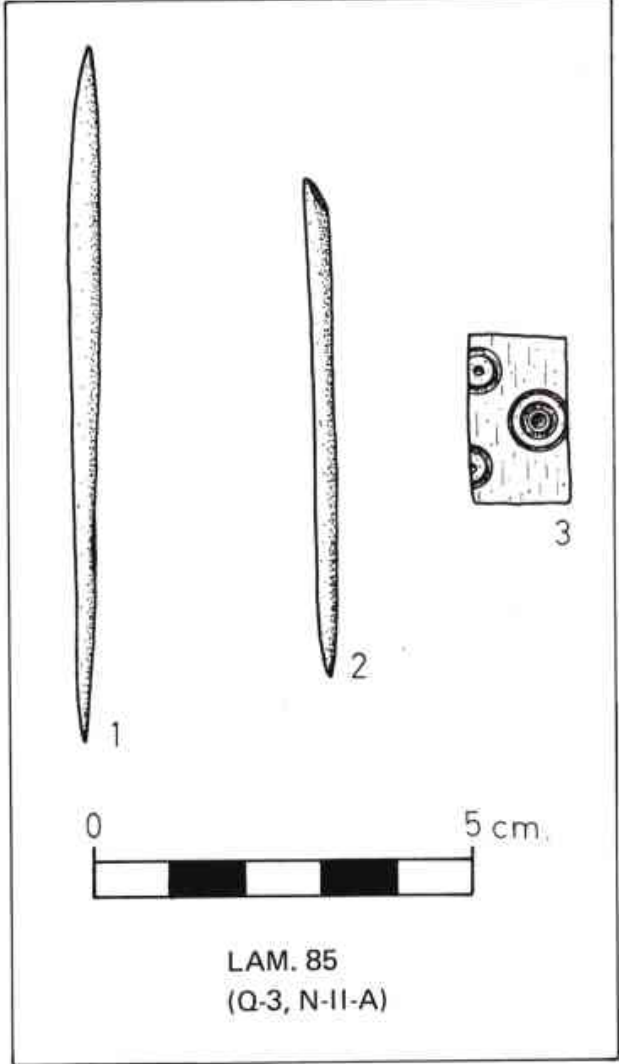
LAM. 80
(Q-3, N-II-A)

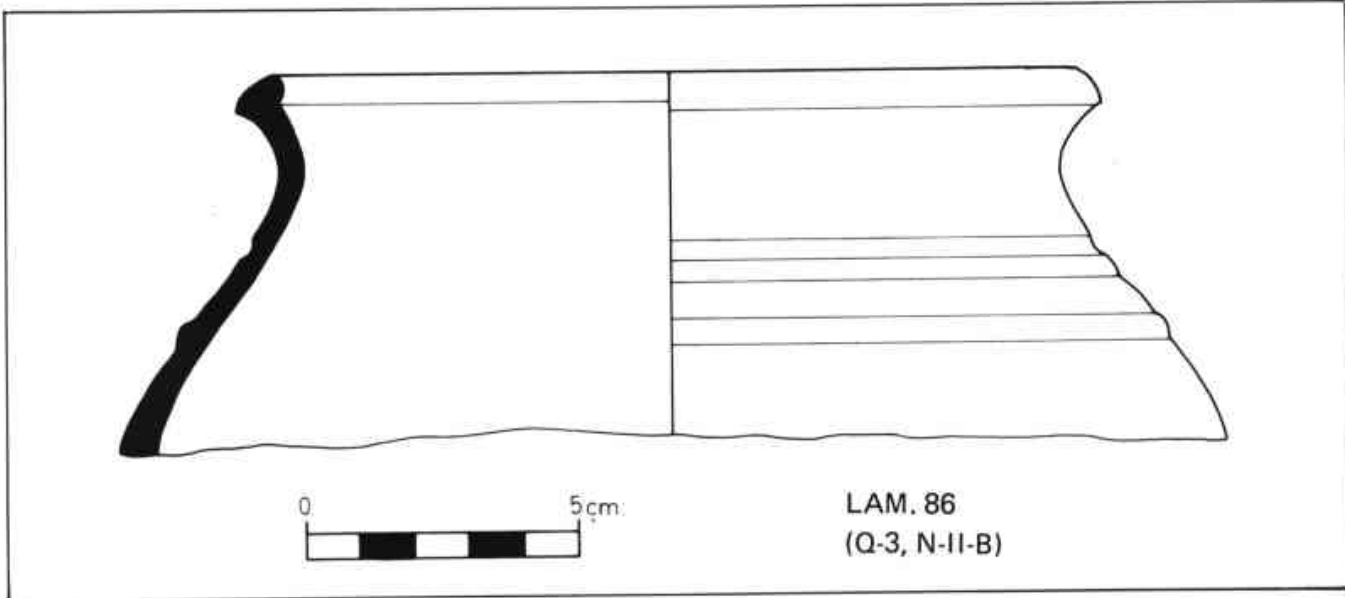

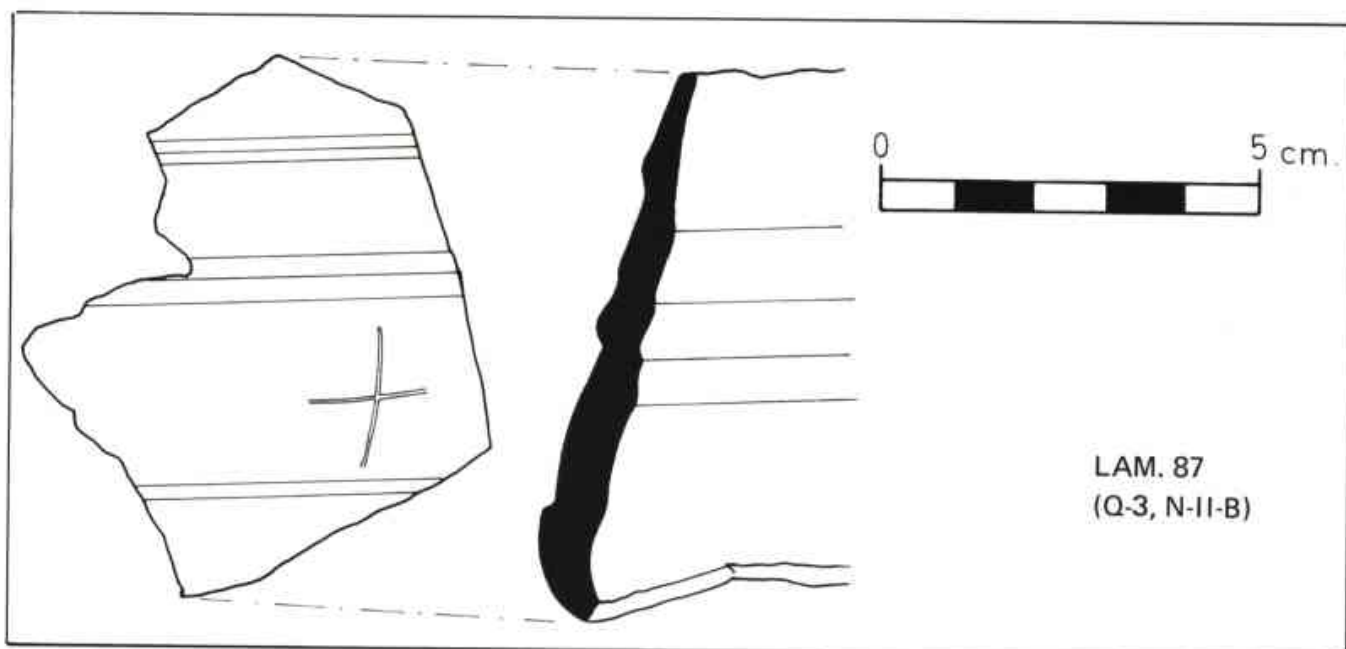
LAM. 84
(Q-3, N-II-A)

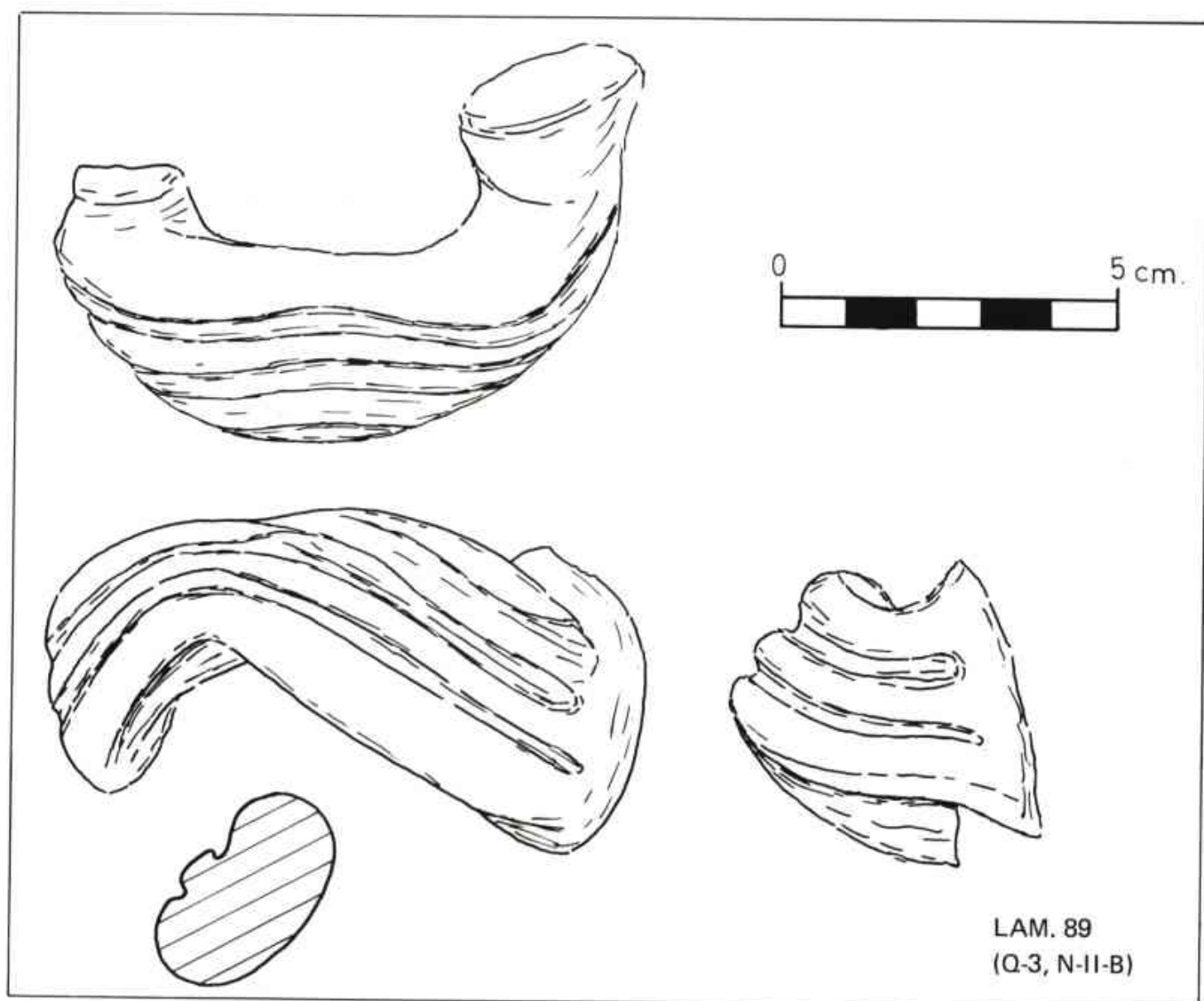
LAM. 85
(Q-3, N-II-A)

LAM. 86
(Q-3, N-II-B)

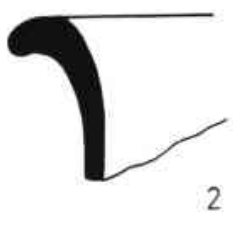
LAM. 87
(Q-3, N-II-B)

LAM. 89
(Q-3, N-II-B)

1

2

3

4

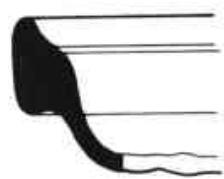
5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

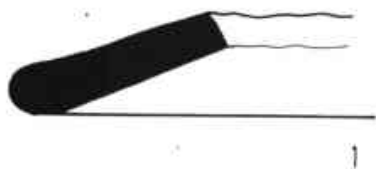

LAM. 88
(Q-3, N-II-B)

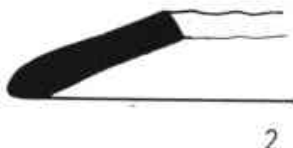

LAM. 90
(Q-3, N-II-B)

1

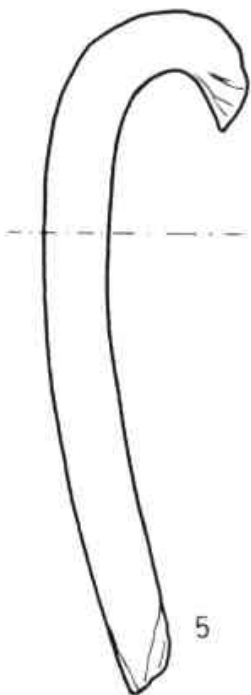
2

3

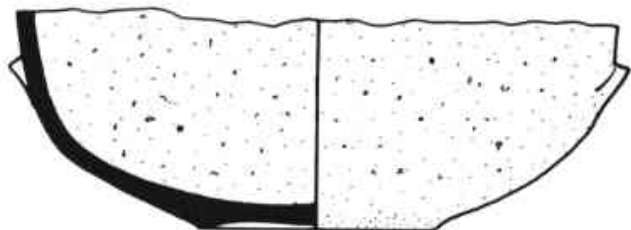
4

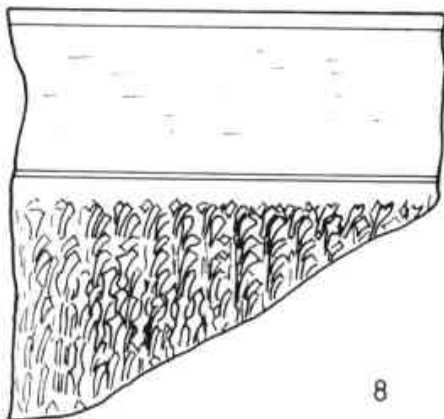
5

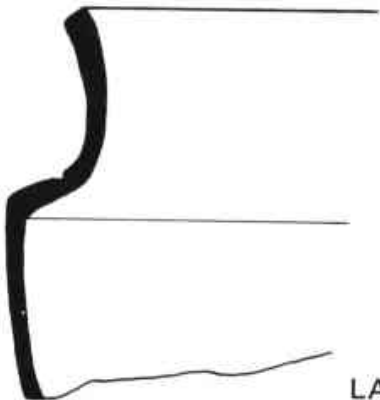
6

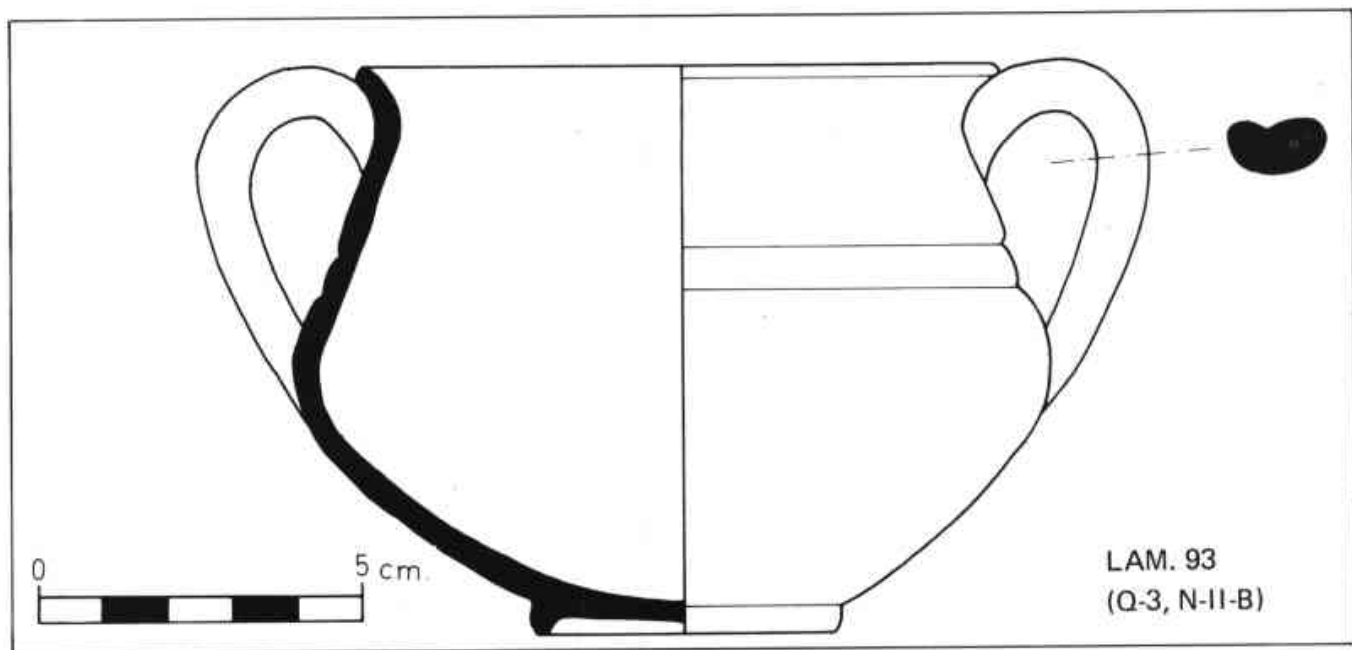
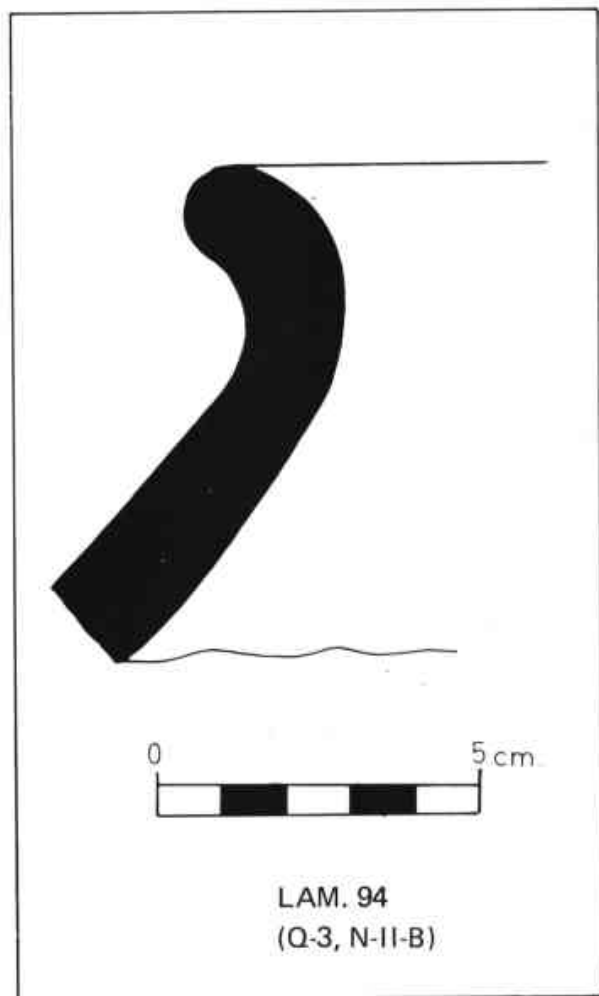
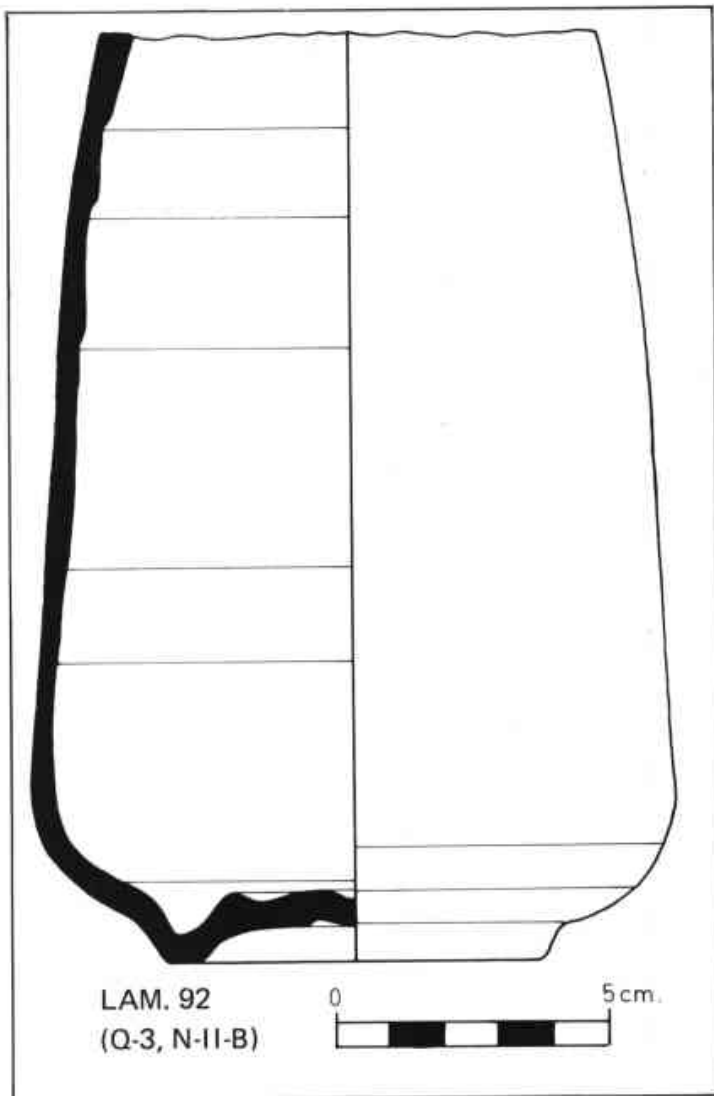
7

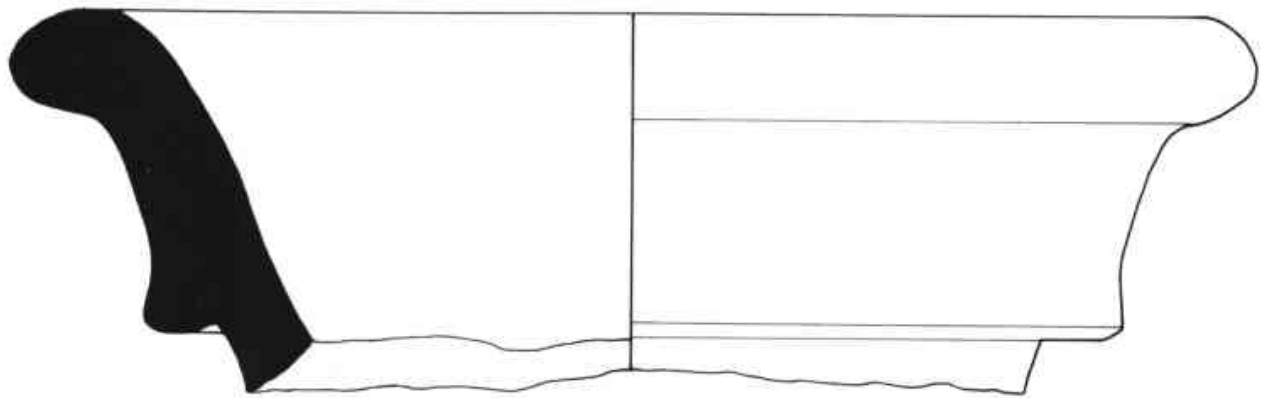

8

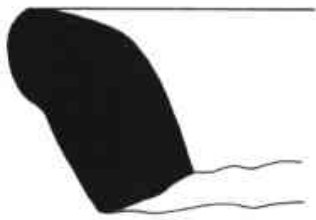

LAM. 91
(Q-3, N-II-B)

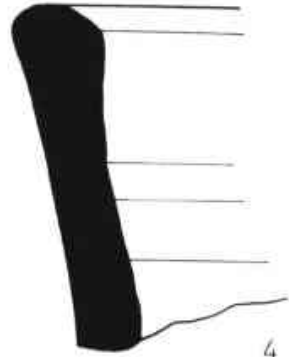

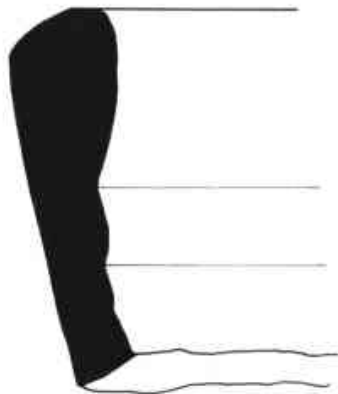
1

2

4

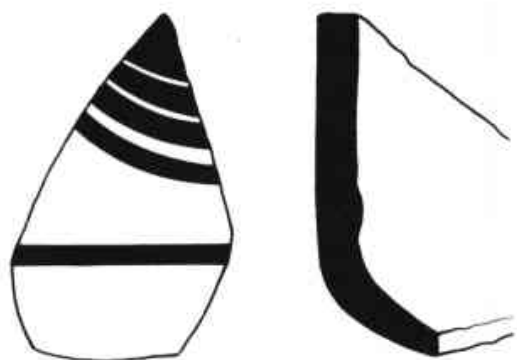

3

LAM. 95
(Q-3, N-II-B)

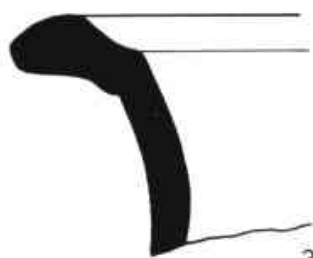

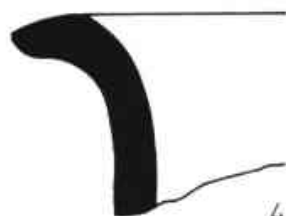
1

2

3

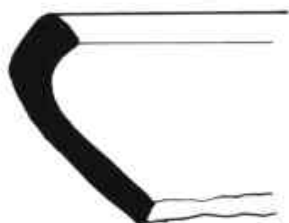
4

5

6

7

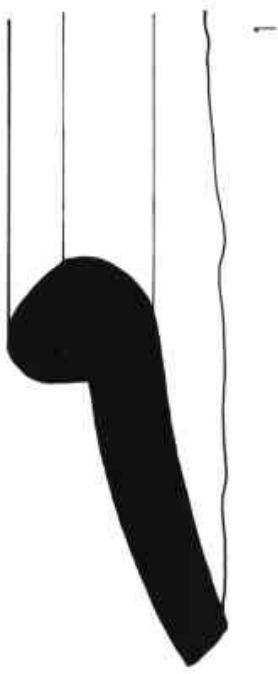
8

9

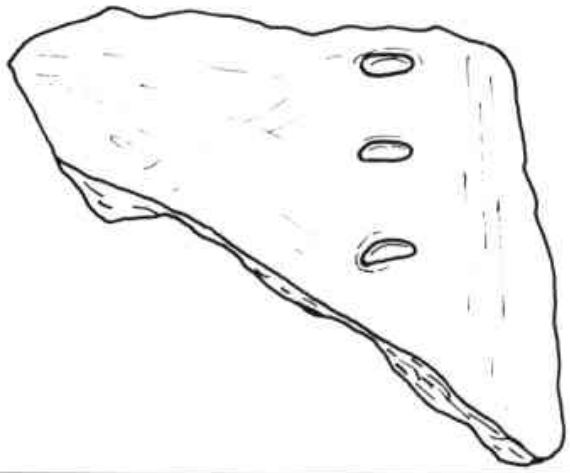
LAM. 96
(Q-3, N-III)

1

2

3

4

LAM. 97
(O-3, N-II)

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Foto 7

Fot. 8

Fot. 9

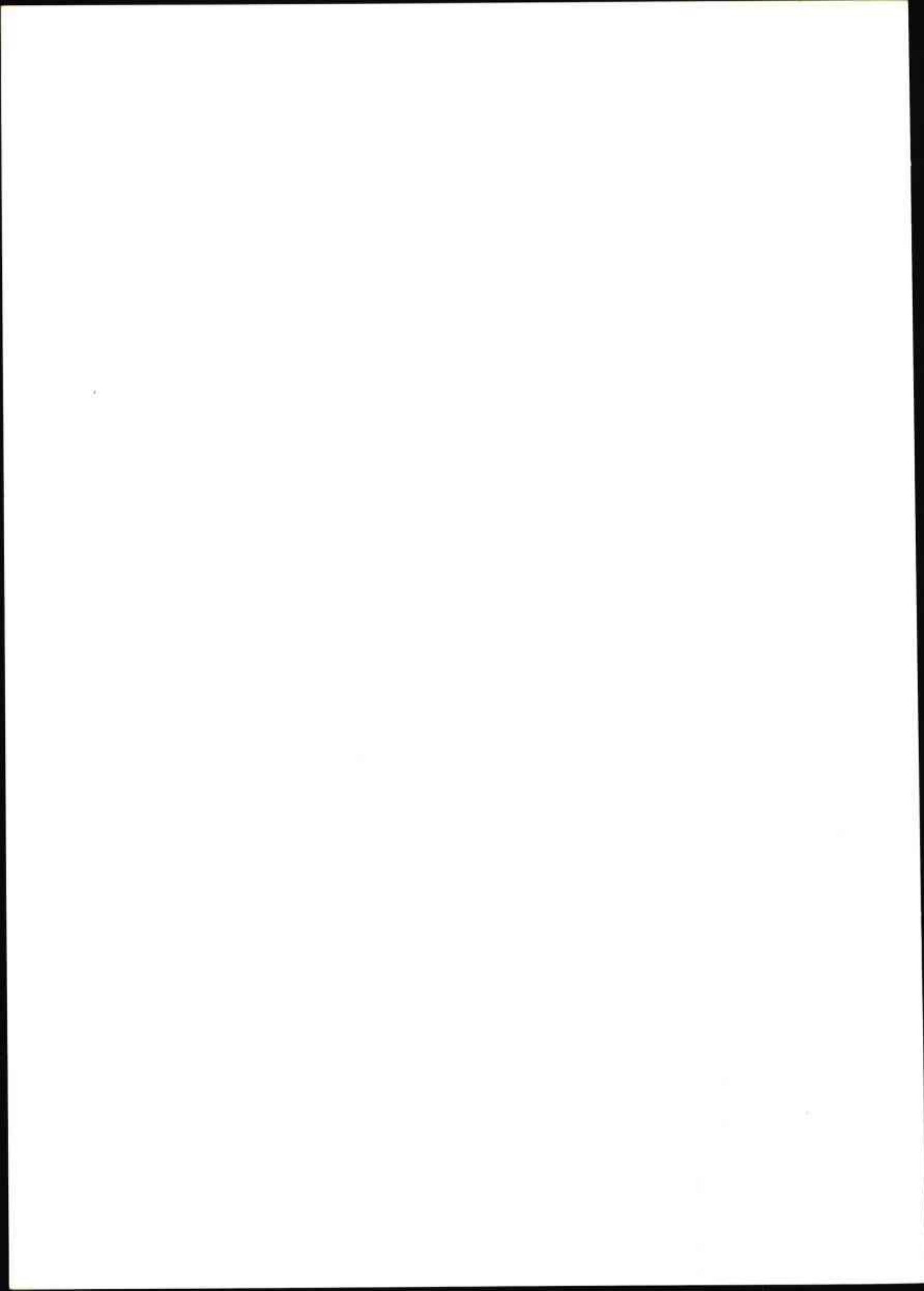

Fot. 10

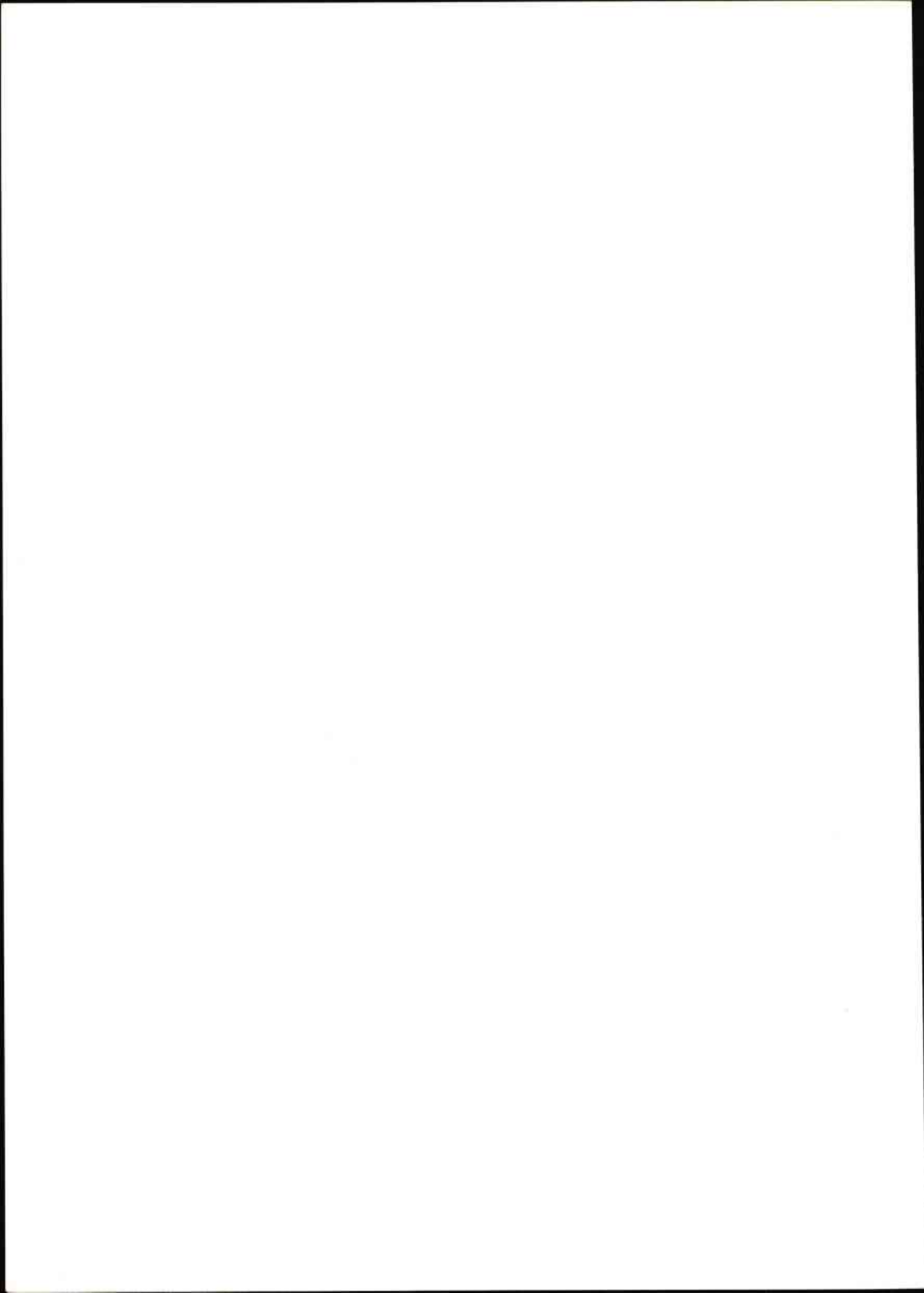

Fot. 11

NOTICIARI ARQUEOLÒGIC

L'AQUÈDUCTE ROMÀ DE PINEDA DE MAR (EL MARESME)

Aquest es troba a Can Cua; segueix un traçat paral·lel a la riera de Pineda, en direcció nord-sud.

Les restes més espectaculars, que han arribat fins als nostres dies, són quatre arcades del tram que travessava el torrent de Can Cua.

En el temps del seu ús, la longitud assolida seria d'uns tres quilòmetres.

Actualment només es conserva en una llargada de 28 metres i mig. La seva alçada és de 5'12 mts. a 3'90 mts. El punt d'unió de la clau és bastit en forma d'espiga, tal com es pot apreciar en el dibuix de l'alçat.

Del rec per on passava l'aigua, ja no se'n conserva cap indici, sols a 2'50 mts. del començament es veuen restes del tipus "opus testaceum".

L'estat de conservació, en general és molt apreciable, perquè dues de les arcades estan a punt de caure, i les dues restants presenten sengles esquerdes a la volta.

Hom creu que fou construït entre el segle II i principis del segle III d.C.

Segons Francesc Prat, estudiós de l'aqüeducte, aquest deuria tenir l'origen més amunt de Can Bofí i proveïa d'aigua una important vil·la rural, de la qual s'han trobat les restes a prop de la masia de Can Roig, on hi havia un "lacus".

En aquests moments, l'aqüeducte es veu precisat d'una efectiva consolidació, per tal com l'estat que presenta és de ruïna pregona. Aquesta consolidació és urgent i per consegüent no admet cap mena de demora.

Joan Francesc Clariana i Roig

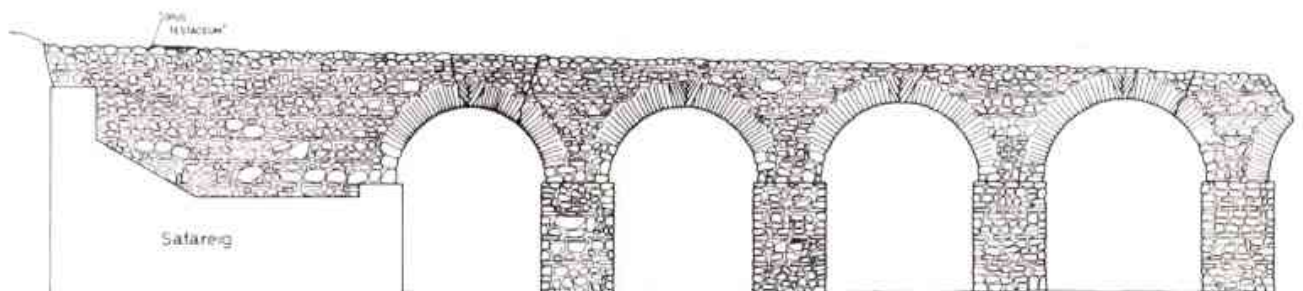
BIBLIOGRAFIA:

PRAT i PUIG, Francesc.— "L'aqüeducte romà de Pineda" a I.E.C., Barcelona, 1936.

Nota de la Redacció:

Aquest article, aparegué en la Revista "Cingles", núm. XXIX, Mataró, Octubre-Desembre de 1976, pag. 543.

A la vista del seu deficient estat físic, en risc imminent d'esfondrament, la Secció Arqueològica del Museu Municipal de Mataró ha fet diverses gestions prop dels organismes pertinents, dissortadament infructuoses fins ara.

AQUÈDUCTE ROMÀ DE
PINEDA DE MAR.

Croquis de situació (per Prat i Puig)

Fotografia: F. Navarro

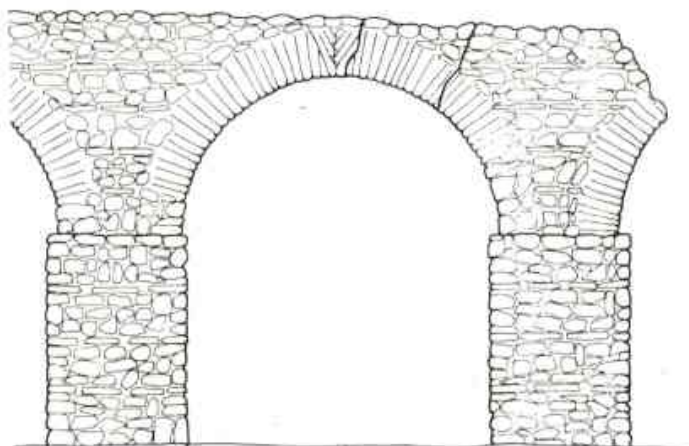

Fig. 1
Arc de l'extrem Sud, que presenta dues esquerdes

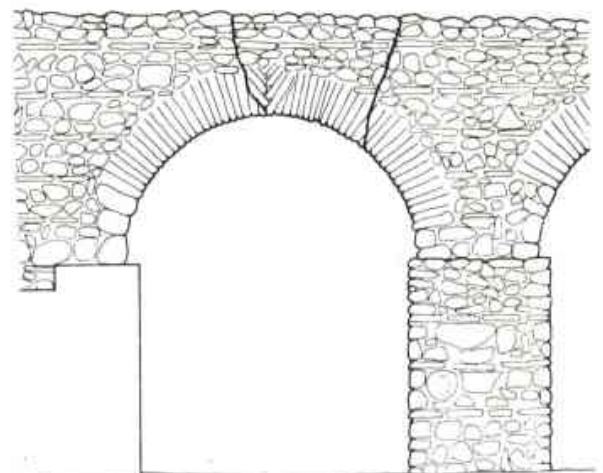

Fig. 2
Arc de l'extrem Nord, també amb esquerdes

NOTÍCIA SOBRE LA MURALLA D'ILURO

Un dels problemes més confosos sobre la topografia urbana d'Iluro, el planteja el tema del seu recinte murallat del qual hom sap ben poca cosa. És lògic i totalment necessari que un "oppidum" com fou de ciutadans romans, tingués assegurada la defensa dels seus habitants durant els temps insegurs que transcorregueren en la Península des de la segona guerra púnica fins a la Pau d'August.

Les poques excavacions que s'han pogut realitzar dintre el solar medieval de Mataró, que és el lloc on cal cercar la solució de tal problemàtica, lamentablement sempre s'han tingut d'executar dintre un termini limitadíssim de temps, amb recursos insuficients, o sense ells, o servint-nos de circumstàncies en què es realitzaven obres en la via pública, cosa que justifica sobradament les males condicions en que podiem desenvolupar-nos, per tant, no fou mai possible d'aconseguir una informació del tot satisfactòria.

Actualment sols coneixem tres notícies referents a vestigis de la muralla, que tot i no ésser gaire explícites deixen entreveure la importància que deuria tenir la defensa en el sector occidental. Tals descobriments es produïren en uns moments poc favorables, com es veurà, per poder aconseguir uns coneixements més complerts dels que superficialment presentaren a la vista, ja sigui per manca d'intervenció de personal entès en matèria arqueològica en el moment oportú o per haver-se presentat les restes destruïdes, per tant restaren per resoldre certs aspectes tècnics de la construcció, així com el més indispensable estudi dels materials que acompanyaven dits vestigis i l'estratigrafia del terreny.

La data que es produí la primera troballa no la recordem exactament, però fou més enllà dels quaranta anys endarrera, que fou quan tinguèrem ocasió de veure oberta una part de la pavimentació del carrer d'en Pujol, amb motiu d'unes obres, que a certa profunditat presentaren al descobert un tros de fonament, o mur de gran espessor, compost de dos paraments de pedres de gran tamany i altres de més petites que omplien l'espai d'entremig, que per les seves condicions de gran solidesa el vàrem creure pertanyent a la muralla romana de la ciutat. Per la nostra part no hi tinguèrem cap participació en aquella obra ni tampoc estava al nostre alçanc de poder-la tenir, però fou la primera troballa que presenciàrem del mur de fortificació, que amb totes les reserves i d'una manera aproximada, ens suggerí de deduir el traçat de la muralla que tancava la ciutat pel costat oest, amb una separació d'alguns metres fins arribar a la Riera, i sense altra documentació ni antecedents ho donàrem com a cosa

probable en el nostre llibre "El Poblament d'Iluro" en una notícia a la pàgina 91 i en el plànol de la ciutat on situarem les troballes romanes. En els dos costats de la Riera, fins llavors, únicament s'havien efectuat descobriments d'enterraments o de restes de construccions funeràries, que lògicament les vàrem creure de fora el recinte murallat.

El segon descobriment s'efectuà el setembre de l'any 1962 en ocasió de fer unes obres d'embelliment i un aparcament per a cotxes oficials en la Plaça llavors de Pius XII, avui de l'Ajuntament, que fou una oportunitat que l'aprofitàrem per a realitzar una excavació. Ens autoritzaren d'excavar un sector molt reduït al mig de la plaça, que estava destinat a jardí, i per tal de portar a terme el nostre treball, la Caixa d'Estalvis, llavors de Mataró, ens posà uns operaris a la nostra disposició. El què primer trobàrem, tot just profunditzat el terreny, fou una sorprenent quantitat de pedres de tots tamanyes que havien estat remogudes i escampades des d'èpoques molt llunyanes i probablement fins els temps en què s'aixecaren en aquell lloc els edificis medievals. Les pedres de tamany mitjà i les petites, observàrem que havien estat utilitzades per l'obra de maçoneria de parets i fonaments de dits edificis medievals, i les de gran tamany havien estat més o menys agrupades en els espais que deixaren lliures i que no podien constituir un obstacle pels edificis que s'anaven construint. Aquestes últimes pedres foren les que més ens cridaren l'atenció, tant per la quantitat que n'hi havia com pels seus tamanyes, que en moltes ocasions sobrepassaven a un metre, arribant a vegades als voltants d'1'20 m. i en algun cas fins i tot a 1'30 m. de llargària. Tinguèrem interès de prendre'n les mides necessàries per tal de deixar-ne constància en el plànol de l'excavació.

Pels tamanyes que presentaren i el seu aspecte de rusticitat no les podíem creure procedents de cap edifici desaparegut, però no dubtàrem de relacionar-les amb les què havíem vist en les restes de fonament, o mur de muralla que fou descobert anys endarrera al carrer d'en Pujol. Per aquest motiu les vàrem creure originàries de la muralla romana i per tant, deduïrem que devia passar per aquell sector, i així ho vàrem fer constar en el diari d'excavació, però al no tenir-ne una absoluta seguretat, al publicar el resultat de l'excavació ens concretàrem únicament a atribuir-les com a procedents d'una important construcció d'època romana, que no fou especificada.

En les obres, que poc abans d'iniciar la nostra excavació ja es portaven en plena activitat a la mateixa plaça, en el tros més proper a l'edifici de l'A-

juntament, on feien l'aparcament pels cotxes oficials, s'havien descobert les primeres pedres de gran tamany en una major quantitat que no havíem trobat nosaltres, que en aquella ocasió també cridaren l'atenció dels operaris de l'obra, però els que portaven la direcció varen creure, sense cap argument, de què per la proximitat amb la Riera havien estat arrastrades per les torrentades. Creiem un deure de fer constar que en el sector on es feia dit aparcament l'activitat arqueològica hi tingué prohibida la intervenció.

Junt amb l'escampall de pedres trobades arreu, hi havia una constant barreja amb carreus de pedra de gros tamany, ben escairats i de cares ben apinades, que ens interessaren d'una manera particular, que no sabent, per manca d'antecedents, com relacionar-los amb aquelles grans pedres, deduírem que podien procedir d'un important edifici romà del qual no n'havia quedat cap rastre.

En tota la plaça es trobaren desferres de construccions d'època romana, així com restes de mosaics, de paviments, ceràmica, etc. que apareixien barrejats amb altres materials d'època medieval i moderna, cosa que quedà justificada pel motiu de que els nivells de dites èpoques amb el temps s'havien igualat en un de sol, per haver destruït els més moderns els més antics.

El descobriment d'un desguàs romà en la mateixa plaça, orientat en sentit diagonal, ens plantejà un nou problema, consistent en com podia desembocar a la Riera topant amb l'obstacle d'haver de travessar la muralla, si és que realment passava per aquell sector tal com suposàvem. En aquell moment tan sols teníem excavat el desguàs en una longitud d'uns 14 metres, que no eren suficients per poder aclarir aquest punt i al no tenir autorització de sobrepassar els límits que ens havien senyalat, on ja havíem arribat, tinguèrem de deixar per resoldre la continuació en els dos extrems. A trossos, trobàrem el desguàs en bon estat de conservació, tenint el sol format per tègules disposades planes i arrencades i dues parets paral·leles, que en algun moment encara mantenien tota l'alçària que tindrien originàriament i en altres moments havien estat quasi del tot eliminades en fer fonaments de construccions posteriors i haver-se introduït grossos blocs de pedra al seu lloc. L'aprofitament de vells materials romans i desferres que foren utilitzats per la construcció de dit desguàs ens demostrà que pertanyia a una època tardana, en què probablement la muralla ja no devia constituir cap obstacle, essent inservible o tal vegada parcialment destruïda.

El tercer descobriment és el de major solidesa i el més significatiu, tant per la seva magnitud com per l'enllaç que presenta entre els dos vestigis que portem ressenyats. Tractem d'un descobriment

esdevingut en les jornades de treball de la primavera de l'any 1980, quan es produïa el rebaix del solar on s'està construint el nou edifici central de la Caixa d'Estalvis Laietana en el carrer d'En Palau junt a la Plaça de l'Ajuntament.

Es tracta d'haver descobert una extensió de muralla en una vintena de metres de longitud, en l'interessant orientació d'estar paral·lela a la Riera i d'enllaçar els vestigis del carrer d'en Pujol amb els de la Plaça de l'Ajuntament, permetent-nos de conèixer un tram de muralla d'un centenar de metres de llargària. Sabem, però, que una part d'aquest recorregut no existeix per haver estat destruït per les fonamentacions dels edificis moderns.

En els moments que es posava el mur al descobert un contratemps inesperat ens obligà d'ausentar-nos per unes poques setmanes. De retorn a Mataró trobàrem que l'empresa constructora, que portava l'obra amb tota rapidesa, ja havia eliminat totalment el mur de defensa en tota la seva longitud. Segons notícies que ens donaren, en aquells moments no interessà de retenir el mur al descobert, pel que no fou factible de treure'n una informació fotogràfica com tampoc de fer una exacta medicació.

Per tal motiu, i l'interès que tinguèrem de completar la investigació que portàvem iniciada, —interrompuda per dita contrarietat— ens obligà de consultar a persones amigues que des del principi havien presenciat el descobriment i pogueren copsar amb certs detalls unes observacions que ens han estat de tota utilitat.

La destrucció de dit tram de muralla i la manca de documentació fotogràfica constitueixen una pèrdua extraordinària pel que refereix a l'estudi d'aquestes obres de fortificació i particularment pels coneixements històrics que ens podia aportar sobre els orígens de la ciutat amb la importància del seu primer establiment i unes dades referents a la topografia urbana, tractant-se d'un dels pocs casos que ens ha arribat d'aquesta mena de construccions d'època romano-republicana.

La informació que ens fou facilitada, més el que havíem pogut veure al propi terreny, és el que disposem per fer una succinta descripció, en termes generals, sobre les característiques de la construcció desapareguda. Com ve dit, és evident que no fou possible de fer una relació sobre els materials que aparegueren, ni molt menys de conservar-ne unes mostres, com tampoc de treure unes observacions referents a l'estratigrafia del terreny.

Els coneixements aconseguits són els següents: les pedres grollerament desvastades o emprades tal com sortiren de la pedrera, iguals a les de gran tamany, com les què trobàrem en la plaça de

l'Ajuntament, aquí encara estaven "in situ" intactes en la construcció, col·locades en la part inferior del mur, disposades insinuant filades, havent procurat que la cara visible fos la més plana del seu natural o per haver estat lleugerament aplanada, i en els espais que havien quedat més o menys oberts, entre pedra i pedra, n'hi havia d'introduïdes unes altres de tamanys reduïts i formes desiguals per tal de donar un sòlid assentament a les pedres grosses o per falcar-les. Els dos costats del mur eren igualment construïts amb la mateixa tècnica, constituïnt dos paraments que presentaven un aparell idèntic com el que encara es pot veure en el primer tram de la muralla del poblat ibèric de Burriac, del qual en publicarem unes fotos en el nostre llibre "Els orígens de Mataró", (làmines VI, VII i VIII).

Es una tècnica molt vella que es troba en altres construccions que han estat datades dels primers temps de la conquesta romana. Es la mateixa tècnica que presentà per un igual en tota la llargària el tram de muralla descoberta a Mataró, en una perfecta conservació fins a un metre d'alçària aproximadament, on s'acabava com si fos tallada a nivell. Al seu damunt i en tota la llargària hi havia una bona quantitat de carreus, i alguns altres foren trobats pels voltants com si haguessin caigut del mur, igual com tants d'altres n'havíem trobat en l'excavació de la plaça de l'Ajuntament. De la forma com es presentaren donaven a entendre que podien haver constituït una segona tècnica de construcció al damunt dels paraments de grans pedres grolleres. A l'extrem sud, on el mur havia estat interromput, i al seu damunt, s'hi trobà la part més fonda d'un dipòsit de forma rectangular, cons-

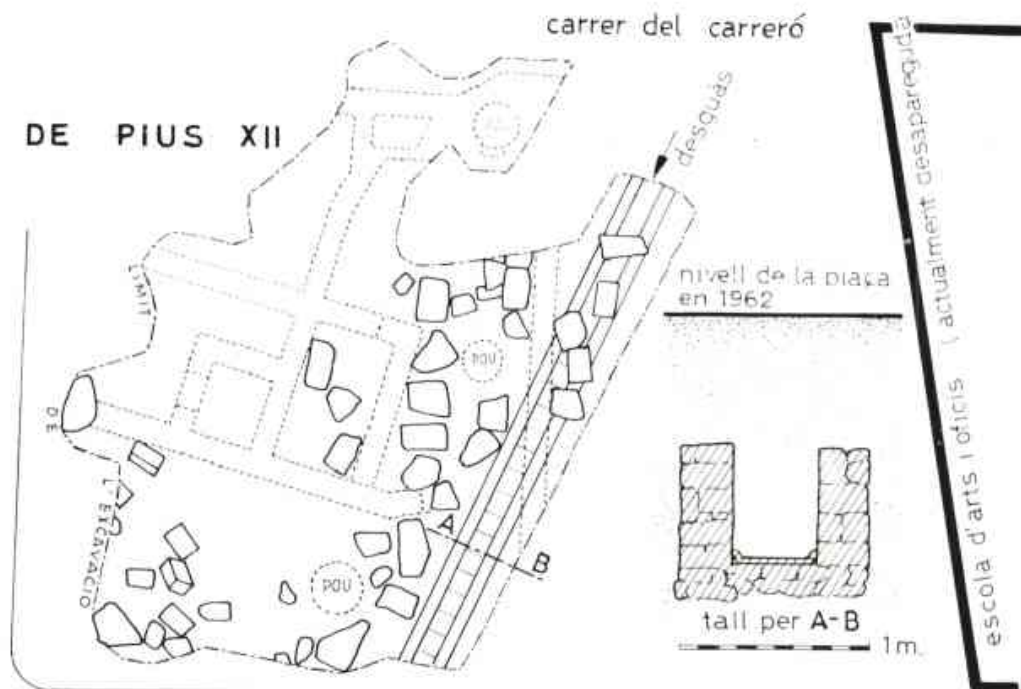
truit amb obra de rajoler, que fou atribuït d'època medieval. A pocs metres de distància es descobriren dos hipogeus, parcialment destruïts, però que encara conservaven unes cambres subterrànies de planta circular cobertes amb cúpula, també d'època medieval.

Al propi temps en que s'anava desenterrant el tram de muralla romana es procedia a la seva destrucció, trossejant les pedres al mateix lloc, amb aparells mecànics, per tal de facilitar ràpidament el transport fora del solar, en el qual ja era iniciada la moderna construcció de la central de la Caixa d'Estalvis.

Fins allà on hem pogut, ens hem interessat per conèixer com fou la muralla romana que assegurava la defensa de la ciutat en el sector occidental, però encara resta molt a fer fins a aconseguir un total coneixement del seu recinte. Creiem que certs llocs de la ciutat actual, on encara no ha entrat el pic ni la pala, podrien informar-nos esplèndidament. La muralla pot haver desaparegut en quasi tot el recinte, a jutjar pel que està a la vista, però encara poden existir unes restes importants amagades sota la terra inexplorada o de les construccions posteriors. Una de les característiques que aquí Mataró es produeix és que la seva antiguitat pot haver tingut una perduració poc modificada en els temps medievals, pel que caldria profunditzar la investigació en tots els indrets on encara existeix muralla d'aqueixa època, que possiblement és el lloc que ens aclariria tot allò que desitjaríem saber i estem obligats a deixar-ho a l'incògnita.

Marià Ribas i Bertran

PLAÇA DE PIUS XII

carrer d'en palau

solar de la caixa

d' estalvis laietana

nivell del carrer

CARREUS

GRANS PEDRES

tall per C-D

2 m.

PLANTA

0 5 10 m.

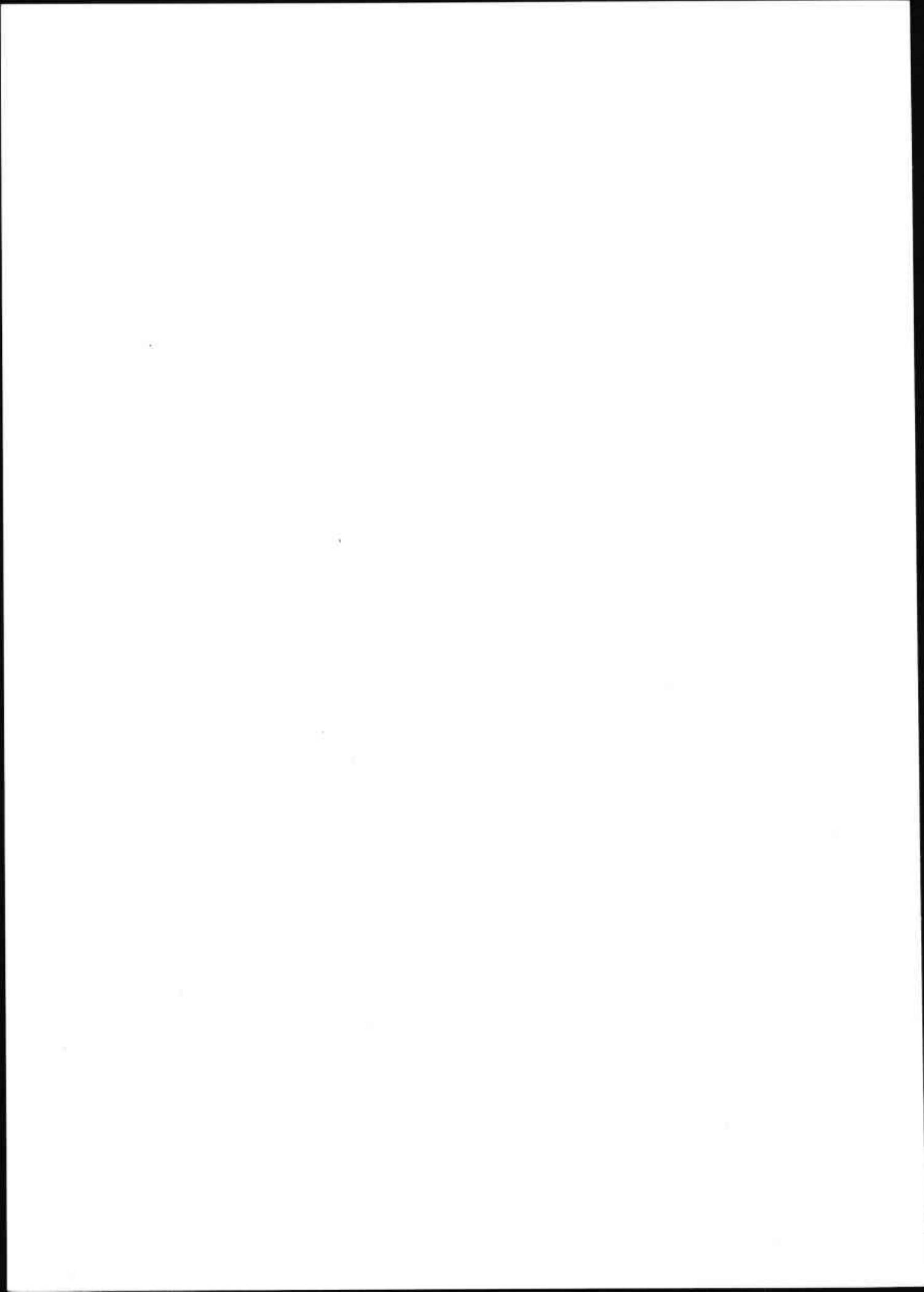

Excavació de la Plaça de Pius XIIè. Algunes de les moltes pedres procedents de la muralla romana aparegudes en el curs de l'excavació. Queda manifest el seu tamany comparant-lo amb l'excavador.

Excavació de la Plaça de Pius XIIè. Foren nombroses les pedres de gran tamany procedents de la muralla romana que aparegueren escampades en tot el sector excavat, (vegi's el plànol).

SOBRE UNA POSSIBLE MENSA DE "SANT JAUME DE TRAIÀ" (ARGENTONA)

L'onze de desembre del 1953, Marià Ribas va iniciar les excavacions del temple de Sant Jaume de Traià (1). Al seu interior s'hi van trobar cinc sitges o fosses, un dipòsit i quatre sepultures antropomorfes. Tot plegat, juntament amb el temple, s'ha de datar entre els segles IX i X. Dues de les quatre sepultures antropomorfes eren petites, contenint cada una un esquelet de criatura. Les dues restants, ns. 11 i 18 en els plànols de Marià Ribas, són les que aquí ens interessen, car, segons indica aquest autor, conservaven la tapa feta de "tegulae" i pedres planes desiguals, recolzades en un galze del costat, entre les quals s'hi van trobar dos possibles fragments de "mensa". Es tracta de dos fragments de placa de gres treballada, trencada i reaprofitada per a la nova funció de fer de tapa d'una tomba antropomòrfica. Segons Marià Ribas (1956, p. 92 i 1965, p. 48) i el Dr. Eduard Junyent, es tracta de dos fragments de "mensa oleorum". La peça més gran està dipositada a la Secció Arqueològica del Museu Municipal de Mataró, (Inv. M.M. n. 209) mentre que de la més petita en desconeixem la ubicació actual.

Les tombes ns. 11 i 18 són de forma antropomòrfica, com hem dit més amunt. Semblen ser del tipus evolucionat, és a dir, amb les espatlles ben marcades i sense una extremada rusticitat. De manera que cal pensar que daten més aviat del segle X, que no pas del IX. Malhauradament, però, no sabem de quina de les dues tombes procedeixen els fragments de "mensae" ni tenim cap document gràfic que ens mostri la posició exacta que ocupaven en ser descoberts.

Els dos fragments de "mensa" són, com hem dit, obrats en placa de gres i no semblen pertànyer a la mateixa peça. El més gran fa 5'5 cm. de gruix en el seu extrem i, cap a la meitat de la peça (trencada) fa 8 cm. de gruix. Tenia una zona circular rebaixada, resultant una mena de plat o recipient circular excavat a la llosa. En aquesta zona fa tan sols uns 4'4 cm. de gruix. Si intentéssim completar el troç que falta de la "mensa" a base dels arcs de circumferència que ens en queden, donaria un cercle extern, de 54 cm. de radi i un cercle intern (o recipient circular excavat a la llosa) de 25'5 cm. de radi. El cercle intern rebaixat presenta la particularitat d'estar descentrat respecte del cercle que dibuixa el contorn de la placa. No sabem si aquesta tenia la forma d'un cercle complet, però sembla ser que sí. Aleshores es tractaria d'una placa circular amb un cercle rebaixat en el seu interior, desplaçat del seu centre geomètric.

El fragment més petit fa 6 cm. de gruix i la seva part rebaixada en fa 3 (segons les notes que en va prendre Marià Ribas, a qui manifestem la nostra gratitud per haver-nos-les deixat consultar). El contorn d'aquesta peça també sembla haver estat circular i al seu interior també hi havia un cercle rebaixat descentrat respecte del perímetre de la placa.

El fet que aquests dos cercles interns estiguin descentrats respecte de la circumferència del contorn de la placa, ens fa pensar en la possibilitat de que aquesta circumferència del contorn de la peça no fos completa, sinó tan sols una mitja circumferència, per exemple. Però per la funció de "mensae", que és la única en que sabem pensar, creiem que devien haver tingut un perímetre circular.

Com a "mensae", podrien haver estat "mensae" d'altar o bé "mensae" funeràries. No creiem pas que es tracti, en cap dels dos casos, de plaques per a un altar circular, car la depressió o plat descentrat de les peces de pedra que estem tractant, no poden correspondre a un alveol d'una taula d'altar circular, com podem comprovar en el nostre intent de reconstrucció (fig. 1). En els articles de Palol (1956 i 1958) trobarem un bon nombre d'exemples de "mensae" d'altar circulars i en sigma, totes elles molt diferents de les nostres peces.

Suposant que fossin "mensae", i descartat el seu paper de taules d'altar circulars, com totes les "mensae" circulars, els dos fragments que tractem presenten també el problema de la seva finalitat. Ignorem si devien servir per a contenir oli amb una metxa per cremar, o bé si servien per a celebrar-hi banquets funeraris.

El banquet funerari, que era un aspecte dels rites funeraris romans i especialment del culte als màrtirs que l'església es va esforçar en cristianitzar, va ser una pràctica corrent entre els cristians, sobre tot a l'Àfrica del Nord. I a través dels exemples reunits en els treballs de Palol (1969) i Barral (1975), sabem que aquest costum també va existir a la Península Ibèrica pràcticament en el mateix temps. La problemàtica general a totes les "mensae" circulars, és discutida àmpliament per Reekmans (1964), qui s'inclina a pensar que l'exemplar de la tomba del papa Corneli, així com les altres que coneix de les catacombres, són "mensae oleorum".

Del Amo (1979) descriu la "mensa" circular de Tarragona (tomba n. 787), donant una bona llista de paral·lels: les de la basílica del bisbe Alexandre

així com el sarcòfag proper al mosaic del diaca Tiberinus que té un plat circular a la tapa, a Tipasa (Février, 1970); la de la tomba de l'església de Gergour (Mauritània) i les de les catacumbes (Février, 1975); les de Marculus, Ksar-elKell (Numídia) (Leschi, 1957); i finalment la de la tomba del papa Corneli (Reekmans, 1964). De totes maneres l'autora conclou que el fet de què existeixin "mensae" circulars relacionades amb d'altres en sigma tant en la seva funció com en el seu origen (Lassus, 1962, p. 605: 6 mensae de Tipasa) i que el fet de que ambdues formes coexisteixin, almenys en alguns llocs i en determinada època, amb les "mensae" rectangulars, porta a pensar que ens trobem davant d'una altra forma de "mensa" de banquet funerari.

Février (1970) es pregunta a quin tipus de culte responen els monuments funeraris dedicats als màrtirs al Nord d'Àfrica en els segles IV i V: banquets?, reunions amb cants i pregàries?, banquets eucarístics?. Però no parla de la possible funció de les "mensae" circulars per a contenir oli.

Février (1975) fa una discussió bastant detallada i convincent del problema i s'inclina decididament a creure que totes les "mensae" funeràries tenien com a funció el banquet funerari i no la de contenir plats o llums d'oli.

Si les nostres dues peces són, efectivament, "mensae" funeràries, ens inclinem també per la interpretació del banquet funerari i no per la "mensa oleorum". El receptacle circular o plat excavat a la pedra devia tenir, doncs, la funció de marcar el lloc per a dipositar-hi els aliments. La seva posició descentrada ens acosta més a la idea de la funció que podia tenir una "mensa" semicircular o en sigma o fins i tot rectangular, car totes elles tenen la cavitat, interpretada per a col·locar-hi els aliments, descentrada. Es a dir, que també reproduceix la disposició d'una taula romana, i aquest és un punt més a favor de la seva interpretació com a "mensa" funeraris.

El fet d'haver-ne trobat dues també ens fa pensar que fàcilment han de provenir de tombes d'una petita necròpolis baix-imperial, més que no pas haver tingut la funció de taules d'altar (de les que només se'n necessita una en el temple) o bé de "mensa oleorum" (que ja respon a un enterrament especialment assenyalat, dels que resultaria rar que n'hi hagués més d'un a Sant Jaume de Traià). En canvi, la seva situació a sobre d'una tomba, encara que sigui com a material reutilitzat, ens posa en relació les dues peces amb l'ambient de necròpolis, del què creiem que deuen procedir. Encara que es tracti de dues restes de tombes d'una necròpolis anterior a la excavada per Ribas, és a dir, baix-imperial, això ja ens indica que al menys poden procedir de la necròpolis que precedia a la alto-

medieval, si és que aquesta existia.

Un punt molt més fosc és el de si les "mensae" de banquet funerari circulars corresponen a un màrtir. Com diu Février (1975, p. 10) no hi ha res que diferenciï arquitecturalment el culte que hom rendia als màrtirs i als morts en general a Tipasa (en el pas dels segles III a IV). Lassus (1962) ja deia que hom troba "mensae" semi-circulars una mica per tot arreu, a les necròpolis cristianes de Tipasa, i per tant un enterrament d'aquest tipus no correspon obligatòriament a un màrtir. Encara que del text de Sant Agustí, La Ciutat de Deu, VIII, 27 (citada per Février, 1977, p. 44), se'n dedueix que la pràctica de dur aliments als enterraments dels màrtirs per a fer-los santificar no li era desconeguda, si no hi havien diferències en l'aspecte dels seus enterraments, no podem pas afirmar que els nostres exemplars es deguin a enterraments de màrtirs. D'altra banda, l'existència de dues, i no d'una sola, peça també fa inclinar a pensar que no es tracta de dues tombes de màrtirs dins de la mateixa capella de Sant Jaume de Traià.

Es molt possible, doncs, que sota l'església de Sant Jaume de Traià hi hagués existit, en època baix-imperial, una necròpolis. De fet, la troballa en aquest mateix lloc de dos fragments de làpides romanes (Serra Ràfols, 1928, p. 55; Ribas, 1933, n. 22; idem, 1934, pp. 73 i 74; idem, 1952, p. 85 i n. 28) també dona suport a aquesta hipòtesi, perquè és evident que dues làpides trobades en un lloc com el present tenen una altíssima probabilitat de ser funeràries. Desgraciadament estan massa mutilades per a poder-ne tenir la seguretat absoluta. Però és cert que tot sembla indicar que en aquest lloc hi va haver una necròpolis baix-imperial amb, almenys dos possibles enterraments amb "mensa" circular de banquet funerari. (2).

Marta Prevosti i Monclús

Notes:

- 1.— RIBAS, M.— 1955: "Mataró (Barcelona) San Cugat", n. 1057 del *Noticiero Arqueológico Hispánico III-IV (1954-55)*, p. 308, Madrid; idem, 1956: "Mataró", *Comunicación a la VIII Reunión de la Comisaría Provincial de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona, Informes y Memorias*, 32, pp. 89-95, Madrid; idem, 1964: "Els orígens de Mataró", Ed. Caixa d'Estalvis Laietana, pp. 166 a 170, 194, 198 i 199, Mataró; idem, 1965: "Ceràmica vidriada romana en Mataró",

Pyrenae I, p. 162, Barcelona; idem, 1975: "El Maresme en els primers segles del cristianisme", Ed. Caixa d'Estalvis Laietana, pp. 24, 31, 39, 43 a 50, 100, 111, 112 i 117, Mataró.

FERRER I CLARIANA, Lluís.— "Mataró a l'Edat mitjana", dins la revista "Analecta sacra Tarraconensis", Vol. XL, Barcelona 1968, pag. 12 "Sant Martí de Mata", pag. 16-18 "Ermites: Sant Cugat de Trajà".

2.— Em plau fer públic el meu més pregó agraïment al Dr. P. de Palol per les orientacions que m'ha donat i al Sr. M. Ribas per la informació que gentilmente m'ha facilitat.

BIBLIOGRAFIA:

(No repetirem les obres de Ribas recollides a la nota 1).

AMO, M.D. del.— 1979: "Las 'Mensae' funerarias de la necrópolis romano-cristiana de Tarragona y otras formas relacionadas con ellas", Recull Andreu Aleu Teixidor, pp. 41 a 56, Ed. Eliseu A. Soler Alvarez, Tarragona.

BARRAL, X.— 1975: "Mensae et repas funéraire dans les nécropoles d'époque chrétienne de la Péninsule Ibérique: vestiges archéologiques" IX Congreso Internazionale di Archeologia Cristiana, pp. 49 a 69, (pub. 1978) Roma.

FEVRIER, P.A.— 1970: "Le culte de Martyrs en Afrique et ses plus Anciens Monuments", Corsi di Cultura sull'arte ravennate e bizantino, pp. 191-215.

FEVRIER, P.A.— 1975: "Le culte des morts dans les communautés chrétiennes durant le IIIe. siècle", IX Congreso Internazionale di Archeologia cristiana, (pub. 1978) Roma.

FEVRIER, P.A.— 1977: "A propos du repas funéraire: culte et sociabilité", Cahiers Archéologiques, XXVI, pp. 29-45.

LASSUS, J.— 1962: "Les édifices du culte. Autour de la basilique", VI Congreso Internazionale di Archeologia cristiana, pp. 581 i ss., (pub. 1965) Roma.

PALOL, P. de.— 1956: "El Baptisterio de la Basílica de Tebessa y los altares Paleocristianos circulares", Ampurias, XVII-XVIII (1955-56), pp. 282-366, Barcelona.

PALOL, P. de.— 1958: "Las mesas de altar paleocristianas en la Tarraconense", Ampurias, XIX-XX (1957-58), pp. 81-95, Barcelona.

PALOL, P. de, i SANMARTIN, P.— 1969: "Necrópolis paleocristiana de Cartagena", VIII Congreso Internacional de Arqueología Cristiana, pp. 447-458, (pub. 1972) Barcelona.

REEKMANS, L.— 1964: "La tombe du pape Corneille et sa Région Cémétériale", Roma Sotterranea Cristiana, IV, Vaticà.

RIBAS, M.— 1933: "La romana Iluro", La Paraula Cristiana XVII, Barcelona.

RIBAS, M.— 1934: "Origen i fets històrics de Mataró", Mataró.

RIBAS, M.— 1952: "El poblament d'Iluro", Institut d'Estudis Catalans, Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XII, Barcelona.

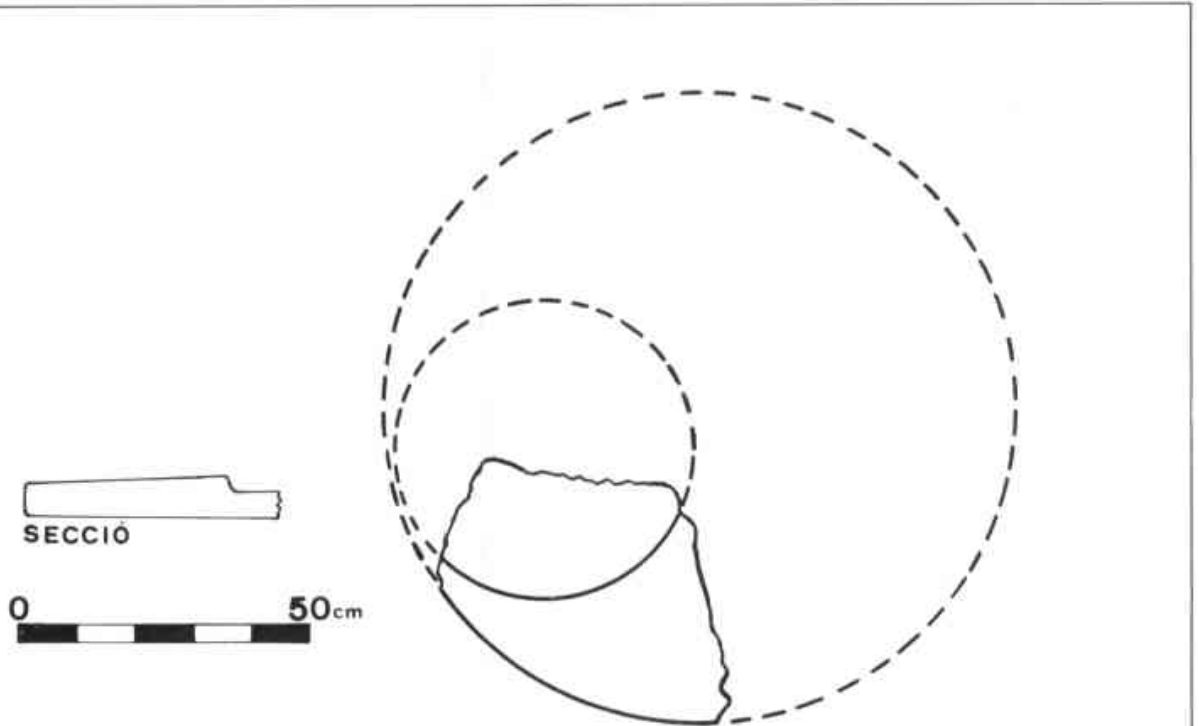
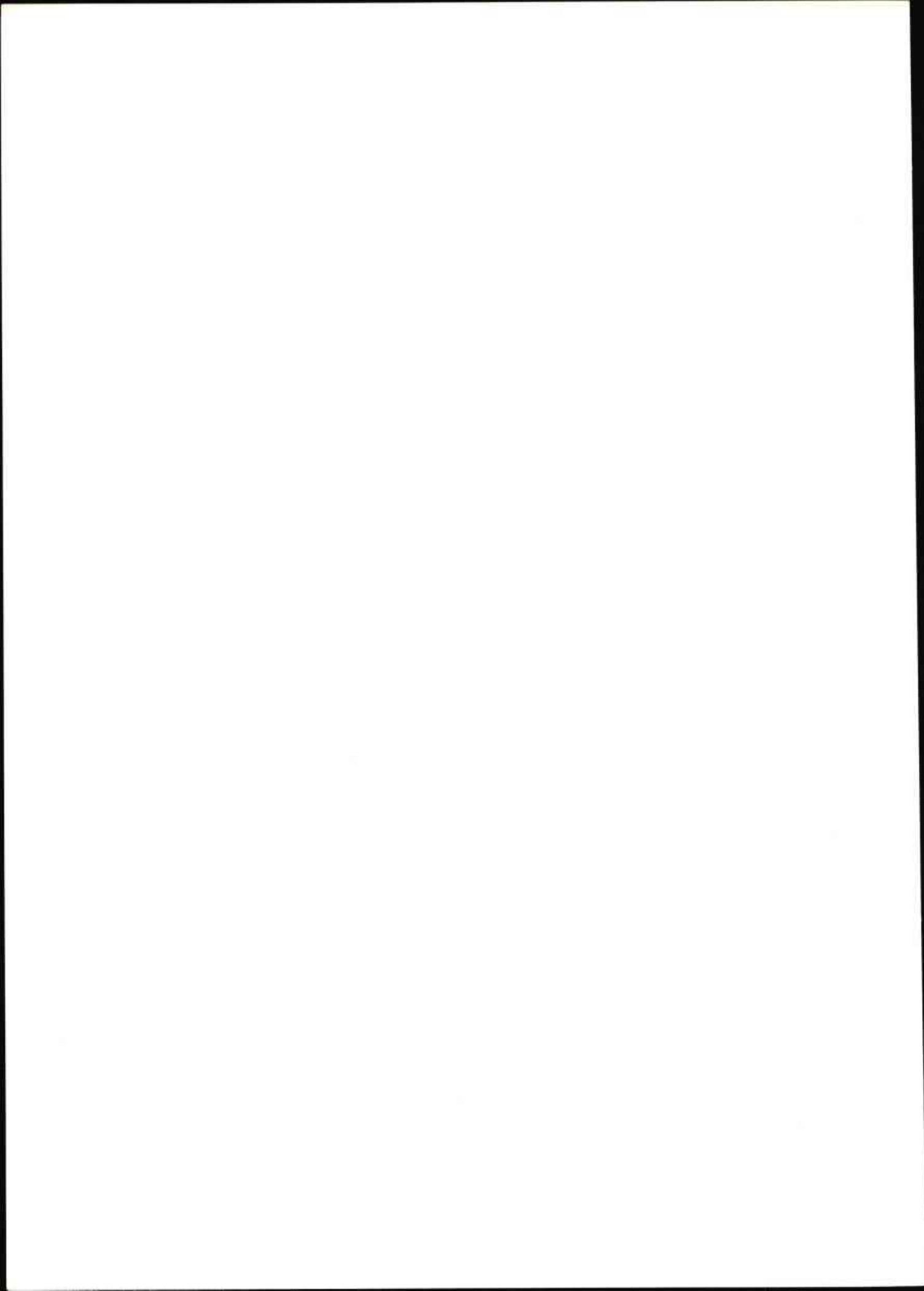

Fig. 1.

Planta i secció del fragment de "mensa" conservat a la Secció Arqueològica del Museu de Mataró. El traç continuat representa el fragment conservat i el puntejat és la reconstrucció possible de la peça.

LES MARQUES AMFÒRIQUES CLV I CHR

Al Maresme, durant aquests darrers anys, s'ha revelat que les estampilles sobre àmfora són molt freqüents. Com sigui que un fet semblant es dona també a les comarques limítrofes o properes pot pensar-se que si es prossegueixen els estudis en aquest sentit, d'aquí a poc temps a l'antiga Laietània, tindrem una riquesa en marques amfòriques comparable a la de la vall del Guadalquivir.

Les marques catalanes són, en general, molt més breus que les andaluses i això fa minvar el seu interès, ja que rarament, la seva lectura permet d'identificar un nom personal, però així i tot mereixen una atenció i ara la dedicarem a dos timbres, ja coneguts i que no podem pas interpretar satisfactòriament però que presenten unes variants formals fora del corrent.

El primer és l'estampilla CLV. El forn on s'utilitzà aquest timbre era a la Punta del Morrell, petit promontori que s'endinsa sobre el mar, al terme municipal de Llavaneres. Va ser descobert, junt amb el corresponent testar l'any 1928 i Marià Ribas en publicà la notícia sis anys després (1). Les àmfors que s'hi feien eren dels tipus anomenats Dressel 2-3 (fig. 1.1) i Pascual 1, i sembla que el primer sovintejava més que el segon. Actualment gairebé tot el material d'aquest jaciment s'ha perdut i únicament es conserven dos colls d'àmfora de la forma Dressel 2-3 al Museu de Mataró (fig. 1.2).

La marca CLV es troba en més de dues dotzenes d'àmfors, sempre al pivot i també sobre algunes teules. El timbre és rectangular amb els angles lleugerament arrodonits, les lletres en relleu, exemptes i ben dibuixades. Marià Ribas afegeix: "Hem trobat, encara que poques vegades, una variant d'aquest segell, en la qual hi ha, segons sembla per estar molt confós, les mateixes lletres dintre d'un cercle refós".

Sis pivots amb la marca CLV, dins cartela rectangular, es trobaren a Torre Llauder en el curs de la seva excavació i al Museu de Badalona se n'hi conserven dos més. En aquest Museu hi ha també una àmfora sencera de la forma Dressel 2-3 que porta a l'espatlla un timbre circular, de difícil interpretació, però que llegint-lo al revés s'hi endevinen les lletres CLV i pensem que deu ser un dels exemplars circulars que esmenta Ribas (2).

Aquesta marca, en cap de les dues versions, no la trobem enlloc més, cosa que, vista la seva relativa abundància a casa nostra no deixa de ser sorprenent.

L'altra estampilla és CHR. En aquest cas no tenim pas una evidència tan clara com per l'anterior sobre el seu lloc de producció. Tenim, però, un valuós indici. Al N.E. de Sant Pol i dins del seu terme municipal hi hagué un forn d'àmfors i allí s'ha trobat un pivot amb aquesta marca (3). Un sol exemplar és un feble indici però no podem pas menysprear-la, i permet sentar la hipòtesi de que va ser imprès allí.

El segell de Sant Pol és circular i les tres lletres estan unides formant una rara lligatura. Soler al publicar-lo l'interpreta com BR, lectura que no deixa de ser versemblant.

A Empúries hi ha, també sobre pivot, una marca semblant, que per manca-li la barra central de la B s'ha llegit CB (4). Pensem que és una peça mal impressa o una lectura equivocada i que deu ser considerada dins la sèrie de les nostres.

Fa quasi un segle es trobà a Roma un pivot d'àmfora on hi havia aquesta marca i Dressel la llegí, al nostre entendre correctament CHR (5).

A Ostia s'hi ha trobat també una d'aquestes estampilles, però a més hi ha aparegut un altre pivot amb un timbre rectangular que conté les mateixes lletres amb l'H i la R lligades, amb una impressió clara i sense lloc a dubtes (6).

Així, doncs, al revés que en l'estampilla anterior i malgrat tenir-ne solament cinc exemplars se'ns dibuixa una difusió geogràfica força interessant.

Pel que fa a la cronologia d'aquestes estampilles, l'únic indici que posseïm és per CHR. L'exemplar de Roma prové del Castro Praetorio, gran dipòsit d'àmfors que es forma a mitjans del segle I de l'Era, per tant en aquesta data o en una lleugerament anterior l'àmfora arribà a Roma.

El què una mateixa marca d'àmfora sigui impresa amb punxons diferents no és pas un fet insòlit ja que coneixem nombrosos precedents, però en general els dits punxons difereixen poc l'un de l'altre: unes lletres lligades o exemptes, una abreviatura més o menys comprimida o simplement el tamany. Uns casos com els què acabem d'estudiar en els quals varia substancialment la forma del timbre, encara que no el seu contingut, són, com hem dit al començament, totalment excepcionals i dins dels nostres coneixements, únics.

De la relativa proximitat dels dos forns que apliquen aquest doble estampillat amb punxons tan diferents pot inferir-se, tal vegada, que el fer-ho és

característic de les terrisseries del Maresme. És clar que aquesta suposició és solament una hipòtesi arriscada, que només futures troballes, si mai es produeixen, podran confirmar.

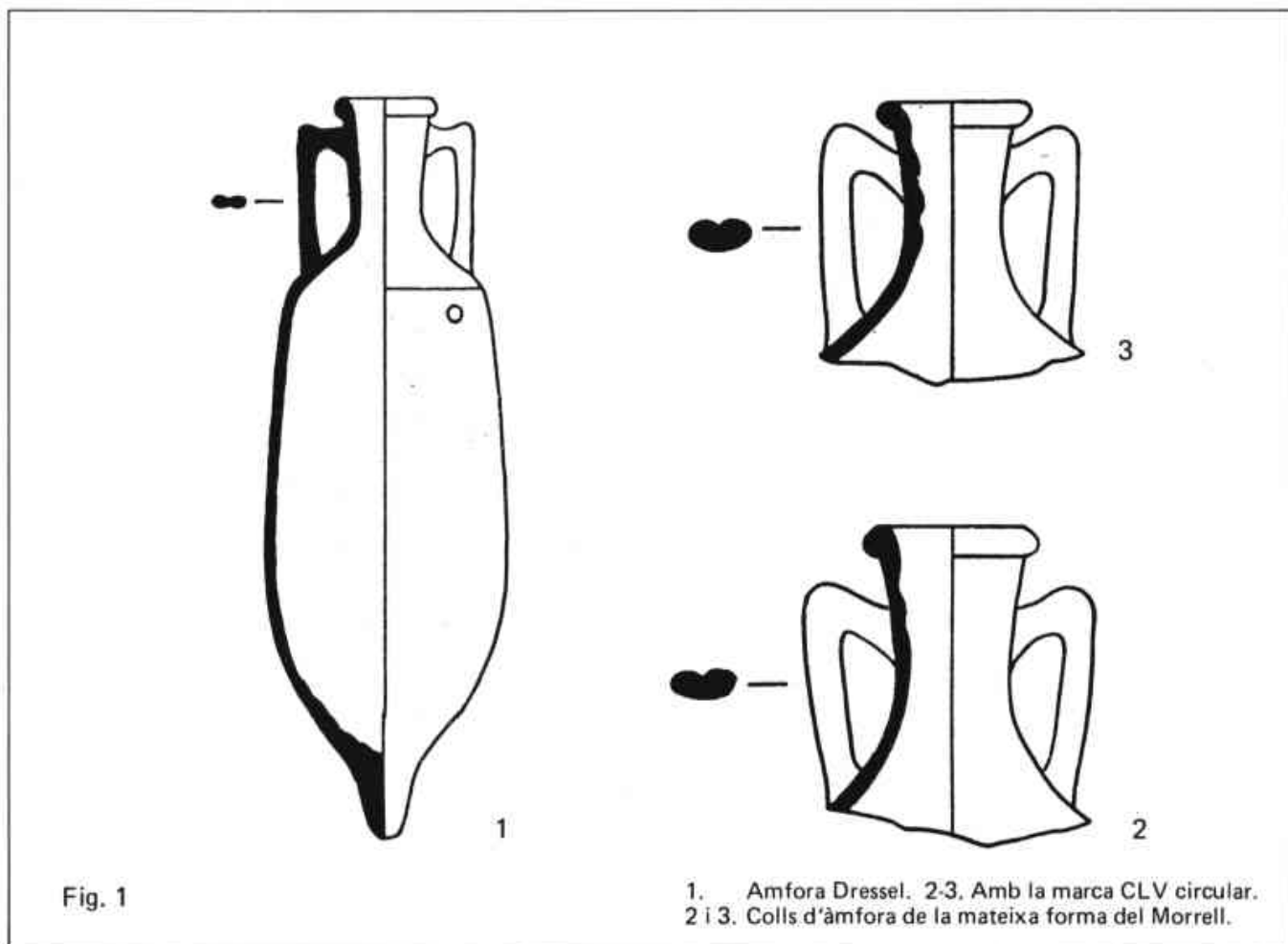
Ricard Pascual i Guasch

Post scriptum

Una vegada enllestit aquest treball, ens hem assabentat de l'existència d'una marca CHR, igual que l'apareguda en el forn del Moré a Sant Pol de Mar; es troba dipositada en el Museu de Caldes de Montbui i va ésser trobada a "Can Manolo" de la mateixa població pels anys 1971-1973.

Notes:

- 1.- RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Un forn de gerrer d'Iluro" a *Diari de Mataró*, 19 de maig de 1934, pàg. 13.
- 2.- PASCUAL GUASCH, Ricardo.— "Las ánforas de la Layetania" a *Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores*. Ecole Française de Rome, 1977, pàg. 47 a 96.
- 3.- SOLER i CASELLAS, Albert.— "Noves troballes al Moré" (Sant Pol), a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*, núm. 8-9, juny-desembre 1979, pàg. 269 a 273.
- 4.- ALMAGRO, M.— "Las inscripciones ampuritanas", *Barcelona* 1952, n. 235.
- 5.- DRESSEL, H.— *C.I.L. XV*, n. 3428.
- 6.- TCHERNIA, André - ZEVI Fausto.— "Amphores vinaires de Campanie et de Tarraconaise à Ostie à Recherches sur les amphores romaines". Ecole Française de Rome 1972, pàg. 35 a 67.

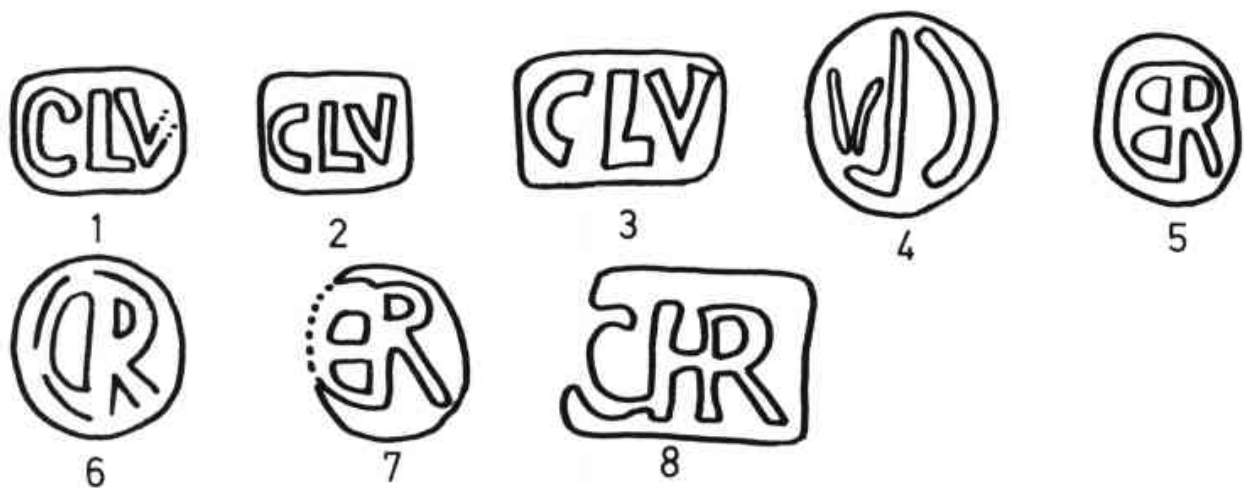
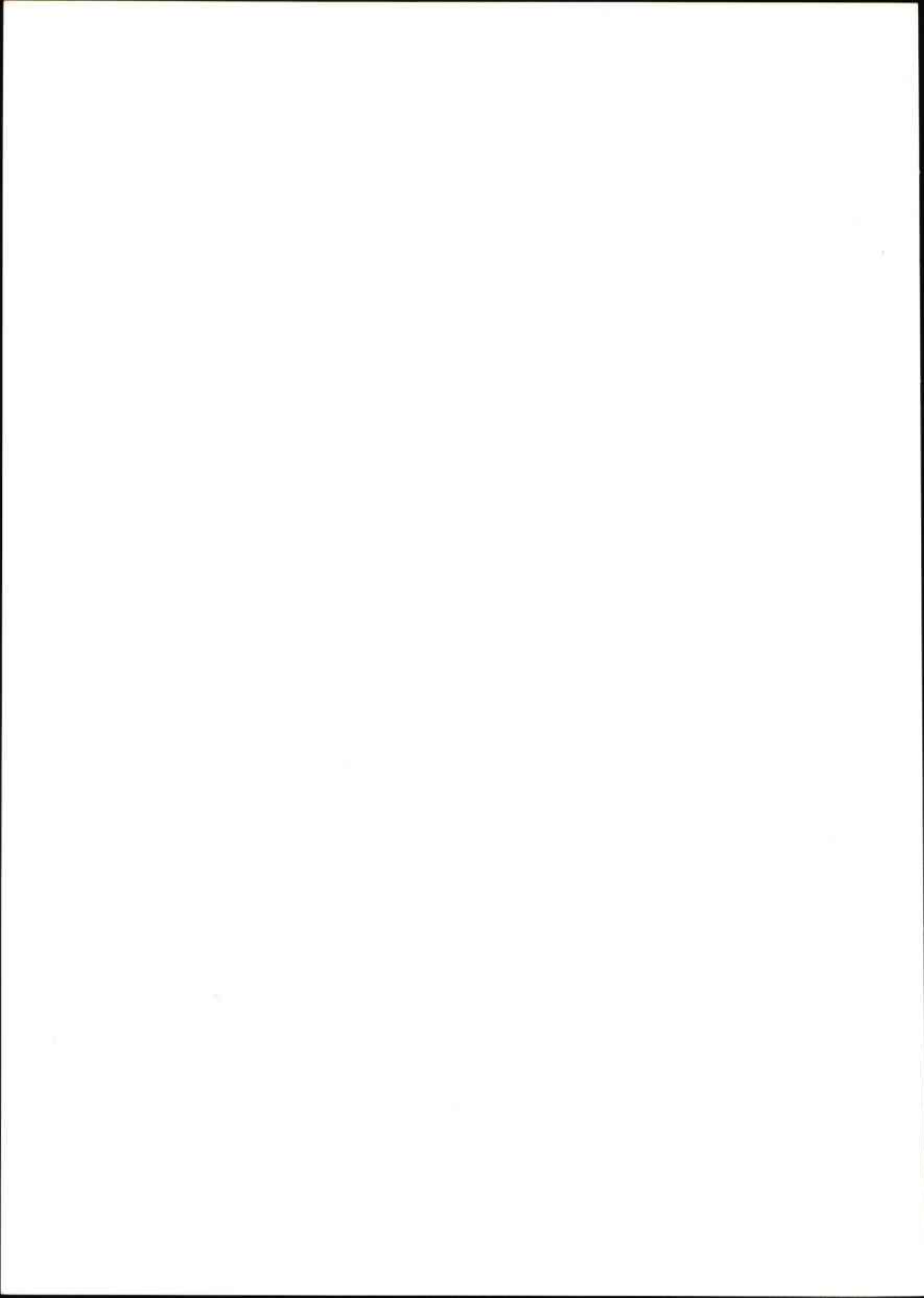

Fig. 2

1. Estampilla CLV del Morrell (Segons Ribas).
2. Estampilla de Torre Liauder.
3. Estampilla de Badalona.
4. Estampilla circular de Badalona.
5. Estampilla CHR del Moré.
6. Estampilla d'Empúries.
7. Estampilla d'Ostia.
8. Estampilla rectangular d'Ostia.

LA COL·LECCIÓ DE TERRA SIGIL·LATA DEL MUSEU DE MATARÓ (3)

Les peces que presentem en aquest estudi, són les decorades amb composicions lliures o també conegudes com Estil de Germanvs, que va tenir origen a la Graufesenque, vers el 80 d.n.E. (1), per una millor claredat, les dividirem en dos subgrups, les de Germanvs propiament dites i aquelles que si bé corresponen al seu estil, llur filiació no li és atribuïble amb seguretat.

PECES DE GERMANVS:

1.

Fragment de vas de parets verticals, possiblement pertany a les formes Drag. 30 o Knorr 78. (N. Ref. 15.641) (2).

El relleu, no massa ben gravat, correspondria a un motlle utilitzat varies vegades. En la decoració, hi podem copsar un dofí vers la dreta, tenint al seu davant i dessota, una guirnalda vegetal estilitzada, i al seu damunt un fragment de la marca del terrisser amb les lletres en relleu ".../F CER/...". (Fig. 1 i 14 n. 2).

Les parets del vas, de gruix irregular, oscil·len entre els 3'5 mm. en el punt més alt i 6 mm. en el baix. El "Glanztonfilm", en regular estat de conservació, color marró-granat i tonalitat semibrillant, en la cara interna fa com unes pinzellades horitzontals. Pasta rosada, amb petits punts blancs en la composició, i de fractura ondulada.

Els punxons que componen la decoració, en nombre de quatre, a continuació passem a descriure'ls (Fig. 2):

- A. Dofí vers l'esquerra: Se'n conserva només l'extrem superior, però malgrat això, podem veure que no coincideix amb cap dels que ens dona a conèixer Oswald (Fig. 2-A, Fig. 5 n. 2.398-2.399-2.400) (3).
- B. Fulla de forma obliqua: compona la guirnalda vegetal estilitzada, trobada varies vegades a la Graufesenque (4), a Rottweil i Bregens (5), és molt freqüent en el terrisser Germanvs, (Fig. 2-B).
- C. ".../F CER/...", marca del terrisser en relleu, possiblement es llegiria OF GERMANI (6), (Fig. 2-C).
- D. Línia ondulada: voltava tota la peça, es feia

amb un punxó discoïdal, és genèric de la major part dels terrissers sud-gàl·lics (Fig. 1).

2.

Fragment de vas hemisfèric, de la forma Drag. 37 (N. Ref. 15.622).

El relleu és de bastant bona qualitat, amb excepció del punxó del gos, que és quelcom borrosa. La decoració, és a dues bandes. La de dalt està coronada per una sanefa de disposició horitzontal, d'oves alternades per un palet vertical de base multífida o ramificada, immediatament hi té un dofí estilitzat i a continuació una guirnalda de fulles vegetals estilitzades i al seu dessota, un cèrvol en cursa vers l'esquerra, acorralat pel gos. La de baix, és una decoració de fistons continus, enganxats per un "ivgvm", i dins el fistó hi té una voluta i una flor granelluda (Fig. 3, i Fig. 14, n. 1).

Les parets del vas, tenen de 5 a 7 mm. de gruix. El "Glanztonfilm", de color vermell-marró, mat a l'exterior i brillant a l'interior, s'hi copsen trenca-dissos. La pasta és rosada i la fractura ondulada.

Va ser exhumada en una vil·la roma de les rodalies d'Illuro (7).

Composen la peça, dotze punxons diferents (Fig. 4 i Fig. 3):

- A. Cèrvol en cursa vers l'esquerra: correspon al n. 1.810 d'Oswald (8) i a Hermet Lám. 27, 23. Trobat en peces de la Graufesenque (9), a Rottweil (10), i a Windisch (11) totes de la forma Drag. 37, (Fig. 4-A).
- B. Gos en cursa vers l'esquerra: correspon al n. 2.039-W d'Oswald (12) (Fig. 5, n. 2.039-W), si bé el dibuixa sense la mata d'herbes al dessota, en la mateixa obra, podem copsar que deuria haver-hi un punxó pràcticament idèntic, però contenint la mata, segons la composició del punxó 125-B (13). Lám. 26, 40 d'Hermet, ha estat trobat diferents vegades a la Graufesenque (14), a Rottweil (15), a Kempten (16), a Geislingen i a Enet ach-Mengen (17) (Fig. 4-B).
- C. Dofí estilitzat vers la dreta: correspon al n. 2.403 d'Oswald, a la vegada té un punxó simètricament contrari, el n. 2.404 (18), ha estat trobat diferents vegades a la Graufesen-

que, a Nimègue (19), a Rottweil (20) i a London (21) (Fig. 4-C).

- D. Ova alternada per un palet vertical de base multífida: la base multífida o ramificada del palet vertical de separació entre oves, és un dels detalls més característics d'aquest terrisser (22), coneixem varis exemples del mateix a Rottweil (23) (Fig. 4-D).
- E. Fulla vegetal estilitzada: compona la guirnalda, igual com la de Hermet Lãm. 31, A-34, trobada a la Graufesenque (24), a Rottweil (25) i a London (26), (Fig. 4-E).
- F. Flor granelluda: comparable a la de Hermet Lãm. 13, A-36, trobada a la Graufesenque (27), a Rottweil (28), a London i a Geislingen (29) (Fig. 4-F).
- G. Voluta: comparable a la de Hermet Lãm. 17, 20 (30), és un punxó molt freqüent en els terrissers sud-gàl·lics (Fig. 4-G).
- H. "Ivgvm" o nexa d'unió entre fistons, a la vegada es compona de tres punxons (Fig. 4-H):
- i . Fistó vegetal estilitzat: semblant al d'Hermet Lãm. 31, A-15, (31), i al de Knorr Lãm. 35, n. 69 (32).
  - ii . Línia d'entroncament entre dos fistons: semblant a les que apareixen en peces de Rottweil i Windinsch (33).
  - iii . Petits rectangles de disposició vertical entre els fistons.
- I. Línia ondulada que envoltava la peça, separant els dos frisos: vegi's de la peça n. 1 el punxó D (15.641), (Fig. 3).

PECES "ESTIL DE GERMANVS":

3.

Fragment de vas, possiblement també pertany a la forma Drag. 37 (N. Ref. 15.640).

El relleu, és d'una qualitat més o menys regular. Possiblement la decoració era dividida en dues zones, semblant a la peça anterior, en la superior s'hi veuen quatre jocs d'elements de tres fulles vegetals estilitzades, al seu dessota la línia ondulada de separació entre frisos, i immediatament un requadre contenint un gos en cursa vers l'esquerra i al seu peu tres jocs de fulles com les abans descrites, i a l'extrem una línia ondulada en posició vertical, molt borrosa rematada en la part alta per una roseta de petit tamany de la què en surt una fulla cordiforme. La línia curva que apareix damunt del gos, creiem que és accidental (Fig. 6, i Fig. 14, n. 3).

El gruix de la paret és de 7 mm. El "Glanztonfilm" de color vermell-òxid-fosc, i de tonalitat mat, en la cara interna, s'hi copsen les línies horitzontals incises del torn. La pasta és rosada i la fractura ondulada.

Aquesta peça, igual que l'anterior, procedeix d'una vil·la romana dels voltants d'Iluro (34).

Composen la decoració, cinc punxons diferents (Fig. 7):

- A. Gos en cursa vers l'esquerra: correspon al n. 2.039-Y d'Oswald (Fig. 5, n. 2039-Y) (35) i Hermet Lãm. 26, 45, es coneixen paral·lels a la Graufesenque (36) i a Rottweil (37). (Fig. 7-A).
- B. Fulla cordiforme: semblant a la d'Hermet Lãm. 9, A-2 (38) (Fig. 7-B).
- C. Element de tres fulles vegetals estilitzades (Fig. 7-C).
- D. Roseta de petit tamany: comparable a la d'Hermet Lãm. 15, 4 (39) (Fig. 7-D).
- E. Línia ondulada que envoltava la peça, separant els dos frisos: vegi's de la peça n. 1 el punxó D (15.641) (Fig. 6).

4.

Fragment de vora de vas de la Forma Drag. 37 (N. Ref. 15.623).

El relleu podem considerar-lo bastant ben gravat amb excepció de la línia ondulada. La decoració, es compona d'una sanefa d'oves alternades per un palet vertical, al dessota la línia ondulada i en el fris propiament dit, hi podem veure el cap d'un cèrvol vers l'esquerra, a continuació un arbre i finalment un fragment d'un punxó en el què deuria haver-hi un lleó en cursa vers la dreta (Fig. 8) i (Fig. 14, n. 4).

La peça feia 25 cm. de diàmetre. Les parets, són d'un gruix irregular que oscil·len sobre els 7 mm. "Glanztonfilm" ben conservat, de color vermell-òxid, de superfície brillant, a la cara interna s'hi veuen lleugerament les línies horitzontals del torn. Pasta rosada i de fractura ondulada.

Composen la decoració, cinc punxons diferents (Fig. 9 i Fig. 8):

- A. Cèrvol vers l'esquerra: del qual sols es conserva el fragment on hi ha el cap i les banyes, més o menys creiem que podria ser com el punxó A de la Fig. 12 (Ref. 15.639) (Fig. 9-A).

- B. Lleó (?) vers la dreta: sols en resta el tros final i la cua. Per la posició de la cua, ens sembla que deuria ser com els punxons n. 1.394, 1.398, 1.400, 1.401, 1.497-R i 1.497-V d'Oswald (Fig. 10 i Fig. 9-B).
- C. i. Arbre de fulles granelludes: Es també un dels elements més típics que configuren l'estil de Germanvs. De fet arbre i fulles, són dos punxons diferents, i de llur combinació s'aconsegueix l'arbre. Punxons semblants es coneixen a la Graufesenque (40), a Rottweil (41) i a London (42) (Fig. 9-C-i).
- C. ii. Parella de fulles granelludes: iguals que les de C-i, apareixen com penjades al dessota les oves. La mateixa disposició, la trobem a la Graufesenque, en Lãm. 99, 8, sobre aquest Estil (43) (Fig. 9-C-ii).
- D. Ova amb palet vertical acabat amb una roseta: Aquest tipus d'ova amb tantes divisions o soles, no és gens freqüent, sembla que podem trobar-hi un paral·lel llunyà amb la n. 125 d'Oswald (44) i amb la que apareix en sigil·lata de "Glanztonfilm" negre del taller de Jaulges-Villiers-Vineux (44 bis).
- E. Línia ondulada: Envolta la peça pel dessota de la sanefa d'oves. Està gravada defectuosament. Sobre aquest punxó, vegi's el què hem dit abans, en tractar de les peces precedents (Fig. 8).

5.

Fragment de vora de vas de la forma Drag. 37 (N. Ref. 15.639).

Relleu un xic borrós. Hi podem veure fragments de dos arbres estilitzats i enmig un cèrvol vers l'esquerra i al peu una sanefa de fulles cordiformes que envolta la peça (Fig. 11 i 14 n. 5).

La peça feia 14 cm. de diàmetre. Les parets tenen un gruix que oscil·len de 4 a 6 mm. "Glanztonfilm" ben conservat, de color marró-granat, de tonalitat mat. Pasta rosada-pàl·lida amb vacuoles i fractura ondulada.

Hi podem veure quatre punxons diferents (Fig. 11 i 12):

- A. Cèrvol vers l'esquerra: semblant al n. 1.748 d'Oswald (45), al 865 de Dechelette i a Hermet Lãm. 27, 8. Punxó originari de Banassac, datat en l'època de Domicià. Tots els exemplars que es coneixen, són en la forma Drag. 37. Se sap de dos exemplars a Bregenz, l'un amb l'estil de Germanvs i l'altre amb l'estil de Cornvtvs, també ha estat trobat a Richbourg, London, Ginebra, Rottenburg i Augsburg. Aquest punxó tenia un paral·lel simè-

tric, el n. 1711-A d'Oswald (46), que fins i tot és molt més semblant al què ens ocupa, trobat en una peça de Cannstatt (47) de l'estil de Natalis, el detall més important és que a l'exemplar que diem s'hi pot copsar que al costat esquerra del punxó del cèrvol vers la dreta, hi ha un fragment del punxó simètric (Fig. 13, n. 1, 1.711a i 1.748), per tant el decorador que va fer el motlle d'aquella peça disposava dels dos punxons (Fig. 12-A).

- B. Arbre estilitzat: Referent a les fulles i el ganxo amunt que hi ha prop de la base, és similar a un exemplar de Rottweil (48), i també a un altre d'Albintimilium (49). El detall que més ens ha cridat l'atenció, és el petit cercle amb una barra vertical que hi ha inclòs al tronc de l'arbre, i que ens recorda el monograma del terrisser DOECCVS (50), que solia anar col·locat a les barres verticals de separacions de mètopes (51).
- C. Fulla cordiforme: compona la sanefa que hi ha al peu de la peça. Aquest tipus de sanefa no és habitual en els terrissers sud-gàl·lics, però en canvi la trobem freqüentment en peces de SATTO, de IANVS, i 1er. i 2on. terrissers de Trèves (52) (Fig. 12-C).
- D. Línia ondulada: envolta la peça per damunt la sanefa anteriorment descrita. Veure el que diem sobre la línia ondulada, en els exemples precedents (Fig. 11).

Mataró, Abril del 1981

JOAN-FRANCESC CLARIANA I ROIG

1) Les abreviatures emprades en les notes:

HERMET: *Frédéric Hermet, "La Graufesenque" (Condatomago), París 1934.*

OSWALD-PRYCE, "Introduction...": *Felix Oswald and T. Davies Pryce, "An Introduction to the Study of Terra Sigillata", Ed. Longmans, Green and Co. London 1920.*

OSWALD, "Figure-Types": *Felix Oswald, "Index of Figure-Types on Terra Sigillata ("Samian Ware")". Issued as a Supplement to "The Annals of Archaeology and Anthropology", The University Press of Liverpool 1936-1937.*

KNORR "Cannstatt" 1905: *Robert Knorr, "Die verzierten Terra Sigillata-Gefässe von Cannstatt und Köngen-Grinario", Stuttgart 1905.*

- KNORR "Rottweil" 1912: Robert Knorr, "Südgallische Terra-Sigillata-Gefässe von Rottweil", Stuttgart 1912.
- KNORR "T.S." 1919: Robert Knorr, "Topfer und Fabriken verzierter Terra-Sigillata des ersten Jahrhunderts", Stuttgart 1919.
- KNORR "T.S." 1952: Robert Knorr, "Terra-Sigillata-Gefässe des ersten Jahrhunderts mit Töpfernamen", Stuttgart 1952.
- Els punxons que reproduïm d'Oswald, són reduïts a 3/4, i la peça de Knorr a 1/2, aproximadament.
- 2) Els nombres de referència, corresponen a l'inventari del Museu Municipal de Mataró.
  - 3) OSWALD "Figure-Types": pàg. 150 i Làm. LXXXVIII n. 2.398, 2.399 i 2.400.
  - 4) HERMET: "Théorie Générale des Rinceaux - Axes des Rinceaux". Vol. I, pàg. 42 i Vol. II, Làm. 30, A-13. "Style Germanvs". Vol. II, Làm. 99-A, n. 6. Làm. 101, n. 25 i 36. Làm. 102, n. 46, 47, 55, 56 i 57.
  - 5) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XII, n. 3, 19 (F. 29) pàg. 24, 25. Làm. XIV, n. 1, 2 (F. 37) pàg. 28. Làm. XV, n. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, pàg. 29, 30, 31. Làm. XX, n. 1, 4 (F. 37) pàg. 38.
KNORR "T.S." 1919: Làm. 6, n. 36 Germani, pàg. 13, n. 42, OF PASSIENI, n. 22, OFIC BILICATI / SENOM. Làm. 35, n. 86. Làm. 38, P, de Bregens (F. 30).
KNORR "T.S." 1952: pag. IX, 2 (F. 37) estil de Germanvs, de Rottweil. Làm. 29, n. 1. GERMANI (F. 30), també a "Rottweil 1907" i a OSWALD-PRYCE "Introduction..." Forma Drag. 30.
  - 6) FELIX OSWALD "Index of Potters Stamps on Terra Sigillata - Samian Ware". Margidunum, East Bridgford, Notts 1931, pàg. 135 i pàg. 389. (O)/F CER/(MANI).
  - 7) MARIA RIBAS i BERTRAN: "Els Orígens de Mataró" Premi Iluro 1963, Caixa d'Estalvis de Mataró, Mataró 1964. Làm. XXVI, Fragments de Terra Sigillata de vil·les romanes d'Iluro, n. 2.
  - 8) OSWALD, "Figure-Types": pàg. 117, i làm. LXXIII, n. 1810, La Graufesenque, Flavian (tots els exemples, són en la forma Drag. 37).
  - 9) HERMET: "Style Germanvs" Vol. II, Làm. 99, A, n. 18, B, n. 2. Làm. 100, n. 9.
  - 10) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XIII, n. 2, 7, 10 i 21 (F. 37), pàg. 27 i 28 (Estil Germanvs).
KNORR "T.S." 1952: Làm. 28, E (F. 37). També a "Rottweil" 1907).
  - 11) KNORR "T.S." 1919: Làm. 34, n. 37, Làm. 36, C de Windisch.
  - 12) OSWALD "Figure-Types": Pàg. 136, Làm. LXXXII, n. 2.039-W. La Graufesenque. Vespasian, F. Knorr 78 GERM(ANI).
  - 13) OSWALD "Figure-Types": Làm. XLIII, n. 125-B, Actaeon (Graufesenque, Estil Germanvs).
  - 14) HERMET: "Style Germanvs" Vol. II, Làm. 99-A n. 22. Làm. 102, n. 51.
  - 15) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XI, n. 1, (F. 29), pàg. 22 i 23. Làm. XII, n. 9, 21 (F. 30) (Estil Germanvs) pàg. 25 i 26.
  - 16) KNORR "T.S." 1919: Làm. 34, n. 25, i Làm. 38, Q. de Kempton.
  - 17) KNORR "T.S." 1952: Làm. 27, A, F. 29, de Rottweil, època Vespasià, GERMNIOF (També a "Die verzierten Terra-sigillata-Gefässe von Rottweil" Stuttgart 1907) B, F. 37 de Geislingen O.A. Balingen. C, F. 29, de Enet ach - Mengen. Làm. 28, H (També a Rottweil 1907 i 1912).
  - 18) OSWALD "Figure-Types": Làm. LXXXVIII, n. 2403. La Graufesenque. Vespasian.
  - 19) HERMET: Vol. II, Làm. 58, n. 14 (F. 29). "Style Germanvs" Làm. 99, A n. 24-a. Làm. 101, n. 37 de Nimègue (Coll. Daniels) GERMANIF. Làm. 101, n. 38 i Làm. 102, n. 55.
  - 20) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XV, n. 1, 4, 5, 8, 11. Pàg. 29, 30 i 31.
KNORR "T.S." 1919: Làm. 35, n. 51.
  - 21) KNORR "T.S." 1952: Pàg. IX, 1er. en F. 37, Estil Germanvs (Graufesenque). British Museum (London) M-1074 (segons Walters). 2on. en F. 37, Estil Germanvs, de Rottweil.
  - 22) OSWALD-PRYCE "Introduction...": Làm. XXX, n. 41 (F. 30) de GERMANI, de Rottweil (Knorr, Rottweil 1912, XII, 21-24) (Our X. 4).
  - 23) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XII, n. 21 (F. 30) (Estil Germanvs) pàg. 26. Làm. XIII, n. 2, 23 (Estil Germanvs) pàg. 27, 28. Làm. XV, n. 6, pàg. 30.
  - 24) HERMET: "Style Germanvs". Vol. II, Làm. 99, A, n. 7, B, n. 1. Làm. 101, n. 28.
  - 25) KNORR "Rottweil" 1912: Làm. XIV, n. 1, 2, 3 (F. 37) pàg. 28.
KNORR "T.S." 1919: Làm. 6, n. 61 GERMANI, pàg. 13. Làm. 35 n. 61.
  - 26) KNORR "T.S." 1952: pàg. IX, 1er. (F. 37) Estil Germanvs, del British Museum M-1074. Làm. 67, D.E. (també a Rottweil 1912).
  - 27) HERMET: "Éléments végétaux - Granités". Vol. I, pàg. 12. Vol. II, Làm. 13, A-36. "Style Germanvs" Vol. II, Làm. 99, A, n. 2, i B, n. 8. Vol. I pàg. 164.

- 28) KNORR "Rottweil" 1912: Lám. XII, n. 5, 7, 21 (F. 30), 23, 26 (F. 29), Pàg. 25 i 26 (Estil Germanvs). Lám. XIII, n. 7, 13, 15, 16, 21, 22, 23. Pàg. 27, 28 (Estil Germanvs). Lám. XV, n. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11. Pàg. 29, 30, 31 (Estil Germanvs).
- 29) KNORR "T.S." 1952: pàg. IX, 1er. en F. 37, E. Germanvs, del British Museum, M-1074. Lám. 27, A (F. 29) de Rottweil, època Vespasià, CERMNIOF (també a Rottweil 1907) D (també a a Rottweil 1912), B (F. 37) de Geislingen O.A. Balingen. Lám. 28, E.F. H.
- 30) HERMET: "Éléments Géométriques - Volutes" Vol. I, pàg. 16. Vol. II. Lám. 17, n. 20.
- 31) HERMET: "Théorie Générale des Festons - A) Demi-cercles des Festons". Vol. I, pàg. 51. Vol. II, lám. 31, A-15.
- 32) KNORR "T.S." 1919: Lám. 35, n. 69.
- 33) KNORR "Rottweil" 1912, Lám. XII, n. 11, 13, 14, 20 i 26 (Estil Germanvs) pàg. 25, 26.
KNORR "T.S." 1919: Lám. 36, A de Rottweil, Lám. 35, C de Windisch, i n. 82.
KNORR "T.S." 1952: Lám. 27, B (F. 37). Lám. 28, E. (també a Rottweil 1907). J i L (F. 29).
- 34) RIBAS "Orígens..." (Opus cit.): Lám. XXVI, Fragments de terra sigil.lata de vil.les romanes d'Iluro, n. 1.
- 35) OSWALD "Figure-Types": Lám. LXXXII, n. 2.039-Y.
- 36) HERMET: tan sols dibuixa el punxó.
- 37) KNORR "Rottweil" 1912: Lám. XIII, n. 8 (Estil Germanvs) pàg. 27.
KNORR "T.S." 1952: Lám. 30, F, ".../MANIF", de Rottweil.
- 38) HERMET: "Éléments végétaux - Feuilles cordiformes" Vol. I, pàg. 12. Vol. II, Lám. 9, A-2.
- 39) HERMET: "Éléments végétaux-Rosaces", Vol. I, pàg. 13. Vol. II, Lám. 15, n. 4.
- 40) HERMET: "Éléments végétaux - Granités" Vol. I, pàg. 12. Vol. II, Lám. 13, A-30. "Style Germanvs" Vol. I pàg. 164, Vol. II, Lám. 99, A, n. 1. Lám. 100, n. 9. Lám. 101, n. 31 (F. 37).
- 41) KNORR "Rottweil" 1912: Lám. XVII, n. 5, 10 (F. Knorr 78) pàg. 34, 35. Lám. XXI, n. 2 (F. 37 antiga) pàg. 39. Lám. XXIII, n. 3, pàg. 41. Lám. XXVIII, n. 6, pàg. 48.
KNORR "T.S." 1919: Lám. 35, n. 64.
KNORR "T.S." 1952: Lám. 30, F, ".../MANIF", de Rottweil.
- 42) KNORR "T.S." 1952: pàg. IX, 1er., en F. 37, Estil de Germanvs, Brit, Mus-1074.
- 43) HERMET: Vol. II.
- 44) OSWALD-PRYCE "Introduction...": Lám. XXX, n. 125, F. 37, de TRIBVNVS, de Lavoye (Fölzer VIII, 1).
- 44b) JEAN-PAUL JACOB et HENRI LEREDDE: "Jaulges-Villiers-Vineux" (a Dossiers de l'archéologie n. 9), any 1975) pàgs. 72 i 73.
- 45) OSWALD "Figure-Types": Lám. LXXI, n. 1.748, 37 Banassac (Dech.). 37 (Germanvs style), 37 (Cornvtvs style), both Bregenz cellar (Jacobs 3, 12; de J. Jakobs "Sigillata funde aus einem röm. Keller zu Bregenz. Jahrbuch f. Altertumskunde, VI, 1912. Wien 1913). 37 (with ALBINVS on rim) Richboroug 37 London, Geneva, Rottenburg, Augsburg.
- 46) OSWALD "Figure-Types": Lám. LXX, n. 1711-A. Banassac. Domitian. 37.
- 47) KNORR "Cannstatt" 1905: Lám. X, n. 2, pàg. 23 (reproduim gravat).
- 48) KNORR "Rottweil" 1912: Lám. 17, n. 11 (F. Knorr 78), pàg. 35.
- 49) NINO LAMBOGLIA "Gli scavi de Albintimilium e la cronologia della ceramica romana", Bordighera 1950, reedit. 1979. Lám. 62, n. 17, pàg. 120, 121 (Strato IV-Pozzo sotto in condotto).
- 50) OSWALD "Index of Potters Stamps" (Opus cit.): DOECCVS, va treballar a Lezoux i Lubié, en el període Hadrià-Antonin, i a Vichy (?) de Domicià a Trajà. Pàg. 108, i a Blickweiler (?) en el període de Trajà. Pàg. 109.
- 51) KNORR "Cannstatt" 1905: Lám. IV, n. 1, 2, 3, 4, 4-A, 5 de Köngen, 6, 7 de Württemberg, 8, 9, pàg. 15. Lám. V, n. 4 (f. 37) pàg. 17. Lám. XV, n. 1, 2, 3, 4, en F. 37, pàg. 28. Lám. XLVII, n. 6 de Cannstatt, pàg. 48, n. 19 de Köngen, pàg. 49.
- 52) KNORR "Cannstatt" 1905: (solen ser fulles un xic més obertes) Lám. I, n. 1 de "SATTOFEC/..."; "SATTOFECIT" i pàg. 13, n. 2 de ".../OFECIT" (SATTO). Lám. II, n. 7 de SATTO, pàg. 14. Lám. VIII, n. 16, pàg. 21. Lám. XI, n. 7 de Rottweil, F. 37 mètopes, estil Mercator, pàg. 24. Lám. XVIII, n. 3 pàg. 30. Lám. XXI, n. 6, estil IANVS, pàg. 32. Lám. XXIII, n. 1 "CERIALSF", n. 2 de Jagsthausen, n. 3 "CERIALIS Γ" de Rottenburg, n. 4 de Köngen (estil Cerialis) pàg. 33. Lám. XXVI, n. 8 (estil IANVS), n. 9 de Köngen n. 3 de Unterweissach (estil IANVS) pàg. 35, 36. Lám. XXVII, n. 2, F. 37, pàg. 36 (estil IANVS). Lám. XXVIII, n. 2 de Waiblingen (estil IANVS) pàg. 36. Lám. XXXIX, n. 6 (F. 37), n. 3 (F. 37) pàg. 44. Lám. XL, n. 4, pàg. 45. Lám. XLI, n. 1 de Eltingen (F. 37) (estil Reginvs), pàg. 45. Lám. XLII, n. 15 de Köngen, i n. 4 de Köngen, pàg. 46. Lám. XLIV, n. 1 i 3 (F. 37) pàg. 47. Lám. XLIV, n. 8 de Rutesheim (F. 37) pàg. 47. Lám. XLVI, n. 3 (F. 37) pàg. 48.
- KNORR "Rottweil" 1912: Lám. XXI, n. 10, pàg. 39. Lám. XXIX, n. 4, de Trier, pàg. 49. Lám. XXX, n. 6 de Aquileja "SECUNDINAVI", originari de Rheinzabern, pàg. 50, n. 7 de Rheinzabern, "BELSVS/..." (retro).

OSWALD-PRYCE "Introduction...": *Lâm. XVII, n. 8 de Arentsburg. By first group of Trèves potters. Lâm. XVIII, n. 1, Form. 29/37, Trèves By first group of Trèves potters.*

MARCEL LUTZ "La ceramique sigillee en Gaule" (a *Dossiers de l'archéologie n. 6* any 1974) pàg. 32, décors de 2 e atelier de Trèves. Fin II e à milieu du

III e S. Pàg. 33, pieds de coupes Drag. 37 de Satvrnins-Satto.

MARCEL LUTZ "La puissance attractive de l'est" (a *Dossiers de l'archéologie n. 9*, any 1975), pàg. 56, Trèves, premier atelier. Pàg. 57, coupe Drag. 37 par Satvrnins-Satto, trouvée à Barkskamp. Musée de Lüneburg.

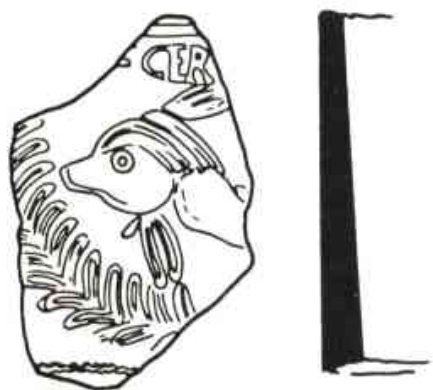

Fig. 1 15.641

15.641

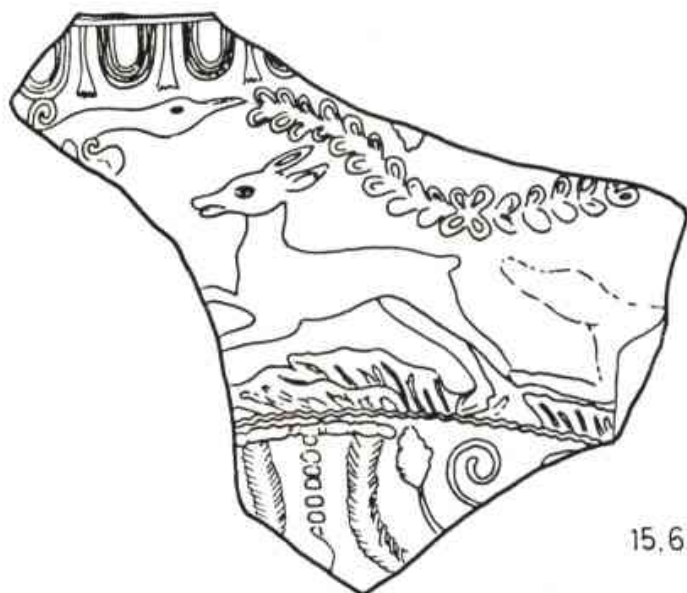

B

C

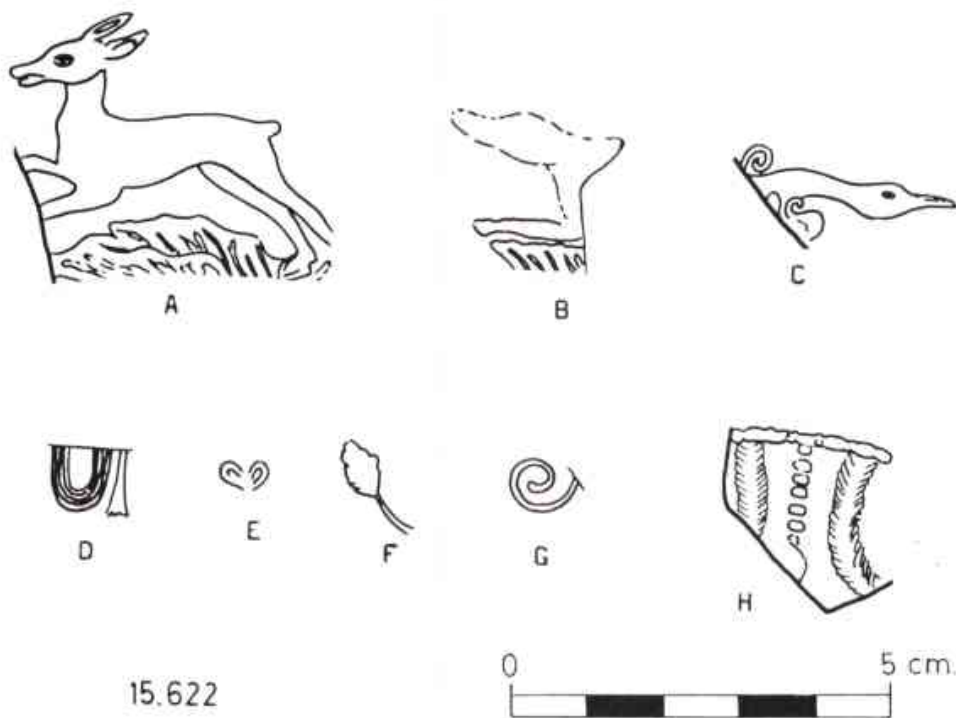
Fig. 2

15.622

Fig. 3

15.622

Fig. 4

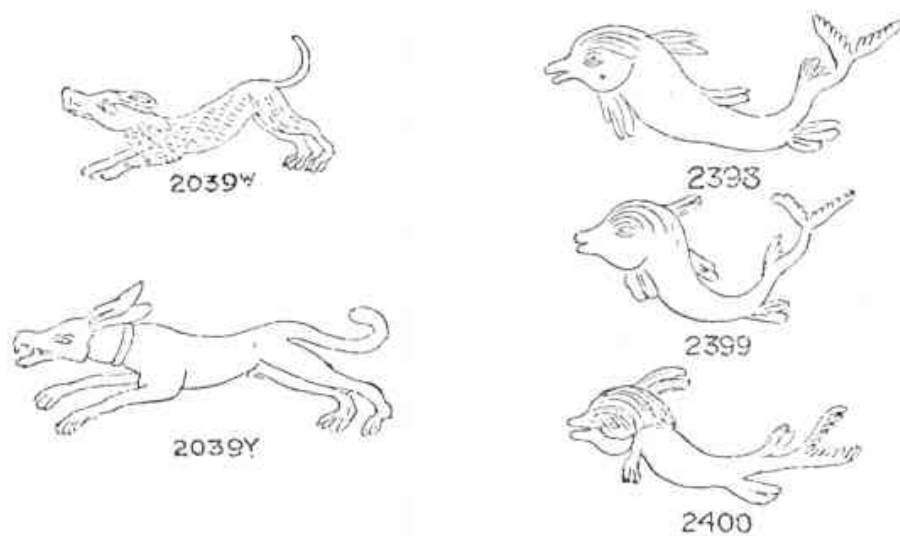

Fig. 5 (OSWALD, "Figure-Types").

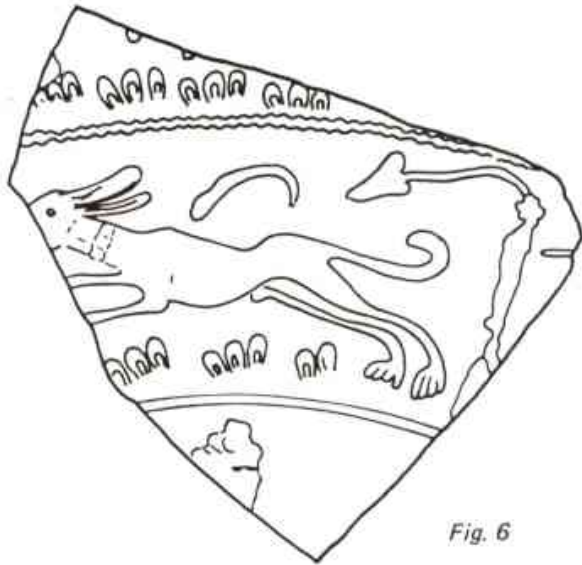
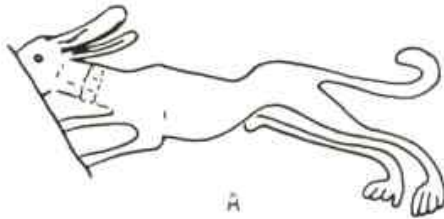
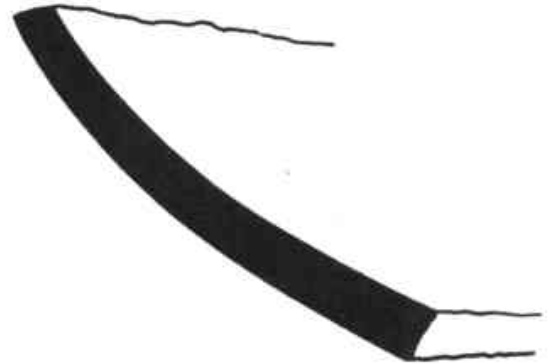

Fig. 6

15.640

A

B

C

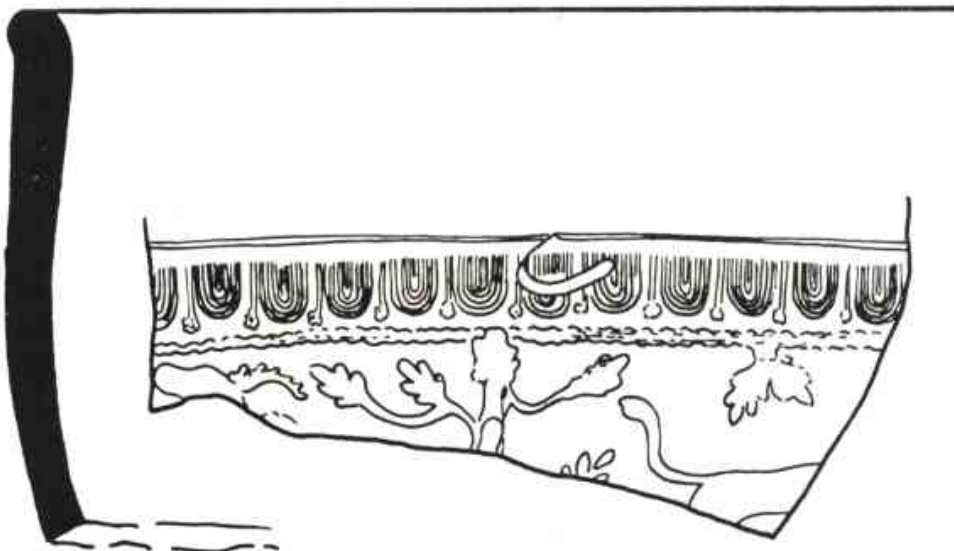

D

Fig. 7

15.640

15.623

Fig. 8

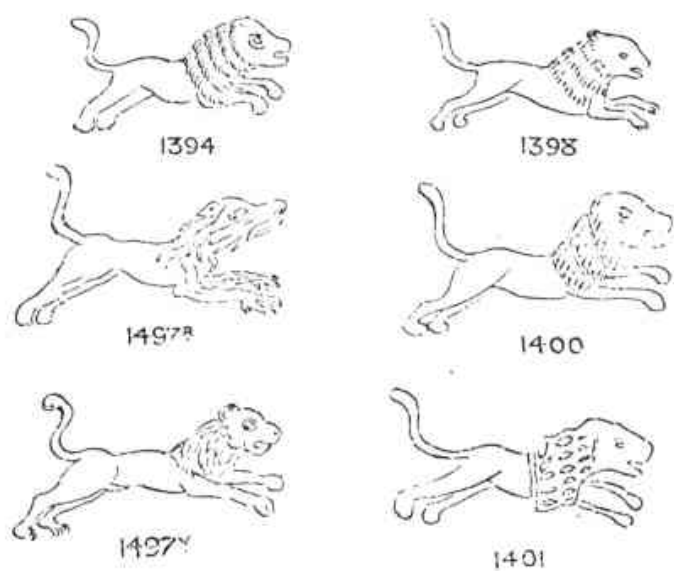
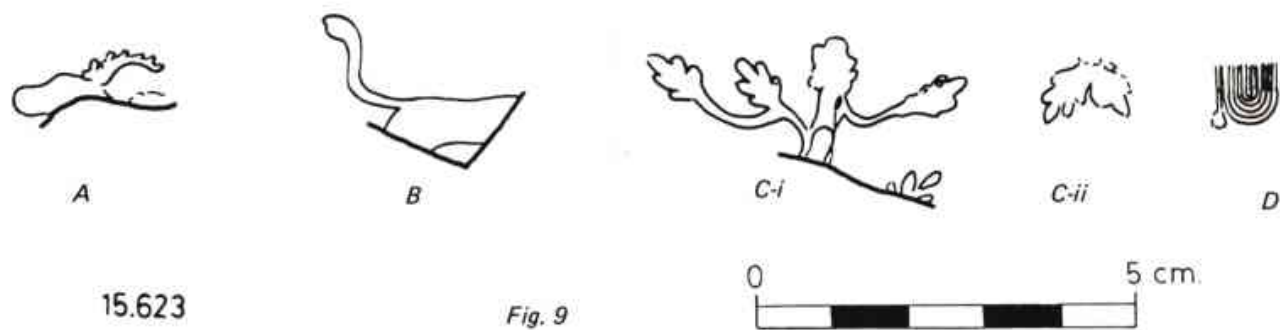
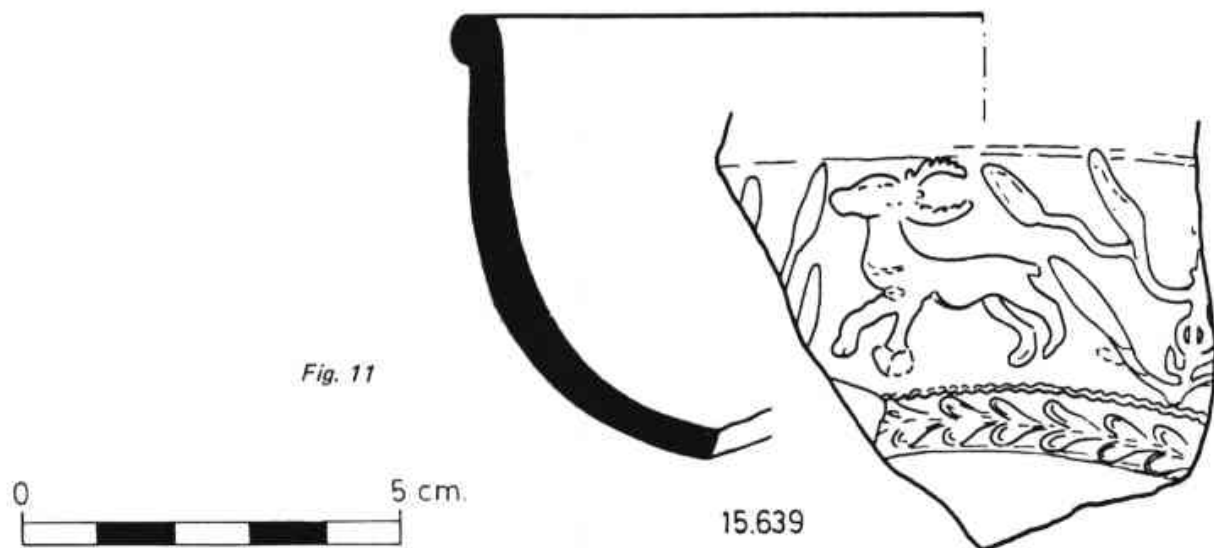

Fig. 10
(OSWALD, "Figure-Types").

Fig. 11

A

15.639

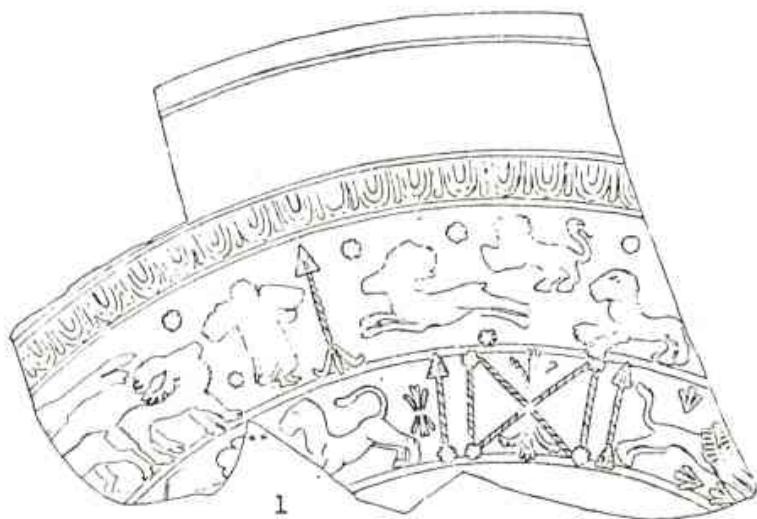

B

Fig. 12

C

(n. 1, de KNORR "Cannstatt", Restants; OSWALD "Figure-Types").

1711A

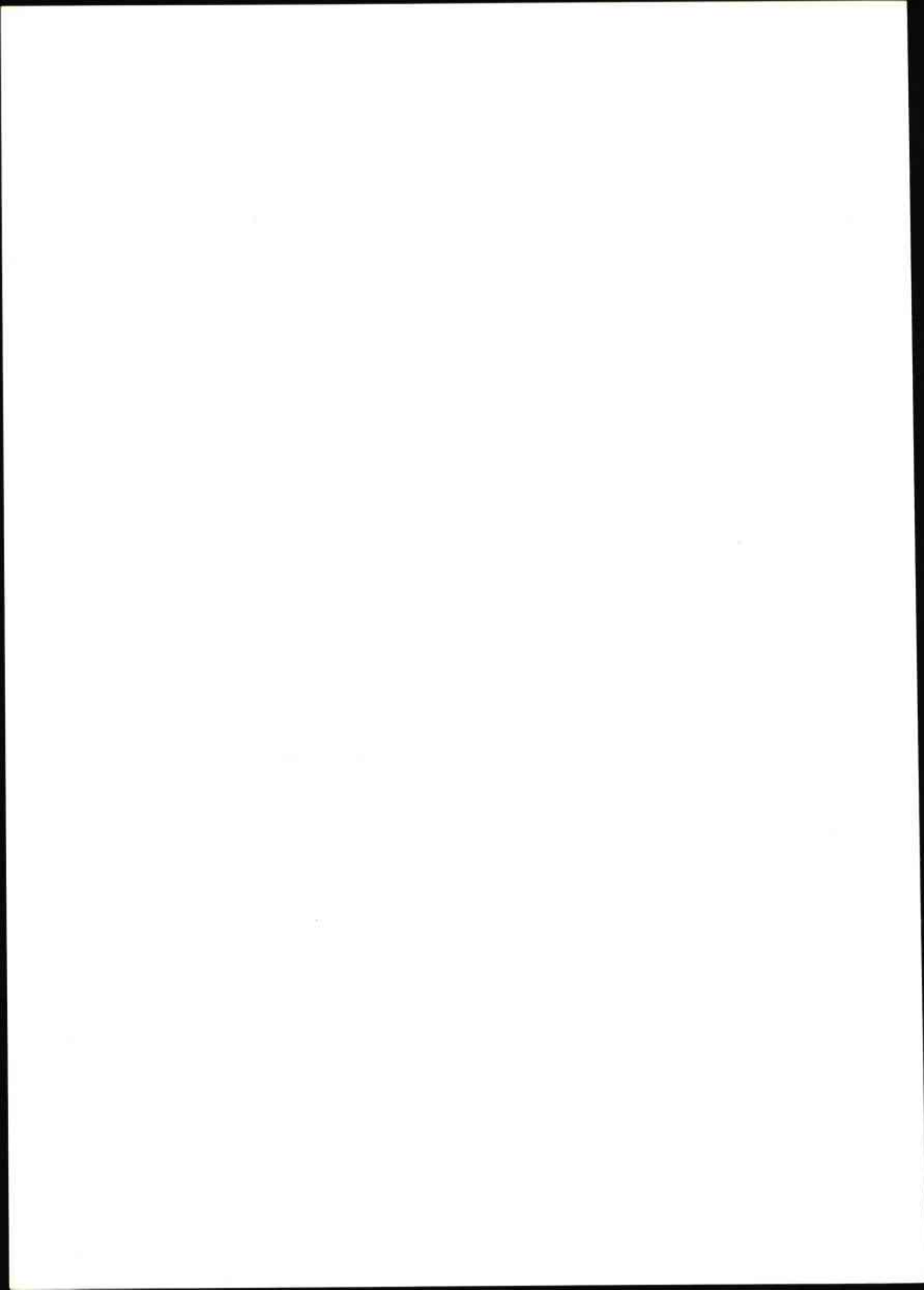
1748

Fig. 13

Fig. 14

LES RESTES ARQUEOLÒGIQUES DE TORRE MARTINA A SANT POL DE MAR (EL MARESME)

LA SITUACIÓ

A l'altura del quilòmetre 669-670 de la carretera de França o N-II i entre les poblacions de Sant Pol de Mar i Canet de Mar, s'hi troba un camí que per la dreta condueix directament al turonet anomenat "El Farell", on es troba la masia fortificada de "Torre Martina". Aquesta en la seva major part, està derruïda excepte la torre de defensa de planta quadrada, datada en el segle XVII (Fig. 1).

LA VISITA

Personats a l'indret amb l'estudiós de St. Pol Sr. Rodríguez Suriñach (nota 1) poguérem comprovar que la torre de defensa en qüestió presenta en les seves parets, nombrosos materials reutilitzats, com són: tégula amb vora, "imbrix", àmfora romana, llosetes i molts fragments de paviment "opus testaceum", tots ells d'època romana. En el transcurs de la nostra visita poguérem recuperar un fragment de vora d'àmfora Dressel I del segle II-I ad.C. i estudiar un pivot d'àmfora romana de producció laietana i un fragment de pedra de molí volcànica.

LES RESTES

Ja la "Carta Arqueològica de España" (nota 2) esmenta la troballa de restes arqueològiques a Sant Pol de Mar. D'aquestes ens interessen especialment les del punt quart (pàgina 184, 185) que es refereixen a la troballa, en el quilòmetre 670 de la N-II, i sobre el sauló, de fragments de tégules, d'àmfores, de dòlia i rajoles. Comenten els autors de la "Carta" que no es veuen restes de parets ni paviments. Nosaltres creiem que aquestes restes aparegudes en reconstruir la carretera, estan en relació directa amb les de Torre Martina. Ja que, també al voltant de la Torre s'hi troben els ja esmentats materials ceràmics romans, junt amb ceràmica d'ús comú i terra sigil.lata sud-gàl.lica.

Seguint les prospeccions, localitzàrem a uns 20 metres a l'Oest de la torre un petit promontori que en els talusos presentava una profusió de materials de construcció romans: tégula amb vora, "imbrix", "opus testaceum", etc. Així mateix i en direcció a Canet de Mar, poguérem fotografiar una paret de direcció Nord-Sud (veure fotografia). Al respecte cal esmentar que la "Carta Arqueològica de España" (nota 2) en la pàgina 185, punt sisè ja comenta l'existència de parets i paviments i que en la part de llevant existeix una construcció circular d'uns dos

metres de diàmetre, de fàbrica romana (3). També citen la troballa de marques de terra sigil.lata amb les lletres de NIONIS i IVANI, d'estuc vermell i blanc, i monedes (entre elles una d'emporitana).

CONCLUSIONS

La situació enlairada de Torre Martina, prop del mar i probablement de fàcil i ràpid accés a la propera Via Augusta, la presència de materials de construcció (que no tindrien cap altra justificació vàlida) i sobretot les restes de construccions de fàbrica romana (per exemple veure la fotografia) ens fan pensar que el conjunt de restes localitzades (des de la carretera fins a la torre) són prou significatives com per a situar-hi un habitacle d'època romana, probablement una vil.la rural. Mitjançant els fragments d'àmfora i dòlia (junt amb el fragment de pedra de molí volcànica) l'hi hem d'atribuir una activitat possiblement agrícola. Les importacions de terra sigil.lata sud-gàl.lica i àmfores itàliques marquen les relacions comercials (en aquest cas importadores) de la vil.la.

Finalment, val a dir que aquesta referenciació del jaciment de Torre Martina, pretén reflectir la importància primordial que pel bon coneixement de la història antiga de Sant Pol de Mar, té l'indret estudiat. Cal tenir en compte, doncs, els moviments urbanístics d'aquesta zona de l'antiga Laietana de cara a preservar les restes que en ella s'hi localitzen.

Albert Soler i Casellas

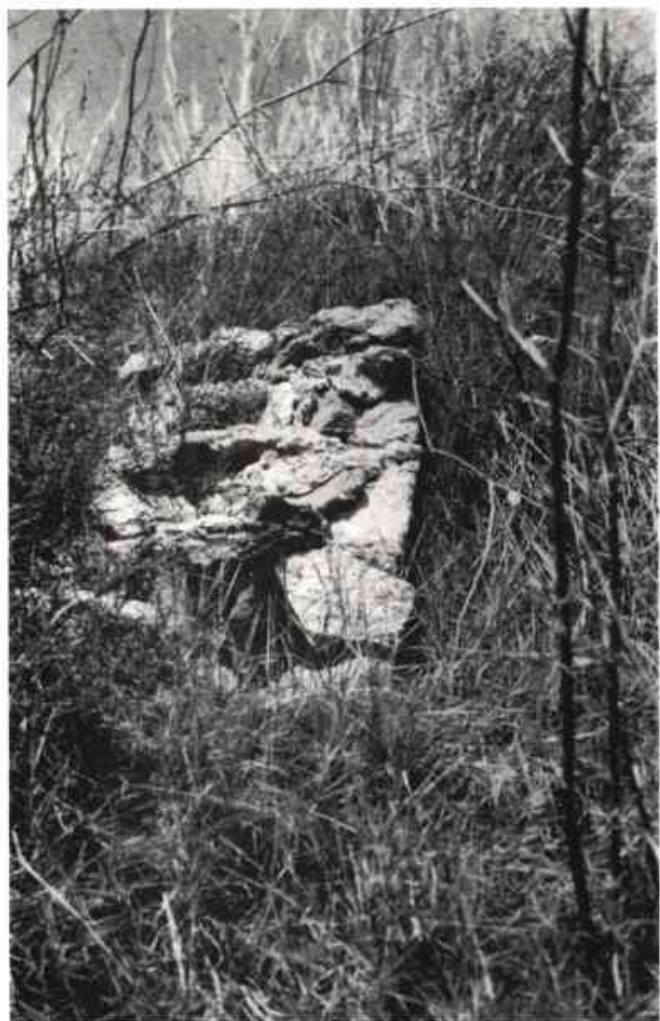
NOTES

- 1.— Al qual agraïm les indicacions facilitades, que han contribuït a la realització del present treball.
- 2.— Carta Arqueològica de España "Provincia" de Barcelona. J. de C. Serra-Ràfols, M. Almagro i J. Colominas. Madrid 1945. Pàgines 183, 184 i 185. D'altres informacions sobre Sant Pol de Mar poden veure's a "Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme", n. 4, pàg. 83 i n. 8-9 pàg. 269.
- 3.— Construcció que no poguérem localitzar en el transcurs de la nostra visita.

Fig. 1

NANSES ACANALADES D'ÈPOCA IBÈRICA AL POBLAT DE MONTPALAU (PINEDA DE MAR)

Degut a la particular orografia de la muntanya de Montpalau, on la roca viva és visible per tots cantons, la terra és escassa i els nombrosos incendis han destruït la major part de la vegetació arbòria, fent que el terreny sigui propens a l'erosió i als esllavissaments, cosa per la qual no ha d'estranyar que tot tipus de ceràmica es trobi escampada en gran quantitat pels vessants sud i oest, que també són els més rocosos.

Primerament hem de dir que totes les peces aquí tractades són de troballa superficial i que cap és sencera, sinó que estan rodades i en estat fragmentari, raó per la qual a l'hora de classificar-les s'ha tingut en compte més el nombre d'acanaladures i la forma d'aquestes que no pas la peça a que pertanyien.

LES NANSES

NANSES D'UNA ACANALADURA:

- 1A. Apareixen amb molta freqüència als jaciments ibèrics, tenen una ampla acanaladura central, la pasta és de color marró clar i també marró fosc i ataronjat, el gruix màxim és de 3 cm. i el mínim 1'10 cm.; es conserven 13 fragments de l'arrencament, 17 de la part del mig i 4 del final que acaben en vora (fig. 1.1).
- 1B. Variant més petita (0'90 cm.) de l'anterior, sense arrencament ni final, pasta marró fosc (fig. 1.2).
- 1C. Final de nansa del tipus 1A, que no acaba directament en la vora, pasta color marró-clar. (fig. 1.3).
- 1D. Acabament en vora d'una nansa acanalada, ceràmica campaniana C, deficient conservació (fig. 1.4).
2. Nansa semblant a les del tipus 1, però torçada intencionadament de manera que s'adapta a la mà, pasta marró recremada (fig. 1.5).
3. Dues nanses bastant fragmentades sense acabament, amb una acanaladura al mig, pasta marró-clar (fig. 1.6).
4. Tres nanses rodones amb una acanaladura, segurament corresponents a àmfors ibèriques, pasta groguenca (fig. 1.7).
- 5A. Nansa amb l'acanaladura descentrada, pasta

de color fosc, tamany petit (fig. 11.2).

- 5B. Similar a l'anterior però amb l'acanaladura menys incisa i la pasta d'un color més vermell (fig. 11.3).
6. Nansa de petit tamany amb una acanaladura molt poc incisa, pasta de color marró fosc (fig. 11.5).
- 7A. Nansa rodona, potser d'àmfora ibèrica, amb l'acanaladura en forma de dent, 9 exemplars fragmentaris, pasta de color marró-vermellós amb sorra (fig. 1.8).
- 7B. Tres nanses fragmentades, similars a l'anterior però amb l'acanaladura menys incisa i la pasta més fina i clara (fig. 11.1).
- 7C. Dues nanses similars a les anteriors però amb la pasta groguenca-marró més fina i l'acanaladura torçada (fig. 11.4).
8. Nansa doble acanalada de pasta vermell-marró amb sorra (fig. 11.6).
9. Nansa elíptica amb una acanaladura molt poc incisa i la pasta de color marró-gris (fig. 11.8).
10. Nansa de gran tamany, segurament corresponent a una àmfora de tipus romà amb l'acanaladura ampla i en forma de dent, pasta vermellosa de poca qualitat i amb molta sorra (fig. 11.7).

NANSES DE DUES ACANALADURES

1. Apareix freqüentment als jaciments ibèrics, té dues amples acanaladures, es conserven 3 exemplars de l'arrencament i un del final, que acaba en vora, pasta de color marró-clar (fig. 11.9).
2. Dues nanses de pasta color marró-vermellós clar, es conserva un arrencament i un fragment petit (fig. 11.10).
3. Dues nanses que acaben en vora, acanaladures similars a l'anterior, pasta marró-clar o marró-vermellós clar (fig. 11.1).
4. Nansa de dues acanaladures, la de la dreta més ampla, pasta marró-vermellosa (fig. 11.2).
5. Arrencament de nansa de dues acanaladures

rodona i torçada, pasta marró-vermellosa (fig. III.3).

6. Arrencament de nansa amb les acanaladures situades cap als cantons, pasta de color gris amb engalbat groguenc (fig. III.4).
7. Nansa de disposició horitzontal amb dues acanaladures poc incises, sense arrencament ni final, pasta de color marró-vermellós (fig. III.5).

NANSES DE TRES ACANALADURES

1. Nansa de tres acanaladures, la de l'esquerra més estreta que les altres, pasta de color marró-clar, es conserven dos exemplars del mig i un arrencament que té 3'60 cm. d'ampla per 12'50 de llarg (fig. III.7).
- 1B. Similar a l'anterior però de pasta més granulada i dolenta, es conserven dues peces, un fragment del mig i un que acaba en vora (fig. III.9).
2. Nansa de tres acanaladures poc incises i amples, la de l'esquerra té una petita ratlla al costat dret, pasta de color marró-vermellós amb

una mica de sorra, sense arrencament ni final (fig. III.6).

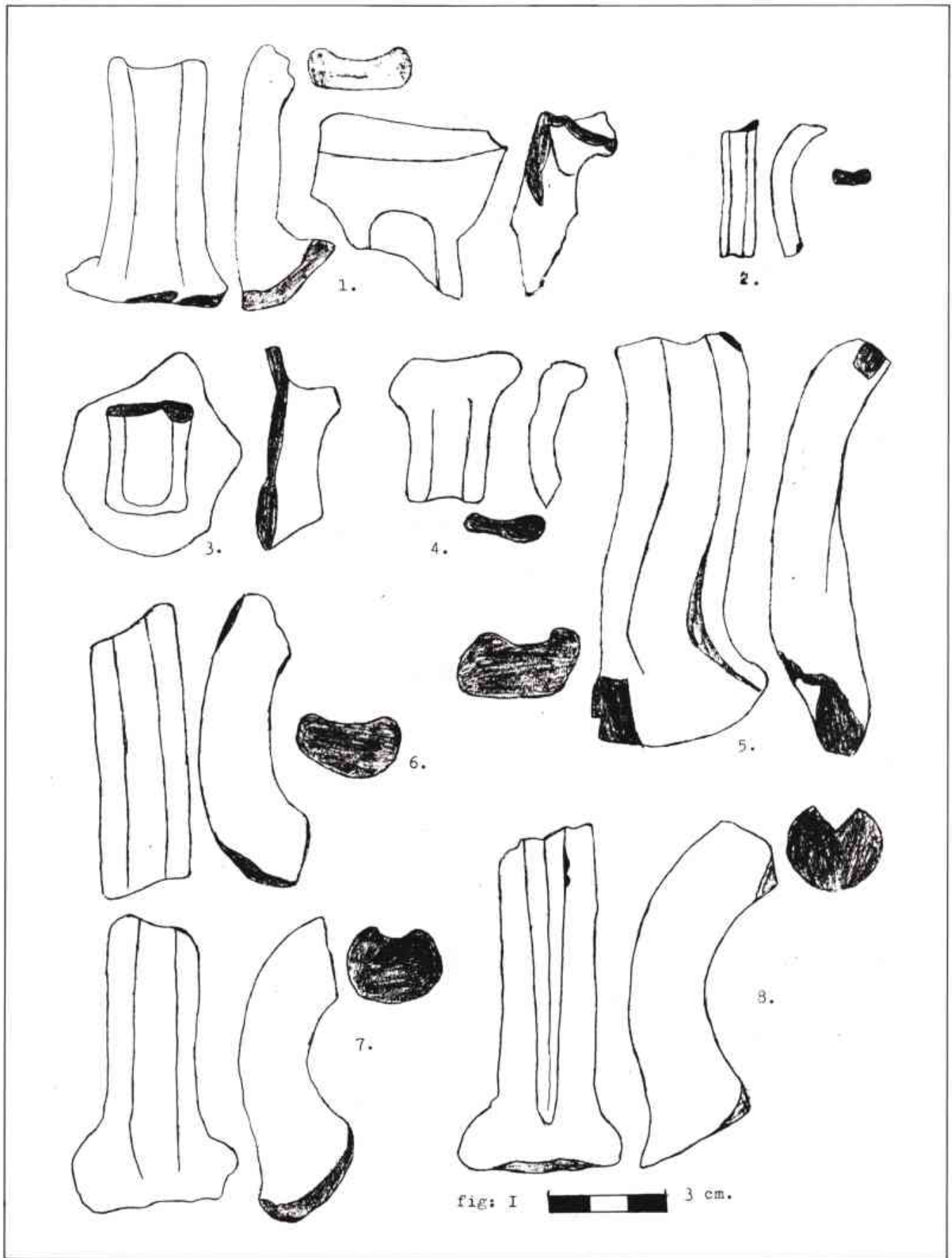
- 3A. Dos exemplars de nanses; un arrencament i una part central, les dues acanaladures dels costats són molt poc incises, pasta marró-groguenca (fig. III.11).
- 3B. Similar a l'anterior però de pasta marró-vermella i un peu més gran; no té arrencament ni final (fig. III.12).
4. Arrencament de nansa de tres acanaladures estretes i molt incises, pasta marró-vermellosa amb sorra (fig. III.8).
5. Nansa que acaba en coll, molt mal conservada, pasta rosada (fig. III.10).

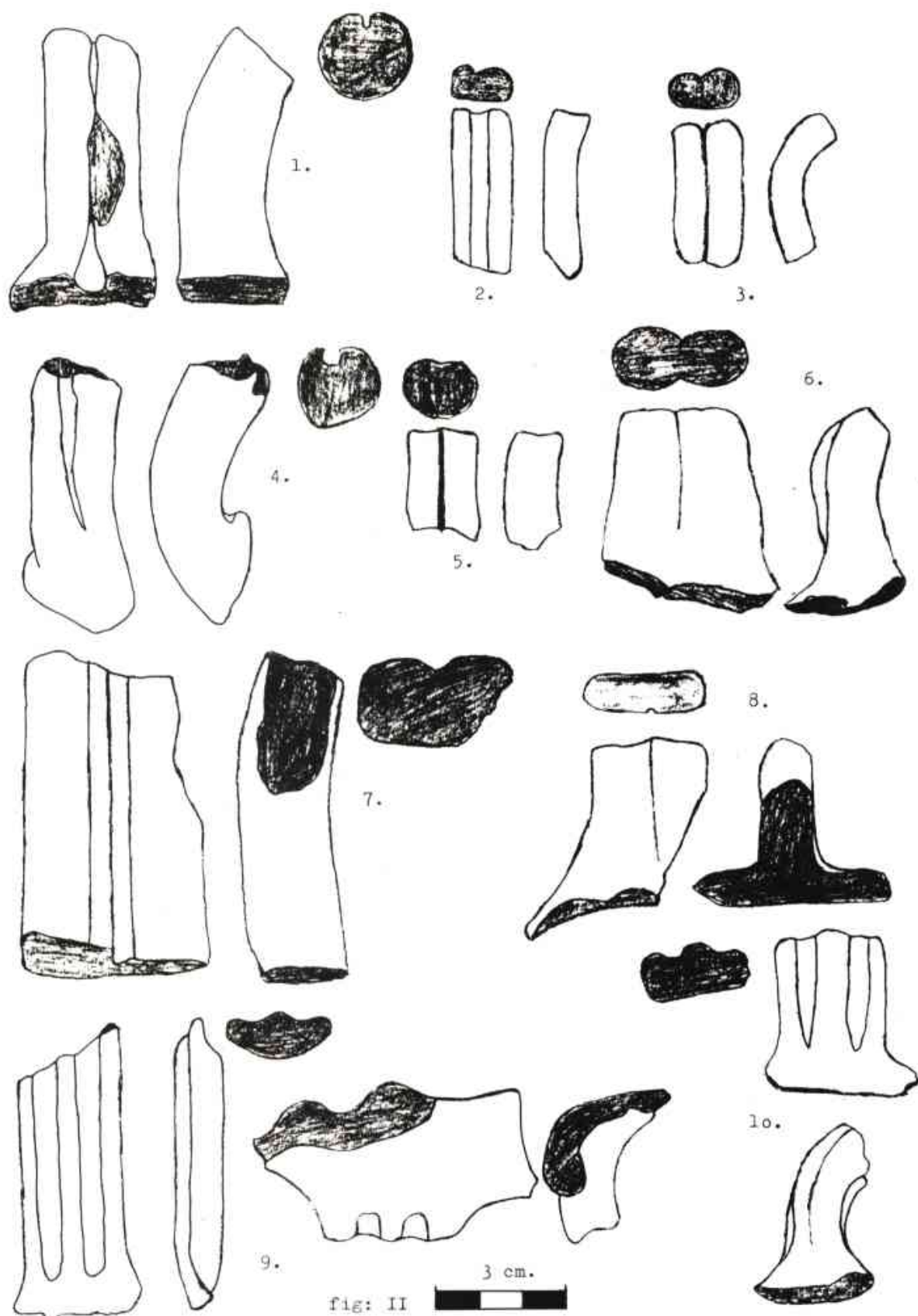
NANSES DE CINC ACANALADURES

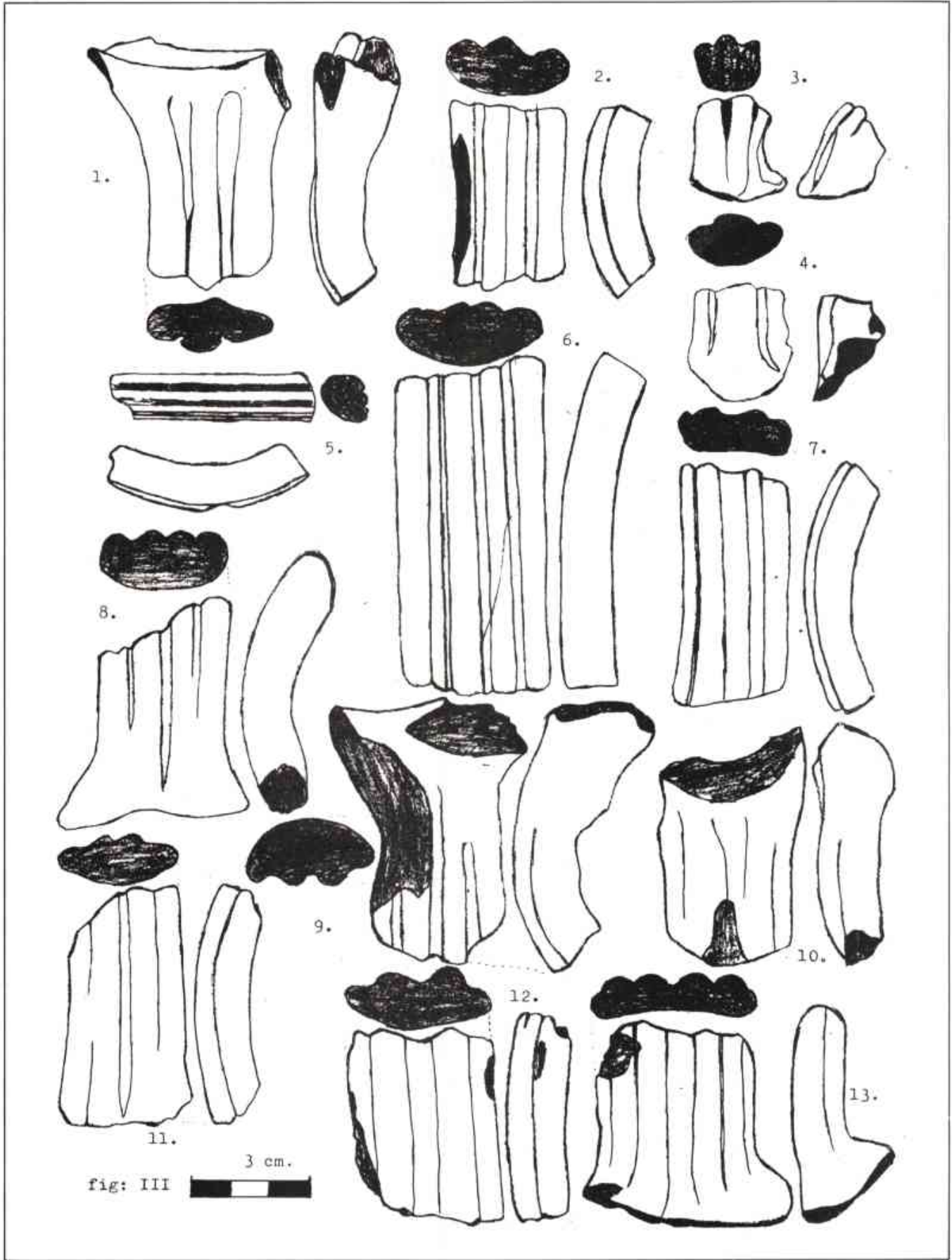
1. Arrencament de nansa de cinc acanaladures, la del mig més ampla que les altres, pasta groguenca-blanquinosa amb mica (fig. III.13).

Albert Martin Menéndez
Secció Arqueològica
Museu-Arxiu de Calella

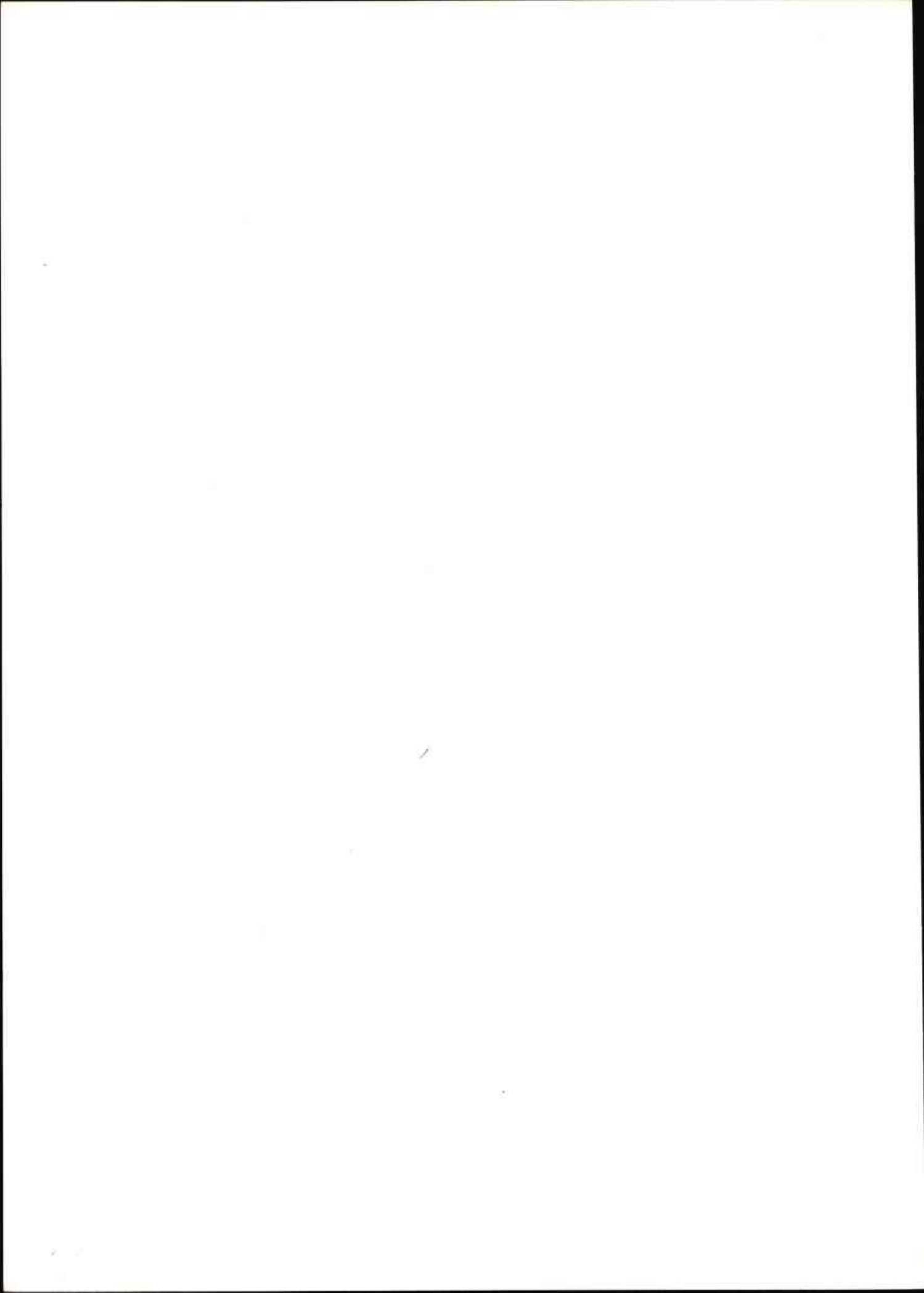

ESTUDI DEL VIDRE PLA TROBAT A TORRE LLAUDER (MATARÓ)

El vidre pla durant la història s'ha fabricat de quatre maneres diferents. L'estudi actual tracta de la primera i més rudimentària, que ja va començar molt abans de l'Imperi romà i del descobriment de la "canya", eina que va revolucionar la fabricació del vidre.

Escollirem un dels diversos fragments trobats a Torre Llauder i que pertany a l'Alt Imperi, però cal tenir-ne cura ja que dintre les nombroses troballes, n'hi han de considerable tamany i que realment no són altra cosa que fragments d'aquelles botelles quadrades de gran tamany: es distingeixen per tenir una millor transparència, un gruix més uniforme i la paret més prima.

Per contra, l'autèntic vidre pla destinat a vitralls o petites finestres és més rústic, amb menys transparència i de gruix irregular.

El fragment objecte d'aquest estudi, té unes característiques que ens permet fer un estudi de com en aquell temps es fabricava (fotografia 1).

Les dimensions són de 5'5 x 8 cm. i la forma quasibé rectangular. Naturalment, el temps li ha donat una patina d'oxidació, però malgrat això permet observar un detall que és la clau de l'estudi en qüestió (Fig. 1-I). Les voreres externes són semi-arrodonides, o sigui amb els caires morts, i també més gruixuts, que a la part central (Fig. 1-II). Aquestes plaques o planxes de vidre, suposo que no podien ésser de grans dimensions, aproximadament d'uns 26 x 14 cm. com a màxim, perquè la cocció era molt rudimentària i per altra part, és sabut que

tot el vidre presat, és el més difícil de coure, ja que té moltes més tensions. Explicat tot això, cal dir com s'elaborava una placa de vidre i amb l'ajut d'algun dibuix es comprendrà força bé.

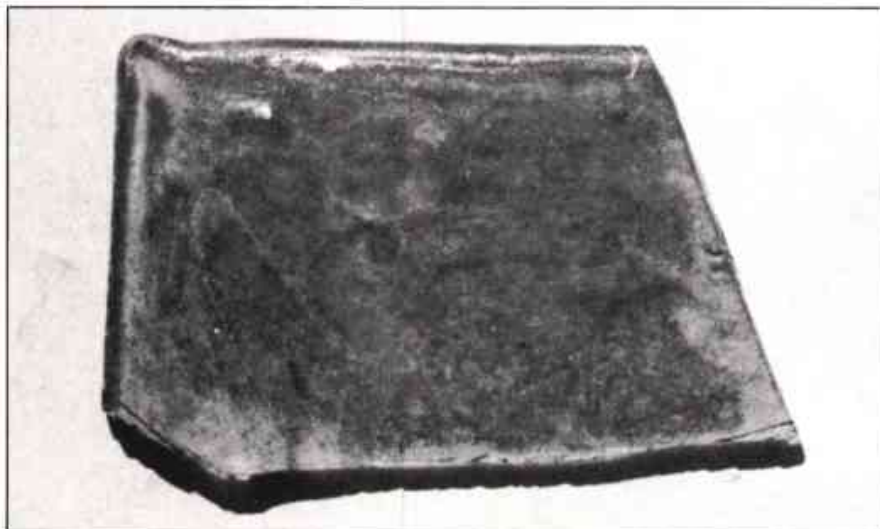
En primer lloc, calia disposar d'una planxa de marbre pla d'uns 50 cms. de llargada, per uns 5 o 6 cms. de gruix. A aquesta planxa, tenia que fer-s'hi un rebuidat ben afinat per part de l'especialista, que fes les dimensions necessàries per l'obtenció de la placa de vidre, amb un fons de 6 o 7 mil·límetres (Fig. 2), com si es fes una petita pica. Se sap des d'antic, que el marbre és refractari al vidre, si en aquest s'hi diposita en forma líquida, entre els 600 i 800 graus, durant un breu espai de temps.

També deuria disposar-se d'un corró de fusta ben remullada, semblant als emprats avui dia pels pastissers.

El vidrier dipositava dins la concavitat del marbre, una determinada quantitat de pasta vítreo semi-líquida (Fig. 3) i ràpidament amb un parell de moviments del corró, la pasta quedava aplanada i emmotllada, com si fos una coca (Fig. 4) i per deixar els quatre angles simètrics, aprofitant la pastositat del vidre, amb un ganxet de ferro es marcaven els quatre angles (Fig. 5). Llavors, la placa de vidre es podia treure fàcilment del motlle, i es posava dins el forn de cocció.

Mataró, abril del 1981

RAMON JUNCOSA i CASTELLÓ

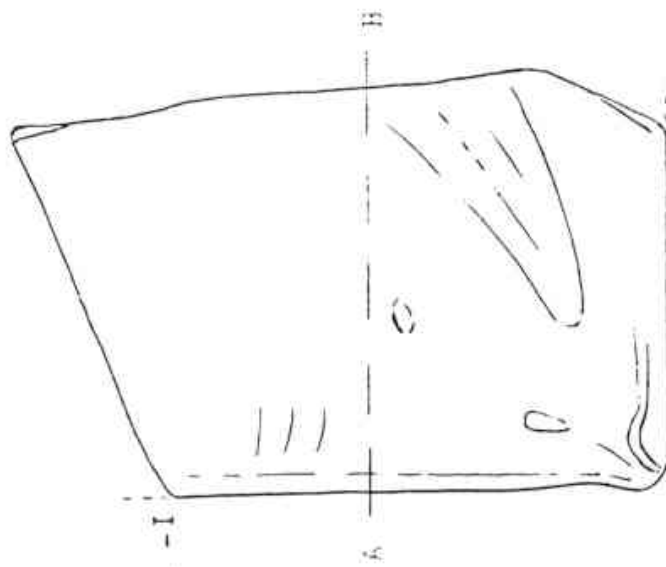

Fig. 1 - I

Fig. 1 - II, TALL EN SECCIÓ PER A - B

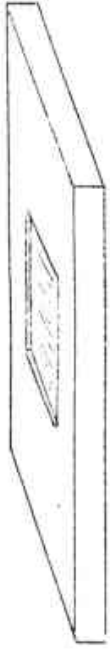
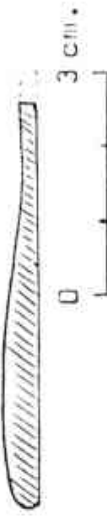

Fig. 2

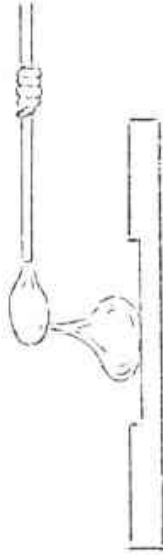

Fig. 3

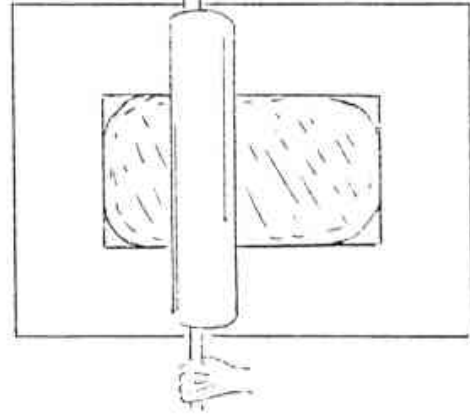

Fig. 4

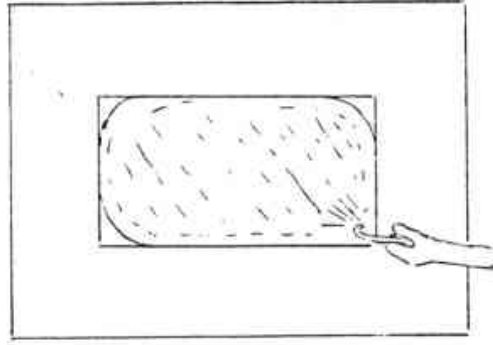

Fig. 5

TROBALLA DE MATERIALS ROMANS A CABRERA DE MAR

En el mes d'octubre del 1980, en el terme municipal de Cabrera de Mar, al peu de la carretera que des de Vilassar de Mar emmena a Argentona, pujant a mà esquerra, a uns vint-i-cinc metres després del Camí del Mig, arran d'uns rebaixos de terres fets per tal de reduir un talús a la mateixa cota de la carretera, s'hi ha exhumat una bona quantitat de fragments d'"opus testaceum" i "tegulae", aparentment sense cap relació amb algun element arquitectònic.

J. Bonamusa

TROBALLE ROMANES EN LA CASA NUM. 48 DE LA RIERA (MATARÓ)

El 29 de febrer d'enguany, un vianant ens informà de la troballa d'una motllura de marbre (?) en les obres que llavors es feien, en la casa on existí l'antiga Impremta Abadal.

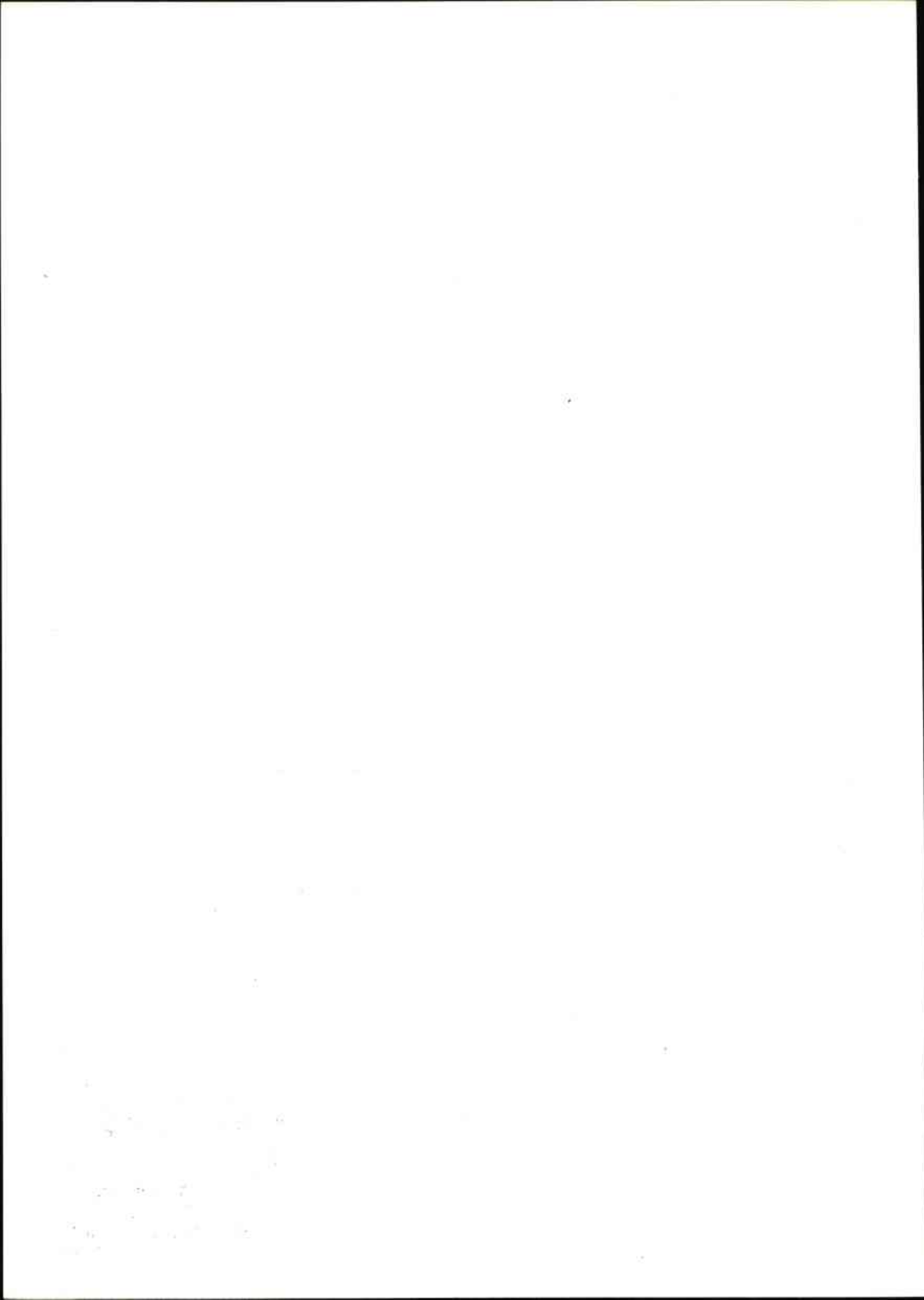
Personats al cap d'uns pocs dies a l'obra, els treballadors ens digueren que no sabien res, i que l'únic objecte que havia estat trobat era una peça que corresponia a un pivot d'àmfora romana (?).

Sobre les obres en qüestió, cal dir que el Museu no fou informat, quan es concedí la llicència, tal com preveu la normativa vigent del Pla d'Ordenació Urbana i Territorial, tinguent present que l'indret afectat es troba dins el perímetre marcat en el susdit Pla com a Àrea Arqueològica.

Es tracta d'un lloc amb antecedents, el més important va ésser la troballa de la làpida de Lucius Marcius, dipositada al Museu Municipal, on figura gravat el nom d'lluro, trobada l'any 1814. Al llarg de la Riera també s'hi han exhumat una sèrie d'enterraments corresponents a la necròpolis romana d'extramurs.

En conjunt un lloc prou important i que cal tenir sempre present davant de qualsevol obra.

J.F. Clariana

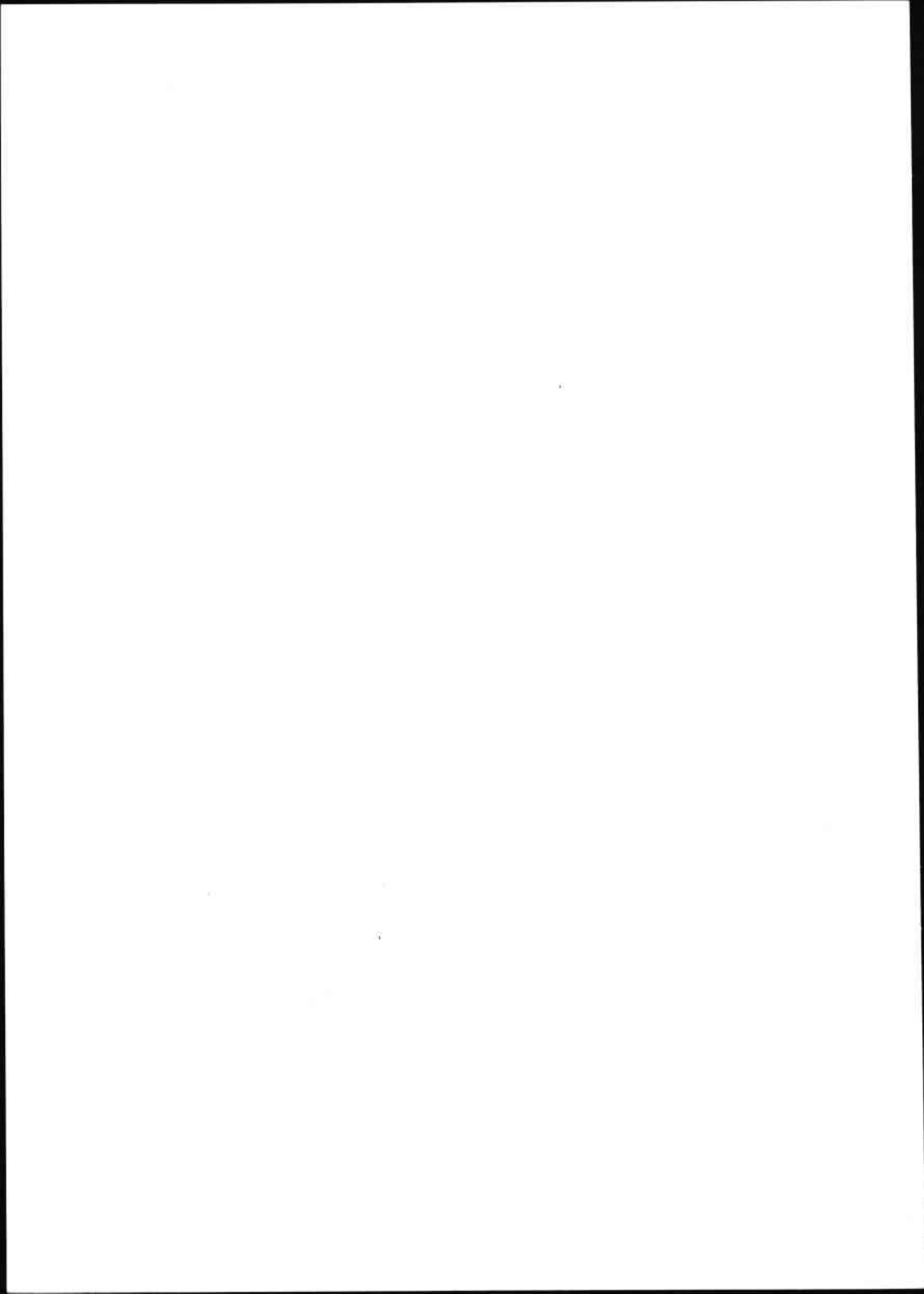

NOTICIARI HISTÒRIC

GRUP D'AMICS
DE L'ART ROMÀNIC
MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

DOS IMPORTANTS DOCUMENTS TROBATS A CABRERA DE MAR

Dos importants documents han sortit a la llum, aquest any de 1980, a Cabrera de Mar.

El primer, per ordre cronològic de troballa, fou descobert als arxius de la Parròquia, per Josep-Francesc Miralles, llicenciat en Filosofia i Lletres, i un estudiós d'aquests arxius. Es troba dins el llibre anomenat "Primer d'Obits", que recull partides de defunció a la Parròquia, als segles XVI i XVII. El document que ens interessa, és, concretament, el testament d'un tal Miquel Ferrer, que s'anomena a sí mateix "Senyor del Castell de Burriach i de la Casa de Cabrera". Té data, segons sembla, del tres de maig de mil-cinc-cents disset (o potser 1507).

Posteriorment va aparèixer, als arxius de l'Ajuntament, trobat pels funcionaris que hi posaven ordre, un llibre que portava, a les tapes, el títol de "Notas dels actes y papers de la present caixa. 1729", i a dins: "Catalogo dels actes y demes papers que se han trobat en la Caixa del Arxiu del terme de Cabrera, en lo any 1729". Té també un parell d'anotacions de l'any 1747. Té un total de setanta-una pàgines escrites, i algunes en blanc. Com ens indica el seu títol, aquest llibre resumia els documents que es guardaven als arxius del municipi l'any 1729. Els més antics que cita són del segle XIII. Aquest llibre conserva una cadena que l'unia a la caixa. Malhauradament, caixa i documents ja han desaparegut, restant, però, el seu catàleg. Contenia donacions, vendes, ordinacions municipals, sentències judicials. Però el què més ens ha cridat l'atenció, és el resum de les actes d'un procés que tingué lloc de 1518 fins 1535, en la Reial Audiència de la Vegueria de Barcelona, sobre els bens de Pere Joan i de Miquel Ferrer. Aquest resum es troba en el mateix llibre, ocupant cinquanta-sis de les setanta-una pàgines escrites. Aquí hi trobem novament a Miquel Ferrer, del qual desconexim qui era, encara que coneixem bé Pere Joan Ferrer, darrer baró del Maresme. Entre els bens dels dos Ferrers es citen sovint el castell de Burriach i la Casa de Cabrera.

En el present treball, hi reproduïm el document dels arxius parroquials, així com la seva transcripció. També un estudi sobre el mateix. Del segon document en treiem el més destacable. La seva extensió i complexitat és prou important per demanar temps i atenció a fons pel seu estudi. Actualment es troba en mas de l'equip de paleògrafs de la Secció, que esperen publicar-lo més endavant.

El testament de l'anomenat Miquel Ferrer, com

ja hem dit, té data de 1517, si bé altres opinen que és de 1507. Aquest desconegut Senyor del Castell de Burriach i de la Casa de Cabrera (1), ens diu que es troba greument malalt i tem morir. Com que es troba excomunicat, deixa tots els seus bens en mans de la Santa Mare Església. Recordem aquí que el mateix Pere Joan Ferrer es trobava també excomunicat. Malhauradament, el document no està signat. Diguem també que es troba en un full, que, a la part de davant té tres partides de defunció amb data claríssima de 1533, és a dir, setze anys després d'escrit el testament. Aquest es troba caligrafiat per mà diferent a la resta del llibre, i amb lletra més acurada. Resulta estranya la diferència de dates. Es podria tractar d'una còpia. Si fos així, tindria relació amb el procés que tenia lloc en aquells temps?

Ara bé: Quí era Miquel Ferrer?. Per què s'anomenava Senyor del Castell, de Burriach l'any 1517?. Carreras Candí, el gran estudiós del tema, ens diu que, amb la mort de Pere Joan Ferrer, entre 1502 i 1504, els seus successors desapareixen sobtadament de la història del Castell (2). Així doncs, la personalitat de Miquel Ferrer ens la descobreix el document dels arxius municipals:

(...) un capítol de donació feta per M(ossen) Pere Joan Ferrer a Miquel Ferrer llur germà del Castell de Sant Vicens de Burriach i casa de Cabrera y demes bens resultat dels capítols matrimonials fets entre M(ossen) Miquel Ferrer y la senyora Joana. (3).

Aleshores, sembla que podem afirmar que Miquel Ferrer era germà de Pere Joan Ferrer, i d'ell va rebre el Castell de Burriach i la Casa de Cabrera.

Vist això, no podem seguir endavant sense resumir el procés.

Aquest llarg litigi sobre els bens de Pere Joan i Miquel Ferrer, "ciutadans de Barcelona" (4), i que es referia a altres bens, a més dels que havien tingut a Cabrera, va tenir lloc, com ja hem dit, a la Reial Audiència de la Vegueria de Barcelona, entre 1518 i 1531, i s'inicià amb la reclamació d'una tal Elisabet Sarriera i Tagamanent, amb la qual família sembla que els Ferrer haguessin contret importants deutes:

(...) tot lo que fou venut (Castell de Burriach i Casa de Cabrera) per decret d'execució per satisfer diferents deutes contrets pels dits ferrers. (5).

En el procés, nombroses persones diuen tenir més drets sobre els bens dels dos germans, sigui per donació, venda, herència, etc.

(...) En 28 de Agost 1623 oposició feta por lo molt noble y Magnífic Alexandre de Rocabertí Abat del Monestir de Sta. Maria de Clariana en las casas y posesions que foren de Pere Joan Ferrer despres de Miquel Ferrer cituadas en la parrochia de Cabrera les quals (...) pertinencia (...) al dit noble Alexandre de Rocabertí. (6).

Aquest Alexandre de Rocabertí és tan sols una de les nombroses persones que intervenen. En canvi, el què no veiem, és que, contràriament al que deia el testament, l'Església posseïa els bens del difunt Miquel Ferrer, al menys com a Institució.

L'any 1529, la Reial Audiència dictà procés d'execució i posà a la venda els bens dels difunts germans:

(...) fou fet proces de execució y venut entre altres la casa y heretat de Cabrera y Castell de Burriach, ab tots sos drets y pertencencias. (7).

El 1531, aquests bens, situats al terme de Cabrera, són comprats per un tal Bartomeu Puig, pagès, que actua per compte de la Universitat (municipi) de Cabrera. El preu va ésser de 910 lliures i 10 sous.

Contra això presenta oposició Francesc Desbosch, la família del qual havia posseït el Castell des de 1532, dient que els bens no eran dels Ferrers, sinó dels Desbosch. Recordem que, tal com diu Carreras i Candi, de 1472 fins a la mort de Pere Joan Ferrer, aquest comparteix la propietat de Burriach amb els Desbosch (8). Mort aquest, es creia que s'acabava aquesta dualitat, però pel que veiem, aquesta es perllonga fins a la mort de Miquel Ferrer.

Per defensar el seu dret, Francesc Desbosch exhibeix una concòrdia feta entre Pere Desbosch i Pere Joan Ferrer, feta l'any 1472. Aquesta concòrdia ens era desconeguda. Tampoc coneixem ara el seu contingut, doncs no ens el diuen:

(...) concordia feta y firmada per los magnifics Pere Desbosch de una e Pere Joan Ferrer de altra part, prometen dit Pere Joan Ferrer a dit Pere Desbosch tenir y governar tot lo contingut en los capitols de dita concordia feta de sua ma propia en 28 de agost 1472. (9).

Si que veiem, però, que Pere Desbosch es veu obligat a cedir la possessió —si no la propietat— dels seus bens a Pere Joan Ferrer.

També el procés es soluciona amb una concòrdia, feta aquesta entre Francesc Desbosch i Bartomeu Puig, que no s'ha conservat, ni se'n coneixen els termes.

Tal és el resum de les actes del procés per la propietat dels bens dels Ferrers. En elles es citen personatges desconeguts fins ara, com el mateix Miquel Ferrer, la seva dona, Joan de Blanes. Una tal Elinor, muller de Pere Joan Ferrer. Carles Ferrer, un fill. El procés mateix, no ens era conegut.

Advertim, però, que tot el que diem és un brevíssim resum. Algunes afirmacions que fem, necessiten ésser confirmades per un estudi més profund. Com ja hem dit, això demana més temps. Nosaltres volíem, però, donar testimoni de l'existència d'una documentació important per a l'estudi d'aquest període de la nostra història al Maresme.

Rosa-Isabel Garí i Lleixà
Del Departament de Medieval de la
Secció Arqueològica del
Museu Municipal de Mataró

Agraïments:

Al rector de la Parròquia de Sant Feliu de Cabrera, que ha posat a la nostra disposició els arxius parroquials. Al funcionari de l'Ajuntament de Cabrera, Víctor Julbe, que ha trobat, arxivat i posat en el nostre coneixement l'existència dels documents referents als germans Ferrer que es troben als arxius municipals. A l'excel·lentíssim Ajuntament de Cabrera de Mar, que ha donat tota mena de facilitats pels nostres estudis. Al Sr. Josep-Francesc Miralles, que ha trobat el testament de Miquel Ferrer i ha posat també a la nostra disposició la seva documentadíssima biblioteca.

Notes:

- (1) *La Casa de Cabrera era una fortificació existent al terme. Vegi's el llibre de Francesc Carreras i Candi "Lo Castell de Burriach o de Sant Vicens", cap. XVIII.*
- (2) *Ibidem, capítol XVII. Vegi's també: Pere Joan Ferrer, militar i senyor del Maresme, de F. Carreras i Candi. Cap. XVI.*
- (3) *"Notas dels actes y papers de la present caixa." 1729. Arxius Municipals de Cabrera de Mar.*
- (4) *"Notas dels actes y papers de la present caixa."*
- (5) *"Notas dels actes y papers de la present caixa."*
- (6) *"Notas dels actes y papers de la present caixa."*
- (7) *"Notas dels actes y papers de la present caixa."*
- (8) *F. Carreras Candi, Lo castell de Burriach, cap. XVI. Pere Joan Ferrer, militar i senyor del Maresme, cap. XIII.*
- (9) *"Notas dels actes y papers de la present caixa."*

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

- CARRERAS i CANDI, F. — *Lo castell de Burriach o de Sant Vicens, Mataró, 1899.*
- CARRERAS i CANDI, F. — *Pere Joan Ferrer. Militar i senyor del Maresme, Barcelona, 1892. Amb gran quantitat de documents.*
- JOAN FERRER, Pere. — *Sumari de la batalla a ultrança, amb la biografia de l'autor i un breu estudi de la seva obra, fets per Francesc Carreras i Candi. Mataró, 1898.*

TRANSCRIPCIÓ DEL TESTAMENT D'EN MIQUEL FERRER, SENYOR DEL CASTELL DE BURRIAC

A tres de mag any D C deesset (1)

Sie cosa manifesta com yo Miquel Ferrer senyor del Castell de Burriach e de la casa de Cabrera de la parroquia de Sant Feliu de Cabrera del bisbat de Bersaloue, detengut de molt gran meletie, de la qual tem morir, trobant me per me ventura excomunicat ampro ab tot mon bon seny e bone memorie e ferma paraule e perquem pugue alegrar dels sacraments de sancte mare sglesie e pugue finir mos dies com a catolich e cristià, pos tots mos bens

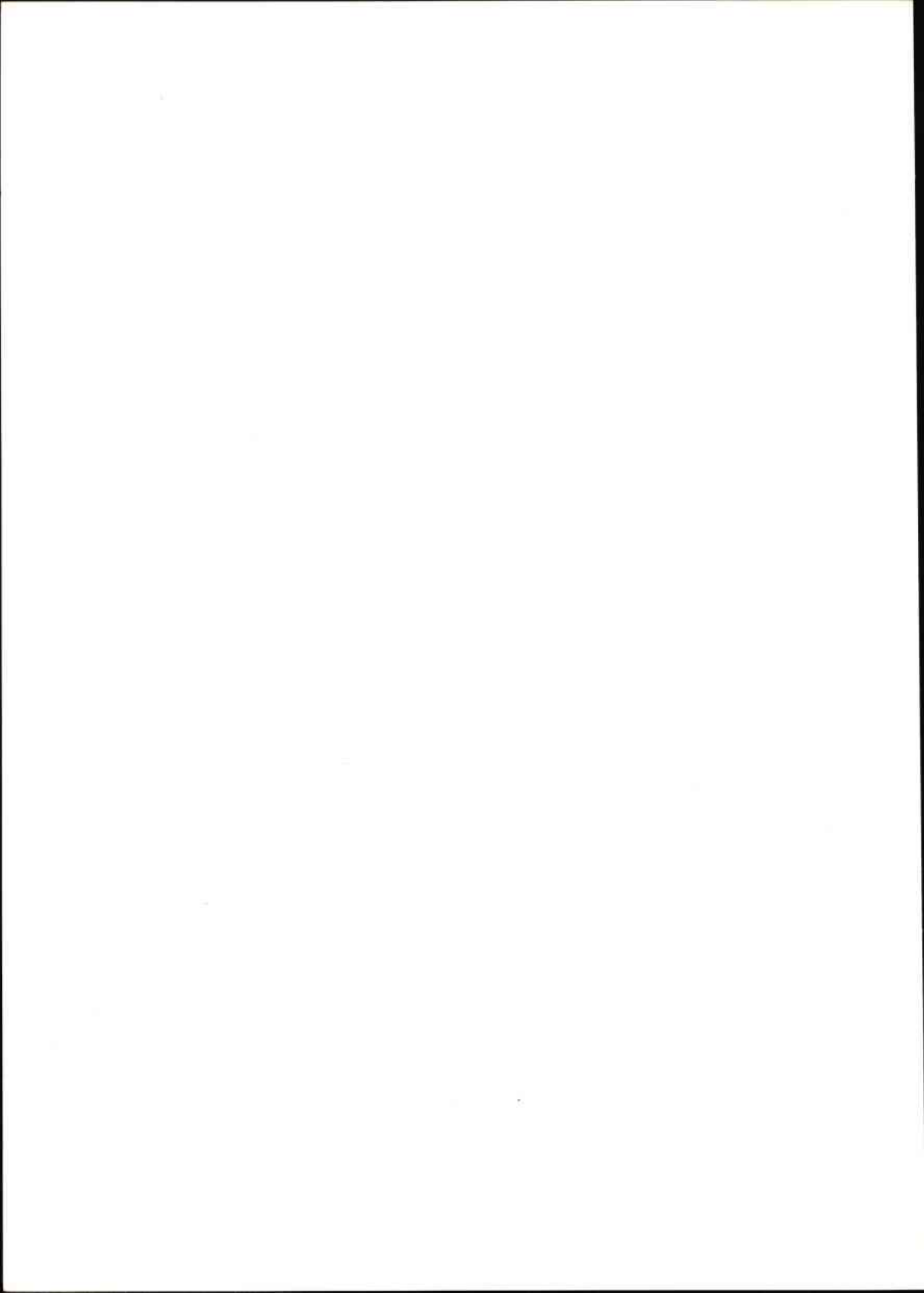
en poder de sancte mare sglesie, los quals vul sien obligats en tot quant de justicie yo era obligat, e així o fer e u jur en poder de mossen Johan Font prevere vicari de Sant Feliu de Cabrera prenent los testimonis deval escrits, aso es a ssaber lo discret mossen Sabrià Camps de la parroquia de Sant Iscla del Bisbat de Gerona e nesteve Fontanals e aso fou fet abans que proceys en los sacraments ni an son testament. Die e any de sos dit.

Transcripció de:
Lluís Batlle i Prats, Roser Díaz i Pérez,
Francesc Forn i Salvà

(1) Els transcriptors no es posen d'acord amb si diu deesset o set.

A tres de mag any D C deesset
Sie cosa manifesta com yo miquel ferrer senyor
del castell de burriach e de la casa de cabreza
de la pzoche de sant feliu de cabreza del
bisbat de bersaloue de tengut d'annos gran
meletie de qual tam mori e agrotzobant
me y me ventura excomunicat ampro ab
tot mon bon seny e bone memorie e ferma
paraule e perquem pugue alegrar dels
sacraments de sancte mare sglesie e pugue
finir mos dies com a catolich e cristià pos
tots mos bens en poder de sancte mare
sglesie los quals vul sien obligats en tot
quant de justicie yo era obligat e en
caxi oferim au jur en poder de mossen
johan font prevere vicari de sant feliu de
cabreza prenent los testimonis de
val e deys altres a saber lo discret
mossen sabria camps de pzoche de sant feliu
del bisbat de gerona e nesteve fontanals
e aso fou fet abans q proceys en los
sacraments ni an son testament die e
any de sos dit

LA CERAMICA CATALANA DE LA RIERA NUM. 45 DE MATARO

De l'exhumació d'aquests materials ceràmics, se'n donà notícia en un treball publicat en els "Quaderns de Prehistòria i Arqueologia" de la Secció Arqueològica del Museu Municipal de Mataró (1), on s'explica com es feren les troballes, conjuntament amb una sèrie de dòlies, que per la seva morfologia i context semblen pertànyer als segles XV-XVI.

Aquest material ceràmic sembla ésser que va servir per reomplir les dòlies; d'aquestes se'n buidaren i recuperaren dues. Però deixant apart tots els altres comentaris contextuals per tal de no caure en repeticions, passarem a fer l'estudi dels materials i a detallar les peces més interessants.

En primer lloc, no obstant, cal remarcar les tres èpoques més importants que ens dona el resultat de l'estudi de la decoració de la ceràmica:

a) Decoració "d'orles diverses", primera i segona meitat del segle XVII. Dintre la decoració "d'orles diverses", cal fer esment d'una escudelleteta sencera, així com també d'alguns fragments de vora, que corresponen a escudelles, les quals els col·leccionistes anomenen "sagnadors", perquè segons sembla servien per a recollir sang quan es feia una sagnia. Les circumferències de que consta la seva decoració, servien per a mesurar la sang, d'acord amb les indicacions prescrites.

També cal destacar els anomenats "de Poblet", degut a que la major part de la ceràmica amb aquest tipus de decoració ha estat trobada en aquest Monestir. (2).

b) Decoració "de la ditada", mitjans del segle XVII.

c) Decoració "d'influència francesa", mitjans del segle XVIII.

Apart d'aquests materials, s'exhumaren dues escudelles decorades en groc d'influència de "La Bisbal", del segle XIX, de les quals no podem descartar la possibilitat de que fossin de producció local. La mateixa possibilitat podem atribuir a uns fragments de broquet de pipa del segle XVIII.

Cal remarcar la troballa d'una àmfora medieval utilitzada freqüentment pel transport marítim. Amb freqüència es dona a aquests tipus d'àmfores un origen romà tot denominant-les: lluernes o làmpares. Es poden datar entre començaments i finals del segle XIX. (3).

També cal constatar la troballa d'alguns fragments de ceràmica romana procedents de la lluro dels romans.

Entre les peces més interessants destaquem les següents:

MATERIAL ROMÀ:

- Ref. 13.038 — Vora de ceràmica campaniana "B" forma Lamb. 1.
Ref. 13.039 — Fons de ceràmica campaniana "B" forma Lamb. 1.
Ref. 13.040 — Vora de ceràmica campaniana "B" forma Lamb. 5. (Làm. 1)

MATERIAL MEDIEVAL I MODERN:

- Ref. 13.021 — Vora de plat decorat en verd i manganès, de sanefa d'influència manresana, i amb vernís blanc característic de Barcelona, que per la falta d'estany queda rosat, agafant el color de la pasta, pel que deduïm que fou fabricat a Barcelona. Pasta rosada. Segle XIV-XV. (Làm. 2).

També s'exhumaren uns fragments amorfs de ceràmica amb vernís rosat de Barcelona sense decoració, i d'altres restes de decoració inidentificable, els quals podem situar en els mateixos segles XIV-XV. La pasta és rosada.

- Ref. 13.001 — Vora de plat denominat "de Poblet", decorat en blau sobre vernís blanc. Diàmetre màxim de 29 cms. Pasta de color pallós. Segona meitat del segle XVII. (Làm. 3).
Ref. 13.002 — Perfil sencer de plat denominat "de Poblet", decorat en blau sobre vernís blanc. La decoració central presenta un tipus de decoració vegetal inidentificable degut a que en manca més de la meitat en la part central. Diàmetre màxim 21 cms. Pasta de color pallós. Segona meitat del segle XVII. (Làm. 4).
Ref. 13.003 — Vora de plat denominat "de Poblet", decorat en blau sobre vernís blanc. Presenta restes de decoració vegetal en el centre. Pasta de color pallós. Segona meitat del segle XVII. (Làm. 5).
Ref. 13.004 — Vora de plat denominat "de Poblet", decorat en blau sobre vernís blanc. Presenta restes de decoració

- vegetal en el centre. Pasta de color pallós. Segona meitat del segle XVII. (Lám. 5).
- Ref. 13.005 — Fons de plat denominat "d'orles diverses", decorat en blau sobre vernís blanc. Decoració vegetal en el centre. Pasta de color pallós. Segona meitat del segle XVII. (Lám. 6.).
- Ref. 13.041 — Plat denominat "de Poblet", decorat en blau sobre vernís blanc. La decoració central presenta un tema vegetal característic de l'època. Pasta de color pallós. Diàmetre màxim 21 cms. Segona meitat del segle XVII. (Lám. 7).
- Ref. 13.012 — Escudelleta amb orelles o "sagnador", "d'orles diverses", decorada en blau sobre vernís blanc. La decoració consta de circumferències paral·leles, i la decoració central presenta un dels tipus de tema vegetal més característic de l'època, anomenat de la "figueta". Diàmetre màxim 13 cms. Pasta de color pallós. Primera meitat del segle XVII. (Lám. 8).
- Ref. 13.013 — Perfil sencer d'escudelleta o "sagnador", "d'orles diverses" decorat en blau sobre vernís blanc. Decoració amb circumferències paral·leles, presentant restes de decoració vegetal en el centre. Pasta de color pallós. Primera meitat del segle XVII. (Lám. 9).
- Ref. 13.014 — Perfil sencer d'escudelleta, o "sagnador", "d'orles diverses", decorat en blau sobre vernís blanc. Decoració amb circumferències paral·leles presentant restes de decoració vegetal en el centre. Pasta de color pallós. Primera meitat del segle XVII. (Lám. 9).
- Ref. 13.018 — Vora d'escudelleta o "sagnador", "d'orles diverses" amb orella. Decoració en blau sobre vernís blanc. Decorat amb circumferències paral·leles. Pasta de color pallós. Primera meitat del segle XVII. (Lám. 9).
- Ref. 13.015 — Perfil sencer de plat "d'orles diverses", decorat en blau sobre vernís blanc. Diàmetre màxim 20 cms. Presenta decoració de circumferències paral·leles. Pasta de color pallós. Primera meitat del segle XVII. (Lám. 10).
- Ref. 13.016 — Vora de plat "de la ditada", decorat en blau sobre vernís blanc. Presenta restes de decoració central, que probablement, corresponen a una casa i vegetació de reomplert. Pasta de color pallós. Mitjans del segle XVII. (Lám. 11).
- Ref. 13.017 — Fons de plat "de la ditada" decorat en blau sobre vernís blanc. Presenta decoració de circumferències paral·leles, emmarcant un tema vegetal central. Pasta de color pallós. Mitjans del segle XVII. (Lám. 2).
- Ref. 13.010 — Fragment amorf decorat en blau i manganès sobre vernís blanc. La decoració en blau es troba en el revers i la de manganès, en l'anvers. Pasta de color pallós. Segle XVII. (Lám. 12).
- Ref. 13.006 — Perfil sencer d'escudelleta "d'influència francesa", decorada en blau sobre vernís blanc. La decoració, molt senzilla, consta d'una sanefa de puntejats en forma de triangles. Presenta restes de decoració vegetal en el centre. Diàmetre màxim 11 cms. Mitjans del segle XVIII. (Lám. 13).
- Ref. 13.007 — Vora de plat "d'influència francesa", decorat en blau sobre vernís blanc. La decoració presenta tan sols una sanefa de fulles trifides. Probablement el centre també estigués decorat amb algun tipus de motiu vegetal típic de l'època. Pasta de color pallós. Mitjans del segle XVIII. (Lám. 5).
- Ref. 13.020 — Fons d'escudelleta "d'influència francesa", decorada en blau sobre vernís blanc. Presenta com a decoració central un gos en acció de córrer. Pasta de color pallós. Mitjans del segle XVIII. (Lám. 14).
- Ref. 13.008 — Fragment de broquet de pipa d'argila fet a motlle, vernissat blanc, sense decoració. Pasta de color blanc-os. Segle XVIII. (Lám. 14).
- Ref. 13.009 — Fragment de broquet de pipa d'argila fet a motlle, vernissat blanc, sense decoració. Pasta de color blanc-os. Segle XVIII. (Lám. 14).
- Ref. 13.034 — Fragment de broquet de pipa d'argila fet a motlle, vernissat en blanc i decorat a rodeta amb motius geomètrics. Pasta de color blanc-os. Segle XVIII. (Lám. 12).
- Ref. 13.035 — Fragment d'estatueta de guix feta a motlle. Sembla ser un Nen Jesús aguantant una bola amb la mà esquerra, en el mateix cantó i per sota el braç, hi ha una mà que l'aguanta, pel que deduïm, era un Nen Jesús amb una Mare de Déu.

- Encara que molt degradada, s'hi poden observar restes de pintura (de color vermell) amb la qual deuria estar decorada. La cronologia és molt incerta. D'època indeterminada, sembla ésser del segle XIX. (Làm. 12).
- Ref. 13.022 – Perfil sencer d'escudelleta decorada en groc sobre vernís marró. La decoració és molt senzilla, consta d'una sanefa de circumferències paral·leles, i com a tema central un gall estilitzat. Pasta de color vermellós. Diàmetre màxim 15 cms. Segle XIX. (Làm. 15).
- Ref. 13.023 – Perfil sencer d'escudelleta, decorada en groc sobre vernís marró. La decoració és molt senzilla, essent el tema principal una sanefa formada per fulles estilitzades amb ondulacions. Diàmetre màxim 15 cms. Pasta de color vermellós. Segle XIX. (Làm. 16).
- Ref. 13.036 – Fruitera de ceràmica d'ús comú, vernissada marró tan sols en la vora i decorada amb dues petites anses. Probablement de producció local. Pasta de color vermell. Segle XIX. (Làm. 17).
- Ref. 13.037 – Ansa de càntir, decorada amb relleus. Pasta de color gris. Segle XIX.
- Ref. 13.024 – Vora de gibrell, de ceràmica d'ús comú, vernissat marró en l'interior. Pasta de color vermell. Segle XVIII. (Làm. 18).
- Ref. 13.025 – Vora de gibrell, de ceràmica d'ús comú, vernissat marró en l'interior. Pasta de color vermell. Segle XVIII. (Làm. 18).
- Ref. 13.026 – Vora de tapadora, de ceràmica d'ús comú o de "cuina". Pasta de color negre per l'acció del foc. Segle XVII. (Làm. 19).
- Ref. 13.027 – Vora de gibrell, de ceràmica d'ús comú. Pasta molt grollera de color gris-fosc. Sense vernissar. Segle XVII. (Làm. 19).
- Ref. 13.028 – Fragment d'ansa de ceràmica d'ús comú o de "cuina". Pasta molt grollera de color gris-fosc. Sense vernissar. Segle XVII. (Làm. 19).
- Ref. 13.029 – Vora d'olla de ceràmica d'ús comú o de "cuina". Vernís marró en l'interior, molt degradat degut a l'acció del foc. Pasta de color vermell. Segle XVIII. (Làm. 18).
- Ref. 13.030 – Fons d'olla de ceràmica d'ús comú o de "cuina", vernissada marró en l'interior. Pasta de color vermell. Segle XVIII. (Làm. 19).
- Ref. 13.031 – Àmfora de ceràmica d'ús comú, sense vernissar. Manca tota la part del coll. Pasta de color pallós. De començaments a finals del segle XIX. (Làm. 20).
Diàmetre màxim: 20'07 cms.
Altura màxima: 36'00 cms.
- Ref. 13.032 – Catúfol per extreure aigua, de ceràmica d'ús comú. Pasta de color vermellós. Segle XVIII. (Làm. 21).
Diàmetre màxim: 13 cms.
Altura màxima: 27 cms.
- Ref. 13.033 – Gibrell bastant gros de ceràmica d'ús comú, vernissat en varis tons, de color verd i marró sobre fons groc. De probable producció local. Pasta de color vermell. Segle XIX. (Làm. 22).
Diàmetre màxim: 50'00 cms.
Altura màxima: 13'50 cms.

Les referències donades corresponen al núm. d'inventari del fons del Museu Municipal de Mataró.

CONCLUSIÓ:

Malgrat que l'època de més incidència tal com ens indiquen els percentatges donats en la taula correspon al segle XVII, és evident que el reomplert d'aquestes dòlies fou fet de mitjans a finals del segle XIX, tal com ens informen els materials dels segles XVIII i XIX, trobats a llur interior com són les peces de ceràmica decorades en groc sobre vernís marró del segle XIX típiques de La Bisbal (Ref. 13.022 i 13.023), així com l'àmfora, que probablement servia pel comerç amb l'Amèrica, ja que se n'han trobat d'aquest mateix tipus arreu de la costa americana, principalment a Cuba, les més tardanes, són datables entre començaments i finals del segle XIX, (n. ref. 13.031), (3).

BIBLIOGRAFIA:

- (1) LLOANSI i RIMUNDI, Josep. – "Noves troballes de l'origen del Mataró actual en la Riera n. 45" a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme* n. 1. Pàgs. 17-18. Mataró 1977.
- (2) BATLLORI MUNNE, Andreu i LLUBIÀ i MUNNE, Lluís Maria: "Ceràmica catalana decorada" (peces de forma). Pàg. 90. Barcelona 1974.
- (3) P. ZUNZUNEGUI, Alberto. – "Recipientes cerámicos utilizados en el comercio de Indias" a *CRIS Revista de la Mar* 123, pàgs. 13-17. Barcelona abril 1969.

MATERIALS	FRAGMENTS	TOTALS	%	SEGLE
MATERIAL ROMÀ				
Vores de campaniana B	2			
Fons de campaniana B	1			
Fragments amorfs de campaniana A	1			
Fragment de tègula amb vora	1			
Fons d'àmfora	1			
Fragments d'ansa d'àmfora	2	8	5'57	I a.C.
MATERIAL MEDIEVAL I MODERN PER DECORACIONS				
Vora de plat, verd i manganès	1			
Fragments amorfs amb vernís rosat de Barcelona	3	4	2'671	XIV
D'ORLES DIVERSES:				
Escudelleta sencera	1			
Perfils sencers d'escudelletes	2			
Vores de plat	10			
Vores d'escudelleta	3			
Perfils sencers de plats	3			
Fons de plat	6			
Fragments amorfs	12	37	24'838	XVII
DE LA DITADA:				
Vores de plat	6			
Fons de plat	1			
Fragments amorfs	2	9	6'021	XVII
BLAU i MANGANÈS (fragment amorf)	1	1	0'669	XVII
D'INFLUÈNCIA FRANCESA:				
Perfil sencer d'escudelleta	1			
Vores de plat	4			
Vores d'escudelleta	3			
Fons d'escudelleta	3			
Fragments amorfs	9	20	13'496	XVIII
BROQUETS DE PIPA (fragments)	8	8	5'57	XVIII
EN GROC				
Perfils sencers d'escudelleta	7	7	4'765	XIX
ESTATUETA DE GUIX (fragment)	1	1	0'669	
CERÀMICA D'ÚS COMÚ:				
Fruitera sencera	1			
Àmfora	1			
Catúfol sencer	1			
Gibrell sencer	1			
Vores de gibrell	5			
Vores de tapadora	1			
Vores d'olla	4			
Fons d'olla	3			

MATERIALS	FRAGMENTS	TOTALS	%	SEGLE
Fragments d'ansa	9			
Fragments amorfs	9	28	18'789	
BRONZES:				
Fragments amorfs	8	8	5'57	
VIDRES:				
Fons	1			
Fragments amorfs	11	12	8'59	
FERROS:				
Claus	3			
Fragments amorfs	3	6	4'002	
	<u>149</u>	<u>149</u>	<u>100%</u>	

Joan Roldós i Sans

Ref. 13.040

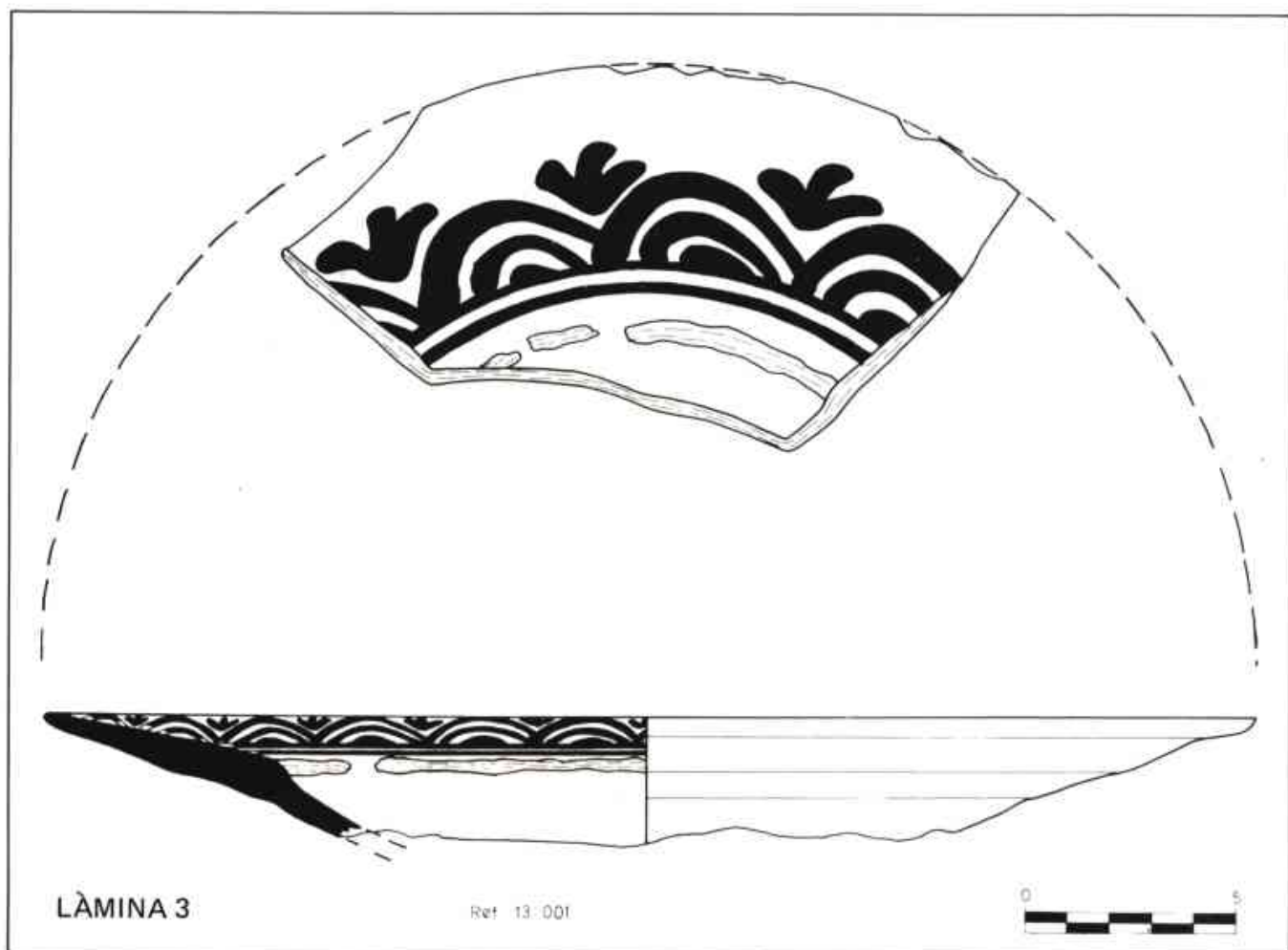
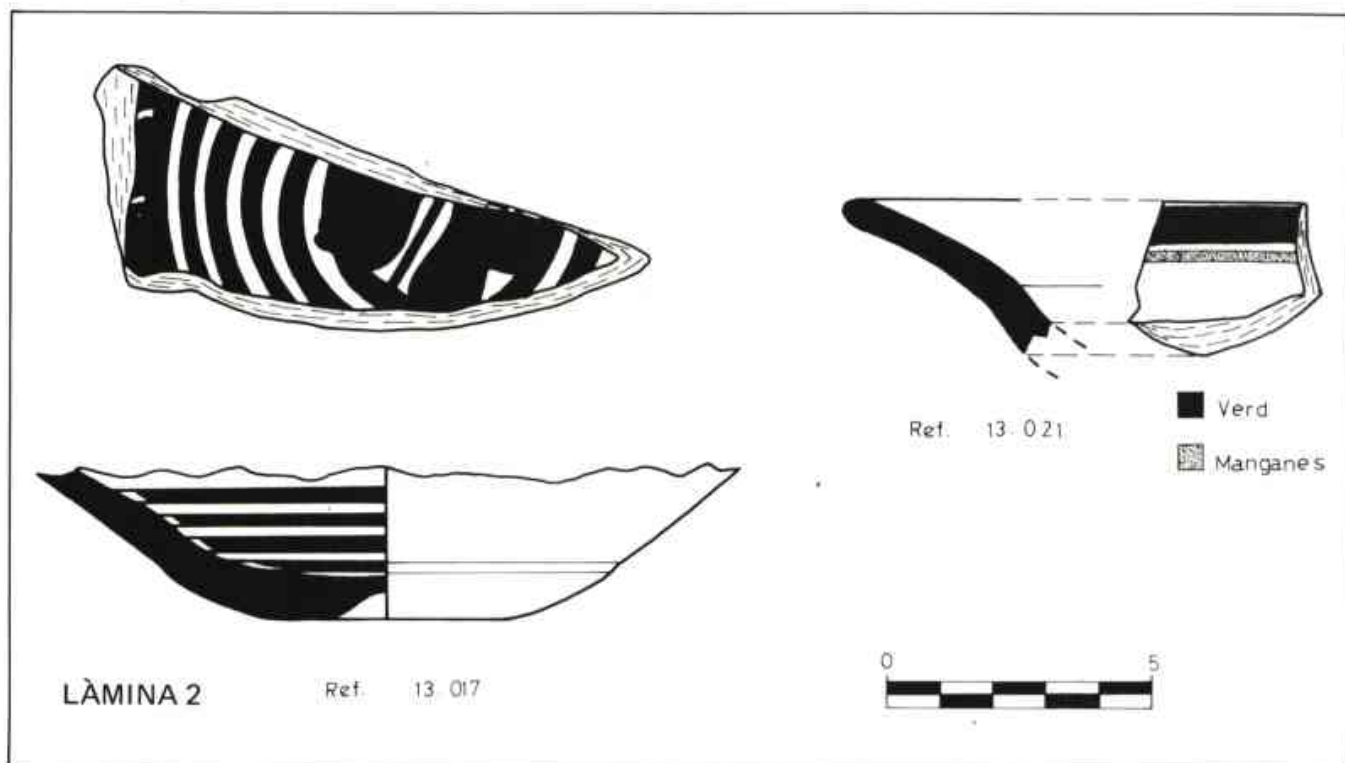
Ref. 13.038

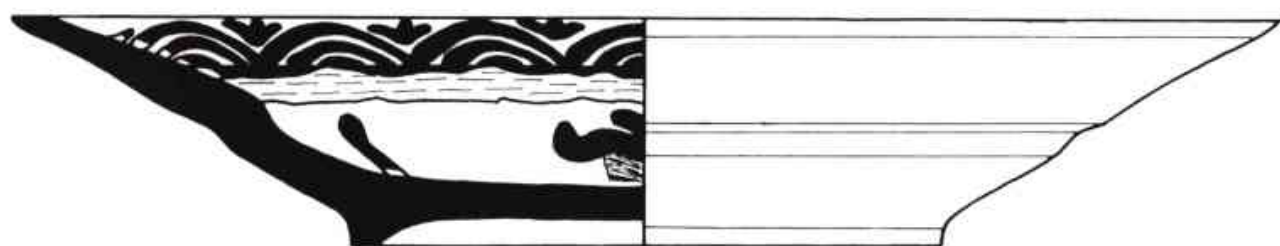
Ref. 13.039

LÀMINA 1

Ref. 13.002

LÀMINA 4

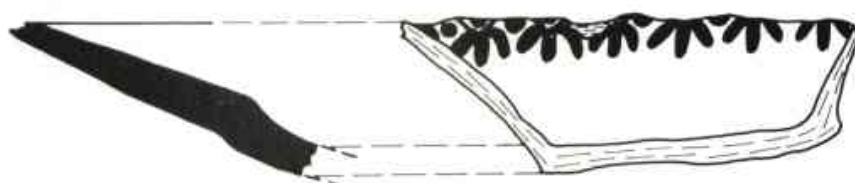

Ref. 13 003

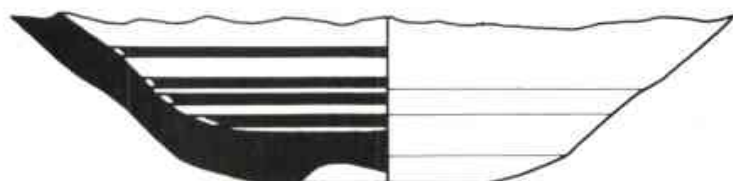
Ref. 13 004

Ref. 13 007

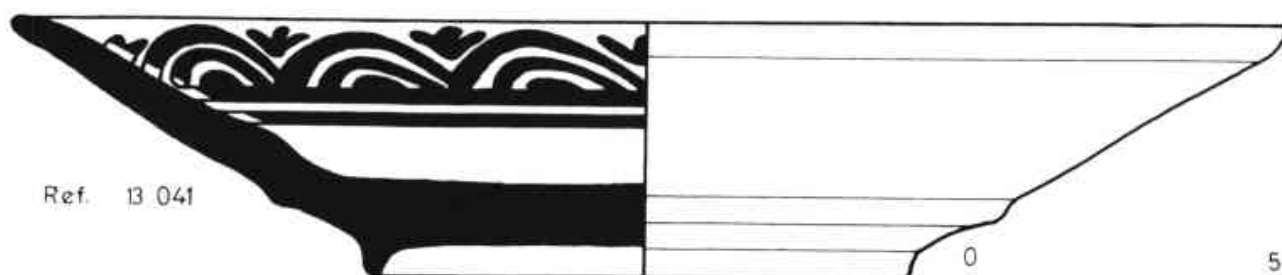
LÀMINA 5

Ref. 13 005

LÀMINA 6

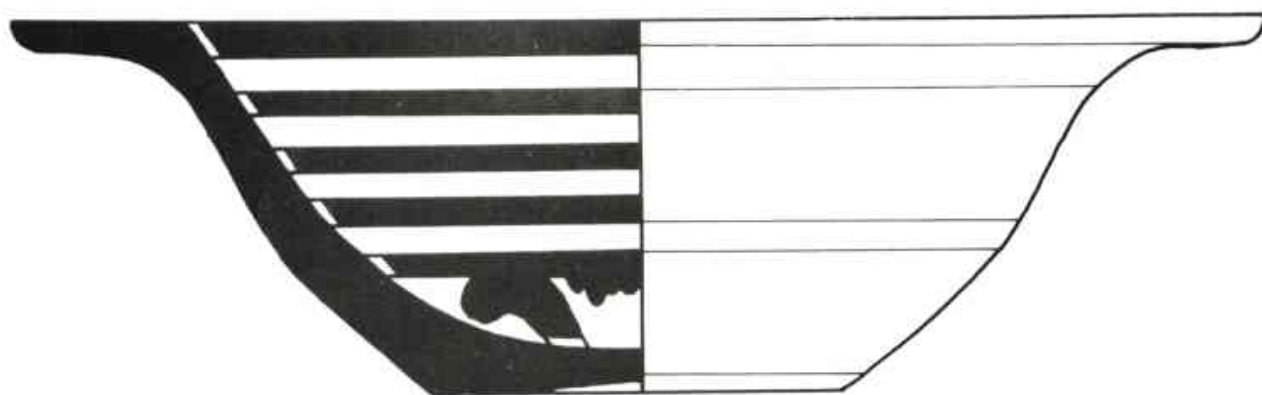
Ref. 13 041

LÀMINA 7

LÀMINA 8

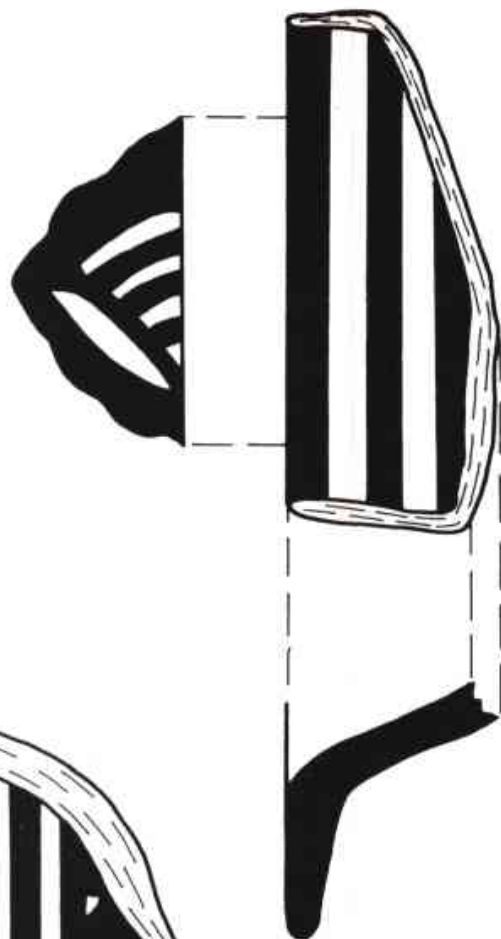
Ref. 13.012

LÄMINA 9

Ref. 13.014

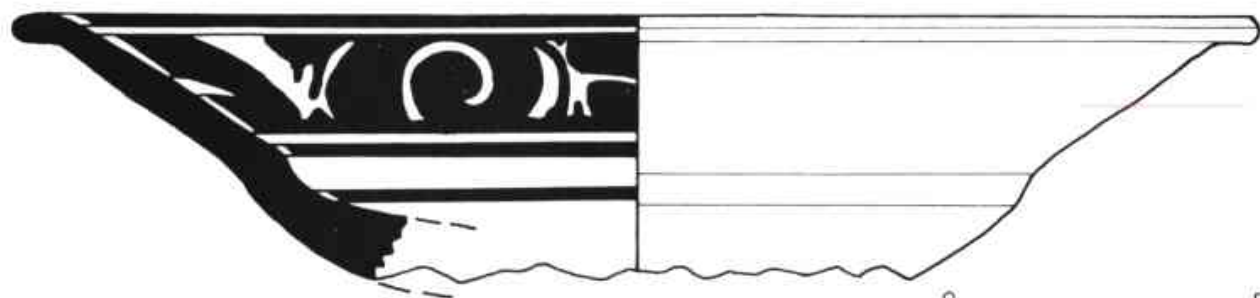
Ref. 13.018

Ref. 13.013

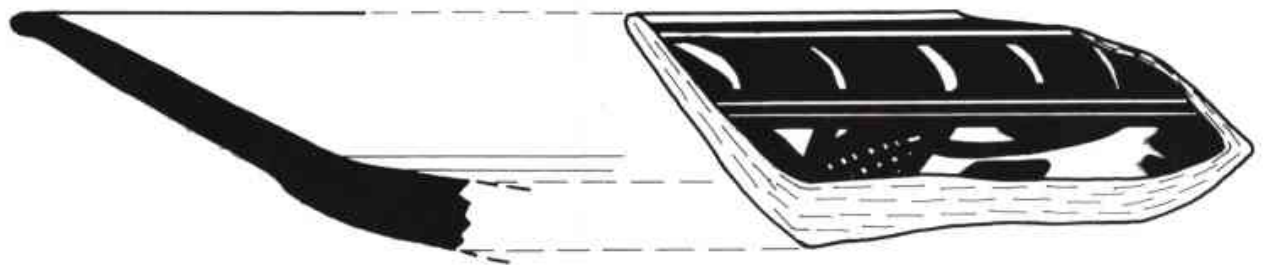
LÀMINA 10

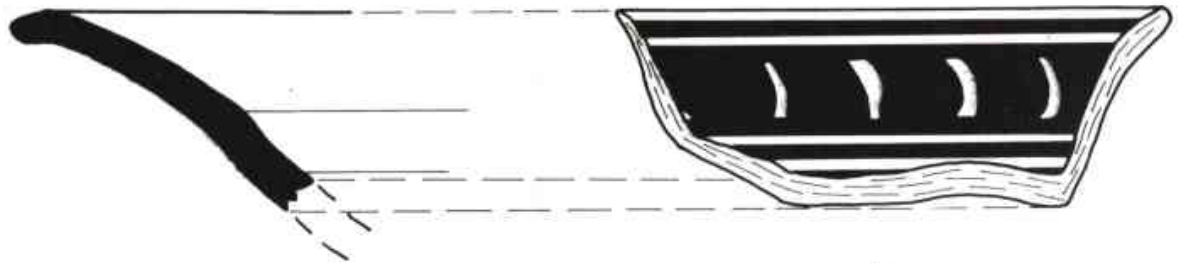
Ref. 13.015

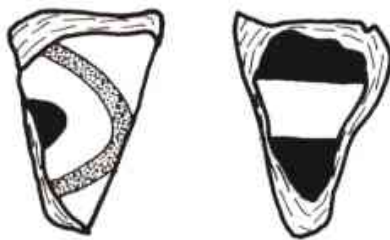
Ref. 13.016

Ref. 13.019

LÀMINA 11

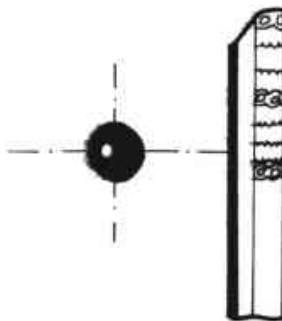
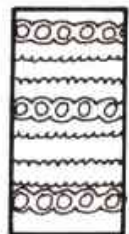
Ref. 13.010

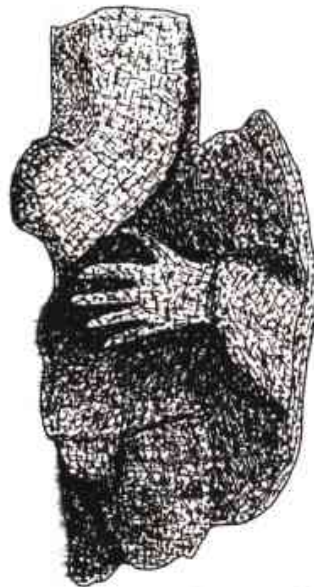
Blau

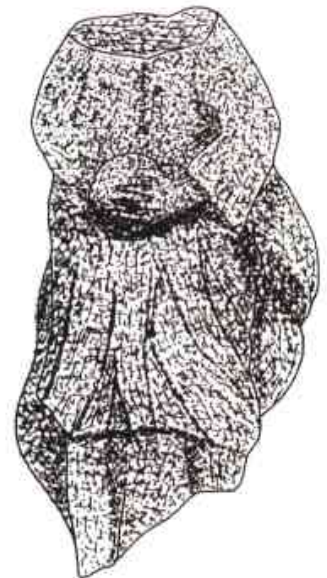
Manganes

Ref. 13.034

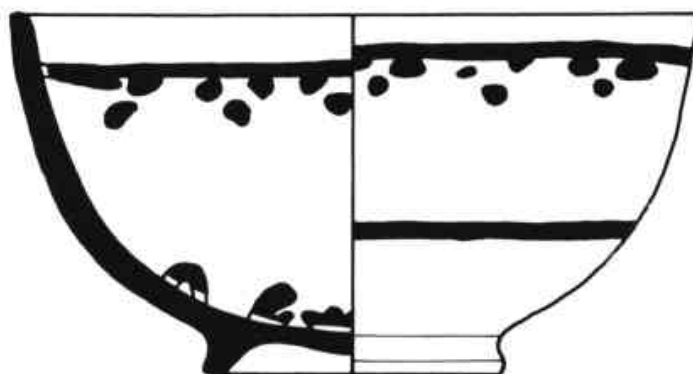

Ref. 13.035

LÀMINA 12

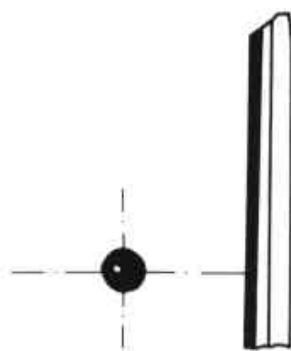
LÀMINA 13

Ref. 13.006

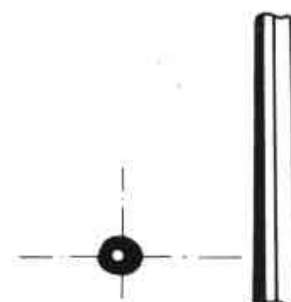
LÀMINA 14

Ref. 13.008

Ref. 13.020

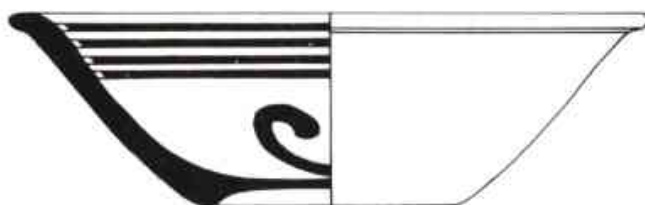

Ref. 13.009

LÀMINA 15

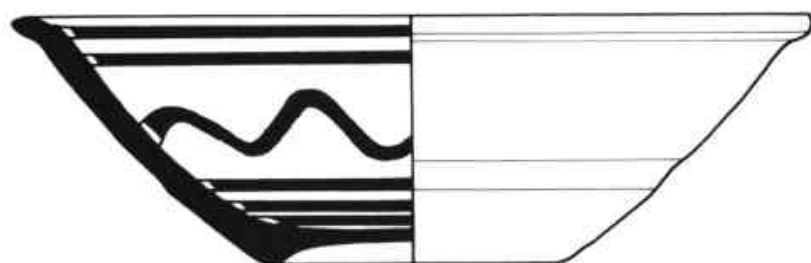

Ref. 13.022

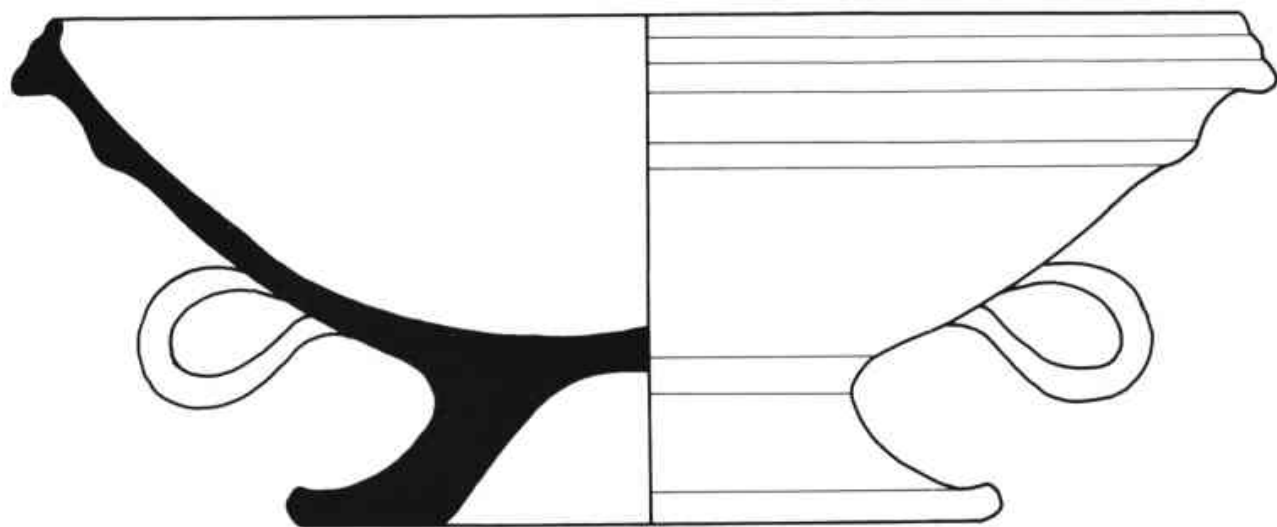

LÀMINA 16

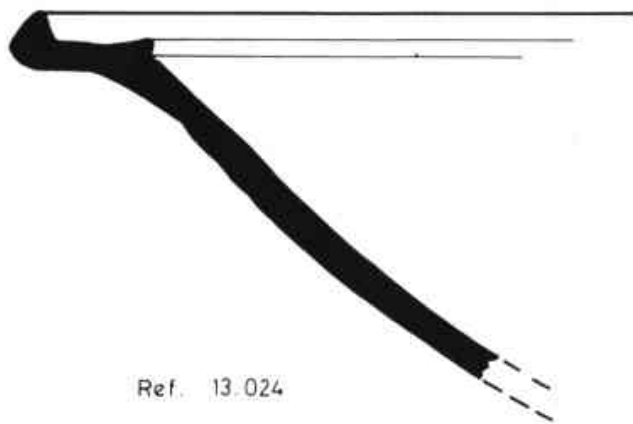
Ref. 13.023

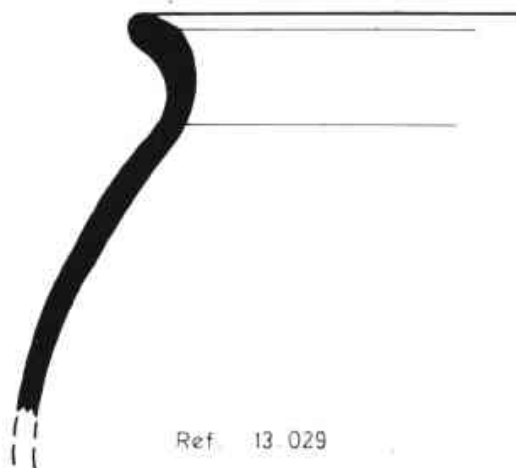
Ref. 13.036

LÀMINA 17

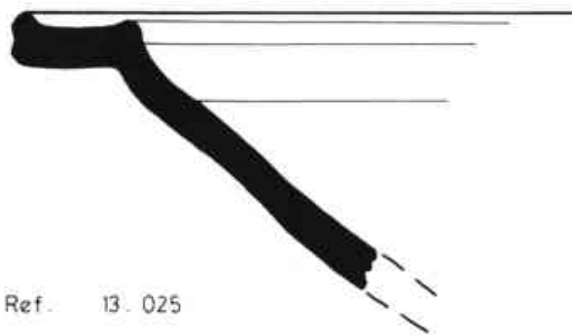

Ref. 13.024

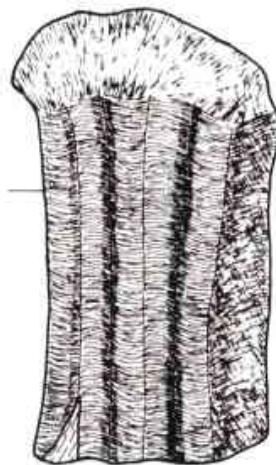
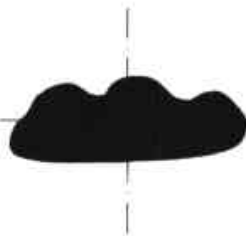
Ref. 13.029

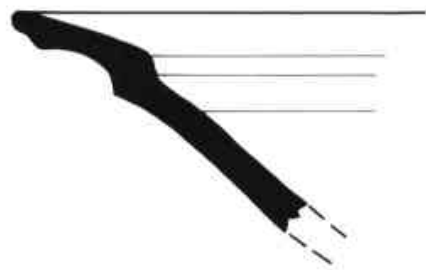
Ref. 13.025

Ref. 13.026

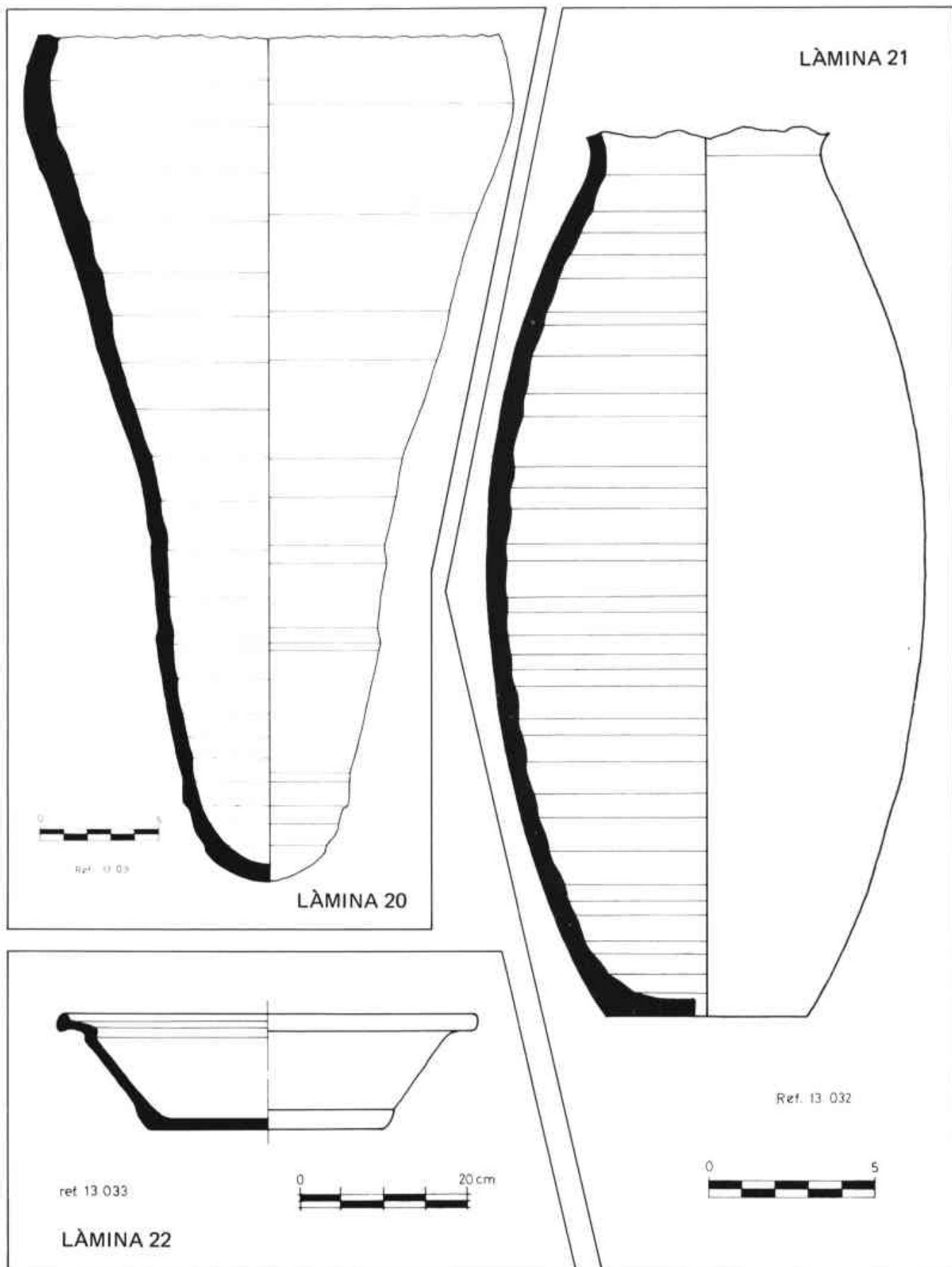
Ref. 13.028

Ref. 13.027

Ref. 13.030

EL MOLÍ DEL VEÏNAT DE VALLMANYA ⁽¹⁾ (Tordera)

Es troba situat en el terme municipal de Tordera, dins el veïnat de Vallmanya, que antigament havia tingut municipi propi, comprnent l'àrea que va des de l'acabament del terme de Santa Susanna fins al Monestir de Roca Rossa, i per la banda de llevant, l'antic terme de Tordera i a ponent el d'Ortsavinyà.

El nom de Vallmanya, procedeix del topònim llatí "Valle Magna", que traduït vindria a ser "Vall gran". Té uns 7 Qms. de longitud des del peu de la muntanya fins al terme de Tordera.

Antigament, cap el 1.182 ? coneixem l'existència de la "Senyoria de Valle Magna" (2).

El camí ibèric que l'atravessa, persisteix en l'Edat Mitjana com a camí ramader i de contrabandistes, que va des de Tordera per la carena del Montnegre (3).

El molí, és entre la riera i el camí, prop de l'església, quasibé està totalment recobert de brolla, però podem deduir que es tracta d'un molí d'aigua, en forma de torre, i amb anex al darrera per recollir les aigües. Al seu davant veiem la volta mig

esfondrada, lloc on hi anava la pedra del molí, i per on es donava sortida a les aigües.

Tipològicament, el podem datar entre els segles XVI-XVII (4).

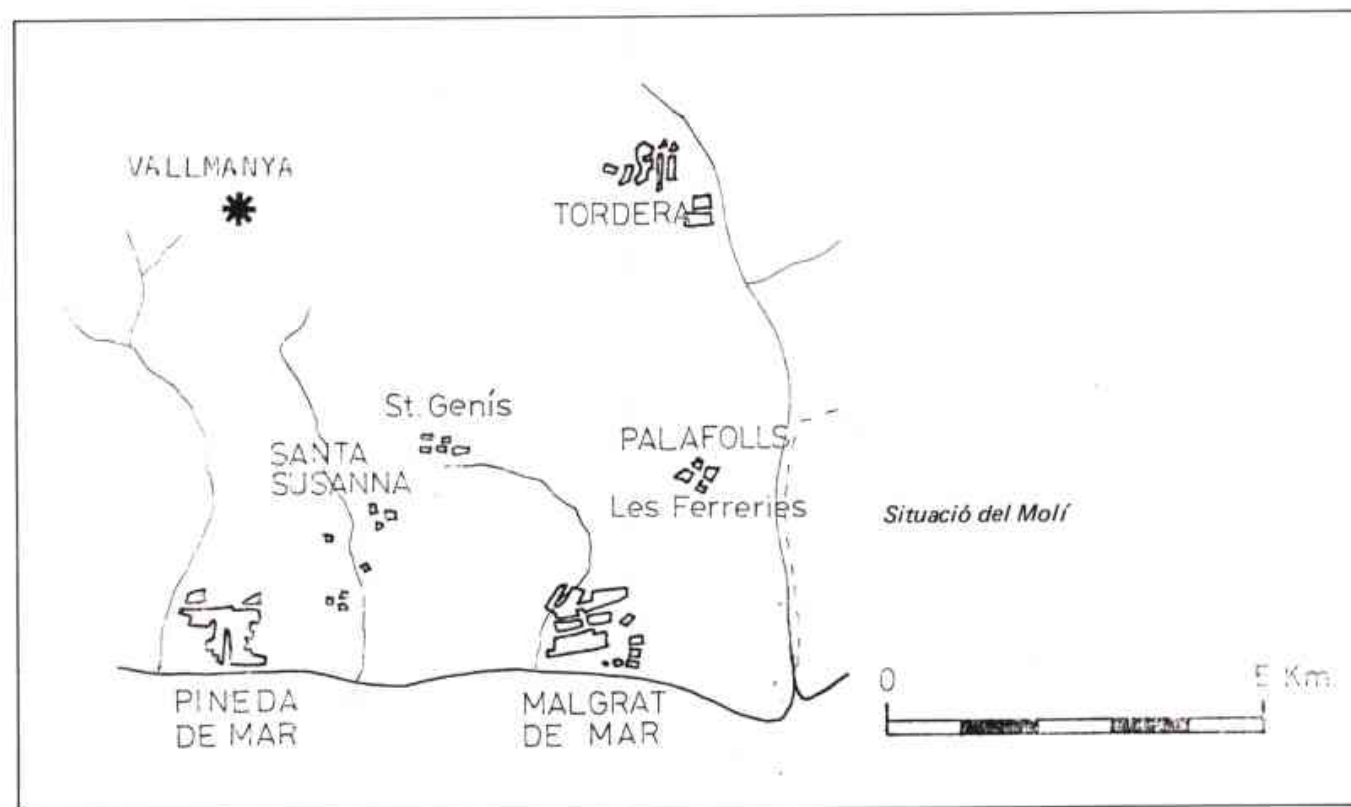
J.F. Clariana

NOTES:

- 1) Agraïm al Sr. Àngel Torrellas, de Tordera, l'haver-nos facilitat les fotografies, situació i dades històriques del veïnat.
- 2) Esmentat en un pergami de l'arxiu de la Masia del Vilar, datable del 1.182 aproximadament: "...i la de Puig Pere és sobre la senyoria de Valle Magna...".
- 3) Esteve Albert "D'Iluro a Mataró", Accésit Premi Iluro 1970, Mataró 1973, pàg. 71. Capítol XI "Els Camins Rals", i pàg. 73.
- 4) J.F. Clariana, "Restes d'un Molí a Sant Cebrià de Vallalta", Quadern n. 10, pàg. 351. Gener-Juny 1980.

Altra bibliografia:

VENDRELL FÀBREGAS, Salvador. — "Tordera Puerta del Maresme". Tordera, 1975, pàg. 206.

Vista frontal del Molí

Vista del costat esquerra

EL PORTAL DE BARCELONA (MATARÓ)

L'any 1980, la ciutat de Mataró, ha celebrat el cinquè centenari de l'alliberament del jou feudal al què es trobava sotmesa.

Els elements més clars que reflectien el seu "alliberament" —més aviat s'hauria de dir "canvi de mans", ja que el fet de separar-se de Pere Joan Ferrer, no volia dir de cap manera que morís el feudalisme a Mataró, sinó que passava al Monarca—, eren la pica d'aigua beneïda d'estil gòtic, que va conservar-se a l'església de Santa Maria fins el 1936, una de les claus de volta gòtiques de la mateixa església, i el Portal de Barcelona —objecte d'aquest estudi— quedonava entrada al recinte emmurallat del Segle XVI (fig. 1), que comprenia el què en diem el "casc antic", i fins fa poc els seus elements escultòrics més significatius —els escuts d'armes— que s'han conservat adossats a l'entrada de l'avui enderrocada Capella de Sant Sebastià, en la cantonada del carrer de Barcelona amb la baixada de Sta. Anna i que esperem, siguin aviat reintegrats al seu lloc.

D'origen el Portal va ésser construït entre la cantonada del "Canaletes" i la de Sant Sebastià (fig. 2) en posició diagonal vers la cruïlla que formen els carrers amb la Riera.

Era el portal principal i per tant el més sump-tuós, tot ell construït a base de carreus de pedra picada. Tenia dues torres adossades als costats i una capella de reduïdes dimensions al seu damunt. En la composició de la façana exterior hi havien els esmentats escuts d'armes. El de Barcelona símbol del privilegi de Carreratge, de forma romboidal dins un cercle (fig. 3). El de Catalunya al centre, conegut també per "les armes del Rei" (fig. 4), era el que tenia la decoració més completa.

En la part alta un elm heràldic esculpit, cobert amb una corona i als costats sengles fulles vegetals estilitzades que es van cargolant en la forma típica-ment renaixentista. Al mig quatre barres amb una motllura ovoidal en relleu a base de "roels", i el camp extern llis, volguent imitar una pell o pergamí, acabats els extrems per volutes, i a l'inferior un manyoc de fruites. Finalment l'escut de la Vila (fig. 5), de forma quadrada dins un cercle, amb la mà dreta que surt del mateix costat, tinguent un branquilló de forma palmada i al damunt, gravat en la motllura la data de construcció: AISX7 (any 1587). En la part alta el Portal tenia un fris compost de mètopes alternades per tríglifs, a la vegada, la decoració de les mètopes anava alternant-se l'una amb un bucrani i l'altra amb dos branquillons vegetals estilitzats entre-cruats. Elements escultòrics que podem classificar sense cap mena de dubte dins l'estil renaixement tot imitant l'ordre dòric en el fris (fig. 6-7).

La façana interior, es trobava absenta d'ornaments i tan sols hi havia l'obertura per a la imatge de Sant Sebastià (fig. 8-9).

Com a dada anecdòtica, afegirem que el mot de "Caps de Bou a Mataró", ens vé precisament dels bucranis que adornaven el fris.

El nom de "Portal de Barcelona", té els seus orígens en el Reial Privilegi de Carreratge que signà Alfons IV el Magnànim, en les Corts reunides a Sant Cugat del Vallès el 27 de juny del 1419 i que en previsió de futurs conflictes el ratificà el 8 de novembre del 1424, de manera que la Vila i termes del Castell de Mataró, quedaven incorporats a la Ciutat de Barcelona, de tal forma "que sien un ver-tader barri de la tal", i el 25 i 26 de febrer del 1425, es desplaçà a Mataró, el ciutadà de Barce-lona, Baltasar de Gualbes que en nom dels Conse-llers de Barcelona va prendre possessió del Castell i terme de Mataró com a carrer de la Ciutat de Bar-celona, amb motiu del Privilegi de Carreratge.

Però en 1436, el Senyor del Castell de Mataró, Pere Destorrent va aconseguir remoure la concessió del Rei, logrant el domini directe i al·lodial.

Anys més tard, trobem que passa a mans de Pere Joan Ferrer, que lluità en pro de Joan II en la Guerra dels Remences i com a "remuneració reial pels grans serveis prestats singularment en la campanya de Perpinyà", li atorga les viles d'Argentona i Mataró, i les parròquies de Cabrera, Vilassar i Premià.

Posteriorment, una vegada mort Joan II, aconseguirien del seu successor Ferran II el Catòlic, l'alliberament del feudal Pere Joan Ferrer, mitjançant el Privilegi de 31 de juliol del 1480, que signà el Rei trobant-se a Corts a Toledo —precisament l'any 1980 s'ha commemorat el Vè Centenari— posant-los al mateix nivell en llibertats i privilegis que Barcelona:

"... a las ditas Vila terme e Castell de Mataro e parroquias preditas .... ques puguen alegrar de tots aquells privilegis e libertats e usos que te la Ciutat de Barchinona e los altres carrers de Barchinona se acostumen de alegrar".

Sobre la construcció del Portal, en el "Llibre de la Universitat", on consten els acords del Consell, que es conserva a l'Arxiu de l'Ajuntament, Calaix II, dies 8 i 10 de maig del 1586, hi ha l'acord del contracte amb el mestre de cases Joan Salvador per a la construcció de dit Portal (pel seu marcat interès, adjuntem, facsímil i transcripció dels docu-

ments al·ludits, intentant al màxim —en la transcripció— respectar l'ortografia original dels mateixos):

Nota:

Aprofitem per a fer constar el nostre agraïment a la Srta. Cristina Ferrés, encarregada de l'Arxiu Municipal de Mataró per les facilitats donades, mercès a les quals hem pogut portar a bon termini el present treball.

La transcripció l'hem fet tenint en compte la de J.M. Colomer en "La vida de Mataró en el segle XVI".

Document n. 1.

- 1/ Die Jovis buy mensis maÿ 1586
- 2/ Convocato et congregato conselio ordinario et
- 3/ honors Antonius arnau mates
- 4/ montserratus guiol
- 5/ petrus bosch
- 6/ Jacobus march
- 7/ galcerandus serra
- 8/ Antonius Sala
- 9/ petrus paulus tarasco
- 10/ Joannes Jofre
- 11/ Joannes (esborrat: "paulus palau") arnau palau
- 12/ (interposat entre dues ratlles) Bernardus pomegem
- 13/ Antonius Pedro
- 14/ gabriel fornells
- 15/ bernardus fon
- 16/ Antonius font ets coll
- 17/ et bartholomeus maior
- 18/ omnes ville et termini de matarone et de consilio ordinario 19/ eius ville et termini (esborrat: "et de consilio") habito Inter 20/ tot lo dit honor consell ningu discrepāt es estat determinat 21/ que lo portall de barzā sia donat afer amestre Joan Salva 22/ dor mestre de cases lo (intercalat entre paraules) farlo parlant sens posar al encant
- 23/ conforme una trasa que lo mateix mestre Joan ha feta 24/ laqual hara es assi present en consell
- 25/ Item per tot lo dit honōr consell ningu discrepat es estat 26/ determinat que lo sobre dit portall sia donat afer 27/ mestre Joan Salvador com forme la dita trasa y que 28/ de pecunias dela dita Universitat li han donades sis 29/ centas cinquanta lliures barzēs y que lo dit mestre 30/ Joan Salvador offasa tot ases despeses acceptat la cals 31/ y la fusta (sobre línia) perla casa (esborrat: "y ferro lo") lo qual li sia donat acostes 32/ y despeses dela dita Universitat Eferlo sembant 33/ per tot lo dit honōr consell es estada donada facultat 34/ als dits honors Jurats que fermen lo acte al dit mestre 35/ Joan y que fassen donar femandes al dit mestre Joan 36/ per tota ladita obra y pertot lo que dit mestre 37/ Joan sera obligat.

Nota marginal:

"ara mateix fent venir lo dit mestre Joan assi enconsell arade present"

Comentari: les abreviatures per contracció que hem pogut copsar són:

barzā: Barcelona
barzēs: barceloneses
discrepāt: discrepant
honōr: honorable
honōrs: honorables

Document n. 2

- 1/ Diesabte X^o anno MDLXXXVI
- 2/ En nomde nre señor Deu
- 3/ Sobre la fabrica del portal de barselona Que sa defer enlavila demataro 4/ entrelos honorables Antoni arnau mates monserratt pujol y pere boscs 5/ lo any present y corrent jurats dela dita vila yterme demataro, bernatpou 6/ e mre Joan salvador mre decases habitant enla dita vila yterme demataro se 7/ lapart altra es estat pactat fermat e jurat —(esborrat)— entreles dites parts enlo 8/ modo Seguent
- 9/ Eprimerament lodit mre Joan Salvador Promet yse obliga fer yacabar 10/ unportal del modo seguent conforme a la trassa que esta enpoder del honōr 11/ antoni arnau matas es asaber que aixi com enla trassa (sota línia) seum estatpactat de trenta 12/ palms dealcaria, hade tenir vinyquatre palms, (esborrat: "de") alcaria ydeamplaria 13/ defervint palms yla barana desobre la Cornisa hagade tenir setpalms de 14/ alcaria a sobre la Cornisa, enla barana, desobrelo portal sehagende 15/ posar las armes del Rey ydela vila en una pedra yles (esborrat) 16/ pessas del revolt les del mig Qson Cinq pessas hagen detenir nou palms 17/ dellargaria depedra nostrada bona pedra a coneguda, dels honorables 18/ jurats y socals revolts del portal hage de fer dintre una Capella Con 19/ formelo lloq requereix y sage defer unportal enladita Capella de pedra 20/ de montjuich Conforme la pintura delatrassa hagedetenir lopedradedita 21/ Capella deu palms deamplaria edotze de alcaria, la pedra en la que 22/ sehandepo sar les armes del Rey delavila Qsian de pedrademonjuic 23/ edita pedra hagedeser posada enla barana sobre lo portal entre los dos torra 24/ chos, Equelo portal majorhage detenir tres palms desarvell ytot lo 25/ portal axide Com dedins (sobre línia) tre hagedeser depe-

- dra picada y los torraxos tambe 26/ depedra picada.
- 27/ Item Qlodit m̄rē Joan sie obligatdefer una casa Juntalportal Conforme 28/ alatrassa laqual Casa hagede esser depedra ydecals totes les parets yhage 29/ detenir dealcaria fins ales bigues delprimersostre desinch palms ydelsostre 30/ a (esborrat) baix fins alateulada hage detenir dotze palms al mes baix Eloidit 31/ portal y finestral deladita casa hagedeesser depedra picada acone 32/ gudadels honōrs Eque lodit m̄rē Joan hagede acabar la casa tot lo que 33/ toca deles fines mans
- 34/ Itemes pactat Qla dita vilasia obligada endonar tota la Cals quesera 35/ nessaria enlo dit portal yenladita Casa Equelo ditm̄rē Joan siaobli 36/ gat de anar la asercar alforntambe ladita Vila sia obligada en 37/ donar bigues ellates e Canyes yalfer yportals y finestras y gol 38/ fos y qualsevol manera de ferro axi fer lo portal conferla casa
- 39/ Item Qlodit m̄rē Joan no (sobre l'ínia) sia obligat en ninguna Cosadel Qtota amans 40/ de quefer
- 41/ Item Qla dita Vila no sia obligada dedonar sindries ni bastides Qtot 42/ hagede fero dit m̄rē Joan
- 43/ Item Qlodit m̄rē joan sia obligat abestreure ydonar totala (esborrat) teula y 44/ rrajola ymahons yobra cuyta Qsera menester perladita fabrica
- 45/ Item Qlodit m̄rē Joan hage defer un Caragol deguix yderajola lo qual 46/ hage decomensar enlo regio delascala dintre les spalles delportal (esborrat: "y del") 47/ ydel caragol quepuga endins en la Cap(rascat)a (continua rascat, il·legible) elo revolt del portal 48/ yhagede pujar fins als torratzos yfins d sbre lo portal demanera 49/ quedel Caragol sepugue anar pertots los dos torratzos
- 50/ Item Qladita Vila sia obligada dedonarla pedrera franca dins lo 51/ terme dem ataro y Cami fromos peratraginar aquella pedralla 52/ hont mancho dany sepodra donar aconeguda dels honōrs jurats

(segueix en l'altre full)

- 1/ Item Qlodit mre Joan hage de fertotala entrada delportal totedi 2/ ficada Qsia tot delaguix dela muralla Equealmig delportal hagede 3/ posar Unaporta Par que munte un palm sobrelo enrajol at delportal
- 4/ Itemes pactat Qtota ladita obrase hagedefer Conforme alatrassa
- 5/ Item es pactat y Concordat Qtotahora "....." (paraula de difícil lectura, potser: "y instant", segons J.M. Colomer en "La Vida de Mataró en el S. XVI") a los ditshonōrs Jur 6/ atsparra Qlaobra nos fa conforme ala trassa que lodit m̄rē Joan hag(estrip de l'original: "e")

- 7/ deparar enaquella fins avans Qsie Judicada
- 8/ Item lodit m̄rē Joan salvador se obliga eneferyacabala dita obra 9/ Comdebon m̄rē se partany deaquí alafesta denadal primer Vinentlleuat 10/ lust Impediment
- 11/ Itemlos ditshonōr jurats prometen y se obliguen depecunies deladita 12/ Vniversitat donar y pagar aldit m̄rē joan salvador sisCentes 13/ y Cinquanta lliures barnēs pagadores cadames Cent llrēs barnēs Eque 14/ lodit m̄rē joan hagede donar per "....." (paraula de difícil lectura, Colomer, hi llegeix: "fermanesses". Creiem que té possibilitats de voler dir: "materials" o "mensualitats"?)
- 15/ En (?) loco dicte laudantes est (?)
- 16/ Pacta est - et "....." (abreviatura ?)
- 17/ "....." (?) dictus Joannes salvador acceptf Et proco fidemus servat Andreas 18/ ponsqual ag^a pr sti petri villamaioris, Jacobus margen "....." parrochie Sti 19/ Stephani delagarriga michael balle agricola petrus goderia botery joannes guanya 20/ bens magister domos atleonardus picarts ag^a

Comentari:

Abreviatures per contracció:

acceptf : accepterum (?)
 ag^a : agricola
 barnēs : barceloneses
 honōr : honorable
 honōrs : honorables
 llrēs : lliures
 m̄rē : mestre
 nre : nostre
 pr : parrochia
 Q(seguit de paraula) : que
 Sti : Sancti

Tal i com hem vist abans, al seu damunt hi anava una capella, que sobresortia en forma de balcó i tenia el suficient espai per al celebrant i l'escolà. Estava dedicada a Sant Sebastià (fig. 10) patró advocat contra la pestil·lència. La imatge d'estil barroc que s'hi guardava, quan l'enderroc del Portal, fou traslladada a la nova capella i destruïda en 1936. Sabem que tenia una campana, i en 1696 s'hi col·locà un retaule polí crom de rajoles de València.

A l'any 1858, fou enderrocat i els escuts col·locats en la nova capella de Sant Sebastià que va construir-se al costat mateix del lloc on hi havia el Portal, mitjançant una permuta que féu l'Ajuntament amb el mestre de cases Josep Arch, quedant aquesta de propietat de la Ciutat.

Com a cloenda, cal dir que dins aquest mateix any vuitanta, tant la capella com l'edifici que hi havia al damunt, han estat enderrocats, els escuts

s'han extret amb tota cura de precaucions, per a tornar a posar-los a la façana del nou edifici que s'hi farà.

Aquests escuts, que a primer cop d'ull, semblen tan sols pedres esculpides, en realitat tenen una gran importància pels mataronins, ja que simbolitzen la problemàtica que va haver de patir la nostra Ciutat, per sortir de l'Edat Mitjana i entrar a l'Edat Moderna.

Mataró, novembre del 1980
Jaume Carles i Font
Joan F. Clariana i Roig

BIBLIOGRAFIA

- ALBERT, Esteve.— "Pere Joan Ferrer, darrer senyor feudal de Mataró" dins "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", N. 7. Mataró, abril 1.980.
- CABANYES i PRAT, Francesc de.— "La Capella de Sant Sebastià de Mataró". Resenya històrica. Publicacions del Diari de Mataró. Mataró 1928.
- CABANYES, Josep.— "Portal de Barcelona i escuts del mateix" dins "Bloc Mataroní" any 1926. Fulls del 14 al 16 de Gener.
- CATALÀ i ROCA, Pere; BRASÓ i VAQUES, Miquel; FLUVIÀ i ESCORSA, Armand.— "Castell de Sant Vicens o de Burriac" dins Vol. I de "Castells catalans", pag. 607 a la 628. Ed. Dalmau. Barcelona 1.967.
- CATALÀ i ROCA, Pere; BRASÓ i VAQUÉS, Miquel.— "Castell de Mata ó de Mataró", pag. 646 a la 660. Barcelona 1967.
- COLOMER, Josep M.— "Mataró al mil cinc-cents". Premi Iluro 1967. Pag. 113, i Fotografia Lam. II. Mataró 1967.
- COLOMER, Josep M.— "La vida de Mataró en el segle XVI". Selecció i Transcripció d'acords del "llibre de la Universitat", contribució a l'estudi de les fonts documentals històriques de Mataró. Premi Iluro 1967. Col. Mataró Ref. 37409. Biblioteca Popular.
- DÍAZ i PÉREZ, Roser; FORN i SALVÀ, Francesc.— "500è Aniversari de l'alliberament dels lligams senyorials dels castells de Burriac i Mataró" dins "Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme" n. 10 - Gener/Juny 1980. Secció Arqueològica. Museu Municipal de Mataró, pag. 289 a 302.
- FERRER i CLARIANA, Lluís.— "Santa Maria de Mataró". La parròquia, El Temple (Dels orígens a l'últim terç del segle XVII). Museu i Arxiu Històric Arxiprestal. Obra de Sant Francesc. IV. Pàg. 50, 52, 55, 92 i dues il·lustracions. Mataró, 1968.
- LLOVET, Joaquim.— "La ciutat de Mataró". Vol. I. Pàg. 78, 83, 89, 90, 91, 96 i làmina VIII. Barcelona 1959.
- MARFÀ i RIERA, Carles.— "El llarg camí vers l'autonomia municipal", dins "Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria", n. 8. Mataró, Juliol 1980.
- PELLICER i PAGES, Josep M.— "Estudio Histórico-Arqueológico sobre Iluro, antigua ciudad de la España Tarraconense, región Layetana". Pàg. 447 al 451 i pag. 482. Mataró 1887.
- POCH, SC. P. José.— "Las Escuelas Pías de Mataró". La Iglesia de Santa Ana y el hermano José. Guardia de San Juan Bautista (Apuntes históricos y documentos). Premio Iluro 1962. Pàg. 38, 39. Mataró 1962.
- RIBAS i BERTRAN, Joan.— "Record de l'any 1772", dins "El Pensament Marià de la Costa de Llevant" n. Extraordinari del 24 de juny de 1925.
- RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Notes històriques de Mata". Pàg. 94 a 96 i 105 al 110. Barcelona 1933.
- RIBAS i BERTRAN, Marià.— "Origen i fets històrics de Mataró", pag. 101, 105, 107, 112, 113 al 116.
- VILARDEBO, Joaquim.— "Portal de Barcelona" dins "Bloc Mataroní", fulls del 10, 11 i 12 de desembre. Any 1926.
- NOTICIA:
"SAN SEBASTIÁN". Dins Crònica de Mataró. 20 de Gener 1.979.
"FOTO DE LA PORTADA" dins la revista "Butlletí de l'Associació d'antics alumnes i amics de l'Escola Pia de Mataró". Any XXV n. 178, 179. Gener, Febrer, Març, Abril 1976. Mataró.

Fig. 4

Escut amb les armes del Rei.

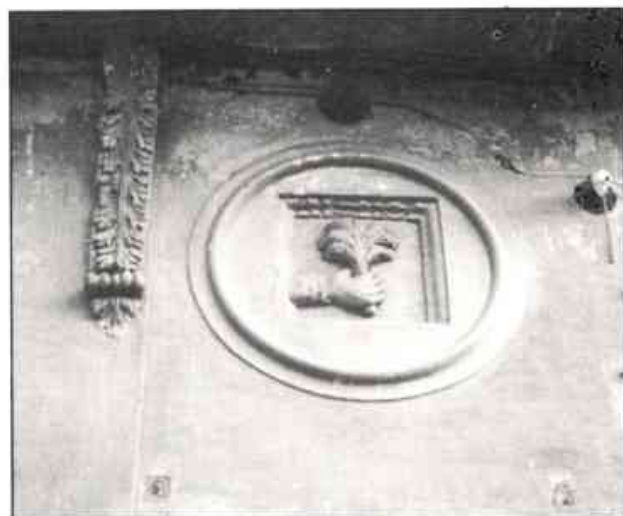

Fig. 5

Escut de la Vila de Mataró, amb la data AISX7

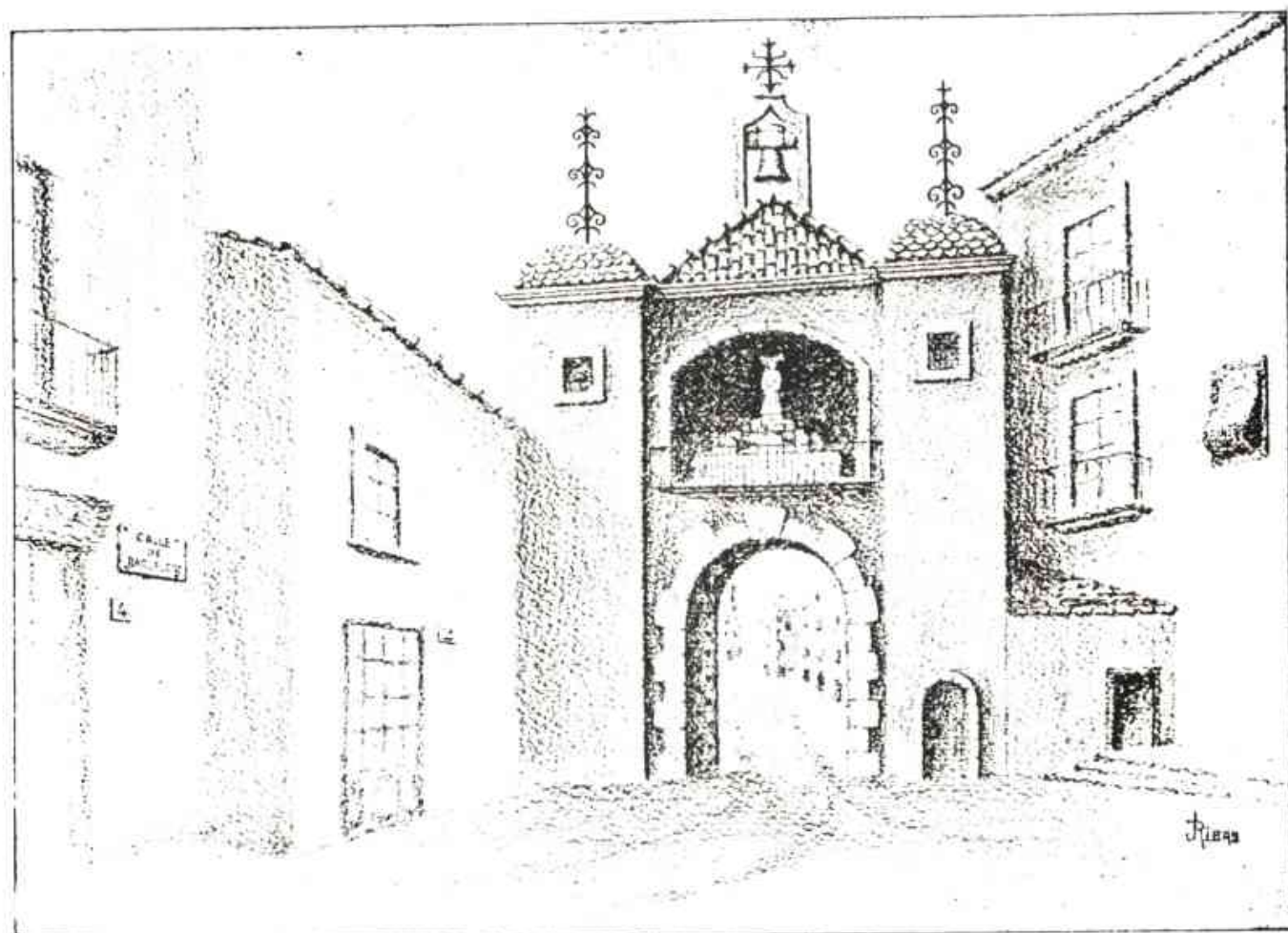

Fig. 8

Portal vist des de l'interior, (per Joan Ribas i Bertran).

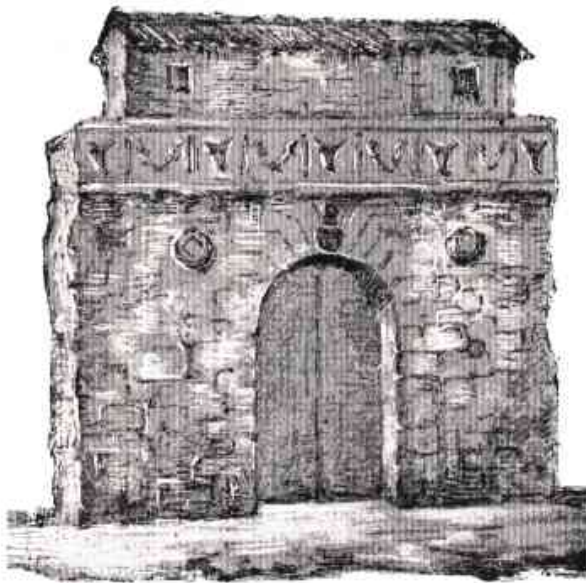

Fig. 6
Vista del Portal de Barcelona, des de l'exterior
(J.M. Pellicer).

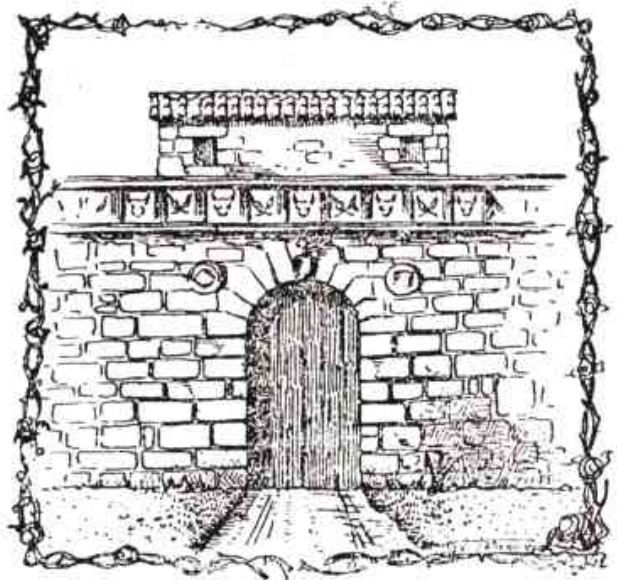

Fig. 7
Gravat del "Bloc Mataroní" 1926. (J. Vilardebò)

Portal de Barcelona, amb la capella de Sant Sebastià i escuts col·locats a la part forana del mateix.

Fig. 9
(Josep Cabanyes)

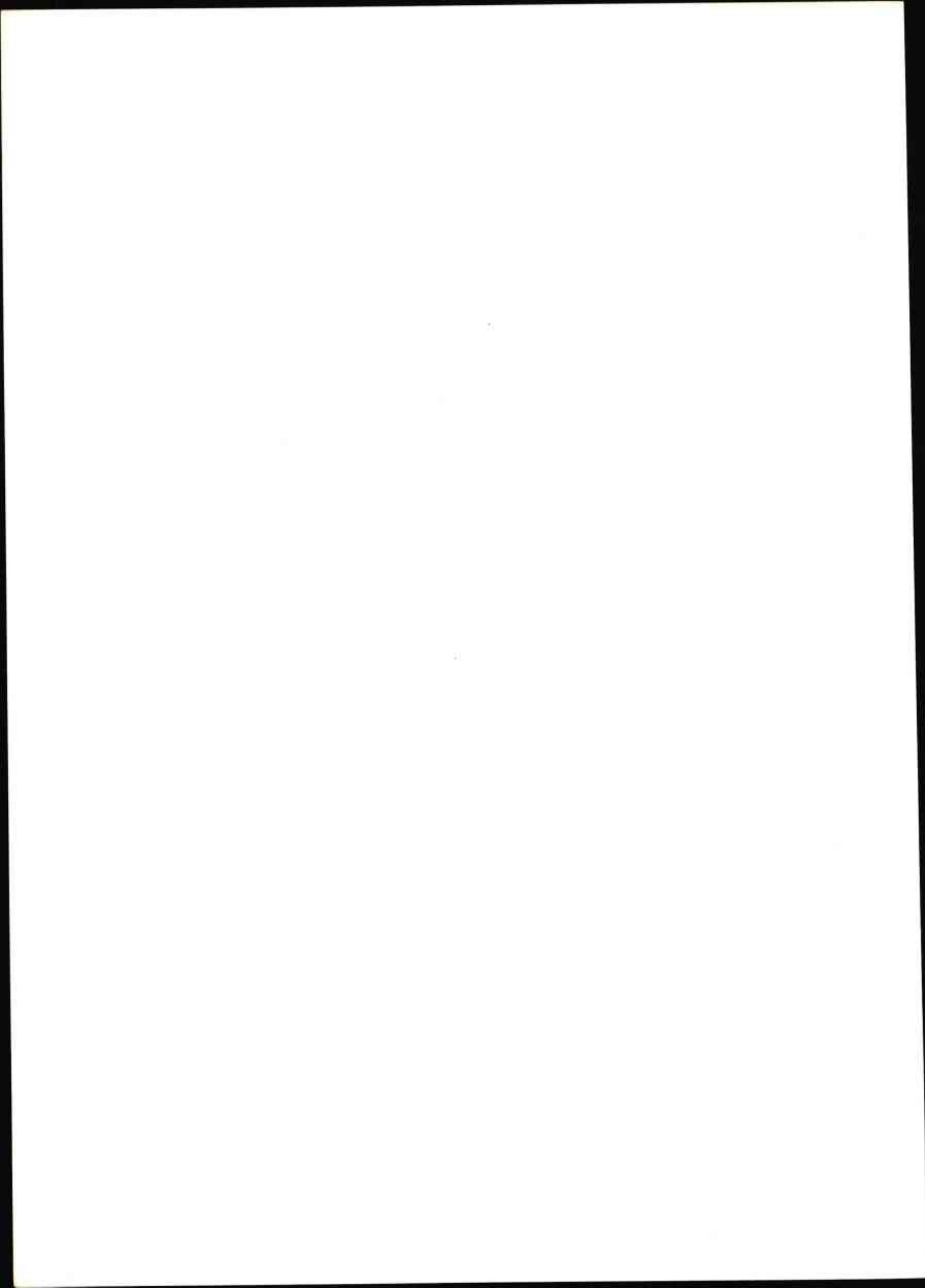

VÀRIA

EN EL BIMIL·LENARI DE LA MORT DEL POETA LLATÍ VIRGILI

En aquest any de 1981, es commemora el segon mileni de la mort del gran poeta llatí Virgili, creiem que la gran importància de la seva obra no permet que passem aquesta efemèrides desapercebuda.

Virgili, al llarg d'aquests dos mil anys, ha assolit la cota del mite, sols cal tenir present el protagonisme, que el també gran poeta florentí Dante Alighieri li va donar en la seva immortal obra de la "Divina Comèdia".

PUBLI VIRGILI MARO, va nèixer prop de Màntua, a la Llombardia, al nord d'Itàlia, a l'any 70 a.C., i va morir a l'any 19 a.C. a Brindisi, ciutat de la Pulla, al sud de la península italiana, al retornar d'un viatge de l'Orient.

D'acord amb el seu desig va ésser enterrat a Putèoli, a dues milles romanes de Nàpols. La seva tomba, segons la tradició es trobava presidida per un epitafi compost per ell mateix, on hom llegia:

MANTUA ME GENUIT, CALABRI RAPUER,
TENET NUNC PARTHENOPE,
CECINI PASCUA, RURA, DUCES
(Mantua em va engendrar, Calabria se'm va emportar, ara em té Nàpols, he cantat les pastures, els camps, els cabdils).

Com pot veure's hi ha una plena connexió entre aquest epitafi i la seva obra: els diàlegs entre els pastors (Pascua), el treball del camp (Rura), i el mite dels orígens de Roma i el llinatge d'August (Duces). Precisament foren aquests temes els eixos que inspiraren les obres que han immortalitzat a Virgili.

El poeta escrigué diverses obres de menys identitat o poc conegudes, però indiscutiblement, les que el consagraren com a geni de tots els temps, per ordre cronològic fòren:

"BUCÒLIQUES" o "ÈGLOGUES" (43-34? a.C.)

Quan Virgili les va escriure, el tema, pel que té d'humà, ja tenia una gran tradició, tant en la literatura grega com en la llatina. L'obra és un recull de deu composicions. El seu desenvolupament es basa en diàlegs entre pastors, els quals tracten com a tema central el propi de la pastura, i el de l'amor, però sense deixar en banda les qüestions polítiques, socials, i econòmiques inherents a la comunitat humana. No cal dir que aquesta obra va ésser molt lloada per August i Mecenes.

"GEÒRGIQUES" (37-39 a.C.)

Sobre aquest poema s'ha dit si el va compondre obeint consignes del poder, per tal d'impulsar la revalorització de l'agricultura en base a fer-ne l'elogi. Hom dedueix això del paràgraf on diu "tasca no fàcil que m'imposen, Mecenes, les teves ordres" (III, 40, 41).

Sembla que hi va haver una primera edició a l'any 29, al final de la qual feia un encomi a G. Corneli Gallus, important personatge caigut en desgràcia, motiu pel qual hagué de llevar-se la vida; no cal dir que Virgili per satisfer a August hagué de suprimir aquest final.

"L'ENEIDA" (29-19 a.C.)

Poema èpic, que Virgili, degut a la seva mort, va deixar inacabat.

El va compondre per ordres d'August, per tal d'enaltir els seus orígens i els de Roma. Va ésser editat per Vari i Tuca, com a obra pòstuma, contra la seva voluntat.

Consta de 9896 hexàmetres, distribuïts en dotze cants.

El poema recull les peripècies d'Ennees, amb el seu pare i el seu fill Ascani, després de la fugida de Troia, fins que s'establí al Laci.

L'arquitectura de l'obra està inspirada en Homer. Es desenvolupa sobre dos eixos principals: viatges ("odissea") i lluites ("iliada").

Està estructurada en tres parts.

En la primera (llibres I-IV) narra l'arribada d'Ennees, després d'una tempesta, i el sejour a Cartago, on és acollit per la reina Dido, a la qui explica els fets que els ha esdevingut després de la fugida de Troia; així com els amors d'ambdós.

Després (llibres V-VII) ve el viatge d'Ennees a Itàlia, on rep acull de Llatí rei del Laci, el qual li dona en matrimoni la seva filla Lavínia, lliurament fortament contestat per Turnus, pretendent de la princesa; això porta com a conseqüència un contenciós bèl·lic, entremig del qual Ennees devalla als Inferns amb la Sibila de Cumes.

Finalment (llibres X-XII), el poema s'endinsa plenament en els avatars de la guerra dels troians amb Turnus, la qual finalitza amb la victòria troiana després d'un duel on Enees occí a Turnus.

Sobre la vida de Virgili poques coses se'n saben. Hi han unes "VITAE" del temps de Nerò o dels Flàvis, però no mereixen cap credibilitat.

Les poques coses que es coneixen s'han hagut d'extreure dels autors coetanis o posteriors immediats, però principalment de la seva mateixa obra.

Pels seus escrits hom dedueix principalment que va ésser sempre fidel als seus orígens camperols; que era modest, sensible i sobretot aimador de la natura. Li agradaven els filòsofs: Plató, Pitàgores i els epicurs.

A l'any 44 hom el suposa a la seva terra nadiua, on freqüentava cercles alexandrinistes. Seria pels voltants del 40 a.C. quan es va traslladar a Roma, on va ésser introduït i protegit en els cercles de Mecenes i d'August, on coneixeria, tot segellant una ferma amistat, el també gran poeta Horaci.

August li va procurar una vil·la prop de Nàpols, potser a Nola. Fou en aquest marc on va compondre les obres més importants de la seva producció poètica.

Per recabar informació per a "L'Eneida", va fer un viatge a l'Orient, al retorn del qual va ésser arribat per la mort.

Virgili per excel·lència és el gran poeta de la literatura llatina, fins i tot els cristians l'han reivindicat pel messianisme que hom respira a la IV "Bucòlica".

S'ha traduït a la major part de les llengües cultes, entre les quals s'hi compta la nostra llengua catalana d'inequívoca arrel llatina.

La tradició catalana sobre Virgili es remonta a l'Edat Mitjana, se'n fa esment en la faula medieval "FRAYRE DE JOY E SOR DE PLASER".

També se'n troben referències en els textos de: Cerverí de Girona, Bernat Metge, Felip de Malla, Rois de Corella i Romeu Llull. D'aqueixa època no es té notícia de cap traducció completa, sols d'un resum de "L'Eneida" fet en el segle XV.

No serà fins a l'època moderna, concretament de la Renaixença ençà, que no s'abocaren al català els textos virgilians.

Al 1911, Carles Riba tradueix "Bucòliques". Entre el 1917-1918, Llorenç Riber traduí "Bucòliques", "Geòrgiques" i "L'Eneida". Al 1916 M. Garcia i Silvestre "L'Eneida". A partir del 1956, Miquel Dolç ha anat incorporant l'obra de Virgili dins la col·lecció Bernat Metge, amb uns acurats i aprofundits estudis sobre la vida, l'obra i les edicions de les tres obres cabdals de Virgili: "Bucòliques" (1956), "Geòrgiques" (1963), en un volum cadascuna, i "L'Eneida" (1972-75-77-78) en quatre volums.

JOAN BONAMUSA I ROURE
maig 1981

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

- MIQUEL DOLÇ I DOLÇ.— Les traduccions de Virgili "Bucòliques", "Geòrgiques" i "L'Eneida" amb llurs pròlegs dins la col·lecció Fundació Bernat Metge, així com la biografia publicada dins el vol. 15 de la Gran Enciclopèdia Catalana, pàg. 557.
- MARC MAYER.— L'article "L'Eneida", dins la Gran Enciclopèdia Catalana, vol. 6, pàg. 607.

L'ÒBIT DE L'IL·LUSTRE MATARONÍ EL DR. ANTONI COMAS I PUJOL

L'any 1981, marcarà una fita important dins els annals històrics mataronins en particular, i de la nació catalana en general, pel sentit i irreparable traspass d'un dels fills més preclars de la nostra ciutat i del nostre país el DR. ANTONI COMAS I PUJOL, catedràtic de llengua i literatura catalana a la Universitat de Barcelona.

El Dr. Comas va néixer a Mataró, a l'any 1931, o sigui que ens ha deixat a l'edat de 50 anys, quan més es podia esperar d'ell.

De petit va estudiar a l'escola de Santa Anna de Mataró, després va anar a la Universitat de Barcelona on es va llicenciar en Filosofia i Lletres, per doctorar-s'hi pocs anys després amb una tesi sobre Ramon Vidal de Besalú. Des de l'any 1965, a la mateixa Universitat, hi ha exercit la càtedra de llengua i literatura catalanes.

La seva obra en conjunt cal valorar-la en dos vessants principals, evidentment indestriables, però que cal matisar per separat, degut a la transcendència i repercussió de cadascun.

Per una banda la fidelitat a una identitat biològica pròpia, la d'ell i la nostra, fidelitat que té més relleu quan és assumida en un temps —el franquisme— i en un país —la nostra Catalunya—, on les claudicacions dissimulades i les complicitats tàctiques assoliren un protagonisme quotidià, perquè ésser fidel era sinònim de resistència i ésser resistent, moltes vegades equivalia ésser perseguit com un delinqüent qualsevol. El Dr. Comas amb el seu comportament responsable i compromés, va ésser model de conducta, posat ja de manifest en els seus anys d'estudiant en les pàgines d'aquella, ara llunyana i clandestina revista literària "Curial" (1949-1950), que junt amb altres irredents fidels i lletraferits editaven a la Universitat barcelonesa, com a rèplica juvenívola de compromís d'"Ariel" (1946-1951) dels més adults, tot plegat suma de comportaments que fressarien el camí d'un posterior retrobament.

Per altra banda, i com a conseqüència d'aquesta fidelitat, la labor docent i d'investigació. L'obra publicada pel Dr. Comas, per l'edat que ens ha deixat és molt important, d'entre la més transcendent voldriem remarcar:

"Les excel·lències de la llengua catalana" (1967).

L'antologia poètica "Un segle de poesia catala-

na" (1968). Treball que fou iniciat per en Jaume Bofill i Ferro.

La seva obra cabdal, possiblement és el volum IV de la "Història de la literatura catalana" (1972), dirigida per Martí de Riquer, treball de recuperació de tot un patrimoni literari desconegut fins llavors del fosc segle XVIII. Amb aquesta obra va obtenir el Premi Nicolau d'Olwer.

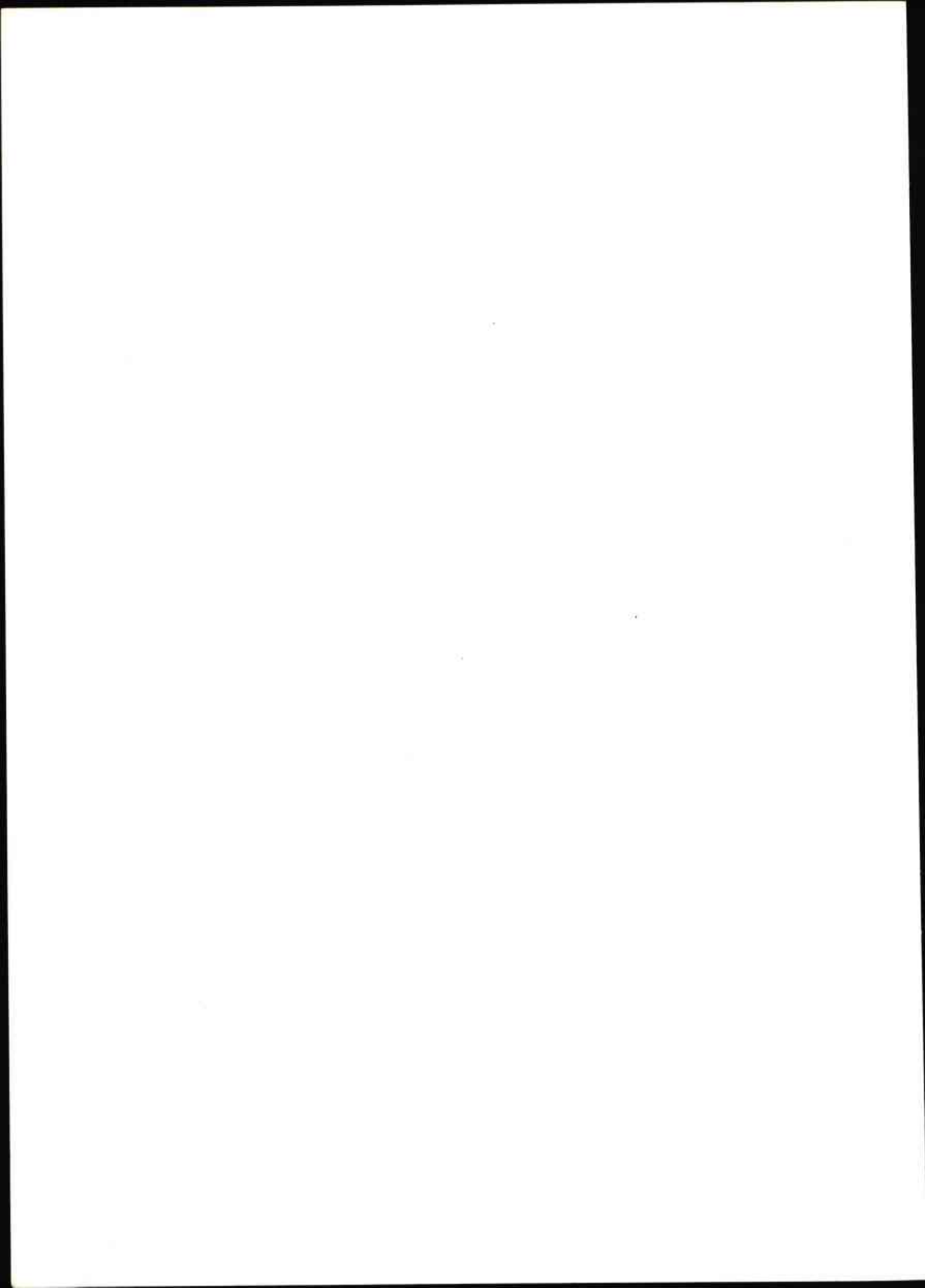
I com a obra més recent l'"Antologia de la literatura catalana" (1980).

No cal dir que va presidir o va pertanyer a molts jurats de premis literaris, com el de la "Lletra d'Or"; que va prologar una gran quantitat de llibres, i que va participar sempre en tot allò que significués redreçament de la llengua i cultura catalanes.

Se li ha de remarcar la profunda estima a la seva ciutat nadiua de Mataró, de la qual mai no se'n va separar; junt amb en Lluís Terri i en Joaquim Casas va ésser impulsador del gran fogar de la cultura catalana "El Recó d'en Punsola", el poeta amic del Dr. Comas perdut prematurament. També va presidir en aquests darrers anys el "Premi lluro" instituit per la Caixa d'Estalvis Laietana. Com a President d'aquest Premi, els arqueòlegs mataronins el recordarem, quan en motiu de l'atorgament del darrer Premi, el del 1980, premis —premi i accésit— que foren concedits a dos treballs d'investigació arqueològica, el Dr. Comas recomanà prosseguir en la tasca de catalogar i estudiar tots els testimonis físics de les nostres arrels històriques, ja que és aprofundint en els orígens quan s'aferma la identitat.

Aquestes paraules són un llegat que els arqueòlegs mataronins no oblidarem. DR. COMAS DES-CANSEU EN PAU.

Museu Municipal de Mataró
Secció Arqueològica

PUBLICACIONS DEL MUSEU DE MATARÓ

Núm. 1 "MISCELLÀNIES ARQUEOLÒGIQUES DE MATARÓ I EL MARESME"

Núm. 2 "CARTA DELS VESTIGIS ARQUEOLÒGICS DEL TERME MUNICIPAL DE MATARÓ"

SECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Opuscle n. 1 "La vil·la romana de Torre Llauder"

Opuscle n. 2 "L'Arqueologia a l'escola". Aproximació a l'època Prehistòrica:
Serralada del Litoral (Maresme i Vallès Oriental).

"Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme"
núms. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12

Revista "Laietània" Any 1981. núm. 1

SECCIÓ DE CIÈNCIES NATURALS

"L'Atzavara" butlletí, núms. 1, 2 i 3

SECCIÓ AMICS DE L'ART ROMÀNIC

"Iniciació a l'Art Romànic de la Comarca-Maresme Romànic".

Per a subscripcions, vendes i intercanvis, adreceu-vos a:

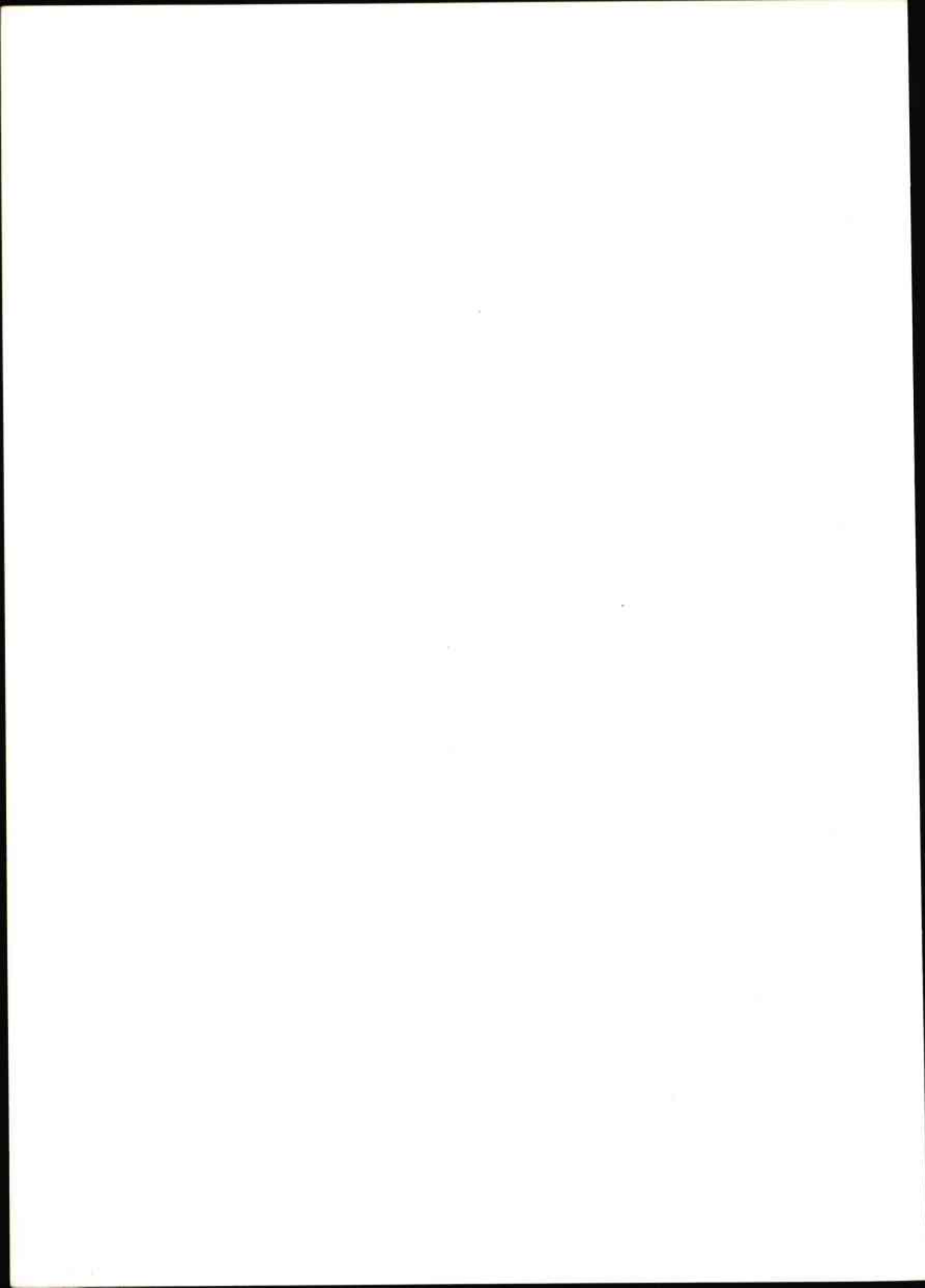
MUSEU MUNICIPAL DE MATARÓ

Carreró, 17 - Tel. 796 10 29

SECCIÓ ARQUEOLÒGICA

C/. Sant Pelegrí, bloc mestres, baix interior

MATARÓ

ÍNDIX

ROUILLARD, Pierre.— “La ceramique grecque du Burriac (Cabrera de Mar-Barcelona) conservée au Musée de Mataró”	7
ESTEBAN i SALVADOR, Rafael GARCIA i ROSELLO, Joaquim PUJOL i del HORNO, Jaume.— “Les sitges del Poblat Ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) (II)”	15
CERDA, Josep Antoni.— “Troballes arqueològiques al carrer de la Pau (Mataró)”	65
CLARIANA i ROIG, Joan Francesc.— “Sondatge estratigràfic a la Vil·la Romana de Can Majoral (Mataró)”	83
NOTICIARI ARQUEOLÒGIC	
✧ CLARIANA i ROIG, Joan Francesc.— “L'aqüeducte romà de Pineda de Mar (El Maresme)”	185
✧ RIBAS i BERTRAN, Marià.— “Notícia sobre la muralla d'Iluro”	187
PREVOSTI i MONCLUS, Marta.— “Sobre una possible mensa de Sant Jaume de Traià (Argentona)”	193
PASCUAL i GUASCH, Ricard.— “Les marques amfòriques ‘CLV’ i ‘CHR’ ”	197
CLARIANA i ROIG, Joan Francesc.— “La col·lecció de Terra Sigillata del Museu de Mataró (3)”	201
SOLER i CASELLAS, Albert.— “Les restes arqueològiques de Torra Martina a Sant Pol de Mar (El Maresme)”	213
MARTIN i MENENDEZ, Albert.— “Nanses acanalades d'època ibèrica al Poblat de Montpalau (Pineda de Mar)”	215
JUNCOSA i CASTELLO, Ramon.— “Estudi del vidre pla trobat a Torre Llauder (Mataró)”	221
BONAMUSA i ROURE, Joan.— “Troballa de materials romans a Cabrera de Mar”	223
CLARIANA i ROIG, Joan Francesc.— “Troballes romanes a la casa núm. 48 de la Riera (Mataró)”	223
NOTICIARI HISTÒRIC	
✧ GARI i LLEIXA, Rosa-Isabel.— “Dos importants documents trobats a Cabrera de Mar”	227
ROLDOS i SANS, Joan.— “La ceràmica catalana de la Riera núm. 45 de Mataró”	231
CLARIANA i ROIG, Joan Francesc.— “El molí del veïnat de Vallmanya (Tordera)”	249
CLARIANA i ROIG, Joan Francesc ✧ CARLES i FONT, Jaume.— “El portal de Barcelona (Mataró)”	251
VARIA	
✧ BONAMUSA i ROURE, Joan.— “En el bimestrenari de la mort del poeta Virgili”	263
SAMM.— “L'òbit de l'il·lustre mataroní el Dr. Antoni Comas i Pujol”	265
“Publicacions del Museu de Mataró”	267
“Index”	269

R. 125

GRUP D'AMICS
DE L'ART ROMANIC
MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

+ΒΑΙΟΡΗΙΣΤΟΔ
ΜΟΜΔΙΦΙΧΒΙΤ

GRUP D'AMICS
DE L'ART ROMÀNIC
MUSEU MUNICIPAL MATARÓ

LAIETANIA

---

* pàg. 23

El segon pàrraf de la primera columna "Dins del N-III ... campaniana A", hauria d'anar dins la mateixa pàgina, però al final de la segona columna.

* pàg. 61

A la ratlla sis del quart pàrraf de les conclusions on diu "Necròpolis inicial" ha de dir "Necròpolis de Cabrera de Mar".